

Πανεπιστήμιο Πατρών
Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΕΣ:

ΠΑΤΤΑ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ
ΣΠΑΓΑΔΩΡΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ
ΑΓΓΕΛΑΚΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΠΑΤΡΑ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2022

ΔΗΛΩΣΗ ΤΗΡΗΣΗΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

Οι φοιτήτριες που υπογράφουν ανήκουν στο Τμήμα Επιστημών Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας Πανεπιστημίου Πατρών:

Πάττα Σταυρούλα

Αγγελάκη Αναστασία

Σπαγαδώρου Ελευθερία

Με απόλυτη υπευθυνότητα δηλώνουμε ότι η πτυχιακή εργασία με τίτλο « **Η Ενσωμάτωση των προσφύγων στις χώρες υποδοχής**» αποτελεί προϊόν προσωπικής μας δουλειάς και κάθε πηγή που τέθηκε σε χρήση για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας αναγράφεται στις βιβλιογραφία. Επιπλέον κατά δήλωση μας δεν αποτελεί δημιούργημα κάποιας μη αδειοδοτημένης καιεξωτερικής βοήθειας. Τέλος δεν έχει πραγματοποιηθεί υποβολή σε οργανισμό, φορέα ή ίδρυμα με σκοπό την αξιολόγηση της και δεν έχει τεθεί σε δημόσια χρήση στο παρελθόν οποιοδήποτε μέρος της εργασίας ή ολόκληρη.

Πάττα Σταυρούλα

(Υπογραφή)

Αγγελάκη Αναστασία

(Υπογραφή)

Σπαγαδώρου Ελευθερία

(Υπογραφή)

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στα πλαίσια της διεκπεραίωσης αυτής της εργασίας θα επιθυμούσαμε να ευχαριστήσουμε θερμά των επιβλέπων καθηγητή μας Νικολάου Γεώργιο για τις κατευθυντήριες οδηγίες που μας προσέφερε, τη συνεργασία αλλά και τις συμβουλές του έτσι ώστε να μπορέσουμε να ολοκληρώσουμε την πτυχιακή εργασία μας.

Επίσης ιδιαίτερη τιμή για εμάς αποτελεί η συνεργασία με τους επαγγελματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς από τα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης που δραστηριοποιούνται εντός της Ελλάδας, οι οποίοι διέθεσαν χρόνο παρόλο το μεγάλο φόρτο εργασίας τους για να συμμετάσχουν στην έρευνα μας. Η βοήθεια που μας παρείχαν ήταν πολύτιμη και ανεκτίμητη καθώς διανύουμε ένα ιδιαίτερα κρίσιμο διάστημα λόγω της Πανδημίας. Χαιρόμαστε ιδιαίτερα που δέχθηκαν να πάρουν μέρος και να μοιραστούν μαζί μας τις αμέτρητες εμπειρίες που έχουν στο τομέα του προσφυγικού φαινομένου και της προσφυγικής κρίσης.

Τέλος θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τις οικογένειες μας που βρίσκονται δίπλα μας σε κάθε βήμα και μας στηρίζουν στο μέγιστο σε όλο το ταξίδι της φοίτησης μας.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία αφορά την ενσωμάτωση των μετακινούμενων πληθυσμών στις χώρες υποδοχής, εστιάζοντας σε κάθε σημαντική πτυχή του προσφυγικού φαινομένου. Ο σκοπός της έρευνας αφορά τους τρόπους με τους οποίους θα μπορέσουν οι προσφυγικές ομάδες να ενσωματωθούν στην ελληνική κοινωνία και την κατανόηση όλων των αντιξοοτήτων της κρίσης που έχει επέλθει λόγω του φαινομένου αυτού τόσο στους μετακινούμενους πληθυσμούς όσο και στους εγχώριους. Αποτελείται από δύο μέρη, όπου το πρώτο απευθύνεται στους τρόπους Κοινωνικής Ένταξης της πληθυσμιακής αυτής ομάδας και το δεύτερο απευθύνεται στο ψυχολογικό υπόβαθρο που παρατηρείται στους πρόσφυγες.

Η εργασία αυτή βοηθάει τον αναγνώστη να κατανοήσει το προσφυγικό φαινόμενο εις βάθος μέσα από μία πολύ σημαντική αναδρομή για το προσφυγικό ζήτημα καθώς επίσης και από εκτενείς ορισμούς για θέματα που σχετίζονται με το κοινωνικό προφίλ και το πολιτισμικό πλαίσιο των μετακινούμενων ομάδων. Προχωρώντας πραγματοποιείται σημαντική αναφορά στους τρόπους με τους οποίους χρηματοδοτούνται τα κέντρα υποδοχής αλλά και οι ίδιοι οι προσφυγικοί πληθυσμοί. Η διαχείριση της προσφυγικής κρίσης είναι αρκετά περίπλοκη και δύσκολη, επομένως τα κονδύλια από την Ευρωπαϊκή Ένωση προσφέρουν πολύ μεγάλη βοήθεια στην αντιμετώπιση της κρίσης χωρίς βέβαια να λείπουν αντιξοότητες και οι δυσκολίες. Στη συνέχεια περιγράφονται οι συνθήκες που επικρατούν στα Κέντρα Υποδοχής και φιλοξενίας των μετακινούμενων ομάδων καθώς επίσης και οι λόγοι για τους οποίους συμβαίνει η εγκατάλειψη των χωρών προέλευσης. Σημαντικό σημείο αποτελούν τα νησιά του Αιγαίου τα οποία φιλοξενούν ένα μεγάλο αριθμό προσφυγικών πληθυσμών και ως εκ τούτου χρειάζονται αποσυμφόρηση. Εν συνεχεία ο αναγνώστης έχει την ευκαιρία να ενημερωθεί για τους τρόπους ένταξης και ενσωμάτωσης των προσφύγων στις χώρες υποδοχής μέσα από τις προσπάθειες που καταβάλλονται τόσο από τους ίδιους όσο και από τους εμπλεκόμενους φορείς που έχουν στελεχωθεί από εξειδικευμένους επαγγελματίες με στόχο την καλύτερη δυνατή αντιμετώπιση της προσφυγικής αυτής κρίσης.

Επιπροσθέτως, γίνεται λόγος για το ψυχολογικό υπόβαθρο των προσφυγικών πληθυσμών το οποίο περιγράφεται από σοβαρά ψυχικά προβλήματα αφού οι παράγοντες που προκαλούν την νοσηρότητα είναι ποικίλοι και χρειάζεται μεγάλη καταβολή προσπάθειας για την βαθύτερη αντιμετώπιση τους έτσι ώστε να ανταπεξέλθουν αλλά και να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα. Τέλος αυτό το οποίο παρατίθεται είναι η διαπολιτισμική Κοινωνική Εργασία και οι παρεμβάσεις που γίνονται μέσω αυτής καθώς ο ρόλος της εν λόγω επιστήμης σε πληθυσμιακές

ομάδες όπως αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική και η προσφορά βοήθειας μεγάλη. Εν κατακλείδι, η προσφυγική κρίση που έχει την έναρξη της την χρονολογία του 2015 για να αντιμετωπιστεί κατάλληλα χρειάζεται κατανόηση εις βάθος και επιστημονικές παρεμβάσεις που θα συμβάλλουν στην παροχή βοήθειας.

Λέξεις κλειδιά: *προσφυγική κρίση, ενσωμάτωση των μετακινούμενων πληθυσμών, ψυχολογικό υπόβαθρο των προσφυγικών πληθυσμών, Κέντρα Υποδοχής, προσφυγικό ζήτημα*

ABSTRACT

This dissertation deals with the integration of migrant populations in host countries, focusing on every important aspect of the refugee phenomenon. The purpose of the research concerns the ways in which the refugee groups will be able to integrate into Greek society and the understanding of all the adversities of the crisis that has occurred due to this phenomenon both in the mobile populations and in the domestic ones. It consists of two parts, the first addressing the ways of Social Integration of this population group and the second addressing the psychological background observed in refugees.

This work helps the reader to understand the refugee phenomenon in depth through a very important review of the refugee issue as well as extensive definitions of issues related to the social profile and cultural context of mobile groups. Going forward, there is an important reference to the ways in which the reception centers are financed, as well as the refugee populations themselves. The management of the refugee crisis is quite complex and difficult, so the funds from the European Union offer a lot of help in dealing with the crisis without of course the adversity and the difficulties.

The following is a description of the conditions prevailing in the Reception and Hospitality Centers of the mobile groups as well as the reasons for the abandonment of the countries of origin. An important point is the Aegean islands which host a large number of refugee populations and therefore need decongestion. The reader then has the opportunity to learn about the ways of integration and integration of refugees in the host countries through the efforts made by both themselves and the stakeholders staffed by specialized professionals in order to better deal with the refugee of this crisis.

In addition, there is talk of the psychological background of refugee populations which is described by serious mental problems since the factors that cause morbidity are varied and it takes a lot of effort to deal with them more deeply so that they can cope and adapt to the new data. Finally, what is mentioned is the intercultural Social Work and the interventions that are made through it as the role of this science in population groups like this is very important and the offer of help is great. In conclusion, the refugee crisis that has its beginning in 2015 to be properly addressed needs in-depth understanding and scientific interventions that will contribute to the provision of assistance.

Keywords: *refugee crisis, integration of migrant populations, psychological background of refugee populations, Reception Centers, refugee issue*

Περιεχόμενα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	2
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	3
ABSTRACT	5
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣΚΑΙΑΚΡΩΝΥΜΙΑ	9
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	11
.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ	12
1.1 Ιστορική αναδρομή- προσέγγιση προσφυγικού ζητήματος	12
1.2 Εκτενής ορισμός του προσφυγικού (πρόσφυγας) και (μετανάστης) διαφορές	16
1.2.1 Πρόσφυγας	16
1.2.2 Μετανάστης.....	17
1.3 Κοινωνικό προφίλ-πολιτισμικό πλαίσιο προσφυγικής οικογένειας.....	19
1.3.1 Αίτια μετανάστευσης- παράγοντες απόθησης και έλξης.....	20
1.3.2 Πολιτισμικό υπόβαθρο	21
1.4.Παράτυπη Μετανάστευση.....	22
1.4.1 Πρόγραμμα Ταμπέρε- πρόγραμμα Χάγης.....	24
1.4.2 Πρόγραμμα της Στοκχόλμης (2010-2014)	25
1.4.3 Συνθήκη Λισαβόνας – Ένας Ευρωπαϊκός χώρος Δικαιοσύνης, Ελευθερίας και Ασφάλειας.....	27
1.5 Μεταναστευτική Πολιτική	28
1.6 Δράσειςτου ΟΗΕ	30
1.6.1 Ο ρόλος της Ύπατης Αρμοστείας στην Ελλάδα.....	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο :ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΣΕ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ.....	34
2.1 Προστασία προσφύγων	34
2.1.1 Συμπληρωματική προστασία προσφύγων	35
2.1.2 Προσωρινή προστασία προσφύγων.....	36
2.1.3 Κανονισμός του Δουβλίνου.....	36
2.2 Η διαχείριση της προσφυγικής κρίσης από τις χώρες υποδοχής.....	37
2.3 Επιδόματα-Οικονομικά βοηθήματα της Ερωπαϊκής Ένωσης.....	41
2.4 Χρηματοδοτικά εργαλεία	44
2.5 Διαχείριση κονδυλίων	46
2.6 Μηχανισμός στήριξης έκτακτης ανάγκης – χρηματοδότησηδράσεων.....	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : ΚΕΝΤΡΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ – ΜΚΟ	49
3.1 Λόγοι εγκατάλειψης της χώρας καταγωγής	49
3.2 Διαβίωση στα κέντρα υποδοχής προσφύγων στα νησιά Αιγαίου	49

3.3 Οι δυσκολίες στα κέντρα υποδοχής στην Ελλάδα (hotspots)	53
3.4 Υπηρεσία υποδοχής και ταυτοποίησης προσφύγων.....	55
3.5 Δομές Φιλοξενίας και προσωρινής υποδοχής	57
3.6 Ευαλωτότητα Ασυνόδευτων Παιδιών – Βέλτιστο Συμφέρον παιδιού	59
3.7 Εγκαταστάσεις υποδοχής για ασυνόδευτα παιδιά	60
3.8 Εννοιολογική προσέγγιση των Μ.ΚΟ	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο : ΤΡΟΠΟΙ ΕΝΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ	
ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ.....	61
4.1Ενσωμάτωση- Ένταξη προσφύγων στην Ελληνική κοινωνία.....	62
4.2Εκπαίδευση προσφυγόπαιδων	63
4.3 Διαπολιτισμική εκπαίδευση και κοινωνική ένταξη παιδιών- προσφύγων	67
4.4Εθνική στρατηγική για την κοινωνική ένταξη των προσφύγων.....	70
4.5 Κοινωνική ενσωμάτωση προσφύγων	73
4.6 Ετήσια Έκθεση δικτύου καταγραφής περιστατικών ρατσιστικής βίας.....	74
4.7Αντιρατσιστική πληρότητα	76
5° ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΩΝ	
ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ.....	79
5.1Ψυχική Υγεία – Ψυχοκοινωνική Υποστήριξη Προσφύγων	79
5.2Διαταραχή Μετατραυματικού Στρες σε παιδιά και ενήλικες.....	86
5.3Ψυχική υγεία και πολιτισμικό περιβάλλον.....	90
5.4Προκλήσεις για την ψυχική υγεία και την ψυχοκοινωνική ευεξία	92
5.5Βασικές αρχές για την προαγωγή της ψυχικής υγείας και της ψυχικής ευεξίας .	94
6°ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	96
6.1Σκοπός και στόχοι έρευνας.....	96
6.2Ερευνητικά ερωτήματα	97
6.3Περιορισμοί έρευνας	98
6.4Ηθικά /δεοντολογικά ζητήματα.....	100
6.5Ερευνητική μέθοδος	101
6.5.1Επιλογή ποιοτικής μεθόδου.....	102
6.5.2 Μέθοδος συλλογής δεδομένων.....	103
6.6Δείγμα Έρευνας.....	104
6.7Χρονοδιάγραμμα έρευνας	105
6.8 Εγκυρότητα και Αξιοπιστία Έρευνας.....	106
7ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ	108
7.1Εισαγωγή	108
7.2Άξονες συνέντευξης	109
7.3Ποιοτική ανάλυση έρευνας	110

Α' ΑΞΙΟΝΑΣ : Η ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ	110
Β' ΑΞΙΟΝΑΣ ΑΦΟΡΑ : ΤΟ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΩΝ ΜΕΤΑΚΙΝΟΥΜΕΝΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ	119
7.4 Αποτελέσματα έρευνας	127
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	131
8.1 Συμπεράσματα.....	131
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	135

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΑΙ ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

EASO: European Asylum Support Office (Ευρωπαϊκός Οργανισμός Ασύλου)

ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

M.M.E. : Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

UNHCR: Ύπατη Αρμοστεία Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες

Π.Δ. : Προεδρικά διατάγματα

Ε.Ε: Ευρωπαϊκή Ένωση

Υ.Α: Ύπατη Αρμοστεία

IOM: Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης

ΕΚΚΑ: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης

ΚΕΑ: Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης

ΟΓΑ: Οργανισμό Γεωργικών ασφαλίσεων

T.A.M.E.: Ταμείο που αφορά το Άσυλο, τη Μετανάστευση και την Ένταξη

Ε.Σ.Π.Α.: Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης

ΕΟΧ –Ε.Α.Α. Grants: Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος

ΕΤΠΑ: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης - περιφερειακή και αστική ανέλιξη

ΕΚΤ: Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο– κοινωνική ενσωμάτωση και δίκαιη διακυβέρνηση

ΤΑ: Ταμείο Συνοχής– οικονομική συγχώνευση των λιγότερο αναπτυγμένων περιφερειών

ΕΓΤΑΑ: Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης

ΥΠ.Υ.Τ.: Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης

Δ.Ο.Μ.: Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης

IGC Asylum and Refugees: Intergovernmental consultations on migration, asylum and refugees

(Διακυβερνητικές Διαβουλεύσεις για τη Μετανάστευση, το Άσυλο και τους Πρόσφυγες)

EASO: EuropeanAsylumSupportOffice(Ευρωπαϊκό Γραφείο Υποστήριξης για το Άσυλο)

ΣΔΠ: Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού

ΟΣΥ: Οδικές συγκοινωνίες

ΕΤΠΑ: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΥΠΠΕΘ: Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων

ΔΥΕΠ: Ίδρυση Δομών Υποδοχής Εκπαίδευσης Προσφύγων

ΣΕΠ: Συντονιστή Εκπαίδευσης προσφύγων

ΦΕΚ: Φύλλα Εφημερίδας της Κυβέρνησης

ΠΕ: Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

ΔΕ: Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

ΕΛΙΞ: Οργάνωση που παρέχει προγράμματα εθελοντικής εργασίας

DGECHO: EuropeanCivilProtectionandHumanitarianAidOperations (Ευρωπαϊκές

Επιχειρήσεις Πολιτικής Προστασίας και Ανθρωπιστικής Βοήθειας)

UNICEF: UnitedNationsInternationalChildren’sEmergencyFund(Διεθνές Ταμείο Έκτακτης Ανάγκης για τα παιδιά των Ηνωμένων Εθνών)

Ε.Ε.Τ.Α.Α:Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης

ΚΥ.Σ.ΚΟΙ.Π.: Κυβερνητικό Συμβούλιο Κοινωνικής Πολιτικής

ΔΣΜΨΕ: διαταραχή στρες μετά από ψυχοτραυματική εμπειρία

PFA: ‘PsychologicalFirstAid’-Μοντέλο παρέμβασης έκτακτης ανάγκης για την προστασία προσφύγων.

SGBV: Sexual and gender-based violence

Π.Ο.Υ: Παγκόσμιος Οργανιστής Υγείας

Το προσφυγικό ζήτημα υπήρξε το φαινόμενο που χαρακτήρισε το 2015, προερχόμενο κυρίως από χώρες της Μέσης Ανατολής το μεταναστευτικό κύμα έκανε εμφανή την παρουσία του στην Ελλάδα το 2014. Ωστόσο, ραγδαία ακμή αυτού παρατηρήθηκε κατά το έτος 2015- 2016.

Εκατομμύρια άνθρωποι στρέφονται προς στην Ευρώπη για να ξεφύγουν από πολεμικές συρράξεις και κακουχίες. Άρχισαν να μετακινούνται μέσω Ελλάδας προς τις χώρες της κεντρικής Ευρώπη από την πορεία που ονομάστηκε «βαλκανικός διάδρομος». Στην αρχή ταξίδευαν από την Τουρκία προς την Ελλάδα με ελάχιστους περιορισμούς και στη συνέχεια περνώντας τα σύνορα έφταναν μέσω των βαλκανικών χωρών κυρίως στη Γερμανία και την Αυστρία. Οι ροές των ανθρώπων που αναζητούσαν την ευκαιρία για μια καλύτερη ζωή συνεχίζονται αμείωτες.

Η κατάσταση κλιμακώθηκε περαιτέρω στις αρχές του 2016, με περισσότερο από ένα εκατομμύριο ανθρώπους να έχουν εισέλθει στην Ευρώπη, παίρνοντας διαστάσεις κρίσης που έφτασε να απειλεί τα θεμέλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για να περιορίσουν τη μετακίνηση των προσφύγων οι βαλκανικές χώρες ξεκίνησαν να παίρνουν μέτρα φύλαξης των συνόρων τους. Έτσι, χιλιάδες πρόσφυγες εγκλωβίστηκαν, με αποτέλεσμα να επιχειρούν να βρουν τρόπο να συνεχίσουν την πορεία τους.

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι να μελετηθεί το προσφυγικό ζήτημα, εξετάζοντας την ενσωμάτωση των προσφύγων στις χώρες υποδοχής.

Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύεται το προσφυγικό ζήτημα , καθώς και η διαφορές του πρόσφυγα – μετανάστη. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται εστίαση στην οικονομική ενίσχυση των προσφύγων και στην χρηματοδότηση στα Κέντρα Υποδοχής . Στο τρίτο κεφάλαιο πραγματεύονται οι συνθήκες διαβίωσης στα Κέντρα Υποδοχής και Φιλοξενίας προσφύγων και η παρέμβαση των ΜΚΟ στη διαχείριση της προσφυγικής κρίσης. Στο τέταρτο κεφάλαιο περιγράφονται οι τρόποι ένταξης των προσφύγων στην Ελληνική Κοινωνία σε κοινωνικό και εκπαιδευτικό επίπεδο. Επιπλέον , γίνεται αναφορά και στη ρατσιστική βία αλλά και στη ρατσιστική πληρότητα . Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο της πτυχιακής αναφέρεται το ψυχολογικό και κοινωνικό υπόβαθρο των προσφύγων, καθώς επίσης και οι προκλήσεις για την ψυχική υγεία και ψυχοκοινωνική ευεξία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ

1.1 Ιστορική αναδρομή- προσέγγιση προσφυγικού ζητήματος

Η Ελλάδα σαν χώρα ήταν πάντα ανοιχτή σε προσφυγικές εισροές από πάρα πολύ παλιά, παρόλα αυτά τα τελευταία χρόνια έχει αποτελέσει το επίκεντρο για τη διέλευση μεγάλου αριθμού προσφύγων, καθώς ένας τεράστιος πληθυσμός τόσο από χώρες της Ασίας όσο και από χώρες της Αφρικής αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις χώρες καταγωγής τους αναζητώντας μία νέα, καλύτερη καθημερινή ζωή στην Ευρώπη. Κάνοντας μία μικρή αναδρομή στο χρόνο είναι ξεκάθαρο ότι ο άνθρωπος πάντα έψαχνε ένα υγιές περιβάλλον να ζήσει με καλύτερες προοπτικές για ζωή του, όταν ο τόπος κατοικίας δεν κάλυπτε τις ανάγκες του και δημιουργούσε δυσκολίες με ποικίλες αντιξοότητες και εμπόδια για να ορθοποδήσει. Σύμφωνα με ανθρωπολογικές και παλαιοντολογικές έρευνες οι εξελικτικές μετακινήσεις των σύγχρονων ανθρώπων άρχισαν πριν από 200 χιλιάδες χρόνια στην Αφρική μέσα από μικρές μεταναστευτικές ομάδες αρχαϊκών Homo και κατέληξαν σε 7,4 δισεκατομμύρια ανθρώπους που κατοικούν σήμερα στον πλανήτη. Πλησιάζοντας στο σήμερα μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή το 1922, το 1923 υπογράφηκε η ανταλλαγή πληθυσμών (**Πιστοφίδης Α., 2012**) που καθιστούσε την υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών ανάμεσα σε Τουρκία και Ελλάδα βάζοντας έτσι ένα τέλος στην κατάσταση πολέμου που είχε φέρει αναταράξεις (**Ρωμανίδης Θ. 2013**) στην Ανατολή το 1914 μέχρι το 1922.

Με βάση το Διεθνές Δίκαιο η Ανταλλαγή Πληθυσμών είναι η δια συμβάσεως υποχρεωτική ή ελεύθερη μετανάστευση υπηκόων που κατάγονται από εθνικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες από τη μία χώρα σε μία άλλη οι οποίες συνορεύουν (**Πιστοφίδης Α. , 2012**) Η εν λόγω συμφωνία έχει αποτελέσει μία ιδιαίτερη ρύθμιση για την ιστορία παγκοσμίως αφού το μοναδικό κριτήριο για τις μετακινήσεις αυτές ήταν η θρησκεία. Είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί ότι ο εκπατρισμός των Ελλήνων ξεκίνησε πριν την έναρξη του Μικρασιατικού Πολέμου διότι ο Ελληνικός Πληθυσμός των Μικρασιατικών Παραλίων, της Ανατολικής Θράκης και του Πόντου είχαν ήδη εγκατασταθεί εντός του Ελλαδικού χώρου.

Μεταβαίνοντας στο σήμερα, η χρονολογία του **2015** αποτελεί ορόσημο για το μεταναστευτικό στην Ευρωπαϊκή Ένωση διότι είναι η χρονιά που παρουσιάστηκαν όλα τα αδιέξοδα της

Ευρωπαϊκής Πολιτικής για την μετανάστευση. Οι μαζικές εισροές Συριακού πληθυσμού στην Ευρώπη πυροδότησαν τη κατάρρευση των Ευρωπαϊκών συνόρων και έτσι αμφισβητήθηκε το Ευρωπαϊκό Πολιτικό εγχείρημα. Το καλοκαίρι που άρχισε η μεταναστευτική -προσφυγική κίνηση, λόγω αυτής αναδιοργανώθηκε η Ευρωπαϊκή πολιτική που βρισκόταν σε ένα μεγάλο δίλημμα καθώς ήταν ανάμεσα για στην ανάγκη ασφάλειας των συνόρων και στο αίσθημα ανθρωπισμού και αλληλεγγύης. Ένα έτος πριν το 2015 οι κινήσεις προσφύγων και μεταναστών έδειχναν ότι οι προσφυγικές ροές θα αυξάνονταν. Η έκρηξη της κρίσης των ροών έχει ως αιτία τα καινούργια ποιοτικά χαρακτηριστικά των εισροών, δηλαδή τη μαζική συμμετοχή των Σύριων στην σταθερά αυξανόμενη ροή άλλων χωρών που αντιμετωπίζουν ανάλογες δυσκολίες, κράτη όπως το Ιράκ, το Αφγανιστάν, η Ερυθραία και πολλές ακόμα. Τους πρώτους έξι μήνες του 2015 είχαν προσέλθει 150 χιλιάδες άτομα μέσα σε κάποιο πλωτό μέσο από τις παράλιες ακτές, συνολικά περισσότεροι από τις αφίξεις του προηγούμενου έτους και τα 3/4 από εκείνους κατάγονταν από τη Συρία.

Οι μαζικές εμφανίσεις των Σύριων όμως, στην ουσία είχαν πολύ διαφορετικό αντίκτυπο στην Κοινωνία της Ευρώπης από τις συνηθέστερες εισροές. Η διαρκής προβολή των συριακών μετακινήσεων ενίσχυσε έντονα την αίσθηση της αλληλεγγύης και της αλληλοβοήθειας για όλους εκείνους τους ανθρώπους που αγωνίζονται να επιβιώσουν ψάχνοντας για μεγάλο διάστημα ένα μέρος όπου θα μπορούν να μεταβούν με ασφάλεια και στη συνέχεια να ορθοποδήσουν. Καθίσταται αναγκαίο να τονιστεί ότι οι άνθρωποι αυτοί έχουν εγκαταλείψει τις χώρες καταγωγής τους για πολλούς και σοβαρούς λόγους, εκτίθενται σε καθημερινούς κινδύνους μέχρι να βρουν το μέσο που θα τους μεταφέρει στην Ευρώπη, ενώ ταυτόχρονα πληρώνουν αδρά για να το πετύχουν αυτό και πολλές φορές δεν τα καταφέρνουν. Ο κίνδυνος φυσικά δεν σταματάει όταν επιβιβαστούν για να φτάσουν στον προορισμό τους διότι η ζωή τους βρίσκεται σε διαρκή κίνδυνο ανοιχτά της Μεσογείου. Πρόκειται για έναν πληθυσμό ανθρώπων με διαφορετικές θρησκευτικές, κοινωνικές πεποιθήσεις και κουλτούρα που πασχίζουν να βρουν εργασία για ένα καλύτερο μέλλον, πρόκειται για ολόκληρες οικογένειες με παιδιά, ηλικιωμένους και πολλές ευπαθείς ομάδες που χρήζουν άμεσης βοήθειας.

Από το **2015** μέχρι και σήμερα έχουν καταγραφεί τεράστιοι αριθμοί πλωτών μέσων με τα οποία οι πρόσφυγες έρχονται στα ελληνικά και γενικότερα στα ευρωπαϊκά παράλια μέσα από αντίξοες και δυσμενείς συνθήκες καθώς ο αριθμός που επιβιβάζεται είναι υπερβολικά μεγαλύτερος από το επιτρεπόμενο όριο και ως αποτέλεσμα αυτού είναι να χάνουν τη ζωή τους χιλιάδες άτομα σε καθημερινή βάση . Τα ευρωπαϊκά όργανα και οι εθνικές κυβερνήσεις

βλέποντας τις εισροές να κλιμακώνονται για ένα διάστημα έμειναν αδρανείς απέναντι στις εξελίξεις. Όταν κατέρρευσαν τα εξωτερικά σύνορά ενεργοποιήθηκαν τα υπόλοιπα κράτη και έτσι τέθηκαν σε ισχύ κάποιες ρήτρες που επέτρεψαν να πάρει αναστολή η ελεύθερη κυκλοφορία στην Ευρώπη, και η εγκατάσταση των ανθρώπων. Με αυτό τον τρόπο επαναφέρθηκαν οι συννοριακοί έλεγχοι στο εσωτερικό της Ένωσης μέχρι να αποκατασταθεί η ομαλότητα και να έρθουν όλα σε μία σχετική ισορροπία. Βέβαια η κίνηση αυτή είχε ως αποτέλεσμα να εγκλωβιστεί τεράστιος αριθμός προσφύγων στις διαδρομές των συνόρων με συνέπεια την υπερσυσσώρευση ένας παράγοντας που δημιουργούσε επικίνδυνες και μεγάλες εντάσεις στον τοπικό πληθυσμό. Επίσης εάν εφαρμοζόταν η συνθήκη του **Schengen** που υπεγράφη στις **14 Ιουνίου το 1985** στο Βέλγιο ανάμεσα σε πέντε κράτη μέλη που είχε ως στόχο να καταργηθεί ο έλεγχος στα κοινά σύνορα των πέντε χωρών καθιερώνοντας έτσι την ελεύθερη κυκλοφορία για όλα τα πρόσωπα που ήταν υπήκοοι των κρατών που υπέγραψαν την συμφωνία θα είχε ως αποτέλεσμα οι ευρωπαϊκές ηγεσίες να έχουν πολιτικές συνέπειες για το ότι αθέτησαν τις ανθρωπιστικές δεσμεύσεις τους.

Δυστυχώς οι προσφυγικές ροές έφεραν την Ευρωπαϊκή Ένωση να είναι αντιμέτωπη με τα αναμενόμενα αδιέξοδα της πολιτικής για την μετανάστευση. Η πολιτική σχεδιάστηκε και ενορχηστρώθηκε από τις κυρίαρχες χώρες της Ευρώπης εκφράζοντας τις προσδοκίες της ευρωπαϊκής δύσης να διατηρήσει την πορεία προς την ανάπτυξη και την ευημερία σε όλα τα επίπεδα, διαμέσου γεωπολιτικής ασφάλειας και ομαλού πολιτειακού πλαισίου. Αυτό είχε ως βάση την προσδοκία πως η Ευρωπαϊκή Ένωση θα καθίστατο ικανή λόγω διαφόρων οικονομικών αναγκών, να κάνει επιλογή για το ποιοι από τους πολίτες τρίτων χωρών θα εισέρχονται στην επικράτεια της Ευρώπης ώστε να εξυπηρετήσουν την ευημερία της. Την ίδια στιγμή θα γινόταν αποκλεισμός ή θα υποχρέωναν αποφασιστικά να γίνει επαναπατρισμός όσων δεν ήταν ικανοί να ανταπεξέλθουν στις Ευρωπαϊκές προδιαγραφές.

Αξιοσημείωτο είναι να αναφερθεί μία πολιτική που ονομάζεται **Bras De Fer** ή **αλλιώς Borderland** διεξαγωγή της οποίας γίνεται εσωτερικά στην Ευρωπαϊκή Ένωση και είναι φανερό πως εξακριβώνει την έννοια ότι στην Ευρώπη δεν υπάρχουν σύνορα αλλά ότι η ίδια είναι μία ολοκληρωμένη δομή κοινωνικά και πολιτικά. Πρόκειται δηλαδή για την διαδοχική ενοποίηση των συνόρων (**Borderland**), που βασίζεται σε διάφορες παράδοξες ανάγκες της διακυβέρνησης της Ευρώπης σε σχέση με τις πληθυσμιακές ομάδες. Η τοποθέτηση τους στο χώρο και η ελεύθερη, περιορισμένη ή απαγορευμένη κυκλοφορία στο εσωτερικό αλλά και

στη γεωπολιτική περιφέρεια καθίσταται αναγκαίο να εφαρμόζεται με βάση τις σχέσεις πολιτικής υπεροχής που έχουν εδραιωθεί και φυσικά τις ιεραρχίες της κοινωνίας.

Την περίοδο αυτή κάνει την εμφάνιση του ένα καινούργιο πολιτικό σχέδιο που έχει βάση στον τρόπο που ανακατανέμεται γεωγραφικά ένας αριθμός ατόμων που αιτούνται άσυλο εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης δίνοντας μεγάλη ανακούφιση στα μέλη που υπόκεινται στις πιέσεις των εξωτερικών εισροών. Ο αριθμός του πληθυσμού που μετακινείται περιορίστηκε τότε στις 160 χιλιάδες, ταυτόχρονα οι χώρες υποδοχής συμφώνησαν να διατηρηθεί ένας συγκεκριμένος αριθμός πληθυσμού που αιτούνται άσυλο στο εσωτερικό, για την Ελλάδα ο αριθμός αυτός ανερχόταν στις 50 χιλιάδες. Εφόσον θα έθεταν σε εφαρμογή τον μηχανισμό αυτό ήταν απαραίτητο να ελέγχονται ορθά όλες οι εισροές αποκαθιστώντας τις μέχρι τότε δυσλειτουργίες ελέγχου, με σκοπό τη μεγαλύτερη ευκολία ταυτοποίησης και διαχωρισμού προσφύγων και μεταναστών σε όσους χρειάζονται ειδική προστασία και σε όσους αυτό δεν είναι απαραίτητο. Για να είναι κάτι τέτοιο εφικτό έπρεπε να αναπτυχθεί η δύναμη της **Frontex** του Ευρωπαϊκού οργανισμού συνοριοφυλακής και ακτοφυλακής που θα είχε μεγάλη ισχύ οπότε η ευθύνη ήταν μεγάλη και η συνεργασία με τις Αρχές της φύλαξης των συνόρων θα είχε ικανοποιητικά αποτελέσματα.

Στο σχέδιο αυτό συμμετείχε και ο **Ευρωπαϊκός Οργανισμός Ασύλου (EASO)**. Η στρατηγική αυτή εστιάζει στο να εγκατασταθούν με μεγάλη οργάνωση τα σημεία που θα υποδέχονται τους πρόσφυγες στα νησιά της Ελλάδας για να πραγματοποιείται με σχετική ευκολία η διαλογή και η ταυτοποίησή τους. Το χρονοβόρο αυτό σύστημα θα λαμβάνει υποστήριξη από τη δραστηριοποίηση διαφόρων διεθνών οργανισμών όπως είναι **Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ** προσφύγων και από τις δράσεις της κοινωνίας των πολιτών, βέβαια για να λειτουργήσουν όλες οι παραπάνω δράσεις χρειάζονταν κρατικές και Ευρωπαϊκές επιχορηγήσεις που θα διέθεταν σημαντικά κονδύλια. Συμπερασματικά, όσο αισιόδοξες και αν είναι οι προβλέψεις για την επίλυση του προσφυγικού ζητήματος, δεν θα ήταν ρεαλιστικό να περιμένει κάποιος ότι θα απομακρυνθεί αποτελεσματικά ένας τεράστιος αριθμός ανθρώπων που έρχονται σε καθημερινή βάση εκ των οποίων κάποιοι δικαιούνται διεθνούς προστασίας και κάποιοι άλλοι όχι, κυρίως όταν κατάγονται από χώρες που η διενέργεια επιστροφών πραγματοποιείται σπάνια.

1.2 Εκτενής ορισμός του προσφυγικού (πρόσφυγας) και (μετανάστης) διαφορές

Κάθε χρόνο χιλιάδες άτομα από Ασία και Αφρική λόγω αντίξωων και δύσκολων συνθηκών αποφασίζουν να εγκαταλείψουν τις χώρες καταγωγής τους μεταβαίνοντας σε μία άλλη χώρα υποδοχής. Μπορεί η διαδικασία που ακολουθούν δηλαδή το ταξίδι να είναι η ίδια όμως διαχωρίζεται η ονομασία τους. Ορισμένοι από αυτούς ονομάζονται πρόσφυγες και άλλοι μετανάστες, ο διαχωρισμός αυτός υφίσταται διότι διαφέρουν οι λόγοι που αποφασίζει ο καθένας να εγκαταλείψει τη χώρα από την οποία προέρχεται. **Μετανάστης** αποκαλείται ο άνθρωπος που επιλέγει οικειοθελώς να εγκαταλείψει τη χώρα του ενώ ο **πρόσφυγας** αναγκάζεται να φύγει διότι απειλείται η ζωή του με κάθε δυνατό τρόπο. Οι όροι αυτοί δεν είναι εναλλάξιμοι, τόσο στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης όσο και σε πάρα πολλές συζητήσεις δημοσίως χρησιμοποιούνται σαν να πρόκειται για δύο όρους ίδιους όμως υπάρχουν πολλές σημαντικές νομικές διαφορές. Οι δύο αυτοί όροι καθίσταται αναγκαίο να μην συγχέονται διότι δημιουργούνται πολλά προβλήματα και δυσκολίες σε όλα τα πρόσωπα που αιτούνται άσυλο ή στους πρόσφυγες γενικότερα, ενώ την ίδια στιγμή οι τοποθετήσεις πάνω στο άσυλο και την μετανάστευση οδηγούνται σε αδιέξοδο και πολλές λανθασμένες αντιλήψεις.

1.2.1 Πρόσφυγας

Η ιδιαιτερότητα των προσφύγων είναι ότι όσοι βάσει νομοθεσίας δέχονται προστασία από το **Διεθνές Δίκαιο** ονομάζονται πρόσφυγες. Πρόκειται για ανθρώπους που βρέθηκαν έξω από τη χώρα από όπου κατάγονται λόγω ποικίλων φόβων διωγμού, εμπόλεμης ζώνης κακοποιητικών συμπεριφορών και βίας, καταστάσεων που διαταράσσουν την κοινωνία και χρήζουν διεθνούς προστασίας. Η επικρατούσα κατάστασή ενέχει πολλούς κινδύνους καθώς αυτό που πράττουν είναι η διάσχιση των εθνικών συνόρων σε μία αναζήτηση ασφαλούς περιβάλλοντος, συνήθως σε χώρες οι οποίες συνορεύουν με την χώρα προέλευσης. Με αυτό τον τρόπο γίνεται η αναγνώριση τους ως πρόσφυγες με τη δυνατότητα εύρεσης βοήθειας από άλλες χώρες, **την Ύπατη Αρμοστεία Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR)** και πολλούς άλλους αρμόδιους φορείς. Έτσι λοιπόν επιβεβαιώνεται ο όρος πρόσφυγας διότι η επιστροφή στην χώρα καταγωγής είναι εξαιρετικά επικίνδυνη, αυτό λοιπόν σημαίνει ότι υπάρχει άμεση

ανάγκη για να εγκριθεί η αίτηση ασύλου από ένα άλλο κράτος. Το ενδεχόμενο για αρνητική απάντηση ασύλου μπορεί να προκαλέσει πολύ δυσάρεστα γεγονότα στη ζωή του προσώπου που έκανε την αίτηση.

Επιπλέον καθίσταται αναγκαίο να αναφερθεί ότι το διεθνές δίκαιο προστατεύει τους Πρόσφυγες. Η ειδική νομοθεσία που υπερασπίζεται τα δικαιώματα των προσφύγων είναι γνωστή με το όνομα Διεθνής Προστασία. Το καθεστώς αυτό δημιουργήθηκε λόγω του γεγονότος ότι οι πρόσφυγες είναι πρόσωπα που βιώνουν μία δύσκολη κατάσταση και χρειάζονται μεγάλη ασφάλεια. Όσοι ζητούν άσυλο καθώς και όσοι είναι πρόσφυγες δεν τους παρέχεται προστασία από την χώρα προέλευσης. Σύμφωνα με **το άρθρο 14 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων** διασφαλίζεται το δικαίωμα που έχει ο οποιοσδήποτε να θελήσει να αιτηθεί και να πάρει άσυλο. Παρόλα αυτά δεν είχε καταστεί σαφές το τι περιέχει η έννοια του ασύλου σε διεθνές επίπεδο έως ότου υιοθετήθηκε **η Σύμβαση του 1951** για το καθεστώς των προσφύγων και ανατέθηκε στην Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ προσφύγων ο έλεγχος για να εφαρμόζεται ορθά η Σύμβαση. Το **Πρωτόκολλο του 1967**, η Σύμβαση του 1951 και ανάλογες νομοθεσίες όπως **η Σύμβαση του Οργανισμού Ενότητας του 1969** για τις δυσκολίες των προσφύγων στην Αφρική είναι από τα σημαντικότερα σημεία για την υπεράσπιση των προσφύγων. Με βάση τα παραπάνω τίθεται λοιπόν η παγκόσμια έννοια του τι είναι πρόσφυγες που συμπεριλαμβάνει τα θεμελιώδη δικαιώματα αλλά και τα καθήκοντα των προσφύγων.

Στη **Σύμβαση του 1951** τίθενται όλα τα διεθνή κριτήρια στα οποία βασίζεται και αξιολογείται κάθε καινούργια και παλιά νομοθεσία για το πώς πρέπει να προστατεύονται και να μεταχειρίζονται οι πρόσφυγες. Μία από τις σημαντικότερες διατάξεις ήταν να απαγορευτούν οι υποχρεωτικές επιστροφές στις χώρες προέλευσης όπως προστάζει το άρθρο τριάντα τρία και μάλιστα αποτελεί έναν αναγκαίο και ιδιαίτερα σημαντικό νόμο αφού προωθείται η προστασία κάθε πρόσφυγα. Με βάση την νομοθεσία αυτή λοιπόν απαγορεύονται οι απελάσεις ή οι επιστροφές των προσφύγων σε κάθε περιβάλλον όπου η ζωή και η ελευθερία τους τίθεται σε κίνδυνο. Όλες οι χώρες έχουν τεράστια ευθύνη για να υπάρξει αυτή η προστασία και η Ύπατη Αρμοστεία έχει έρθει σε συνεργασία με τις ηγεσίες των κρατών δίνοντας συμβουλές και υποστήριξη για να εφαρμόζουν τις ευθύνες τους.

1.2.2 Μετανάστης

Από την άλλη πλευρά ο όρος μετανάστης αναφέρεται στους ανθρώπους που επιλέγουν να μεταναστεύσουν με τη θέληση τους χωρίς να απειλείται η ζωή τους για καθαρά βιοποριστικούς

λόγους. Η μετανάστευση είναι μία κατάσταση πολύπλευρη και πολυπρισματική . Η περιπλοκότητα αυτή έχει ως βάση το ότι σαν φαινόμενο είναι ένα χαρακτηριστικό που το ανθρώπινο είδος διαθέτει εκ γενετής, κάτι που σημαίνει ότι σχετίζονται πολλοί άλλοι παράγοντες με αυτό όπως πολιτικοί παράγοντες οικονομικοί, πολιτισμικοί, κοινωνιολογικοί αλλά και ψυχολογικοί. Γενικά ο όρος μετανάστευση έχει ως σημασία το ότι μεταβάλλεται το περιβάλλον εγκατάστασης ενός κοινωνικού συνόλου, ενός προσώπου ή μίας ομάδας είτε μόνιμα είτε προσωρινά. Σαν τάση οι μεταναστευτικές κινήσεις έχουν άμεση σχέση με το ότι μετακινούνται μεμονωμένα πρόσωπα ή μεγάλες πληθυσμιακές ομάδες στο εσωτερικό μίας χώρας αλλά ιδίως στο εξωτερικό σε διάφορες άλλες χώρες , εξαιτίας μεταβολών στην κοινωνία και ποικίλων κρίσεων στην πολιτική και στην οικονομία. Ακόμα κάποιοι άλλοι λόγοι είναι πολλές επαναστάσεις , πόλεμοι, δυσανάλογη κατανομή του πλούτου παγκοσμίως ανάμεσα σε χώρες που είναι υπό ανάπτυξη ή είναι ανεπτυγμένες , η αποδιοργάνωση της αγοράς εργασίας σε παγκόσμιο επίπεδο και διαφόρων ειδών καταστροφές που δημιουργούν οι άνθρωποι όπως είναι η κλιματική αλλαγή και το υποβαθμισμένο περιβάλλον σε μεγάλες περιοχές του πλανήτη. Η πολιτική της Μετανάστευσης αποτελεί ένα πολύ σημαντικό στοιχείο το οποίο σχετίζεται άμεσα με την στρατηγική ανάπτυξης της Χώρας αναμορφώνοντας τα κοινωνικά και τα οικονομικά δεδομένα και εξασφαλίζει την συνοχή στην κοινωνία.

Οι νομιμοποιημένες πράξεις ουσιαστικά επρόκειτο για μέτρα τα οποία η Ελληνική Κοινωνία χρησιμοποίησε από το 1998 έως το 2007 αποσκοπώντας στο να αποσυμπιεστούν και να ρυθμιστούν οι ομάδες μετανάστευσης οι οποίες διαβιώντας παράτυπα συνέβαλαν στο να δημιουργηθούν πολλές δυσκολίες και αντιξοότητες. Αυτό συνέβαινε διότι επρόκειτο για συμπεριφορές παραβαίνουν τους νόμους , επίσης σημειωνόταν εργασία που δεν δηλωνόταν πουθενά και όλοι ήταν ανασφάλιστοι, επομένως οι μετανάστες και οι μετανάστριες ήταν τα θύματα εκμετάλλευσης κάτι το οποίο δημιουργούσε πολύ κακή εικόνα εντός της κοινωνίας αυξάνοντας με αυτό τρόπο τις ρατσιστικές συμπεριφορές, την ξενοφοβία και τη δημιουργία περιοχών όπου παρέμεναν όλες οι ομάδες που βίωναν τον αποκλεισμό. Με σκοπό να διαχειριστούν όλους όσους ήρθαν με μη νόμιμους τρόπους και παρέμειναν για πάρα πολύ καιρό στην Ελλάδα διενεργήθηκαν σε όλη τη διάρκεια των πρόσφατων χρόνων μεγάλες και σημαντικές διαδικασίες για να νομιμοποιηθούν ξεκινώντας από το **1997** μέχρι το **2001 (Π.Δ. 358/97 και 359/97, Ν. 2910/2001, Ν. 3386/2005 και Ν. 3536/2007.**

Το να είναι σταθερή η νόμιμη διαμονή είναι ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία για να διενεργηθεί σωστά η κοινωνική ένταξη στους πολίτες των τρίτων χωρών και συγχρόνως να εξασφαλιστεί με επάρκεια η παροχή άδειας διαμονής για μεγάλη χρονική διάρκεια. Αυτό

μπορεί να γίνει εφόσον όσοι κατέχουν τους τίτλους αυτούς δεν υπόκεινται σε κίνδυνο να μειωθεί ο χρόνος παραμονής σε καθορισμένα χρονικά διαστήματα ενώ ταυτόχρονα τους έχουν απονεμηθεί δικαιώματα ατομικού και κοινωνικού χαρακτήρα που θα διασφαλίσουν ότι προωθείται η κοινωνική ένταξη. Η μεταναστευτική νομοθεσία κωδικοποιήθηκε με το κώδικα μετανάστευσης και κοινωνικής ένταξης **N. 4251/2014**, δημιουργήθηκε θέτοντας ως στόχο αρχικά να συγκεντρώσει τις διατάξεις για τη μεταναστευτική νομοθεσία, στη συνέχεια να εναρμονίσει την νομοθεσία όσον αφορά την ένωση και τέλος να γίνει εξορθολογισμός πάνω στο θεσμικό πλαίσιο που υφίστατο, ενώ την ίδια στιγμή να αντιμετωπιστούν όλες οι αντιξοότητες που εξακριβώθηκαν όταν εφαρμόστηκε το νομοθετικό πλαίσιο που ίσχυε. Πιο συγκεκριμένα με τον κώδικα απλουστεύθηκαν ποικίλες διαδικασίες για να εκδίδονται ευκολότερα οι άδειες παραμονής, επίσης ελαχιστοποιήθηκαν οι διαλογές για την έγκριση άδειας διαμονής στη χώρα υποδοχής και τέθηκαν ξανά υπό εξέταση οι νομοθεσίες ώστε να υπάρχει πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Επιπλέον χάρη στον κώδικα δημιουργήθηκαν πολλές ευκαιρίες για να γίνουν κερδοφόρες επενδύσεις και τέλος ιδιάζουσας σημασίας αποτελεί το γεγονός ότι ο πληθυσμός που μετανάστευσε θα είχε τη δυνατότητα να διαμείνει στη χώρα που εγκαταστάθηκε μακροπρόθεσμα.

Αξιοσημείωτο είναι το ότι δημιουργήθηκε ένα προστατευτικό περιβάλλον για τα παιδιά ενώ ταυτόχρονα εγκαθιδρύθηκε ένα ειδικό ευνοϊκό κλίμα παραμονής για τη δεύτερη γενιά μεταναστών και μεταναστριών με σκοπό τη διευκόλυνση της κοινωνικής ένταξης χωρίς να εξαρτάται αυτή από περαιτέρω προϋποθέσεις και διαδικασίες για να ανανεωθούν οι άδειες παραμονής με κίνδυνο να χάσει τη νομιμότητα της παραμονής της. Συγχρόνως σύμφωνα με το **N. 4018/2011** οι οργανώσεις για τη μετανάστευση και τα πρόσωπα άλλων χωρών άλλαξαν σε οργανώσεις που έχουν μία στάση χωρίς να κάνουν τον οποιοδήποτε διαχωρισμό. Συλλήβδην, πρόσφυγες είναι πρόσωπα που επιδιώκουν να προφυλαχθούν από επικίνδυνες και βίαιες συγκρούσεις ή καταδιώξεις οπότε αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τη χώρα προέλευσης ενώ οι μετανάστες είναι άτομα που επιλέγουν με τη θέληση τους να φύγουν από τη χώρα καταγωγής για ένα καλύτερο μέλλον με περισσότερες ανέσεις και ευκαιρίες βιοποριστικής ανέλιξης.

1.3 Κοινωνικό προφίλ-πολιτισμικό πλαίσιο προσφυγικής οικογένειας

Η προσφυγιά αποτελεί μία εξαιρετικά δύσκολη και ψυχοφθόρα κατάσταση. Σημαίνει απώλεια πατρίδας, ελευθερίας, αξιοπρέπειας και συνάμα φόβος. Προσφυγιά σημαίνει εξαναγκασμός

για μετακίνηση, μεγάλος φόβος για το «αύριο», αβεβαιότητα αλλά και ανασφάλεια. Η Ελλάδα είναι μία χώρα που έχει δοκιμαστεί αρκετές φορές από αυτή την επώδυνη διαδικασία και γνωρίζει πολύ καλά τι σημαίνει πατρίδα και τι επακολουθεί με την απώλειά της. Οι λόγοι οι οποίοι εξαναγκάζουν τους ανθρώπους να μετακινηθούν, εξαρτώνται από τις συνθήκες που επικρατούν την κάθε δεδομένη στιγμή από τους τόπους της προγενέστερης διαμονής στους τόπους αποδημίας.

Οι ερευνητικές μελέτες σχετικά το γεγονός της εκτόπισης των ανθρώπων έχει τη βάση της σε δύο έννοιες που διαχωρίζουν σημαντικά τα άτομα που χαρακτηρίζονται ως πρόσφυγες και τα άτομα που χαρακτηρίζονται ως μετανάστες (**Hein, 1993**). Η πρώτη ομάδα ανθρώπων αφορά το πολιτικό μέρος της μετανάστευσης και η δεύτερη ομάδα αφορά το οικονομικό. Ένα τεράστιο κομμάτι από τα κείμενα που συντάχθηκαν για το προσφυγικό φαινόμενο όπως είναι του **Keller (1975)** και του **Stein (1981)** βοήθησαν στο να εδραιωθεί ο ενιαίος ορισμός της προσφυγικής τάσης. Παρόλα αυτά η ιδέα ότι η τάση αυτή μπορεί να υπάρχει γενικευμένη, όπως επίσης και η αντίληψη πως ο πρόσφυγας διαθέτει κάποια συγκεκριμένα γνωρίσματα ενδεχομένως να είναι δυσλειτουργικές διότι δίνει την εντύπωση ότι πως η συνθήκη των προσφύγων είναι όμοια, δια ιστορική και γενικευμένη (**Malkki, 1995**). Όμως αυτό παραπέμπει σε μία πλευρά που έχει εκ φύσεως ο άνθρωπος, δηλαδή στα χαρακτηριστικά που έχουν την προέλευση τους από πολιτικούς και ιστορικούς παράγοντες και βασίζονται σε ποικίλες καταστάσεις που έχουν ζήσει οι άνθρωποι που εξαιτίας κάποιων συμπτώσεων εντοπίζονται στη διάρκεια ορισμένων συγκρούσεων.

1.3.1 Αίτια μετανάστευσης- παράγοντες απόθησης και έλξης

Η προσφυγιά και η μετανάστευση θεωρούνται κατά κύριο λόγο αλληλένδετες έννοιες. Για το λόγο αυτό, τα δύο αυτά φαινόμενα έχουν ίδιες αιτίες πρόκλησης. Η μόνη διαφορά μεταξύ τους έγκειται στις επιπτώσεις που δέχεται η ψυχοσύνθεση του ανθρώπου. Τα αίτια είναι κυρίως οικονομικά για την αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης και οικονομικής ευημερίας και πολιτικά, όπου τα πολιτικά συμφέροντα, σε χώρες οι οποίες μπορούν αρκετά εύκολα να εκμεταλλευτούν τους ανθρώπους και τα δικαιώματά τους. Επιπλέον, εκτός από αυτά που προαναφέρθηκαν υπάρχουν και κοινωνικά αίτια όπου η φυγή καθίσταται απαραίτητη κάτω από συνθήκες που απειλούν τη ζωή και την ασφάλεια του ατόμου ή της ομάδας που μετακινείται κυρίως από εμπόλεμες περιοχές και αυταρχικά καθεστώτα που παραβιάζουν θεμελιώδη δικαιώματα αλλά και την ελευθερία των ατόμων.

Οι πόλεμοι είναι ένα βασικό αίτιο που οδηγεί τους ανθρώπους στο δρόμο της προσφυγιάς , καθώς σε χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι συνθήκες είναι αρκετά δύσκολες και βρίσκονται σε εμπόλεμη ζώνη. Πολλές φορές οι συγκρούσεις μεταξύ διάφορων εθνών δημιουργούσαν νικητές και ηττημένους , με αποτέλεσμα την μετακίνηση των ηττημένων και των αμάχων πληθυσμών (επεκτατικοί και κατακτητικοί πόλεμοι ή και βάρβαρες γενοκτονίες). Επιπλέον, όσο αφορά τις φυσικές καταστροφές όπως είναι οι πλημμύρες, η ξηρασία και ο παγετός συχνά καταστρέφουν τις καλλιέργειες και εξαναγκάζουν τους ανθρώπους να μετακινηθούν για εργασία και τροφή σε πιο γόνιμες περιοχές. Παράλληλα με αυτό , όταν μία χώρα βρίσκεται σε κατάσταση όπου συχνά υποφέρει από τα αναπόφευκτα αυτά φαινόμενα , οι κάτοικοι της χώρας που πλήττονται , πρέπει να προστατευτούν και αυτό έχει ως αποτέλεσμα να έχουν για ακόμα μία φορά να αντιμετωπίσουν το ενδεχόμενο προσφυγιάς , το οποίο ενδεχομένως να ακούγεται απλό αλλά είναι μία ιδιαίτερα δύσκολη κατάσταση κατά την οποία αυτοί οι άνθρωποι έχουν χάσει κάθε περιουσιακό τους στοιχείο.

1.3.2 Πολιτισμικό υπόβαθρο

Καθίσταται αναγκαίο να αναφερθεί ότι το **κοινωνικό προφίλ** και το **πολιτισμικό** πλαίσιο κάθε πρόσφυγα και κάτ. επέκταση κάθε οικογένειας διαφέρει με βάση τη κουλτούρα, τον πολιτισμό, τις θρησκευτικές και πολιτικές πεποιθήσεις , τις ηθικές αξίες τις παραδόσεις τα προβλήματα που αντιμετώπισαν πριν αποφασίσουν να μεταναστεύσουν, τις δυσκολίες που προέκυψαν στην διάρκεια του ταξιδιού στη χώρα υποδοχής αλλά και τις αντιξοότητες που υπάρχουν στο κέντρο όπου διαμένουν. Ταυτόχρονα είτε δεν έχουν τη επιθυμία είτε δεν μπορούν να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους λαμβάνοντας την προστασία του κράτους. Πρόκειται για άτομα που βιώνουν μεγάλες δυσκολίες διότι η εγκατάσταση σε μία νέα χώρα αρκετά διαφορετική από την χώρα προέλευσης είναι μία ιδιαίτερα περίπλοκη διαδικασία καθώς η προσαρμογή στα νέα δεδομένα είναι δύσκολη και κάποιες φορές χρονοβόρα. Τα άτομα αυτά μεταναστεύοντας σε ένα καινούργιο κράτος αναγκάζονται να υποστούν την αλλαγή σε συνήθειες και τάσεις που έχουν υιοθετήσει πολλά χρόνια πριν και έχουν μάθει να ζουν με αυτές εξίσου πολλά.

Αρχικά είναι αναγκαίο να επιδοθούν στην εκμάθηση μίας νέας γλώσσας καθώς χρειάζεται να μάθουν να επικοινωνούν με το νέο πληθυσμό που θα συναναστρέφονται και για να γίνει αυτό σαφώς και απαιτείται πολύς χρόνος. Επίσης η μετάβαση σε μία άλλη χώρα αναπόφευκτα

σηματοδοτεί απομάκρυνση από την κουλτούρα και τις παραδόσεις τις οποίες όλοι έχουν την ανάγκη να διατηρήσουν ακόμα και αν βρίσκονται μακριά από το περιβάλλον στο οποίο κάποτε μπορούσαν να δραστηριοποιούνται. Είναι αξιοσημείωτο να αναφερθεί ότι πρόκειται για άτομα και οικογένειες από πολλές φυλές με διαφορετική κουλτούρα, θρησκεία και διαφορετικό τρόπο σκέψης που όταν διαμένουν στον ίδιο χώρο πυροδοτούνται συγκρούσεις και διενέξεις μεταξύ τους. Ο πολιτισμός κάθε προσφυγικής οικογένειας έχει μεγάλη σημασία καθώς με βάση αυτόν έχουν μάθει να λειτουργούν τα μέλη της και έτσι μπορούν να εξηγηθούν ορισμένες συμπεριφορές τους. Όλοι έχουν το δικό τους τρόπο συμπεριφοράς που έχει επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό από το πολιτισμικό υπόβαθρο στο οποίο έχουν μεγαλώσει και για αυτό χρειάζεται να υπάρχει κατανόηση και σεβασμός στις συνήθειες και στις παραδόσεις ενός λαού.

1.4.Παράτυπη Μετανάστευση

Η μετανάστευση αποτελεί ένα φαινόμενο πολυδιάστατο αλλά και πολυσύνθετο. Αποτελεί ένα φαινόμενο που συνδέεται με την ανθρώπινη ανέλιξη και ταυτόχρονα με την πολιτική, την οικονομία και τον πολιτισμό. Όσο αφορά το νομικό πλαίσιο, το οποίο έχει άμεση σχέση με την μεταναστευτική δραστηριότητα του ατόμου ή/και της ομάδας που μετακινείται, μπορεί να θεωρηθεί ως νόμιμη ή παράτυπη. Επομένως, η παράτυπη μετανάστευση ορίζεται ως η μετακίνηση χωρίς τα κατάλληλα έγγραφα προς τη χώρα διέλευσης και υποδοχής. Οι χώρες που δέχονται αυτή την κατηγορία μεταναστών -κυρίως χώρες που υπάγονται στην Ε.Ε. καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η συγκεκριμένη κατηγορία μεταναστών αναζητά διαμονή αλλά και εργασία χωρίς να πληροί τις κατάλληλες προϋποθέσεις, αλλά και έγγραφα που έχουν καθοριστεί από τις χώρες υποδοχής σύμφωνα με τις διεθνείς συμφωνίες.

Σύμφωνα με Συμβούλιο της Ευρώπης που πραγματοποιήθηκε στις 5 Οκτωβρίου του 2006, ορίστηκε από την Κοινοβουλευτική Συνέλευση να χρησιμοποιείται ο όρος «παράτυπη μετανάστευση» αντί όρων, όπως : «παράνομος μετανάστης» ή «μετανάστης χωρίς χαρτιά». Καθώς, οι όροι αυτοί είναι ανακριβείς, βλαβεροί και παραβιάζουν τις Ευρωπαϊκές αξίες. Ανακριβείς, διότι νομικά είναι εσφαλμένο, δηλαδή, η μη κατοχή εγγράφων από κάποιον που μετακινείται δεν συνιστά έγκλημα στις περισσότερες χώρες. Ουσιαστικά, δεν είναι ένα αδίκημα εις βάρος προσώπων ή ιδιοκτησίας καθώς ανήκει στη σφαίρα διοικητικού δικαίου. Όμως, αυτά ακόμα και σε χώρες που οι παραβάσεις του δικαίου μετανάστευσης συνιστούν ποινικά αδικήματα, η διάπραξη ενός ποινικού αδικήματος δεν καθιστά το δράστη «παράνομο» άτομο. Επιπλέον, τα κράτη έχουν διεθνώς αναγνωρισμένες υποχρεώσεις απέναντι σε όλα τα άτομα

που βρίσκονται υπό τη δικαιοδοσία τους και τα οποία έχουν δικαιώματα ανεξάρτητα από το καθεστώς νομιμότητας τους. Οι βιαιότητες και τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας , ως πρότυπα σχεδιάστηκαν για να αποτρέψουν τα κράτη από το να ορίσουν οποιονδήποτε άνθρωπο ως κάτι λιγότερο από ένα νόμιμο άτομο. Τέλος, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα να φύγει από μία χώρα, συμπεριλαμβανομένης και της δικής του. Όλοι όσοι φτάνουν στα σύνορα έχουν εγγενή ανθρώπινα δικαιώματα και συγκεκριμένες ανάγκες για την προστασία τους.

Οι παραπάνω όροι χαρακτηρίζονται και ως βλαβεροί, διότι αφαιρεί την ανθρώπινη υπόσταση, δηλαδή ο χαρακτηρισμός των μεταναστών ως «παράνομους» τους στερεί την έμφυτη αξιοπρέπεια και τα ανθρώπινα δικαιώματά τους. Πιο συγκεκριμένα, ο χαρακτηρισμός της ύπαρξης τους ως «παράνομη» αγνοεί κάθε εμπειρία τους ως εργάτες, γυναίκες, άνδρες, παιδιά , οικογένειες και ηλικιωμένους. Όταν απάνθρωποι όροι γίνονται αποδεκτοί ως νόρμες , οι άνθρωποι μετατρέπονται σε αποδεκτές περιφρονήσεις και μπορεί να απειληθεί ακόμα και το δικαίωμά τους στη ζωή. Εκτός αυτού, η λέξη «παράνομος» , είναι μία λέξη η οποία καθιστά τους μετανάστες ως ανέντιμους, ανάξιους και εγκληματίες που αποτελούν απειλή για το δημόσιο συμφέρον. Αυτό αυτόματα μετατρέπει σε φυσιολογικά τα κατασταλτικά μέτρα, την επιβολή του νόμου και τις διαδικασίες για την τιμωρία και την κράτηση των μεταναστών χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα. Επιπλέον, αποτρέπει την ποινικοποίηση των παράτυπων μεταναστών αντί για την αμφισβήτηση των νόμων και των πολιτικών που είναι οι αιτίες που δημιουργούν τις παρατυπίες , αποτρέπει έναν ειλικρινή , ενημερωμένο και με σεβασμό πάνω στο ζήτημα της μετανάστευσης διάλογο. Επίσης, με τη γενικότερη χρήση του όρου «παράνομος» , ενθαρρύνεται η υποψία αλλά και η δυσπιστία απέναντι σε αυτούς που απλώς δείχνουν «ξένοι» ή διαφορετικοί , συνήθως λόγω της φυλής, της εθνοτικής καταγωγής ή της θρησκείας τους. Αυξάνονται οι κοινωνικοί διαχωρισμοί και ως συνέπεια δημιουργείται ένα προφίλ με βάση φυλετικά χαρακτηριστικά, την ξενοφοβία και τα εγκλήματα μίσους.

Τέλος, ο όρος «παράνομος» παραβιάζει τις Ευρωπαϊκές αξίες , καθώς είναι αρνητικός, μεροληπτικός, προσβλητικός και δεν χρησιμοποιείται για κανέναν πολίτη. Ο συγκεκριμένος όρος, χρησιμοποιήθηκε για να προσδιορίζει μειονεκτούντες ανθρώπους σε διάφορες χρονικές περιόδους της ιστορίας. Όμως, ο όρος αυτός δεν είναι πλέον αποδεκτός για να περιγράφουν αυτοί που στερούνται νομιμοποιητικά έγγραφα και δεν είναι σύμφωνοι με τις σημερινές Ευρωπαϊκές αξίες. Αξίζει να σημειωθεί πως το ψήφισμα 1509 για τα «Ανθρώπινα Δικαιώματα για Παράτυπους Μετανάστες» , καταστεί τον όρο πιο ουδέτερο και δεν φέρει στιγματισμό.

1.4.1 Πρόγραμμα Ταμπέρε- πρόγραμμα Χάγης

Με την πραγματοποίηση Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε το 1999, η πολιτική της Ένωσης συγκροτήθηκε με βάση ένα καινούριο γενικό πρόγραμμα στο πεδίο της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα πήρε έγκριση από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 15 και 16 Οκτωβρίου του 1999 και ήταν το πρώτο πολυετές πρόγραμμα το οποίο εφαρμόστηκε στο πεδίο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ασφάλειας. Οι Ευρωπαίοι πολίτες θεωρούσαν πως με την παράλληλη αλλά και δεδομένη τήρηση των θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα ακολουθήσει μία πιο αποτελεσματική προσέγγιση για τα διασυνοριακά προβλήματα, όπως είναι η παράτυπη μετανάστευση καθώς και για τους τρόπους πρόληψής της.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή γνωρίζοντας ότι την 1^η Μαΐου του 2004 (η οποία συνέπεσε με την πλήρη ενσωμάτωση των δέκα νέων Κρατών Μελών), το πρόγραμμα του Τάμπερε ολοκληρώσε 5 έτη, συζητήθηκε από κοινού με την Ιρλανδική και την μετέπειτα Ολλανδική Προεδρία και υιοθετήθηκαν νέες πρακτικές για την υποστήριξη της συνεργασίας στο τομέα ΔΕΥ, μετά το Τάμπερε. Η Ανακοίνωση που δημοσιεύτηκε στις 2 Ιουνίου του 2004 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προέβη σε θετικό απολογισμό της δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σχετικά με την εφαρμογή των προβλεπόμενων μέτρων από το πρόγραμμα του Τάμπερε και δημιούργησε μελλοντικές κατευθυντήριες γραμμές.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες την 4^η και 5^η Οκτωβρίου του 2004, εγκρίθηκε το Πολυετές Πρόγραμμα της Χάγης για την ενίσχυση της Ελευθερίας, της Ασφάλειας και της Δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, βάσει του οποίου, αφενός, τονίζεται η πρόοδος που είχε επέλθει για την ικανοποίηση των στόχων του Τάμπερε, και αφετέρου δημιουργείται στρατηγική ως προς τον τομέα της Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών Υποθέσεων για τα επόμενα πέντε έτη. Το πρόγραμμα της Χάγης διαδέχεται το πρόγραμμα του Τάμπερε και σηματοδοτεί το τέλος ενός κύκλου και την αρχή ενός νέου. Επομένως, είναι φανερό ότι αυτό το δεύτερο πολυετές πρόγραμμα βασίζεται στις θετικές εμπειρίες της προηγούμενης πενταετίας.

Για να μπορέσει να τεθεί σε υλοποίηση το πρόγραμμα της Χάγης, η Επιτροπή κλήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να δημιουργήσει ένα σχέδιο δράσης το οποίο θα ορίζει πιο συγκεκριμένα τους σκοπούς και τις προτεραιότητες του προγράμματος αυτού. Επιπλέον, μαζί με αυτό το σχέδιο δράσης θα συγκροτηθεί και ένα χρονοδιάγραμμα το οποίο θα γίνει αποδεκτό και θα πραγματοποιηθούν βάσει αυτού όλες οι σχετικές ενέργειες. Στόχος του Προγράμματος

της Χάγης ορίστηκε η αύξηση της κοινής ικανότητας της Ένωσης και συνάμα των κρατών μελών της , να προστατεύουν τα θεμελιώδη δικαιώματα, τα δικονομικά εχέγγυα, την άμεση πρόσβαση στη δικαιοσύνη αλλά και να παρέχουν προστασία σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης για τους Πρόσφυγες και με άλλες διεθνείς συνθήκες στα πρόσωπα που έχουν πραγματικά ανάγκη. Επιπλέον , βασικό στοιχείο αποτέλεσε η ρύθμιση των μεταναστευτικών ροών της Ένωσης και η ένταξης της συνεργασίας για τη μετανάστευση και τον έλεγχο των συνόρων.

Παράλληλα με αυτό , αποφασίστηκε η διαμόρφωση ενός ενιαίου Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου έως το 2010, η αντιμετώπιση του οργανωμένου διασυνοριακού εγκλήματος, η διεύρυνση της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων σε αστικά και ποινικά θέματα καθώς και η βέλτιστη αξιοποίηση/αναβάθμιση **EUROPOL** και **EUROJUST**. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θεωρούσε πως το κοινό εγχείρημά της ενίσχυσης του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας αλλά και δικαιοσύνης έχει ζωτική σημασία προκειμένου να εξασφαλισθεί η ύπαρξη ασφαλών κοινοτήτων, αμοιβαία εμπιστοσύνης και κράτους δικαίου σε ολόκληρη την Ένωση. Ένα αρκετά καλό επίπεδο προστασίας στο χώρο της ελευθερίας, της ασφάλειας αλλά και της δικαιοσύνης προϋποθέτει πολυτομεακή και συνδυασμένη δράση μεταξύ των αρμόδιων αρχών επιβολής του νόμου (αστυνομικοί, τελωνειακές αρχές, αρχές φύλαξης συνόρων) τόσο σε ενωσιακό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

1.4.2 Πρόγραμμα της Στοκχόλμης (2010-2014)

Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης , το οποίο αντικατέστησε αντίστοιχα προγράμματα όπως εκείνο του Ταμπέρε και της Χάγης, αποφασίστηκε να τεθεί σε εφαρμογή μετά από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες την 10^η και 11^η ημέρα του Δεκέμβρη του 2009. Την 1^η Δεκέμβρη του 2009 , με τη Συνθήκη της Λισαβόνας να επιφέρει ισχυρές τροποποιήσεις στις διατάξεις στο πεδίο της Ελευθερίας, της Ασφάλειας και της Δικαιοσύνης, το πρόγραμμα της Στοκχόλμης συγκρότησε τον τομέα της αστυνομικής και τελωνειακής συνεργασίας, των υπηρεσιών διάσωσης, τη δικαστική συνεργασία σε αστικές και ποινικές υποθέσεις, την πολιτική για το άσυλο, τη μετανάστευση και τις θεωρήσεις για το χρονικό διάστημα από το 2010 έως και το 2014. Στόχος αποτελούσε η ανταπόκριση σε μελλοντικές προκλήσεις και να βελτιωθεί περισσότερο το κομμάτι της δικαιοσύνης , της ελευθερίας και της ασφάλειας με δράσεις που θα εστίαζαν περισσότερο στα ενδιαφέροντα αλλά και στις ανάγκες των πολιτών. Το παρόν πρόγραμμα , θα μετέτρεπε τους στόχους και τις

προτεραιότητες σε ενέργειες, οι οποίες θα είχαν ένα συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα εγκυρότητας αλλά και εφαρμογής.

Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης υιοθετούσε τις εξής προτεραιότητες : 1) την προώθηση των δικαιωμάτων των πολιτών της Ευρώπης, 2) την βελτίωση της καθημερινότητας, 3) την προστασία των πολιτών, 4) την πρόσβαση στον ευρωπαϊκό χώρο, 5) την αλληλεγγύη και την εταιρική σχέση σε θέματα μετανάστευσης και ασύλου καθώς και 6) την εξωτερική διάσταση του τομέα Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης. Ειδικότερα, όσο αφορά την προώθηση των δικαιωμάτων των Ευρωπαίων πολιτών, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συγκάλεσε την Επιτροπή να υποβάλει πρόταση σχετικά με την πρόωρη πρόσβαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Παράλληλα με αυτή την ενέργεια, κάλεσε τους ευρωπαϊκούς θεσμούς να αξιοποιήσουν την πείρα του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ υπογράμμισε πως η απόκτηση του δικαιώματος διαμονής βάσει του δικαίου της Ε.Ε. για τους πολίτες της Ε.Ε. και τα μέλη των οικογενειών τους, αποτελεί απαραίτητο πλεονέκτημα της άσκησης του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας. Επιπλέον, σκοπός του δικαιώματος διαμονής δεν ήταν η παράβαση των κανόνων μετανάστευσης και επίσης, η ελεύθερη κυκλοφορία δεν συνδέεται μόνο με δικαιώματα αλλά και υποχρεώσεις. Ως προς την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών στην κοινωνία της πληροφορίας, αναφέρεται πως η Ευρωπαϊκή Ένωση έπρεπε να υιοθετήσει έναν ηγετικό ρόλο στην ανάπτυξη και στην προώθηση διεθνών προτύπων σε θέματα που αφορούν την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ενώ, επισημάνθηκε πως, την περίοδο των ευρωπαϊκών εκλογών του 2014, θα έπρεπε να αναλυθεί προσεκτικά το πώς θα ενθαρρυνθούν να ψηφίσουν οι πολίτες.

Όσο αφορά τον τομέα της αλληλεγγύης και την εταιρική σχέση σε θέματα που αφορούν τη μετανάστευση και το άσυλο, το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης θεώρησε πιο σημαντικές τις αρχές που υπάγονται στη Σφαιρική Προσέγγιση της Μετανάστευσης αλλά και στο Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο. Ταυτόχρονα, επισήμανε την ανάγκη της μεταναστευτικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης να οριστεί ως αναπόσπαστο κομμάτι της εξωτερικής πολιτικής της Ε.Ε. , με στόχο την σύνδεση της μετανάστευσης με την ανάπτυξη. Επιπλέον, προτάσεις έγιναν για μέτρα που αφορούν την ασφαλή και μειωμένου κόστους μεταφοράς εμβασμάτων για την πιο ενεργή συνεργασία με εκπροσώπους της διασποράς καθώς και για τη επέκταση του ρόλου της κυκλικής μετανάστευσης. Όσο αφορά τη νόμιμη μετανάστευση, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο γνωρίζει πως η μετανάστευση εργατικού δυναμικού

προς μια περιοχή καθώς και η επιτυχημένη ενσωμάτωση των νομίμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών , μπορεί να συμβάλει άμεσα στην οικονομική άνοδο. Όμως, το ίδιο σημαντική προτεραιότητα αποτελεί η αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων, η παράτυπη μεταφορά μεταναστών και η προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων, ενώ, ως προς το άσυλο, η νέα Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Στήριξης Ασύλου θεωρούταν σημαντικό εργαλείο για την ανάπτυξη και την υλοποίηση του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου. Τέλος, στο τμήμα του προγράμματος της Στοκχόλμης στο οποίο δημιουργήθηκε η εξωτερική διάσταση του τομέα της Ελευθερίας, της Ασφάλειας και της Δικαιοσύνης , υπογραμμίζεται η ανάγκη σύναψης συμφωνιών με χώρες του Τρίτου Κόσμου , ιδιαίτερα, όσο αφορά τη δικαστική συνεργασία και τον τομέα του Αστικού Δικαίου.

1.4.3 Συνθήκη Λισαβόνας – Ένας Ευρωπαϊκός χώρος Δικαιοσύνης, Ελευθερίας και Ασφάλειας

Η συνθήκη της Λισαβόνας ενίσχυσε την ικανότητα δράσης καθώς και επίτευξης αποτελεσμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Κοινοβουλίου. Επέκτεινε την πλήρη νομοθετική αρμοδιότητα του Κοινοβουλίου σε περισσότερους από 40 καινούριους τομείς, συμπεριλαμβανομένων της μετανάστευσης , της δικαιοσύνης αλλά και τομείς όπως η γεωργία, η ενεργειακή ασφάλεια, τα ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωση και τέθηκε σε ισότιμη βάση με το Συμβούλιο το οποίο αντιπροσωπεύει τις κυβερνήσεις των κρατών μελών. Γενικότερα, η συνθήκη της Λισαβόνας έφερε σημαντικές αλλαγές στο χώρο της Ελευθερίας , της Δικαιοσύνης και της Ασφάλειας.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που πραγματοποιήθηκε την 27^η- 28^η Ιουνίου 2013, κάλεσε τις μελλοντικές Προεδρίες να ξεκινήσουν τη συζήτηση για τις μελλοντικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές στον χώρο της Ελευθερίας, της Δικαιοσύνης και της Ασφάλειας, με καταληκτική ημερομηνία τη Σύνοδο Ιουνίου 2014. Στη διάρκεια της Ελληνικής Προεδρίας αποφασίστηκε η προφύλαξη των ευρωπαϊκών συνόρων και ο έλεγχος των μεταναστευτικών ροών ως Ευρωπαϊκό ζήτημα ασφαλείας για το σύνολο της Ευρώπης. Στο πεδίο της προφύλαξης των συνόρων και της διαχείρισης της μετανάστευσης , τα οποία εμφανίζουν ιδιαίτερες προκλήσεις τόσο για το Νότο όσο και για όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση , κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Προεδρίας επισημάνθηκαν τα παρακάτω :

- I. Αναθεωρήθηκε η λίστα των χωρών , που αφορούσε τους υπηκόους των οποίων υπάρχει υποχρέωση θεώρησης για να εισέλθουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, που με τον συγκεκριμένο τρόπο μπορούσαν οι πολίτες περίπου 20 χωρών να ταξιδέψουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση χωρίς θεώρηση,
- II. Υιοθετήθηκε ο κανονισμός που αφορούσε τις προϋποθέσεις για να εισέλθει αλλά και να διαμείνει ένας υπήκοος τρίτων χωρών στα πλαίσια ενδοεπιχειρησιακών μεταθέσεων ,
- III. Τέλος, υιοθετήθηκε η οδηγία για τον οργανισμό FRONTEX (European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders).

Επιπλέον, αξίζει να αναφερθεί η μεγάλη επιτυχία της Ελληνικής Προεδρίας που ήταν η διαμόρφωση του κειμένου που υιοθετήθηκε ομόφωνα από τους Υπουργούς Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων, ως η βάση των προτάσεων του Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για την προδιαγραφή των Στρατηγικών Κατευθυντήριων Γραμμών που αφορά το νομοθετικό αλλά και επιχειρησιακό σχεδιασμό στον τομέα της Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών Υποθέσεων (**Post-Stockholm**). Το νέο κείμενο ήταν το εξής :

- Στον τομέα του ασύλου, της προστασίας των συνόρων και των μεταναστευτικών ροών τοποθετήθηκε ξανά κυρίαρχη η αλληλεγγύη.
- Στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής της Ένωσης, τοποθετήθηκε η μετανάστευση όπου συνδέθηκε με την αναπτυξιακή συνεργασία αλλά και με τη συνεργασία με τρίτες χώρες.
- Τέλος, η αρχή της θετικής αιρεσιμότητας , αποτέλεσε μία αρχή η οποία προστέθηκε στη συνεργασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις τρίτες χώρες. Παράλληλα με αυτό, ένωσε την ανάπτυξη αποτελεσματικών πολιτικών επιστροφής με την πολιτική θεωρήσεων και επανεισδοχή. Η συγκεκριμένη εξέλιξη αποτελεί πραγματικά κομβικό σημείο για τον τρόπο θεώρησης αλλά και αντιμετώπισης του μεταναστευτικού ζητήματος .

Με τον τρόπο αυτό, αναδείχθηκε πως για την καταπολέμηση του μεταναστευτικού ζητήματος δεν ευθύνονται οι χώρες του νότου της Ευρώπης, αλλά αποτελεί ένα ευρωπαϊκό πρόβλημα ασφάλειας συνόρων με επίδραση στην κοινωνική συνοχή των ευρωπαϊκών κρατών.

1.5 Μεταναστευτική Πολιτική

Η μεταναστευτική πολιτική ορίζεται ως το σύνολο των υιοθετημένων πολιτικών, κοινωνικών πρακτικών και των μέτρων που έχουν ως σκοπό να περιορίσουν όσο το δυνατόν περισσότερο

το μεταναστευτικό φαινόμενο. Διαχειρίζεται την είσοδο, την διαμονή, την απασχόληση των μεταναστών, αυτών που αιτούνται άσυλο, των δικαιούχων διεθνούς προστασίας και των ήδη εγκατεστημένων μεταναστευτικών πληθυσμών στο έδαφος της χώρας υποδοχής. Ο συγκεκριμένος ορισμός της μεταναστευτικής πολιτικής είναι πολυδιάστατος και διευρυμένος, αναδεικνύοντας τη σημαντικότητα της μεταναστευτικής πολιτικής τόσο στην εσωτερική συνοχή μιας χώρας, όσο και στην εξωτερική απόδειξη της εθνικής κυριαρχίας ενός κράτους (Μπάγκαβος & Παπαδόπουλος, 2003).

Η μεταναστευτική πολιτική σε κάθε χώρα αλλά και ήπειρο διαφέρει, καθώς υπάρχουν διάφοροι παράμετροι που την καθορίζουν όπως είναι παγκόσμιες - επιμέρους πολιτικές, οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και οι διακρατικές συμφωνίες που κατά καιρούς δημιουργούνται ανάμεσα σε δύο ή και περισσότερες χώρες. Το πρώτο τμήμα της μεταναστευτικής πολιτικής αναφέρεται στις πολιτικές, στο θεσμικό πλαίσιο στο οποίο υπάγονται οι διαδικασίες υποδοχής και νόμιμης αδειοδότησης της διαμονής και διαχειρίζεται την πολιτική των επιστροφών που εφαρμόζεται από τη χώρα υποδοχής. Το δεύτερο τμήμα αντίστοιχα, αφορά την κοινωνική πολιτική και πιο συγκεκριμένα τις ευρωπαϊκές πολιτικές υποδοχής, τις επιμέρους εθνικές και την ενσωμάτωση των μεταναστών, συμπεριλαμβανομένης της εκπαιδευτικής, στεγαστικής και εργασιακής πολιτικής. Οι πολιτικές αυτές έχουν ως σκοπό την καλλιέργεια των θεσμικών, τυπικών και κοινωνικών προϋποθέσεων για την συγχώνευση των μεταναστευτικών πληθυσμών με τους πολίτες της χώρας υποδοχής. Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαμορφώνει σταδιακά ένα νέο κοινό πλαίσιο άσκησης μεταναστευτικής πολιτικής. Οι αρχές της οποίας είναι οι εξής:

1. Ολοκληρωμένη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, η οποία θα εξισορροπεί τις εισόδους για ανθρωπιστικούς και οικονομικούς λόγους. Με στόχο να καταπολεμήσουν την παράνομη είσοδο, ειδικά δε την είσοδο διαμέσου των παράνομων κυκλωμάτων.
2. Συνεργασία με τις χώρες προέλευσης για την ρύθμιση των μεταναστευτικών ροών
3. Δίκαιη μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών που ζουν και εργάζονται σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
4. Μακροπρόθεσμη επιδίωξη ύπαρξης κοινής πολιτικής

Η ελληνική μεταναστευτική πολιτική χαρακτηρίζεται από ανεπάρκεια και αναποτελεσματικότητα. Αυτό οφείλεται κυρίως στην ασάφεια και στην έλλειψη στόχων για το σχεδιασμό της πολιτικής, στην ύπαρξη διοικητικής ανεπάρκειας κατά την εφαρμογή, στην

αντιφατική στρατηγική για την αντιμετώπιση όλων των μεταναστευτικών ροών, στην αδυναμία δημιουργίας ενός προγραμματισμού της εισόδου των μεταναστών στη χώρα με κριτήρια που αφορούν στις ανάγκες της ελληνικής οικονομίας, στην έλλειψη οργάνωσης και δυσλειτουργίας της διοίκησης και τέλος στην μη αποτελεσματική υποδοχή και μετέπειτα ένταξη των μεταναστών.

1.6 Δράσεις του ΟΗΕ

Το 1950, δημιουργήθηκε το γραφείο του Υπατού Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR). Είχε ως στόχο να βοηθήσει εκατομμύρια Ευρωπαίους που είχαν εγκαταλείψει ή έχασαν τα σπίτια τους μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Τα βασικά νομικά έγγραφα η Σύμβαση για τους Πρόσφυγες του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 είναι η βάση του έργου του UNHCR. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, τα κράτη αναμένεται να συνεργαστούν μαζί με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τη διασφάλιση του σεβασμού και της προστασίας των δικαιωμάτων των προσφύγων. Η μη επαναπροώθηση αποτελεί την βασική αρχή, η οποία ισχυρίζεται ότι ένας πρόσφυγας δεν πρέπει να επιστρέψει σε μια χώρα όπου αντιμετωπίζει σοβαρές απειλές για τη ζωή ή την ελευθερία τους. Τώρα θεωρείται κανόνας του εθιμικού διεθνούς δικαίου. Σήμερα, περισσότερα από 70 χρόνια αργότερα, ο οργανισμός εξακολουθεί να προσπαθεί σκληρά και να εργάζεται πολύ, προφυλάσσοντας και βοηθώντας πρόσφυγες σε όλο τον κόσμο. Βασικός σκοπός στην Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες είναι κυρίως να προστατέψουν τα δικαιώματα και την ευημερία των ανθρώπων που έχουν αναγκαστεί να φύγουν.

Στην Ύπατη Αρμοστεία πιέζουν για συντονισμένη ευρωπαϊκή δράση και εργάζονται εντατικά, ώστε να διασφαλίσουν :

1. την πρόσβαση στο άσυλο – ουσιαστικά δίκαια και αποτελεσματικά συστήματα ασύλου. Συνεργάζεται άμεσα με τις αρμόδιες ελληνικές αρχές, οι οποίες παρέχουν την βοήθειά τους συμμετέχοντας έτσι στη λειτουργία αλλά και στη διαμόρφωση του συστήματος ασύλου της χώρας
2. αξιοπρεπείς συνθήκες υποδοχής
3. βιώσιμες λύσεις για τους πρόσφυγες, συνιστώντας την προσοχή σε άτομα με οξείες ανάγκες και τρωτά σημεία

4. προσφέρουν κρίσιμη βοήθεια έκτακτης ανάγκης παρέχοντας πρόσβαση σε καθαρό νερό, ιατρική φροντίδα καθώς και συνθήκες υγιεινής
5. παρέχουν καταλύματα, ενδύματα, κουβέρτες, είδη οικιακής χρήσης και μερικές φορές φαγητό
6. Βελτιώνουν και υποστηρίζουν τη μεταφορά προσφύγων . Προσφέρουν πακέτα βοήθειας στα άτομα τα οποία έχουν την επιθυμία να αποχωρήσουν για την πατρίδα τους και επιπλέον, πραγματοποιούν προγράμματα για τη δημιουργία εισοδήματος σε όσους εγκαθίστανται ξανά σε τρίτες χώρες
7. έρχεται σε επαφή με διεθνείς οργανισμούς και κυβερνήσεις για να εξασφαλίσει στους πρόσφυγες ποιοτική προστατευτική εκπαίδευση για παιδιά και νέους
8. Παρέχει σαφείς οδηγίες και πρακτικές σχετικά με νομικές πληροφορίες, όπως: τη διαδικασία για αίτηση ασύλου, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που έχει ο αιτών, την οικογενειακή επανένωση ή μετεγκατάσταση σε διαφορετική ευρωπαϊκή χώρα ή σχετικά με βοήθεια σε εθελοντική επιστροφή προς τη χώρα καταγωγής
9. Η Ύπατη Αρμοστεία είναι αρμόδια και υποδεικνύει οδηγίες σχετικά με την αναζήτηση βοήθειας αλλά και παραπομπής σε άλλη αρχή ή οργάνωση , όταν υπάρχει κάποιο άτομο το οποίο βρίσκεται σε κίνδυνο λόγω ηλικίας, φύλου ή σεξουαλικού προσανατολισμού, για περισσότερη υποστήριξη και προστασία
10. Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες , απαρτίζεται από μια σειρά μέτρων με στόχο να μειώσει τη μετάδοση της νόσου και να προσφέρει βοήθεια απέναντι στην παγκόσμια κρίση του COVID-19. Τέλος, συνείσφερε με τη δημιουργία και παροχή εξοπλισμού σε ιατρικές μονάδες και σε χώρους ιατρικού ελέγχου, απομόνωσης αλλά και καραντίνας.

Εικόνα 1 Πρόσφυγες και μετανάστες από την Βενεζουέλα μαθαίνουν πως να χρησιμοποιούν αντισηπτικά που διέμεινε ένα μέλος του προσωπικού τηςΥ.Ασε ένα ξενώνα της Μανάνους της Βραζιλίας. UNHCR/FelipeIrnaldo/ (24 Απριλίου 2021)

Η Ύπατη Αρμοστέία έχει ως στόχο :

- να βοηθήσει τα κράτη και τους εταίρους να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις του ασύλου και της διαχείρισης της μετανάστευσης με ευαισθησία σε θέματα προστασίας·
- τον εντοπισμό της μετανάστευσης, της εμπορίας ανθρώπων και των συναφών εξελίξεων που επηρεάζουν άτομα υπό την εντολή της Ύπατης Αρμοστέίας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες
- την υποστήριξη ισχυρότερης διακυβέρνησης και στενότερης τήρησης του παγκόσμιου χαρακτήρα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

1.6.1 Ο ρόλος της Ύπατης Αρμοστέίας στην Ελλάδα

Το 1951, η Ελλάδα αποτέλεσε συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης του ΟΗΕ περί του καθεστώτος των προσφύγων. Στόχος της κυβέρνησης είναι να εξετάζει τις αιτήσεις ασύλου και να αποφασίζει αν τα άτομα πληρούν τα κριτήρια, ώστε να λάβουν το καθεστώς ασύλου στην Ελλάδα. Η Ύπατη Αρμοστέία:

1. δεν καταγράφει τους πρόσφυγες
2. δεν εκδίδει έγγραφα για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα
3. δεν εξετάζει τις αιτήσεις ασύλου

Ο ρόλος της Ύπατης Αρμοστείας στην Ελλάδα στοχεύει στη διασφάλιση της προστασίας των προσφύγων και των αιτούντων, εστιάζοντας στη συνεργασία με τις Ελληνικές Αρχές, μη κυβερνητικές και λοιπές οργανώσεις. Η Ύπατη Αρμοστεία έχει συμβουλευτικό ρόλο για τη βελτίωση της πολιτικής στην Ελλάδα και της παροχής υπηρεσιών που επηρεάζουν τις ζωές των προσφύγων. Βοηθά την κυβέρνηση να βελτιώσει τη διαδικασία ασύλου, την πρόσβαση σε δικαιώματα και τους αιτούντες άσυλο, φέρνοντάς τους σε επαφή με εταίρους που παρέχουν κοινωνικές και νομικές συμβουλές και εκπροσώπηση.

Όταν αυτό κριθεί αναγκαίο η Ύπατη Αρμοστεία βοηθά την κυβέρνηση να καλύψει τις βασικές ανάγκες των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων. Παρέχει υποστήριξη όταν υπάρχουν κενά ως προς:

1. τη στέγαση
2. την ύδρευση
3. τις εγκαταστάσεις υγιεινής
4. την τροφή
5. την υγεία
6. την εκπαίδευση
7. την παροχή πληροφοριών
8. τον συντονισμό και τη διαχείριση των χώρων υποδοχής

Η Ύπατη Αρμοστεία παρέχει την παραπάνω βοήθεια άμεσα ή μέσω εταίρων . Ο ρόλος της διαφέρει από περιοχή ανάλογα με τις ανάγκες και τις συνεργασίες που υπάρχουν. Επίσης παρέχει στήριξη στις Αρχές, στο προσωπικό μη κυβερνητικών οργανώσεων και σε άλλους φορείς προκειμένου να τους βοηθήσει να κατανοήσουν καλύτερα τις ανάγκες των προσφύγων και να ανταπεξέλθουν σε αυτές.

2.1 Προστασία προσφύγων

Κύρια ευθύνη των κρατών είναι η ευθύνη των προσφύγων . Συγκεκριμένα, οι χώρες οι οποίες υπέγραψαν τη Σύμβαση του 1951 είναι υποχρεωμένες να προστατεύουν τους πρόσφυγες που βρίσκονται στην επικράτειά τους αλλά και να τους συμπεριφέρονται βάσει των διεθνών, καθορισμένων και αναγνωρισμένων προτύπων . Πρωταρχικός ρόλος της Έπατης Αρμοστείας ως προς τη διεκδίκηση διεθνούς προστασίας είναι να διασφαλίσει ότι τα κράτη γνωρίζουν και τηρούν την υποχρέωσή τους να προστατεύουν τους πρόσφυγες καθώς και τους αιτούντες ασύλου . Όμως, η Έπατη Αρμοστεία δεν είναι δυνατό να θεωρηθεί ως υποκατάστατο της κυβερνητικής ευθύνης καθώς δεν είναι υπερεθνική οργάνωση. Επομένως, ο ρόλος των Κρατών συμπληρώνεται από το ρόλο της Έπατης Αρμοστείας και ουσιαστικά, συνεισφέρει στην προστασία των προσφύγων ως εξής :

- Προωθεί την πρόσβαση τόσο με συμβάσεις όσο και με δημιουργία νόμων για τους πρόσφυγες και την αποτελεσματική εφαρμογή τους.
- Διασφαλίζει ότι όλοι οι πρόσφυγες τυγχάνουν μεταχείρισης σύμφωνα πάντα με τα διεθνώς αναγνωρισμένα νομικά πρότυπα.
- Διασφαλίζει ότι οι πρόσφυγες λαμβάνουν άσυλο και δεν εξαναγκάζονται να γυρίσουν πίσω σε χώρες όπου θα απειλούνταν η ζωή ή η ελευθερία τους.
- Προωθεί τις κατάλληλες διαδικασίες που καθορίζουν την ιδιότητα του πρόσφυγα, σύμφωνα με τον ορισμό της Σύμβασης του 1951 και/ή άλλους ορισμούς που διατυπώνονται σε περιφερειακά όργανα.
- Επιδιώκει μόνιμες λύσεις για την καλύτερη ζωή των προσφύγων.

Αξίζει να αναφερθεί πως η Έπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ που απευθύνεται στους Πρόσφυγες, αποτελεί προστασία σε συνδυασμό με τη Σύμβαση του 1951. Η Σύμβαση αυτή αναφέρεται στο καθεστώς των Προσφύγων και συνάμα στο Πρωτόκολλο του 1967. Ωστόσο, όσα Κράτη συμμετέχουν είναι απαραίτητο να «συμμαχήσουν» με την Έπατη Αρμοστεία. Κύριος σκοπός της συνεργασίας αυτής είναι η εξασφάλιση των δικαιωμάτων που αφορούν τους πρόσφυγες όπως ακριβώς ορίζονται στη Σύμβαση και βάσει αυτής αποτελούν ιδιαίτερου σεβασμού και προστασίας. Η σύμβαση περιλαμβάνει τα εξής :

- Το δικαίωμα να τους παρέχεται προστασία χωρίς να υπάρχουν διακρίσεις.
- Το δικαίωμα να μην επανέλθουν σε συνθήκες δίωξης ή να βιώσουν ξανά την απειλή δίωξης (αρχή της μη-επαναπροώθησης).
- Το δικαίωμα να μην δέχονται ποινικές κυρώσεις οι οποίες αφορούν την παράτυπη είσοδο ή τη διαμονή στη χώρα στην οποία ζητούν άσυλο. Αυτό, διότι, διωκόμενα άτομα δεν είναι εφικτό να έχουν εγκαταλείψει τη χώρα τους και να εισέλθουν σε άλλη χώρα διά της κανονικής οδού.
- Το δικαίωμα να μην βιώσουν τη διαδικασία έξωσης από τη χώρα, παρά μόνο σε συγκεκριμένες, ιδιάζουσες περιπτώσεις για λόγους εθνικής ασφάλειας ή δημόσιας τάξης.
- Το δικαίωμα σε ελάχιστες αποδεκτές συνθήκες διαμονής, που θα περιλαμβάνουν: την ελευθερία διακίνησης, το δικαίωμα μόρφωσης αλλά και μισθωτής απασχόλησης ή υποαπασχόλησης, την πρόσβαση σε δημόσια βοήθεια και αρωγή, συμπεριλαμβανομένων υγειονομικών διευκολύνσεων, τη δυνατότητα απόκτησης και διάθεσης περιουσίας και το δικαίωμα να εξασφαλίσουν ταξιδιωτικά έγγραφα καθώς και δελτία ταυτότητας.
- Επίσης, τα κράτη τα οποία έχουν εισέλθει στη Σύμβαση βρίσκονται εν αναμονή με σκοπό να κάνουν πιο εύκολη την πολιτογράφηση των προσφύγων, περιορίζοντας τις νομικές και διοικητικές δυσκολίες οι οποίες δυσκολεύουν τη δυνατότητα απόκτησης ιθαγένειας και τέλος με σκοπό να στηρίξουν ενεργά την οικογενειακή επανένωση-επανένταξη των προσφύγων.

2.1.1 Συμπληρωματική προστασία προσφύγων

Η συμπληρωματική προστασία είναι μια μορφή προστασίας για τους πρόσφυγες, η οποία ουσιαστικά συμπληρώνει το καθεστώς τους και χορηγείται σε άτομα τα οποία, αν και δεν πληρούν τα κριτήρια της Σύμβασης του 1951, εντούτοις χρήζουν διεθνούς προστασίας. Σε αυτή την κατηγορία μπορεί να περιλαμβάνονται, για παράδειγμα, άτομα που διαφεύγουν συνθήκες ένοπλων συγκρούσεων ή γενικευμένης βίας. Η Ύπατη Αρμοστεία θεωρεί ότι τα μέτρα παροχής της συμπληρωματικής προστασίας θα πρέπει να εφαρμόζονται με σκοπό την ενίσχυση, και όχι την υπονόμηση, του υπάρχοντος παγκόσμιου πλαισίου προστασίας των προσφύγων. Επιπλέον, η Ύπατη Αρμοστεία πιστεύει, ότι το πρότυπο μεταχείρισης που

προορίζεται για δικαιούχους της συμπληρωματικής προστασίας θα πρέπει να προνοεί την προστασία των βασικών αστικών ελευθεριών, πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων, επί ίσοις όροις με όσους εξασφαλίζουν καθεστώς πρόσφυγα σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951.

2.1.2 Προσωρινή προστασία προσφύγων

Η «προσωρινή προστασία» είναι μία μορφή προστασίας που προσφέρουν κατά καιρούς τα κράτη, συνήθως όταν αντιμετωπίζουν ξαφνική μαζική εισροή ανθρώπων, όπως συνέβη κατά τη διάρκεια των συγκρούσεων στην πρώην Γιουγκοσλαβία, στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Σε αυτές τις περιπτώσεις, αυτοί οι άνθρωποι μπορούν να γίνουν γρήγορα αποδεκτοί σε ασφαλείς χώρες, αλλά χωρίς καμία εγγύηση μόνιμου ασύλου. Επομένως, η «προσωρινή προστασία» μπορεί να προσφέρει θετικά αποτελέσματα τόσο στις κυβερνήσεις, όσο και στα άτομα που αιτούνται άσυλο αλλά σε ορισμένες συνθήκες. Ωστόσο, το συγκεκριμένο καθεστώς έχει δημιουργηθεί μόνο για να συμπληρώνει και δεν είναι ικανό να αντικαταστήσει τα ευρύτερα μέτρα προστασίας που ορίζονται από τη Σύμβαση του 1951 που απευθύνονται στους Πρόσφυγες.

2.1.3 Κανονισμός του Δουβλίνου

Ο Κανονισμός του Δουβλίνου είναι ένας νόμος, ο οποίος υπάρχει στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ορίζει τη χώρα που είναι υπεύθυνη για την παραλαβή και αξιολόγηση των αιτήσεων ασύλου βάσει συμφωνούμενων κριτηρίων. Ο Κανονισμός αυτός θεσπίζει μια δεσμευτική διαδικασία μεταξύ 28 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και 4^{ων} Ευρωπαϊκών χωρών (Νορβηγία, Ισλανδία, Ελβετία και Λίχτενσταϊν), οι οποίες συντάσσουν μία έκθεση-αναφορά στο κράτος το οποίο θα οριστεί ως υπεύθυνο σχετικά με την αξιολόγηση των αιτήσεων ασύλου και την υποχρέωση (επαν)εσδοχής η οποία απευθύνεται στο συγκεκριμένο κράτος. Η απόδοση ευθύνης ορίζεται από την ιεραρχία επίσημων κριτηρίων όπου συμπεριλαμβάνεται και η παρουσία των στενών μελών της οικογενειακής δομής με καθεστώς πρόσφυγα, την κατοχή άδειας διαμονής ή έγκυρης θεώρησης που έχει πρόσφατα εκδοθεί από το κράτος μέλος, ή από

κάποιο έλεγχο στα εξωτερικά σύνορα. Ο Κανονισμός του Δουβλίνου εφαρμόζεται βάσει της υπόθεσης ότι οι νόμοι και οι πρακτικές που σχετίζονται με το άσυλο στα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, βασίζονται σε κοινά πρότυπα και δίνουν τη δυνατότητα στα άτομα που αιτούνται για άσυλο να λαμβάνουν παρόμοια επίπεδα προστασίας σε όλα τα μέρη εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην πραγματικότητα, όμως, η νομοθεσία και η πρακτική που αναφέρεται στο άσυλο έχει σημαντικές διαφορές ευρέως από χώρα σε χώρα και έχει ως αποτέλεσμα οι αιτούντες άσυλο να έχουν συχνά διαφορετική μεταχείριση. Ως εκ τούτου, εφόσον δεν υπάρχει πλήρης συμβιβασμός, το σύστημα του Δουβλίνου είναι αρκετά άδικο απέναντι στους αιτούντες ασύλου όσο και σε ορισμένα κράτη μέλη στα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.2 Η διαχείριση της προσφυγικής κρίσης από τις χώρες υποδοχής

Με σκοπό τη διαχείριση της κρίσης αυτής, αφότου το φαινόμενο εντάθηκε περισσότερο πραγματοποιήθηκαν πολλές Σύνοδοι έτσι ώστε να ολοκληρωθούν οι συμφωνίες ανάμεσα στα κράτη για να αντιμετωπιστεί σωστά το φαινόμενο αυτό. Η έναρξη σημειώθηκε με τη Σύνοδο Κορυφής που έλαβε μέρος στη Μάλτα τον Φεβρουάριο του 2017. Ένα από τα σημαντικότερα μέρη που σημειώνονται στη συνάντηση αυτή είναι ότι έπρεπε να μειωθούν οι προσφυγικές ροές διαμέσου της Μεσογείου και συγκεκριμένα οι ροές που καταφθάνουν από τη Λιβύη στην Ιταλία.

Επιπρόσθετα τονίστηκε ότι είναι ανάγκη να ελεγχθούν τα Εξωτερικά Σύνορα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ταυτόχρονα να ανακοπούν οι παράνομες μεταναστευτικές ροές με προορισμό την Ευρώπη αποτελώντας στοιχεία ιδιάζουσας σημασίας ώστε η πολιτική για τη μετανάστευση να φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα. Τέλος παρατηρήθηκε ότι στην Ανατολική Μεσόγειο παρόλο που υπήρχαν πολλές πιέσεις οι εισροές κατά τους τέσσερις τελευταίους μήνες του 2016 μειώθηκαν αισθητά σε ποσοστό που ανερχόταν σε 98% σε σύγκριση με τους ανάλογους μήνες του 2015. Υπάρχουν αναφορές ότι παρά τις πιέσεις που παραμένουν, οι αφίξεις τους τελευταίους τέσσερις μήνες του 2016 ήταν μειωμένες κατά 98% σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2015 και όλες οι ηγεσίες στην Ευρωπαϊκή Ένωση εξακολούθησαν να δηλώνουν υποστήριξη στο να εφαρμοστεί πλήρως η συμφωνία ανάμεσα στην ΕΕ και την Τουρκία αλλά κάθε άλλη χώρα που αποτελεί διάβαση στα Δυτικά Βαλκάνια. Έτσι λοιπόν εστίασαν περισσότερο στην Κεντρική Μεσόγειο κάνοντας αναφορά ότι στη διάρκεια του έτους 2016 οι εισροές ανέβηκαν πάνω από 180.000.

Για να έχουν απόδοση όλες οι ενέργειες που προγραμματίστηκαν ήταν αναγκαίο να δοθεί άμεση προτεραιότητα σε πολλούς σημαντικούς τομείς που θα αναγραφούν παρακάτω:

Αρχικά η Ακτοφυλακή της Λιβύης και ανάλογων υπηρεσιών ήταν αναγκαίο να λάβουν την κατάλληλη υποστήριξη όσον αφορά την εκπαίδευση καθώς και τον απαραίτητο εξοπλισμό. Την ίδια στιγμή καθίστατο αναγκαίο τα αντίστοιχα προγράμματα εκπαίδευσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης να πάρουν γρήγορους ρυθμούς ανάπτυξης ξεκινώντας από όσα έχουν ήδη αρχίσει. Όσον αφορά τη τρόπο χρηματοδότησης αλλά και το πώς θα προγραμματιστούν οι εν λόγω δραστηριότητες έπρεπε να διενεργηθεί προβλέψιμα και βιώσιμα διαμέσου του Μεσογειακού Δικτύου SEAHORSE.

Επίσης πολύ σημαντικό ήταν να αυξηθούν οι ενέργειες για να εξαλειφθεί το σύστημα που προωθεί παράτυπα ανθρώπινες ζωές με μεγάλη ευθύνη της Λιβύης και άλλων εταίρων συμπεριλαμβανομένων της **Europol** και της Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής. Επιπλέον βελτιώνοντας τα οικονομικά και τα κοινωνικά δεδομένα στις τοπικές κοινότητες στην Λιβύη με ιδιαίτερη προσοχή στα σύνορα του κράτους αυτού που αποτελούν μέσα διαβάσεων για τη μετανάστευση θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί σε ένα βαθμό μικρό βέβαια η εξάπλωση της προσφυγικής κρίσης. Παρόλα αυτά πρόκειται και ένα μακροχρόνιο πρόβλημα που δύσκολα επιλύεται μόνο με τις παραπάνω ενέργειες και αυτό σηματοδοτεί ότι οι χώρες υποδοχής καθίσταται αναγκαίο να διαμορφώσουν κατάλληλες και ασφαλείς συνθήκες διαβίωσης των ατόμων που σπεύδουν προς τη μετανάστευση. Με βάση αυτό λοιπόν έγιναν προσπάθειες να εξασφαλιστούν με επάρκεια και σεβασμό στον απευθυνόμενο πληθυσμό εξειδικευμένες ικανότητες υποδοχής καθώς και ικανοποιητικές συνθήκες διαβίωσης για τους πρόσφυγες και τους μετανάστες της Λιβύης με τη βοήθεια της **UNHCR** και τον **IOM** ο οποίος ενίσχυσε τις δραστηριότητες για οικειοθελή επιστροφή.

Επίσης σημαντική ενέργεια είναι η διερεύνηση και η παρακολούθηση κάθε εναλλακτικής διαδρομής με πιθανές εκτροπές από δραστηριότητες που διενεργούν οι διακινητές διαμέσου μίας προσπάθειας που πραγματοποιούν οι γειτονικές χώρες με την υποστήριξη που λαμβάνουν από τα κράτη μέλη και όλους τους σχετικούς οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαθέτοντας και όλα τα απαραίτητα μέσα για επιτήρηση. Εμβαθύνοντας στο φαινόμενο αυτό σημειώνεται συνεργατικό κλίμα στα θέματα μετανάστευσης από κάθε κράτος που συνορεύει με τη χώρα της Λιβύης συμπεριλαμβάνοντας μία πολύ καλή συνεργασία στα Ευρωπαϊκά Κράτη την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Συνόρων και του Λιμενικού για την διαχειριστεί κάθε αναχώρηση και επιστροφή. Οι ηγεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κάνουν ρητή αναφορά ότι πολλές από τις παραπάνω ενέργειες έχουν τη δυνατότητα να λάβουν χρηματοδότηση από το

Ευρωπαϊκό Ταμείο για την Αφρική σε ένα ποσό που ανέρχεται 1,8 δισεκατομμύρια και 152 εκατομμύρια από όσα συνεισφέρουν τα κράτη μέλη.

Πολύ σημαντικό είναι ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αφού έκανε μία παρουσίαση ποικίλων ενεργειών στις οποίες δόθηκε προτεραιότητα για ένα διάστημα έξι μηνών με σκοπό να διαχειριστεί το προσφυγικό φαινόμενο έκανε παρουσίαση κάποιων χρηματικών ποσών σε ύψος 1,7 δισεκατομμυρίων ευρώ από την Ευρωπαϊκή Ένωση για τις χρονολογίες 2015 και 2016 έτσι ώστε να υπάρξει σωστή αντιμετώπιση της προσφυγικής κρίσης. Επρόκειτο για μία χρηματοδοτική κίνηση για την οποία οι ηγέτες των κυβερνήσεων των χωρών στην Ευρώπη έδωσαν την συγκατάθεση τους για να εναποθέσουν το ζητούμενο ποσό. Με τη βοήθεια των κονδυλίων αυτών όλα τα κράτη μέλη της Ευρώπης που πλήττονται από την κρίση του προσφυγικού αντιμετωπίζουν όλες τις αντίξοες συνθήκες της κρίσης αυτής.

Επίσης χάρη στα κονδύλια σημειώνεται αύξηση των προσλήψεων εξειδικευμένου προσωπικού των αρμόδιων φορέων που καλούνται να έρχονται αντιμέτωποι σε καθημερινή βάση με το δύσκολο φαινόμενο της προσφυγικής κρίσης δίνοντας κάθε δυνατή βοήθεια που δείχνει ανθρωπισμό σε κράτη του τρίτου κόσμου. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει θέσει τη βάση της στα αρμόδια όργανα όπως είναι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο όσον αφορά τον προϋπολογισμό της χρηματικής βοήθειας ώστε να εγκριθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα ορθής επίλυσης των προβλημάτων που δημιουργεί η κρίση.

Ξεκινώντας χρονολογικά τα κονδύλια ανέρχονταν σε ποσό 801,3 εκατομμύρια ευρώ για το έτος **2015** ποσό που θα λάμβανε επιπλέον χρηματοδότηση από καινούργια χρηματικά ποσά μέσα από ένα πλάνο που θα είχε διορθωτικό χαρακτήρα για τον προϋπολογισμό του 2015. Αυτό έκανε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να κάνει νέες προτάσεις χρηματικού περιεχομένου που έφταναν στο ποσό των 330,7 εκατομμυρίων ευρώ από τις χώρες μέλη της Ευρώπης και φυσικά ανακατανεμήθηκαν τα ήδη υπάρχοντα κονδύλια που είχαν διανεμηθεί σε άλλους τομείς. Συγκεκριμένα οι επίτροποι μετέφεραν 70,6 εκατομμύρια ευρώ άλλων προγραμμάτων και δράσεων και 400 εκατομμύρια ευρώ που θα διανέμονταν για ανθρωπιστικές παροχές καθώς και στην Ευρωπαϊκή πολιτική γειτονιά.

Οι Ευρωπαϊκές χώρες έχουν καταβάλει τεράστια προσπάθεια για να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν σωστά την προσφυγική κρίση. Έχουν σχεδιάσει ένα ολόκληρο πρόγραμμα οργάνωσης και ανάπτυξης των προσφυγικών κοινοτήτων έτσι ώστε να μπορέσουν όλα τα άτομα που τράπηκαν σε φυγή να λάβουν στήριξη και ενδυνάμωση. Μέσα λοιπόν από τα κονδύλια και τις χρηματοδοτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης σημειώνεται μία προσπάθεια για να υπάρχουν όλες οι απαραίτητες παροχές και να υλοποιηθούν πολλοί σημαντικοί στόχοι. Για

τις περισσότερες εισροές προσφύγων σε χώρες υποδοχής προβλέπεται εισαγωγή σε κάποιο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης έτσι ώστε να ακολουθήσουν όλες τις απαραίτητες διαδικασίες και να αναγνωριστούν ως πρόσφυγες για Διεθνή προστασία. Ταυτόχρονα τους παρέχονται κάποια επιδόματα για να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στις δυσκολίες που έρχονται αντιμέτωποι.

Κάθε σύγχρονη Ευρωπαϊκή χώρα έχει μία σειρά από προγράμματα και αρμόδιους φορείς που φροντίζουν για την ευημερία του προσφυγικού λαού έτσι ώστε να μπορέσει να ορθοποδήσει και να καλύψει την πλειοψηφία των αναγκών που παρουσιάζει. Πάντα με σεβασμό και κατανόηση της διαφορετικότητας που έχουν οι χώρες μεταξύ τους σε συνδυασμό και με το διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο που έχει ο καθένας η διαχείριση της προσφυγικής κρίσης έπειτα από μεγάλη προσπάθεια μπορεί να έχει θετικά αποτελέσματα. Είναι ποικίλα τα ζητήματα που καλούνται σε καθημερινή βάση να επιλύσουν οι Χώρες Υποδοχής. Παρόλο που οι προσπάθειες είναι μεγάλες το πρόβλημα είναι περίπλοκο διότι οι προσφυγικές ροές είτε με υδάτινα είτε με χερσαία μέσα είναι ιδιαίτερα επικίνδυνες και τα άτομα που εισρέουν σε κάθε νέα χώρα σκιαγραφώντας το προφίλ τους διαπιστώνεται ότι πρόκειται για άτομα με πάρα πολλές δυσκολίες που προκλήθηκαν είτε στη διάρκεια του ταξιδιού είτε κατά την παραμονή τους στις χώρες καταγωγής.

Τέλος οι Χώρες Υποδοχής δεν έχουν να αντιμετωπίσουν μόνο τα παραπάνω αλλά και τις έντονες αντιδράσεις του εγχώριου πληθυσμού που αδυνατεί να συμβιώσει στην ίδια τοποθεσία με τον προσφυγικό λαό. Για να αποφευχθούν οι προβλεπόμενες συγκρούσεις και να υπάρξει ευημερία σε βάθος χρόνου είναι αναγκαίες οι προσπάθειες και από τις δύο πλευρές. Κάθε χώρα υποδοχής μέσω των προγραμμάτων και των φορέων που διαθέτει μέσα από ενημερώσεις, ημερίδες και εκπαίδευση τροφοδοτεί τον εγχώριο πληθυσμό για το προσφυγικό φαινόμενο συνολικά έτσι ώστε να μπορέσουν να κατανοήσουν όλο το μέγεθος του προβλήματος και να περιοριστούν σε ένα βαθμό οι συγκρούσεις. Επιπλέον η αποσυμφόρηση κάθε τοποθεσίας από προσφυγικές κοινότητες και η τοποθέτηση τους σε ασφαλείς συνθήκες θα μπορούσε σε κάποιο βαθμό να φέρει να φέρει ισορροπία ανάμεσα στις δύο πλευρές καθώς η συμβίωση τόσων πολλών ανθρώπων μαζί ιδιαίτερα σε μικρές τοποθεσίες φέρνει ορισμένες δυσκολίες. Η διαχείριση της προσφυγικής κρίσης είναι μία εξαιρετικά δύσκολη διαδικασία και απαιτεί οργάνωση και σωστή εκπαίδευση στους τρόπους που αντιμετώπισης του πάντα με γνώμονα τον σεβασμό και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

2.3 Επιδόματα-Οικονομικά βοηθήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Καθίσταται ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα κάθε άτομο να είναι οικονομικά ανεξάρτητο διότι χωρίς αυτό το δεδομένο δεν είναι εφικτή η αξιοπρεπής επιβίωση. Βέβαια η οικονομική ανεξαρτησία όσον αφορά τα παιδιά όπως είναι προφανές δεν είναι δυνατή καθώς λόγω ανηλικότητας δεν δύνανται να εργαστούν, για αυτό τον λόγο την ευθύνη για την φροντίδα και την κάλυψη των αναγκών τους έχει κάθε νόμιμος κηδεμόνας που μπορεί να εργαστεί για να εξασφαλίσει το καλύτερο για τα ανήλικα τέκνα του. Σε αυτό το σημείο χρειάζεται να τονιστεί πως πολλές φορές ακόμα και οι ενήλικες δεν έχουν τη δυνατότητα να εργαστούν λόγω πολλών αιτιών είτε κοινωνικών είτε νομικών εκκρεμοτήτων. Έτσι η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει προνοήσει έτσι ώστε να παρέχει οικονομική βοήθεια σε άτομα που είναι αιτούντες άσυλο με σκοπό να διευκολυνθεί σε ένα βαθμό η καθημερινότητα τους και να καλυφθούν όσο το δυνατόν περισσότερες από τις ανάγκες τους.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι υπάρχουν διακυμάνσεις στο ποσό που λαμβάνουν μηνιαίως οι αιτούντες άσυλο και ο τρόπος που λειτουργεί το σύστημα χρηματοδότησης είναι πολύ συγκεκριμένος. Η επιλογή για το ποιος θα λάβει χρηματικό βοήθημα εξαρτάται από την ημερομηνία που εισήχθη στη χώρα υποδοχής, από το νομικό καθεστώς στο οποίο βρίσκεται αλλά και από την τοποθεσία στην οποία έχει εγκατασταθεί. Πιο συγκεκριμένα με βάση κάποιες στατιστικές έρευνες εξακριβώθηκε ότι τον Απρίλιο του 2017 166.630 άτομα πληρώνοντας τα απαραίτητα κριτήρια τους παρασχέθηκε χρηματική βοήθεια μία φορά τουλάχιστον εντός της Ελλάδας. Επίσης τον Μάρτιο του 2020 από τα 93.976 άτομα που τους διατέθηκε ένα οικονομικό ποσό οι 14.900 έχουν λάβει Διεθνή Προστασία στον Ελλαδικό χώρο.

Εκτενέστερα όσον αφορά τη χρηματοδότηση το πρόγραμμα « **cashassistance**» είναι μέρος της ανθρωπιστικής βοήθειας που παρέχουν ποικίλοι οργανισμοί εντός της Ελλάδας όμως δεν λαμβάνει τα χρήματα που συνεισφέρει στα άτομα που τη χρειάζονται από την Ελληνική Κυβέρνηση. Ο συντονισμός της εν τούτης γίνεται από την Ελληνική Ηγεσία, το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (AMIF), ενώ η χρηματοδότηση γίνεται ολοκληρωτικά από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το σύστημα που παρέχει μετρητά είναι σχεδιασμένο με ιδιαίτερο συντονισμό εξασφαλίζοντας ότι θα υπάρχει πρόσβαση με ισοτιμία και ότι δεν θα υπάρχει επικάλυψη. Το πρόγραμμα « **cashassistance**» έχει προορισμό να παρέχει ανθρωπιστική βοήθεια ώστε να υποστηρίξει άτομα και οικογένειες που αιτούνται άσυλο για να καλύψουν βασικές ανάγκες που συμπεριλαμβάνουν τον τρόπο επικοινωνίας, τη μεταφορά τους, ποικίλες φαρμακευτικές αγωγές και άλλα φαρμακευτικά

προϊόντα, την κάλυψη των ειδών ρουχισμού, το εκπαιδευτικό υλικό που θα τους βοηθήσει σε πολλούς τομείς κατά την προσαρμογή τους στη χώρα υποδοχής, πολλών ειδών προϊόντα υγιεινής διάφορα καταστήματα και κάθε υπηρεσία και φορέα που χρειάζεται να έχουν πρόσβαση.

Εστιάζοντας στον τρόπο διανομής της οικονομικής αυτής βοήθειας, η συστηματική παροχή χρημάτων μηνιαίως χρηματοδοτείται από χορηγούς όπως η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες και ανάλογοι άλλοι οργανισμοί που βρίσκονται σε διαρκή συνεργασία για να παράσχουν το εναρμονισμένο πρόγραμμα που συνεισφέρει στην οικονομική βοήθεια που επιθυμούν να λάβουν όσοι ζητούν Άσυλο και πληρούν φυσικά όλα τα προαπαιτούμενα κριτήρια. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι οι οργανώσεις οι οποίες εμπλέκονται κάνουν τη διανομή καρτών εξηγώντας όλη τη διαδικασία για τη χρησιμοποίηση τους στα μηχανήματα ΑΤΜ.

Όλα τα άτομα και όσοι έχουν αιτηθεί Άσυλο έχουν δικαίωμα για κατοχή μίας κάρτα και μία μεταφορά χρημάτων κάθε μήνα. Εάν προκύψει μία περίπτωση στην οποία κάποιος κάνει την εγγραφή του παραπάνω από τις φορές που πρέπει σε περισσότερες από τη μία κάρτα που δικαιούται τότε τα χρήματα θα κατατεθούν σε μόνο μία από τις κάρτες διότι θα γίνει αντιληπτό από τους αρμόδιους φορείς που διενεργούν τη διανομή των καρτών με τα μετρητά. Τέλος την κάρτα μπορούν να έχουν στην κατοχή τους όσοι έχουν αιτηθεί Άσυλο, όσοι είναι ενήλικοι και όχι ανήλικοι ή ασυνόδευτοι πρόσφυγες, όσοι δεν δουλεύουν σε Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και όσοι βρίσκονται στην Ελλάδα, φυσικά είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η κάρτα δεν συνδέεται με κάποιο τραπεζικό λογαριασμό.

ΠΟΣΑ ΠΟΥ ΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΜΗΝΙΑΙΩΣ

Σε όσους από τους πρόσφυγες υπάρχει παροχή σίτισης τότε ανάλογα με το ποιο είναι το μέγεθος της οικογένειας η χρηματική βοήθεια ανέρχεται στα εξής ποσά

- Κάθε άτομο που είναι άνω των 18 λαμβάνει το ποσό των 75 ευρώ
- Κάθε ζευγάρι ή μία μονογονεϊκή οικογένεια λαμβάνει το ποσό των 135 ευρώ
- Κάθε οικογένεια που απαρτίζεται από τρία άτομα λαμβάνει το ποσό των 160 ευρώ
- Κάθε οικογένεια που απαρτίζεται από τέσσερα μέλη λαμβάνει το ποσό των 210 ευρώ

Σε όσους από τους πρόσφυγες δεν υπάρχει παροχή σίτισης τότε ανάλογα με το μέγεθος της οικογένειας η χρηματική βοήθεια ανέρχεται στα εξής ποσά

- Κάθε άτομο που είναι άνω των 18 ετών λαμβάνει το ποσό των 150 ευρώ
- Κάθε ζευγάρι ή μονογονεϊκή οικογένεια λαμβάνει το ποσό των 270 ευρώ
- Κάθε ζευγάρι που απαρτίζεται από τρία μέλη λαμβάνει το ποσό των 320 ευρώ
- Κάθε οικογένεια που απαρτίζεται από τέσσερα μέλη λαμβάνει το ποσό των 420 ευρώ

Η πρόσβαση στο σύστημα πρόνοιας και τα επιδόματα που δικαιούνται οι πρόσφυγες στην Ελλάδα.

Τα άτομα που έχουν αναγνωριστεί ως πρόσφυγες ή δικαιούχοι επικουρικής προστασίας δικαιούνται με βάση τη νομοθεσία κάθε απαραίτητη κοινωνική συνεισφορά με τους ανάλογους όρους που είναι σε ισχύ και για κάθε Έλληνα πολίτη. Χρειάζεται να αναφερθεί ότι το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και η Γενική Γραμματεία Πρόνοιας εποπτεύουν το Ελληνικό σύστημα πρόνοιας. Οι οργανισμοί που επιβλέπονται και συντονίζονται από το Υπουργείο αποτελούν Νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου όσοι παρέχουν Κοινωνική Πρόνοια όπως το Κέντρο Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών, το Εθνικό Ίδρυμα Κωφών και το Εθνικό Ίδρυμα Κοινωνικής Αλληλεγγύης (**ΕΚΚΑ**). Υπό την επίβλεψη του Υπουργείου βρίσκονται επίσης τα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας σε όλες τις Περιφέρειες της Χώρας, Ιδιωτικοί Φορείς Πρόνοιας στην Ελλάδα που έχουν αντίστοιχη πιστοποίηση στο κράτος, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και πολλοί φορείς που είναι εγγεγραμμένοι στο Εθνικό Μητρώο.

Οι προϋποθέσεις για να έχει κάποιος πρόσβαση στην Εθνική χρηματοδότηση είναι να έχει αναγνωριστεί αρχικά ως πρόσφυγας ή να τελεί δικαιούχος επικουρικής προστασίας έχοντας έγκυρη άδεια παραμονής. Με αυτό τον τρόπο υπάρχει πρόσβαση στο Εθνικό Σύστημα Πρόνοιας που ονομάζεται **Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης(ΚΕΑ)** και συμπεριλαμβάνει οικονομική ενίσχυση διακοσίων ευρώ για κάθε κεφαλή της εκάστοτε οικογένειας, εκατό ευρώ για κάθε παραπάνω ενήλικα και πενήντα ευρώ για κάθε παιδί της οικογένειας. Το συνολικό ποσό που συμπληρώνεται κάθε μήνα ανέρχεται στα 900 ευρώ ανεξάρτητα από το πώς συντίθεται κάθε οικογένεια. Επίσης χάρη στο εισόδημα αυτό είναι προσβάσιμες ποικίλες αναγκαίες παροχές όπως κοινωνικές υπηρεσίες και αγαθά που περιλαμβάνουν ιατρική περίθαλψη χωρίς κάποιο κόστος, την πλαισίωση σε εγκαταστάσεις κοινωνικής φροντίδας και υποστήριξη σε κάθε τομέα που υπάρχει ανάγκη. Τέλος είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι με το

Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης ανοίγεται η πρόσβαση σε υπηρεσίες που προσφέρουν προώθηση στην αγορά εργασίας.

Ακόμα πρέπει να διευκρινιστεί ότι στην περίπτωση που κάποιο μέλος μίας οικογένειας προσφύγων έχει κάποιου είδους αναπηρία υπάρχει υποστήριξη στην Ελλάδα θα πρέπει όμως να πληρούνται ορισμένα κριτήρια όπως και τις παραπάνω περιπτώσεις. Χρειάζεται δηλαδή να είναι κάποιος αναγνωρισμένος πρόσφυγας ή δικαιούχος επικουρικής προστασίας έχοντα έγκυρη άδεια παραμονής ή να είναι αιτών ασύλου με δελτίο ασύλου που έχει εγκυρότητα και δεν φιλοξενείται σε κάποιο Κέντρο Υποδοχής έτσι ώστε να περάσει από την προαπαιτούμενη διαδικασία αξιολόγησης και να διαπιστωθεί αν πληροί και τα υπόλοιπα αναγκαία κριτήρια. Σημαντικό να αναφερθεί είναι ότι και τα ανασφάλιστα άτομα τρίτης ηλικίας μπορούν και λαμβάνουν κάποια σύνταξη από τον **Οργανισμό Γεωργικών ασφαλίσεων(ΟΓΑ)**εφόσον βέβαια είναι σε ηλικία 67 ετών και άνω, εάν έχουν άδεια παραμονής που φέρει εγκυρότητα, εάν δεν υπάρχει ασφάλιση, εάν δεν λαμβάνουν σύνταξη από άλλο κράτος, εάν δεν λαμβάνουν άλλου είδους επίδομα για άλλο σκοπό εντός της Ελλάδας και εάν διαμένουν με νομιμότητα στην Ελλάδα για 15 συνεχόμενα χρόνια.

Τέλος τα επιδόματα και τα οικονομικά βοηθήματα έχουν προσφέρει μεγάλη βοήθεια σε όλα τα άτομα που χρειάζεται να καλύψουν πολλές καθημερινές ανάγκες και λόγω αντίξοων συνθηκών δεν τα καταφέρνουν.

2.4 Χρηματοδοτικά εργαλεία

Ένα ευρύ φάσμα προγραμμάτων και έργων σε διάφορους τομείς χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Συγκεκριμένα στοχεύει στην περιφερειακή και αστική ανάπτυξη, στην γεωργία-αγροτική ανάπτυξη, στην απασχόληση- κοινωνική ένταξη, στην έρευνα-καινοτομία και στην ανθρωπιστική βοήθεια.

Για την υλοποίηση των πρωτοβουλιών και των δράσεων που προτείνονται στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής πηγές χρηματοδότησης ενδεικτικά αποτελούν τα εξής:

- οι Εθνικοί πόροι στον τομέα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων και στα πλαίσια του τακτικού προϋπολογισμού (2018-2020)
- το Ευρωπαϊκό Ταμείο που αφορά το Άσυλο, τη Μετανάστευση και την Ένταξη (Τ.Α.Μ.Ε.)
- τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία τα οποία είναι : το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας

- το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας που απευθύνεται στους Απόρους
- το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ε.Σ.Π.Α. «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα 2014-2020»
- πόροι οι οποίοι διατίθενται στο πλαίσιο του χρηματοδοτικού μηχανισμού του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ –Ε.Α.Α. Grants)
- το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης
- το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων
- η Αναπτυξιακή Τράπεζα του Συμβουλίου της Ευρώπης
- έκτακτες χρηματοδοτήσεις DG HOME & DG ECHO

Άλλα Ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά προγράμματα είναι:

- **το πρόγραμμα Erasmus**, έχοντας ως κύριο στόχο την μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολικού περιβάλλοντος.
- **το πρόγραμμα για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία** για την επίτευξη μιας ποιοτικής - βιοτικής απασχόλησης υψηλού επιπέδου, για την διασφάλιση της κοινωνικής προστασίας, για την αντιμετώπιση κάθε είδους κοινωνικοπολιτικού αποκλεισμού, καθώς και της οικονομικής αδυναμίας των προσφύγων (φτώχεια) και για τη βελτίωση των συνθηκών στο χώρο εργασίας.
- **το πρόγραμμα «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια»** στο οποίο πραγματοποιούνται επιδοτούμενες δράσεις για την καταπολέμηση της ξενοφοβίας, του ρατσισμού και για την πρόληψη όλων των μορφών βίας.
- **Ιδιωτικοί πόροι** μπορεί να προέρχονται από διάφορους Διεθνείς Οργανισμούς και κληροδοτήματα.

Είναι αξιοσημείωτο να αναφέρουμε ότι, είναι απαραίτητη η συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων στην ευρωπαϊκή και στην εθνική πολιτική για την ένταξη των προσφύγων. Η χρήση όλων των ευρωπαϊκών και εθνικών πόρων κρίνεται αναγκαία είτε σε διεθνές, είτε σε εθνικό, είτε σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

2.5 Διαχείριση κονδυλίων

Τα χρηματοδοτικά κονδύλια διέπονται από αυστηρούς κανόνες για την διαχείριση τους, διασφαλίζοντας έτσι την ύπαρξη συχνής παρακολούθησής τους. Η διάθεση τους χαρακτηρίζεται από υπευθυνότητα και από διαφάνεια.

Την ευθύνη για την χρηστή διάθεση όλων των κονδυλίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν οι είκοσι επτά επίτροποι της ΕΕ. Οι δικαιούχες χώρες αναλαμβάνουν την διαχείριση των χρηματοδοτικών εργαλείων και οι εθνικές κυβερνήσεις έχουν την ευθύνη για την πραγματοποίηση επιθεωρήσεων και ετήσιων ελέγχων..

Η διαχείριση επετεύχθη μέσω 5 μεγάλων ταμείων, τα οποία χωρίζονται σε δύο κατηγορίες τα διαρθρωτικά και επενδυτικά. Τα δύο αυτά ταμεία συνεργάζονται και βοηθούν στην υλοποίηση της «στρατηγικής Ευρώπη 2020».

- **Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)** - περιφερειακή και αστική ανέλιξη
- **Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)** – κοινωνική ενσωμάτωση και δίκαιη διακυβέρνηση
- **Ταμείο Συνοχής (ΤΣ)** – οικονομική συγχώνευση των λιγότερο αναπτυγμένων περιφερειών
- **Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)**
- **Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας**

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στοχεύει στην διαχείριση και άλλων κονδυλίων υπό μορφή:

- **Επιχορηγήσεων:** μέρος αυτής της χρηματοδότησης προέρχεται από την ΕΕ και το υπόλοιπο από άλλες πηγές για την επίτευξη έργων εντάσσονται σε πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- **Συμβάσεων:** Μέσω προκηρύξεων διαφόρων διαγωνισμών ανατίθενται συμβάσεις, που συνάπτουν τα όργανα της ΕΕ συνήθως για την αγορά υπηρεσιών, έργων και προϊόντων. Για παράδειγμα για την εκπόνηση μελετών, τη διοργάνωση συνεδρίων, την παροχή κατάρτισης και την προμήθεια εξοπλισμού.

2.6 Μηχανισμός στήριξης έκτακτης ανάγκης – χρηματοδότηση δράσεων

Με απόφαση του Συμβουλίου στις 19 Μαρτίου του 2016 εγκρίνεται ο Μηχανισμός Στήριξης Έκτακτης Ανάγκης ως απάντηση στην προσφυγική κρίση του 2015. Έχοντας ως κύριο στόχο να υποστηρίξει τα κράτη μέλη που είχαν υπερκεραστεί από επείγουσες καταστάσεις και ταυτόχρονα να αντιμετωπίσουν τις συνεχείς εισροές προσφύγων και μεταναστών στην Ε.Ε.

Το Συμβούλιο αρχικά ενέκρινε πρόταση της Επιτροπής να διατεθούν 700 εκατ. ευρώ για την επόμενη τριετία και έπειτα συμφώνησε να χρησιμοποιηθούν κονδύλια από την Ε.Ε για τη χρηματοδότηση της ανθρωπιστικής βοήθειας έκτακτης ανάγκης υπέρ της Ελλάδας καθώς και άλλων κρατών που πλήττονται από την προσφυγική κρίση.

Μέχρι και το 2019 διατέθηκε χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ποσό ύψους 650 εκατομμυρίων ευρώ μέσω οργανώσεων εταίρων, όπως είναι:

- οι οργανώσεις που ανήκουν στα Ηνωμένα Έθνη
- ο Ερυθρός Σταυρός
- οι μη κυβερνητικές οργανώσεις
- Το «Danish Refugee Council»
- Τη Διεθνή Επιτροπή Διάσωσης
- Τη UNICEF
- Το Χαμόγελο του Παιδιού κ.α.

Με πνεύμα αλληλεγγύης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεώρησε αναγκαία την αντιμετώπιση βασικών αναγκών των πληθυσμών που είχαν πληγεί. Η ΕΕ χρηματοδοτεί προγράμματα βοήθειας τα οποία αποσκοπούν στη διατήρηση της ζωής, στην ανακούφιση - αποτροπή του ανθρώπινου πόνου και στη διατήρηση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Σύμφωνα με τον κανονισμό, η στήριξη έκτακτης ανάγκης:

- Παρέχεται και πραγματοποιείται βάσει των θεμελιωδών ανθρωπιστικών αρχών του ανθρωπισμού, της ουδετερότητας, της αντικειμενικότητας και της ανεξαρτησίας.
- Ενεργοποιείται σε έκτακτες περιπτώσεις όπου κάποιος άλλος μηχανισμός δεν είναι επαρκής και είναι διαθέσιμος στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τα Κράτη Μέλη της.
- Ενεργοποιείται πρώτα από το Συμβούλιο και έπειτα από την πρόταση της Επιτροπής.
- Πραγματοποιείται σε άμεση συνεργασία και διαβούλευση με το Κράτος Μέλος που χρειάζεται ενίσχυση. Έχει ως βασικό σκοπό να ενισχύει και να συμπληρώνει τα μέτρα τα οποία έχουν ήδη ληφθεί σε εθνικό επίπεδο.

Ο σκοπός της ανθρωπιστικής στήριξης ήταν να συμπληρώσει άλλα χρηματοδοτικά ποσά που υλοποιούνται μέσω Ταμείου Ασύλου Μετανάστευσης και Ένταξης, του Ταμείου Εσωτερικής Ασφάλειας και του Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Άπορους. Η χρηματοδότηση δράσεων στήριξης έκτακτης ανάγκης υλοποιείται μέσω οποιουδήποτε οργανισμού που εφαρμόζει για το σκοπό αυτό άμεση ή έμμεση διαχείριση. Με αυτόν τον τρόπο οι οργανισμοί που έχουν συνάψει εταιρική σχέση με την Επιτροπή, θα μεγιστοποιούν τις συνέργειες και την αποδοτικότητα κάθε στήριξης έκτακτης ανάγκης και θα σώσουν ζωές με οικονομικό, αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο.

Η χρηματοδότηση των δράσεων υποστήριξης έκτακτης ανάγκης στην Ελλάδα την χρονική περίοδο από το 2016 έως το 2019 καλύπτει κυρίως ανάγκες των προσφύγων όπως:

1. Η στέγαση,
2. Η πρωτοβάθμια υγειονομική περίθαλψη
3. Η ψυχοκοινωνική στήριξη
4. Η ενίσχυση των συνθηκών υγιεινής
5. Η άτυπη εκπαίδευση
6. Η παροχή υπηρεσιών διερμηνείας για υγειονομική περίθαλψη και προστασία
7. Η παροχή τροφίμων και άλλων προϊόντων πρώτης ανάγκης

3.1 Λόγοι εγκατάλειψης της χώρας καταγωγής

Οι λόγοι που αναγκάζουν τους ανθρώπους να εγκαταλείπουν συχνά την πατρίδα τους και να βρίσκονται σε θέση να αναζητούν μία καλύτερη ζωή σε μία άλλη χώρα, είναι πολλοί. Αφορούν τον κίνδυνο και πιο συγκεκριμένα την έλλειψη ασφάλειας, τη δημογραφία και τα ανθρώπινα δικαιώματα τα οποία πολλές φορές τείνουν να παραβιάζονται, αφορούν την ένδεια αλλά και την επιρροή της κλιματικής αλλαγής. Επιπλέον, αιτίες που οδηγούν τους ανθρώπους στην εγκατάλειψη της χώρας καταγωγής τους είναι οι εθνικές, θρησκευτικές, φυλετικές, πολιτικές, πολιτιστικές διώξεις, ο πόλεμος ή ακόμα η απειλή σύγκρουσης και η δίωξη της κυβέρνησης. Αυτό είναι κάτι το οποίο θα επηρεάσει τη χώρα στην οποία θα εγκατασταθούν, καθώς ορισμένες χώρες υιοθετούν μία πιο φιλελεύθερη προσέγγιση όσο αφορά την αποδοχή ανθρωπιστικών προσφύγων απ' ό,τι άλλες. Επομένως, τα συγκεκριμένα άτομα τα οποία θα εγκατασταθούν είναι πολύ πιθανό να μετακινηθούν σε πλησιέστερη ασφαλή χώρα που δέχεται αιτούντες άσυλο. Αξίζει να αναφερθεί πως τα τελευταία χρόνια, πολλοί άνθρωποι τείνουν να μετακινούνται προς στην Ευρώπη εξαιτίας της τρομοκρατίας, των συγκρούσεων και των διώξεων που συνέβαιναν στη χώρα τους. Περισσότεροι από το ¼ των 295.800 που αιτήθηκαν άσυλο έλαβαν καθεστώς προστασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2019, οι οποίοι προέρχονταν κυρίως από εμπόλεμες ζώνες στη Συρία, με το Αφγανιστάν και το Ιράκ να κατατάσσονται στη δεύτερη και Τρίτη θέση αντίστοιχα.

Οι περιβαλλοντικοί παράγοντες είναι και αυτοί αιτία πληθυσμιακών μετακινήσεων, καθώς πολλοί άνθρωποι έχουν εγκαταλείψει τον τόπο κατοικίας τους για να μετακινηθούν σε άλλες χώρες, εξαιτίας περιβαλλοντικών αλλαγών όπως είναι: οι σεισμοί, οι πλημμύρες και οι τυφώνες. Ωστόσο, όσον αφορά το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής το οποίο είναι αρκετά σημαντικό και είναι φανερό πως ενδέχεται να επιδεινώσει ακραία καιρικά φαινόμενα τα οποία θα αναγκάσουν όλο και περισσότερους ανθρώπους να εγκαταλείψουν τη χώρα τους στο μέλλον.

3.2 Διαβίωση στα κέντρα υποδοχής προσφύγων στα νησιά Αιγαίου

Στα κέντρα υποδοχής καταβάλλονται τεράστιες προσπάθειες για να μπορέσει ο προσφυγικός πληθυσμός να διαμείνει με ασφάλεια και σεβασμό ως προς τις ανάγκες που έχει. Μπορεί οι συνθήκες να μην είναι πάντα οι καλύτερες δυνατές λόγω πολλών αντίξοων καταστάσεων όμως ο μόχθος των ανθρώπων που στελεχώνουν τα κέντρα υποδοχής είναι άξιος θαυμασμού. Οι ανάγκες που καλούνται για να καλύψουν είναι υλικές, κοινωνικές και ψυχολογικές σε ένα μεγάλο αριθμό ανθρώπων που αντιμετωπίζει ποικίλες δυσκολίες. Όλες οι δομές που φροντίζουν τον προσφυγικό πληθυσμό υπάρχουν εντός της χώρας παρέχοντας προσωρινά ένα μέρος για να διαμείνουν όλοι οι πολίτες τρίτων χωρών που έχουν υποβληθεί σε αίτηση για διεθνή προστασία εντός της Ελληνική Επικράτειας. Αυτό που κάνουν είναι να διαθέτουν χώρους φιλοξενίας σε κάθε μέλος από τις οικογένειες που αιτούνται διεθνή προστασία συμπεριλαμβάνοντας ανήλικους ή ασυνόδευτους ανήλικους και άτομα που υπάγονται στις ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες .

Οι παροχές που διαθέτουν είναι ένα πλαίσιο σταθερότητας που προσφέρει κάλυψη όχι μόνο στις καθημερινές ανάγκες βιωσιμότητας και κοινωνικές ανάγκες των εξυπηρετούμενων αλλά και σε όλες τις ανάγκες παιδαγωγικού και μαθησιακού χαρακτήρα. Πρόκειται για εξυπηρετούμενους που διαβιούν ελεύθερα έχοντας όμως την υποχρέωση να σέβονται και να διατηρούν όλους τους εσωτερικούς κανόνες ώστε να υπάρχει εύρυθμη λειτουργία της εκάστοτε Δομής. Όλες οι υπηρεσίες που προσφέρονται σχετίζονται με ζητήματα στέγασης, σίτισης, ζητήματα ενημερωτικού και πληροφοριακού χαρακτήρα όσων αφορά τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα στο κράτος υποδοχής, θέματα ψυχοκοινωνικής πλαισίωσης καθώς και βοήθειας για ευκολότερη πρόσβαση στα εκπαιδευτικά προγράμματα και στις αναπτυξιακές δεξιότητες. Κάθε φιλοξενούμενος των Δομών έχει την υποχρέωση να τραπεί σε αποχώρηση από αυτή στο διάστημα τριάντα ημερών μετά την αναγνώριση του σε καθεστώς διεθνούς ή επικουρικής προστασίας. Όταν πρόκειται για ασυνόδευτους ανήλικους το διάστημα αυτό αρχίζει από την ενηλικίωση τους.

Όσον αφορά τις ροές των προσφύγων στον Ελλαδικό χώρο και τις συνθήκες που επικρατούν στα νησιά υποδοχής αν και είναι ιδιαίτερα βοηθητικές για τους ανθρώπους που τείνουν στη μετανάστευση στις περισσότερες περιπτώσεις χαρακτηρίζονται περίπλοκες και σε μεγάλο βαθμό δύσκολες. Παίρνοντας τα γεγονότα χρονολογικά οι εμπόλεμες ζώνες και οι γεμάτες με ένταση και κίνδυνους καταστάσεις που συνέβαιναν κατά διαστήματα σε χώρες όπως η Συρία, το Αφγανιστάν, το Ιράκ και πολλά ακόμα κράτη της Ασίας αλλά και της Αφρικής έφεραν ως αποτέλεσμα να δημιουργηθούν προσφυγικές και μεταναστευτικές ροές με διάφορους προορισμούς. Η αναζήτηση γινόταν με σκοπό να βρεθεί το καλύτερο δυνατό ασφαλές μέρος

που θα χρησιμοποιούνταν σαν καταφύγιο και για αυτό ένα τεράστιο ποσοστό από τις μετακινούμενες ροές επιθυμούσε να επιλέξει την Ευρώπη για τη νέα χώρα μετεγκατάστασης. Στα Ευρωπαϊκά σύνορα παρατηρούνται εισροές πολλών υπηκόων άλλων κρατών που έχουν την πρόθεση να εγκατασταθούν για μία χρονική περίοδο εντός των συνόρων, αφήνοντας το κράτος προέλευσης τους λόγω του ότι η ζωή και η ακεραιότητα τους βρίσκονται σε κίνδυνο και επειδή θέλουν να επιφέρουν σημαντική βελτίωση στις οικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν αλλά και γενικότερα τις αντίξοες συνθήκες που διαβιούν (**Παντελάκος, 2017**). Η Ελλάδα σαν χώρα αποτέλεσε κράτος από το οποίο πολλοί Έλληνες έγιναν μετανάστες και πρόσφυγες για πάρα πολλές δεκαετίες. Στο τελευταίο διάστημα των είκοσι χρόνων η χώρα μετατράπηκε σε κράτος στο οποίο προορίζονταν να έρθουν πολλοί προσφυγικοί πληθυσμοί και έχει εισαχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κάτι το οποίο οφειλόταν στην οικονομική και πολιτική σταθερότητα αλλά και χάρη στο γεωγραφικό πλεονέκτημα που διέθετε του ότι είναι δηλαδή ένα φυσικό πέρασμα ανάμεσα στις χώρες της Βόρειας και της Κεντρικής Ευρώπης αλλά και των κρατών της Ευρώπης και της Αφρικής σε σύγκριση με άλλα κράτη (**Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, 2014**). Βέβαια η Ελλάδα μετατοπίστηκε στο κέντρο όλων των κρίσεων που έβαζαν σε δοκιμασία τη συνεκτικότητα της Ευρώπης σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο.

Κατά τις χρονολογίες 2015-2016 παρατηρείται έντονα μία κοινωνική και κατ' επέκταση ανθρωπιστική κρίση λόγω των προσφυγικών κυμάτων όπου οι δομές διοικητικού κοινωνικού και κρατικού χαρακτήρα καθίσταντο αναγκαίο να αντιμετωπίσουν. Πιο συγκεκριμένα έπρεπε να διαχειριστούν εισροές από χώρες μη ανεπτυγμένες όπως μέλει κάθε χώρα που μεριμνά για το δίκαιο και δείχνει απόλυτο σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα, παρέχοντας κάθε είδους βοήθεια που περιλαμβάνει το στεγαστικό, τη σίτιση, την φαρμακευτική και ιατρική περίθαλψη, την εκπαίδευση, την ένταξη στην κοινωνία και την προσβασιμότητα σε κάθε διαδικασία που απονέμει άσυλο και παρέχει την είσοδο στη σύγχρονη Ευρωπαϊκή Πολιτεία (**Συνήγορος του Πολίτη, 2017**).

Οι μεταναστευτικές και οι προσφυγικές εισροές στα νησιά που βρίσκονται εντός του Αιγαίου το καλοκαίρι του 2015 ήταν αρκετά πρωτόγνωρες συγκριτικά με εισροές προηγούμενων χρόνων και εισροές μετακινούμενες προς άλλες κατευθύνσεις, ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκαλεί και το μέγεθος των νησιωτικών τοποθεσιών που έχουν επιλεγεί για την υποδοχή των προσφυγικών εισροών. Την ίδια στιγμή η προσφυγική κρίση επεκτείνεται με μεγάλους ρυθμούς λόγω του ότι ο αριθμός των ατόμων που εξαναγκάζονται να γίνουν πρόσφυγες και οι συνέπειες που προκαλεί αυτό ανεβαίνουν δυναμικά. Χρειάζεται να γίνει αναφορά στον αριθμό των

ατόμων που περιήλθαν στον Ελλαδικό χώρο στο διάστημα πρώτη Ιανουαρίου και 13 Νοεμβρίου του 2015, οι οποίοι πέρασαν τα σύνορα της Τουρκίας με προορισμό κάθε νησιωτική τοποθεσία στο Αιγαίο με πολύ σοβαρούς λόγους όπως το να διαφυλάξουν την σωματική τους ακεραιότητα από τις πολεμικές συρράξεις και τις βίαιες συγκρούσεις από τα κράτη τα οποία προέρχονται όπως το Ιράκ, τη Συρία, τη Σομαλία και το Πακιστάν (**Τριανταφυλλίδου, 2015**). Σύμφωνα με ποσοτικές έρευνες που προέρχονται από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες για τα άτομα των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών που ταξιδεύουν διαμέσου των υδάτινων μέσων μεταφοράς στη Μεσόγειο με προορισμό την Ελλάδα για το 2015, έως και τις 14 Σεπτεμβρίου της χρονολογίας αυτής έρχονταν πρόσφυγες και μετανάστες από το Πακιστάν με ποσοστό 3%, από το Αφγανιστάν με ποσοστό 19%, από τη Συρία με ποσοστό 70% και από το Ιράκ με ποσοστό 4%. Επιπλέον όσον αφορά τα φυλετικά ποσοστά του προσφυγικού πληθυσμού το 13 % αποτελούν ο γυναικείος πληθυσμός, το 66% ανδρικός πληθυσμός και το 21% ο παιδικός πληθυσμός (**Υπουργείο Οικονομία Υποδομών Ναυτιλίας και Τουρισμού, 2015**).

Πιο συγκεκριμένα οι αρμόδιες αρχές το έτος 2015 διευθέτησαν τα πρωτόγνωρα προσφυγικά κύματα στις νησιωτικές τοποθεσίες Λέρος, Χίος, Κως, Σάμος, Λέσβος κάτι που βοήθησε να δημιουργηθούν σε σύντομο κιάλας χρονικό διάστημα πλαίσια για τη φιλοξενία παιδιών και ενηλίκων και με αυτό τον τρόπο καταργήθηκαν πολλά ανθυγιεινά καταλύματα που επέλεγε μέχρι πρότινος ο προσφυγικός πληθυσμός. Έτσι λοιπόν άτομα που διέμεναν σε εξωτερικούς χώρους διεκομήστησαν σε Κέντρα Υποδοχής με εκπαιδευμένο επιστημονικό προσωπικό για να τους παρέχει βοήθεια. Αφότου ιδρύθηκαν τα hotspots δηλαδή τα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης σύμφωνα με τη **νομοθεσία 4375/2016** και την δήλωση που έκανε τόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και η Τουρκία στις 18 Μαρτίου του 2016 για τα παραπάνω νησιά έγινε πολύ σημαντικός στόχος η εύρεση ευπαθών ομάδων στο διάστημα των εικοσιπέντε ημερών στη διάρκεια των διαδικασιών στα Κέντρα Υποδοχής. Σε γενικές γραμμές χρειάζεται να αναφερθεί ότι σε ένα από τα νησιά που υποδέχονται τις προσφυγικές ροές εξακριβώθηκε ότι ένα μέρος από τους εξυπηρετούμενους δεν υπόκεινται σε ιατρικές εξετάσεις όπως προϋποτίθεται από τη Νομοθεσία. Πρακτικά αυτό που διενεργείται είναι να καταγράφονται οι ευπάθειες στα καταστατικά της Ταυτοποίησης Ιθαγένειας και Προσώπου των ατόμων που εισέρχονται για πρώτη φορά στις Δομές στη διάρκεια λήψης Κοινωνικού Ιστορικού, πληροφοριών και συμβουλευτικής στήριξης. Στη διαδικασία αυτή έχει συμβάλει η **FRONTEX** όταν γίνεται η ταυτοποίηση στην πρώτη περίοδο διαμονής. Τέλος παρόλο που υπάρχει σαν αίτημα η καταγραφή κάθε ευαλωτότητας σε πολλά άτομα που

εισάγονται για πρώτη φορά στα Κέντρα Υποδοχής έχει διαπιστωθεί ότι αυτό δυστυχώς δεν συμβαίνει, κάτι που κάνει ακόμα πιο δύσκολο τον εντοπισμό ανθρώπων που χρήζουν άμεσης ψυχοκοινωνικής παρέμβασης ή απομάκρυνσης από την εκάστοτε Δομή.

3.3 Οι δυσκολίες στα κέντρα υποδοχής στην Ελλάδα (hotspots)

Η προσπάθεια για να φιλοξενηθούν οι προσφυγικές ομάδες στις δομές που έχουν δημιουργηθεί με γνώμονα το σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ασφαλείς συνθήκες διαβίωσης είναι μεγάλη, όμως πολλές φορές άκαρπη. Οι δομές φιλοξενίας στελεχωμένες από έμπειρο και εξειδικευμένο προσωπικό έχουν διενεργήσει το καλύτερο δυνατό ώστε να καλύπτονται οι καθημερινές ανάγκες σε όλα τα άτομα που διαμένουν εντός αυτών. Παρόλα αυτά παρατηρούνται πολλές αντιξοότητες που δυσκολεύουν το έργο τόσο των εργαζόμενων όσο και εξυπηρετούμενων. Κατά την έναρξη των εισροών οι αρμόδιες αρχές στην Ελλάδα δεν είχαν προετοιμαστεί σωστά για να διαχειριστούν τον προσφυγικό και τον μεταναστευτικό πληθυσμό με αποτέλεσμα στην πρώτη φάση εισαγωγής τους στη χώρα να χρειάζεται να διαμένουν σε ανθυγιεινές, μη ασφαλείς και μη οργανωμένες τοποθεσίες διαμονής.

Παραθέτοντας ένα παράδειγμα από την περιοχή της Ειδομένης στα βόρεια σύνορα της Ελλάδας, ένας τεράστιος αριθμός προσφύγων και μεταναστών συγκεκριμένα 10.000 άτομα, διέμειναν για μία μεγάλη περίοδο σε καταυλισμούς πολύ δύσκολων συνθηκών (**Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας**). Σύντομα η Ελληνική Ηγεσία προσπάθησε να λάβει κάποια μέτρα ώστε να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα αυτό που βρισκόταν σε έκρυθμη κατάσταση. Θέλοντας να επιφέρει βελτίωση στις τοποθεσίες διαμονής τους άρχισε να τους στεγάζει με επίσημο τρόπο σε δομές φιλοξενίας που έχουν οργανωθεί σε κάθε Γεωγραφική Περιφέρεια. Επίσης συνδυαστικά με τις κρατικές δομές φιλοξενίας παραχωρήθηκαν τόποι για να φιλοξενηθούν οι προσφυγικές εισροές από την Ύπατη Αρμοστεία (ΟΗΕ) αλλά και ποικίλοι Μη κυβερνητικοί Οργανισμοί που συνεισφέρουν στο να φιλοξενηθούν ενήλικες αλλά και ασυνόδευτα παιδιά πρόσφυγες σε ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις, οικογένειες που ενδιαφέρονται να τους παρέχουν κάποιου είδους βοήθεια όσον αφορά τη διαμονή τους (**Διεθνής Αμνηστία, 2016**).

Βέβαια πολλοί χώροι που έχουν βρεθεί για τη φιλοξενία τους δεν επαρκούν για να καλύψουν τις άμεσες ανάγκες τους. Στην πλειοψηφία τους οι δομές φιλοξενίας είναι ασφυκτικά κατοικημένες με αποτέλεσμα σε ένα πολύ μικρό χώρο διαμονής να υπάρχουν παραπάνω από

το επιτρεπόμενο όριο άτομα τα οποία διαμένουν μαζί και μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις πρόκειται για οικογένειες αποτελούμενες από αρκετά μέλη η κάθε μία. Αυτό σηματοδοτεί ανθυγιεινές συνθήκες διαβίωσης λόγω της μικρής χωρητικότητας και των κοινόχρηστων χώρων που αναγκαστικά χρησιμοποιούνται από όλα τα μέλη εκάστοτε οικογένειας. Σημαντικό πρόβλημα αποτελεί επίσης το γεγονός ότι στις προσφυγικές δομές υπάρχουν άτομα με διαφορετικές εθνικότητες, κουλτούρες και πολιτισμικό υπόβαθρο πράγμα που δημιουργεί μεγάλη σύγκρουση ανάμεσα τους. Ο κάθε ένας από τα άτομα που κατοικούν στις παραπάνω δομές έχει καλλιεργήσει την προσωπικότητα και το χαρακτήρα του με βάση τον τρόπο που έχει ανατραφεί κάτι που σημαίνει ότι όλοι έχουν διαφορετικό τρόπο σκέψης και αντίληψης ορισμένων πραγμάτων.

Όλα τα παραπάνω δημιουργούν πολλές εντάσεις και συγκρούσεις μεταξύ τους καθώς η συμβίωση πολλών διαφορετικών εθνοτήτων εάν δεν υπάρχει προσπάθεια για αλληλοσεβασμό και κατανόηση της διαφορετικότητας που φέρει ο καθένας αναπόφευκτα οδηγεί σε διενέξεις και εξάρσεις βίας. Η έξαρση κάθε μορφής βίας είναι ένα συνηθισμένο φαινόμενο στους προσφυγικούς καταυλισμούς και οι εργαζόμενοι αυτών χρειάζεται να αντιμετωπίζουν σε καθημερινή βάση τα προβλήματα αυτά με επαγγελματισμό. Οι δομές ενέχουν αρκετούς κινδύνους λόγω των παραπάνω αιτιών και χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής από όλα τα άτομα που τις στελεχώνουν. Τα προβλήματα βέβαια δεν περιορίζονται μόνο στην έξαρση της βίας αλλά και σε άλλες δύσκολες και αντίξοες καταστάσεις. Ένα ακόμα προστιθέμενο πρόβλημα είναι οι καιρικές συνθήκες δημιουργούν πολλές δυσκολίες και αντιξοότητες στα άτομα που διαμένουν σε δομές φιλοξενίας οι οποίες δεν πληρούν τα απαραίτητα κριτήρια για την ασφάλεια των προσφύγων και των μεταναστών.

Στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης των νησιωτικών τοποθεσιών εξαιτίας πολλών χειμερινών κακοκαιριών, οι προσφυγικές ομάδες που παραμένουν εκεί λόγω έντονων χιονοπτώσεων και πολύ χαμηλών θερμοκρασιών αντιμετωπίζουν πολύ δύσκολες καταστάσεις διαβίωσης. Πιο συγκεκριμένα παρατηρείται ελλιπής θέρμανση, επειδή η δικτύωση στις δομές δεν δύναται να υποστηρίξει τον αριθμό των σωμάτων για θερμαντική χρήση σε διαστήματα χαμηλών θερμοκρασιών. Παραθέτοντας ένα παράδειγμα στις δομές της Σάμου, σε ακραίες καιρικές συνθήκες εξαιτίας των θερμοκρασιών που ήταν εξαιρετικά χαμηλές ο προσφυγικός πληθυσμός βρισκόταν σε σκηνές που χρησιμοποιούνται τους καλοκαιρινούς μήνες. Με βάση τα λεγόμενα στελεχών στην πρώτη υποδοχή του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου η άρχουσα αρχή στη δομή έλαβε την διάταξη για διακομιδή παιδιών και γυναικείου πληθυσμού σε ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις θερμαινόμενες αίθουσες και άλλου χώρους με χρήση από Μη

Κυβερνητικούς Οργανισμούς με σκοπό να περιθάλψουν και να προσφέρουν ποικίλες υπηρεσίες στον προσφυγικό πληθυσμό.

Επιπλέον ένα ακόμα χαρακτηριστικό παράδειγμα με ιδιαίτερες δυσκολίες είναι οι προσφυγικές εγκαταστάσεις της Λέσβου όπου το χειμώνα του 2021, όπου εξαιτίας της έκτακτης χιονόπτωσης κηρύχτηκε ως μία τοποθεσία που χρήζει άμεσης βοήθειας και τα στελέχη του Κέντρου Υποδοχής και Ταυτοποίησης υπέθεσαν ότι τα καιρικά φαινόμενα σύντομα θα υποχωρήσουν λόγω του ότι η δομή βρισκόταν κοντά παραθαλάσσιο μέρος. Στη διάρκεια της κακοκαιρίας διενεργήθηκε ο διαμοιρασμός ειδών πρώτης ανάγκης όμως το πρόβλημα εξακολούθησε να υπάρχει λόγω των σφοδρών χιονοπτώσεων και ψυχρών θερμοκρασιών που δημιουργούσαν μεγάλη δυσκολία σε κάθε αναγκαία μεταφορά. Την ίδια περίοδο, σε δομές στη νησιωτική τοποθεσία της Χίου και ανάλογων δομών άλλων περιοχών η δυσκολίες που προκλήθηκαν ήταν μεγάλες με το ηλεκτρικό ρεύμα να πέφτει σε τακτά χρονικά διαστήματα και ως συνέπεια ήταν να μη υπάρχει θέρμανση σε πολύ χαμηλές θερμοκρασίες. Οι αρμόδιες αρχές κάθε δομής είχαν την εντολή να είναι σε εγρήγορση αν πάσα ώρα έτσι ώστε να αποφευχθούν ατυχήματα στις προσπάθειες των ατόμων που παραμένουν στις προσφυγικές εγκαταστάσεις για να αυξήσουν τη θερμοκρασία των χώρων που βρίσκονται με κάθε δυνατό τρόπο.

Είναι πασιφανές ότι οι συνθήκες στους χώρους υποδοχής χρειάζονται ιδιαίτερη βελτίωση καθώς τα κονδύλια που λαμβάνουν από την Ευρωπαϊκή Ένωση ενδεχομένως να μη επαρκούν για να καλυφτεί το εύρος των καθημερινών βιοτικών αλλά και επιπλέον αναγκών που έχουν οι προσφυγικές και οι μεταναστευτικές εισροές. Καθημερινά καταγράφονται ποικίλα προβλήματα και δυσκολίες σε όλες τις δομές φιλοξενίας που σημαίνει ότι χρειάζεται παραπάνω οργάνωση και χρηματική βοήθεια για γίνουν επαρκείς οι προσφυγικές εγκαταστάσεις. Αυτό σημαίνει ότι καθίσταται αναγκαίο να διενεργηθούν νέες προσλήψεις στελεχών καθώς ο αριθμός των ατόμων των δομών είναι πολύ μεγάλος για να εξυπηρετηθεί επαρκώς από τον μικρό αριθμό των ήδη υπάρχοντων επαγγελματιών και τα χρηματικά βοηθήματα θα ήταν χρήσιμο να ανανεωθούν σε υψηλότερα ποσά ώστε να χρησιμοποιηθούν στη βελτίωση των καταυλισμών καθώς σε ακραία καιρικά φαινόμενα δεν είναι ιδιαίτερα βοηθητικοί στη προστασία και στην ασφάλεια των εξυπηρετούμενων.

3.4 Υπηρεσία υποδοχής και ταυτοποίησης προσφύγων

Η Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής του Ν. 3907/2011 μετονομάστηκε με την επωνυμία Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΥΠ.Υ.Τ.). Όπως ακριβώς υποδεικνύεται στο [Ν.4375/2016 \(ΦΕΚ 51/τεύχος Α' / 03-04-2016\)](#), εντάσσεται στη Γενική Γραμματεία Υποδοχής Αιτούντων Άσυλο από την ημερομηνία 20/02/2020 και οι τοπικές τις ικανότητες καλύπτουν το σύνολο της Επικράτειας. Η Υπηρεσία, είναι υπεύθυνη για την υλοποίηση όλων των διαδικασιών που αφορούν την επίτευξη της υποδοχής και την ταυτοποίηση των υπηκόων τρίτων χωρών που αποβιβάζονται στην Ελλάδα παράτυπα, χωρίς τα απαραίτητα έγγραφα. Αποστολή της αποτελεί η δημιουργία αποτελεσματικών και ανθρωπίνων συνθηκών υποδοχής αλλά και ταυτοποίησης των μεταναστευτικών ρευμάτων.

Πιο συγκεκριμένα οι υπήκοοι, οι οποίοι «καταφθάνουν» καθημερινά σε χώρες χωρίς τα απαραίτητα νόμιμα έγγραφα - διατυπώσεις μπορεί να είναι:

1. πρόσφυγες
2. οικονομικοί μετανάστες
3. ευάλωτα άτομα, οικογένειες,
4. ανήλικοι - ασυνόδευτοι ανήλικοι.

Η ΥΠ.Υ.Τ. είναι μια υπηρεσία η οποία αντιμετωπίζει κάθε μια από τις παραπάνω πληθυσμιακές ομάδες με ξεχωριστό τρόπο και βάσει όσων ορίζονται στο θεσμικό πεδίο. Κατά την υλοποίηση της διαδικασίας υποδοχής και ταυτοποίησης των εισερχομένων, σέβεται και ταυτόχρονα προστατεύει την αξιοπρέπεια όλων αυτών των ατόμων, ανεξάρτητα από την ηλικία τους ή το φύλο τους ή τον τόπο καταγωγής τους ή ακόμα και το κοινωνικό και θρησκευτικό υπόβαθρό τους.

Η Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΥΠ.Υ.Τ.) περιλαμβάνει τις παρακάτω διαδικασίες:

- την καταγραφή
- την ταυτοποίηση
- τον ιατρικό έλεγχο
- την ψυχοκοινωνική υποστήριξη καθώς και
- την υπεύθυνη ενημέρωση για τα δικαιώματα

Στο κλιμάκιο της Υπηρεσίας Ασύλου και στη αρμόδια Περιφερειακή Υπηρεσία Ασύλου απευθύνονται όλοι οι υπήκοοι τρίτων χωρών για την συμπλήρωση της Αίτησης Διεθνούς Προστασίας. Μέχρι να πραγματοποιηθούν οι διαδικασίες Υποδοχής και Ταυτοποίησης οι υπήκοοι τρίτων χωρών έχουν την δυνατότητα να διαμείνουν σε Δομές ή σε Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης. Μετά την ολοκλήρωση αναλόγως με την περίπτωση του καθενός μπορεί να υπαχθούν σε διαδικασίες:

- επανεισδοχής
- επιστροφής
- απέλασης
- κράτηση σε Κλειστά Κέντρα Υποδοχής
- να μεταφερθούν σε Δομές Φιλοξενίας στην ενδοχώρα

Η Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης όπως υποδεικνύεται στο άρθρο 39 παρ. 8 Νόμου 4636/2019 υπάρχει με σκοπό τα μεταναστευτικά ρεύματα που εισέρχονται στη χώρα να διαβιούν σε αξιοπρεπείς για αυτά συνθήκες, να προστατεύεται η οικογενειακή τους συνοχή, να έχουν πάντα πρόσβαση στην περίθαλψη και σε κάθε θεραπευτική αγωγή ή ψυχοκοινωνική υποστήριξη. Επιπλέον, στην περίπτωση που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες όπως είναι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι και τα άτομα με αναπηρία, στα άτομα αυτά παρέχεται ιδιαίτερη μεταχείριση, βοήθεια και πρόσβαση σε νομικά θέματα, διατήρηση σχέσεων με υπηρεσίες και οργανισμούς της κοινωνίας των πολιτών που λειτουργούν στο πεδίο της μετανάστευσης και των δικαιωμάτων του ατόμου και εκτός αυτού έχουν το δικαίωμα της επικοινωνίας με συγγενικά και οικεία πρόσωπα.

Η ΥΠ.Υ.Τ. συνεργάζεται με Ευρωπαϊκούς και Διεθνείς Οργανισμούς, έχοντας ως κύριο στόχο την διαχείριση των μεταναστευτικών ροών. Ειδικότερα, συνεργάζεται με την Ύπατη Αρμοστεία Ο.Η.Ε. για τους πρόσφυγες, με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (Δ.Ο.Μ.), με τη διακυβερνητική οργάνωση Intergovernmental Consultation on Migration, Asylum and Refugees (IGC), με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (European Asylum Support Office – EASO) και τέλος με Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

Η Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης λειτουργεί σε επίπεδο Γενικής Διεύθυνσης και έχει ως κύριους στόχους λειτουργική-οργανωτική εναρμόνιση των κεντρικών και περιφερειακών υπηρεσιών Υποδοχής και Ταυτοποίησης, την ευθύνη του συντονισμού όλων των υπηρεσιών Υποδοχής και Ταυτοποίησης με τις δράσεις των υπολοίπων υπηρεσιών του Υπουργείου, τον προσδιορισμό των αναγκών ίδρυσης νέων κέντρων υποδοχής και δομών φιλοξενίας και επέκτασης των ήδη υπάρχον και τέλος την αποτελεσματική διενέργεια των διαδικασιών υποδοχής και ταυτοποίησης.

3.5 Δομές Φιλοξενίας και προσωρινής υποδοχής

Υπάρχουν δομές φιλοξενίας , οι οποίες παρέχουν διαμονή για ελάχιστο χρονικό διάστημα σε πολίτες τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς, που έχουν αιτηθεί για διεθνή προστασία στο έδαφος της Ελληνικής Επικράτειας. Παρέχουν επίσης, παροδική διαμονή και σε μέλη οικογενειών αιτούντων διεθνούς προστασίας , καθώς και ασυνόδευτους ή μη , ανήλικους και φυσικά όσους εντάσσονται σε ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι δομές αυτές προσφέρουν ένα σταθερό πλαίσιο διαμονής που ανταποκρίνεται όχι μόνο στις βασικές βιοτικές ανάγκες των φιλοξενουμένων αλλά και στις κοινωνικές , παιδαγωγικές και μαθησιακές ανάγκες τους. Τα άτομα τα οποία διαμένουν στις δομές αυτές δεν υπάγονται σε κάποιον περιορισμό , παρά μόνο σε μια υποχρέωση , η οποία είναι η τήρηση των εσωτερικών κανονισμών για την αποφυγή οποιασδήποτε δυσλειτουργίας στη Δομή.

Όσο αφορά τις υπηρεσίες , συμβάλλουν στη στέγαση, τη σίτιση των ατόμων που φιλοξενούνται , την ενημέρωση και πληροφόρηση τους για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους στη χώρα υποδοχής , την ψυχοκοινωνική υποστήριξη τους, την πιο εύκολη είσοδό τους στις υπηρεσίες υγείας, την παροχή βασικών ειδών ατομικής υγιεινής, ένδυσης και υπόδησης, την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας καθώς και την πρόσβαση σε προγράμματα εκπαίδευσης αλλά και ανάπτυξης δεξιοτήτων. Τα άτομα που φιλοξενούνται σε αυτές τις δομές οφείλουν να αποδεσμευτούν από αυτές εντός της προθεσμίας των 30 ημερών από την έκδοση της απόφασης αναγνώρισης παροχής καθεστώσ διεθνούς ή επικουρικής προστασίας. Στις περιπτώσεις για τους ασυνόδευτους ανήλικους , η προθεσμία αποδέσμευσης από τη δομή αρχίζει από την ενηλικίωσή τους.

Οι Δομές είναι οι εξής :

1. «Ανοιχτή Δομή Φιλοξενίας Αιτούντων Εθελούσιας Επιστροφής»
2. «Ανοιχτή Δομή Προσωρινής Υποδοχής Αιτούντων διεθνή προστασία»
3. «Ανοικτή Δομή Προσωρινής Υποδοχής πολιτών από τρίτων χωρών ή ανιθαγενών»
4. Δομή «ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ»
5. Δομή «ΛΟΥΤΡΑ ΝΕΑΣ ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΣ»
6. Δομή «ΒΑΓΙΟΧΩΡΙΟΥ»
7. Δομή «ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ»
8. Δομή «ΒΟΛΟΥ»
9. Δομή «ΔΟΛΙΑΝΩΝ»
10. Δομή «ΒΕΡΟΙΑΣ»

11. Δομή «ΔΡΑΜΑΣ»
12. Δομή «ΘΗΒΑΣ»
13. Δομή «ΘΕΡΜΟΠΥΛΩΝ»
14. Δομή «ΚΑΒΑΛΑΣ»
15. Δομή «ΚΑΤΩ ΜΗΛΙΑΣ»
16. Δομή «ΚΑΤΣΙΚΑ»
17. Δομή «ΚΟΥΤΣΟΧΕΡΟΥ»
18. Δομή «ΛΑΥΡΙΟΥ»
19. Δομή «ΛΑΓΚΑΔΙΚΙΩΝ»
20. Δομή «ΚΥΛΛΗΝΗΣ»
21. Δομή «ΟΙΝΟΦΥΤΩΝ»
22. Δομή «ΡΙΤΣΩΝΑΣ»
23. Δομή «ΠΟΛΥΚΑΣΤΡΟΥ»
24. Δομή «ΜΑΛΑΚΑΣΑΣ»
25. Δομή «ΣΚΑΡΑΜΑΓΚΑ»
26. Δομή «ΓΡΕΒΕΝΩΝ»
27. Δομή «ΚΟΡΙΝΘΟΥ»
28. Δομή «ΦΙΛΙΠΠΙΑΔΑΣ»
29. Δομή «ΣΙΝΤΙΚΗΣ»
32. Δομή «ΠΥΡΓΟΥ»

3.6 Ευαλωτότητα Ασυνόδευτων Παιδιών – Βέλτιστο Συμφέρον παιδιού

Στα ασυνόδευτα παιδιά πρέπει να παρέχεται κατάλληλη προστασία, καθώς βρίσκονται σε μία ιδιαίτερη ηλικία σε μία ιδιαίτερη κατάσταση στη ζωή τους μακριά από τους γονείς τους και τα αγαπημένα τους πρόσωπα. Μακριά από τον τόπο κατοικίας τους και από οτιδήποτε γνώριμο . Βρίσκονται δηλαδή, σε μία εξαιρετικά δύσκολη κατάσταση που η Ευαλωτότητα τους αυξάνεται. Είναι ευάλωτα σε κινδύνους και ενδεχομένως να έχουν υπάρξει μάρτυρες σε ακραίες μορφές βίας , εκμετάλλευσης, εμπορίας ανθρώπων, σωματικής, ψυχολογικής και σεξουαλικής κακοποίησης πριν και/ή μετά την άφιξή τους στην επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα ασυνόδευτα παιδιά είναι ιδιαίτερα πιθανό να βιώσουν την περιθωριοποίηση και να συμμετάσχουν σε εγκληματική δραστηριότητα. Έτσι λοιπόν, ως ευάλωτη κοινωνική ομάδα επηρεάζονται ευκολότερα από τον κοινωνικό περίγυρο.

Ανεξάρτητα με το ότι βρίσκονται στην πληθυσμιακή ομάδα των προσφύγων , όλα τα δικαιώματα που έχουν κατοχυρωθεί για τα παιδιά και υπάγονται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού το έτος 1989 (ΣΔΠ), αφορούν και ταυτόχρονα ισχύουν και για τα ασυνόδευτα παιδιά. Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 3 της ΣΔΠ ορίζονται τα εξής: «Σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν τα παιδιά, είτε αυτές λαμβάνονται από δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής προστασίας, είτε από τα δικαστήρια, τις διοικητικές αρχές ή από τα νομοθετικά όργανα, πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού». Στις διευκρινίσεις της Επιτροπής που αφορούσαν τα Δικαιώματα του Παιδιού για τα ασυνόδευτα παιδιά και επίσης την «αρχή του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού», συμπεριλαμβάνονται μεταξύ άλλων , τα παρακάτω :

- Γενικό Σχόλιο αριθ. 12 (2009) που γίνεται λόγος στο «δικαίωμα ακρόασης του παιδιού»,
- Γενικό Σχόλιο αριθ. 14 (2013) που αναφέρεται στο δικαίωμα του παιδιού να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στην απόδοση του βέλτιστου συμφέροντος του .

Σχετικά με τη σημαντικότητα του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού, τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης , λαμβάνουν υπόψη τους ακόλουθους παράγοντες:

- ο τις ικανότητες για επανένωσης της οικογένειας,
- ο την ποιότητα ζωής και την κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού, λαμβάνοντας υπόψη το υπόβαθρο που βρίσκεται το παιδί,
- ο ζητήματα ασφάλειας και προστασίας, ιδιαίτερα εάν υπάρχει κίνδυνος να καταστεί το παιδί θύμα εμπορίας ανθρώπων,
- ο τις απόψεις του παιδιού ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά του.

3.7 Εγκαταστάσεις υποδοχής για ασυνόδευτα παιδιά

Για την ύπαρξη ισοτιμίας σχετικά με τη διαχείριση των αιτήσεων των ατόμων που έχουν αιτηθεί διεθνή προστασία γενικότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η ΟΣΥ (με σχετική παραπομπή 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που πραγματοποιήθηκε στις 26 Ιουνίου του 2013, που αφορούσε τις προϋποθέσεις για την είσοδο των αιτούντων σε διεθνή προστασία), είναι σημαντικό να πραγματοποιείται απαρέγκλιτα σε όλα τα στάδια και τις διαδικασίες που χρειάζονται και οι οποίες αφορούν τις αιτήσεις των ατόμων που έχουν αιτηθεί διεθνή προστασία. Επιπλέον, θα πρέπει να πραγματοποιείται σε όλες τις δομές που έχουν αποδεχτεί και παραχωρούν χώρους φιλοξενίας σε άτομα που έχουν αιτηθεί διεθνή προστασία. Αξίζει να αναφερθεί πως η στήριξη από ανάδοχους γονείς είναι αναγκαία και γενικότερα

προωθείται στο οικονομικό κομμάτι πάντα στο πεδίο της φιλοξενίας των ασυνόδευτων ανήλικων.

Πολλά από τα κράτη που υπάγονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση, φιλοξενούν σε ξεχωριστές - ειδικές εγκαταστάσεις τα ασυνόδευτα παιδιά , σε συνήθεις εγκαταστάσεις φροντίδας ή ανάδοχες οικογένειες. Στις συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές , ορίζονται τα πρότυπα και οι δείκτες για τα ασυνόδευτα παιδιά σε εγκαταστάσεις υποδοχής και εγκαταστάσεις φροντίδας . Σε αυτές να συμπεριλαμβάνονται τα κέντρα φιλοξενίας , οι δομές υποδοχής μικρής κλίμακας , τα συνηθισμένα κέντρα παιδικής φροντίδας και τα (κοινά) ατομικά καταλύματα. Οι συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές εφαρμόζονται, εάν και εφόσον πρόκειται για υποδοχή βάσει της ΟΣΥ.

3.8 Εννοιολογική προσέγγιση των Μ.Κ.Ο

Δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ), διότι οι ίδιες οι οργανώσεις χαρακτηρίζονται από ανομοιογένεια. Δημιουργούνται από φυσικά και νομικά πρόσωπα, ανεξαρτήτως από κάθε κυβέρνηση και αποτελούν νομικά συγκροτημένους οργανισμούς. Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, είναι ιδιωτικοί οργανισμοί οι οποίοι δραστηριοποιούνται για να βοηθήσουν , να προάγουν τα δικαιώματα των άπορων , την πρόσβαση τους σε βασικές κοινωνικές υπηρεσίες και επιπλέον, αναμειγνύονται με τον τρόπο εξέλιξης της κοινότητας. Επίσης, για τις ΜΚΟ ως πρωταρχικός σκοπός σε εθνικό αλλά και σε διεθνές επίπεδο, βάσει διαφορετικού ορισμού, αποτελεί η προαγωγή κοινών σκοπών .

Τα κύρια χαρακτηριστικά των ΜΚΟ είναι τα εξής :

- Αποτελούν μη κερδοσκοπικές ενώσεις (μη διανομή κερδών στα μέλη της)
- Είναι εθελοντικές οργανώσεις
- Αποτελεί μια «αυτοδιακυβέρνηση» μέσα από την αξιολόγηση - τον αυτοέλεγχο όλων των δραστηριοτήτων της
- Ύπαρξη οργανωτικής δομής - θεσμών (συνελεύσεις, κοινωνικά κινήματα)
- Συλλογική δράση

4.1 Ενσωμάτωση- Ένταξη προσφύγων στην Ελληνική κοινωνία

Για την ένταξη των προσφύγων στην ελληνική κοινωνία έχουν δημιουργηθεί προγράμματα όπως είναι το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης , τα οποία ενισχύουν το οικονομικό κομμάτι που αφορούν τις προσπάθειες των κρατών μελών ως προς την ένταξη των προσφύγων.

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο , χρηματοδοτεί ανθρώπους , τους ενισχύει και έχει ως σκοπό να δημιουργήσει ευκαιρίες για εργασιακή απασχόληση αλλά και εκπαίδευση σε όλα τα κράτη που υπάγονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επιπλέον, στοχεύει και στην ενίσχυση των πιο ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων που βρίσκονται εκτεθειμένοι στη φτώχεια. Το ΕΚΤ , έχει μεσολαβήσει να καλύψει όλες τις περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Συγκεκριμένα, το χρονικό διάστημα 2014 έως 2020 , έχουν συγκεντρωθεί πάνω από 80 δισ. ευρώ που προορίζονται για επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο για τα κράτη μέλη και ακόμη ένα ποσό περίπου στα 3,2 δισ. ευρώ που προορίζονται για την πρωτοβουλία «Απασχόληση των Νέων». Τον Απρίλιο του 2016, το ΕΚΤ με σχετικό ψήφισμα, ανέδειξε τη σημαντικότητα της ενσωμάτωσης των προσφύγων με τη δημιουργία προγραμμάτων που παραχωρούν καταλύματα , προσφέρουν μαθήματα γλωσσών και τοπικού πολιτισμού καθώς επίσης και επαγγελματική κατάρτιση. Στις 5 Ιουλίου του 2016 , η έκθεση με θέμα : «Πρόσφυγες: κοινωνική ένταξη και ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας», εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο , και βάση αυτής το ΕΚΤ καλεί την Ευρωπαϊκή Ένωση να εξασφαλίσει την ολοκληρωτική και ταχεία ενσωμάτωση των προσφύγων στην αγορά εργασίας αλλά και στην τοπική κοινωνία. Σχεδόν ένα χρόνο μετά, τον Απρίλιο του 2017 το σχέδιο έκθεσης που αφορά τη διευκόλυνση των προσφύγων ως προς την πρόσβαση στην αγορά εργασίας μέσα σε 2 μήνες από τη στιγμή που έχουν αιτηθεί άσυλο προκειμένου να ενισχυθεί η ένταξη τους.

Ταυτόχρονα, τη χρονική περίοδο από το 2014 έως και το 2020 , το ΕΚΤ έδωσε ιδιαίτερη σημασία σε τέσσερις σκοπούς που αφορούν την πολιτική συνοχή :

1. Αύξηση της απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων,
2. Αύξηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης και προσπάθεια για αντιμετώπιση της φτώχειας,
3. Επενδύσεις στον τομέα της εκπαίδευσης, στις δεξιότητες και στη δια βίου μάθηση,
4. Ενίσχυση της θεσμικής επάρκειας αλλά και της αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης.

Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι το 20 % από τις επενδύσεις του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου διατέθηκε για δραστηριότητες με σκοπό την κοινωνική ενσωμάτωση και θα αντιμετωπίσει της φτώχειας.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, είναι και αυτό ένα χρηματοδοτικό μέσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης το οποίο τέθηκε σε λειτουργία το 1975 με σκοπό να βελτιώσει την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση μειώνοντας τις περιφερειακές ανισότητες. Έχει ως στόχο το χρονικό διάστημα 2021-2027, να υπάρξουν επενδύσεις σε μία πιο έξυπνη, πιο συνδεδεμένη και πιο κοινωνική Ευρώπη που είναι πιο κοντά στους πολίτες της. Όσο αφορά τη χρηματοδότηση του ΕΤΠΑ, αυτό χρηματοδοτεί προγράμματα με κοινή ευθύνη μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των εθνικών και περιφερειακών αρχών στα κράτη μέλη. Όμως, οι διοικήσεις των κρατών μελών είναι αυτές που επιλέγουν ποια έργα θα λάβουν τη χρηματοδότηση και εν τέλει αναλαμβάνουν την ευθύνη σχετικά με την καθημερινή διαχείριση αυτών των έργων.

Το χρονικό διάστημα από το 2021 έως και το 2027, με τη χρηματοδότηση του ταμείου θα πραγματοποιηθούν στην Ευρώπη και στις περιοχές της επενδύσεις οι οποίες θα την κάνουν :

1. πιο ανταγωνιστική και έξυπνότερη, μέσω καινοτομίας και υποστήριξης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, καθώς και ψηφιοποίηση και ψηφιακή συνδεσιμότητα,
2. πιο πράσινη, χαμηλή σε άνθρακα και ελαστικό,
3. να συνδέεται περισσότερο με την ενίσχυση της κινητικότητας,
4. πιο κοινωνική, υποστηρικτική, αποτελεσματική και χωρίς αποκλεισμούς απασχόλησης, εκπαίδευσης, δεξιοτήτων, κοινωνικής ένταξης και ίσης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη, καθώς θα ενισχύσουν το ρόλο του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού.
5. Πιο κοντά στους πολίτες, υποστηρίζοντας την τοπικά καθοδηγούμενη ανάπτυξη και τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη σε ολόκληρη την ΕΕ.

4.2 Εκπαίδευση προσφυγόπαιδων

Με την είσοδο των μικτών μεταναστευτικών ροών κατά το χρονικό διάστημα 2015-2016 και έπειτα, το ελληνικό κράτος και οι τοπικές κοινωνίες κλήθηκαν να διαχειριστούν τα μικτά αυτά μεταναστευτικά ρεύματα. Συγκεκριμένα, να υποδεχτούν και να φιλοξενήσουν αορίστου χρόνου, ένα μεγάλο ποσοστό προσφύγων και μεταναστών. Οι ελληνικές αρχές εκτός από την καταγραφή του νέου πληθυσμού που εισήλθε στη χώρα, θα έπρεπε να φροντίσουν άμεσα για την κατοικία, τη σίτιση αλλά και την ιατρική περίθαλψη των ανθρώπων αυτών.

Σημαντική ήταν και η ανάγκη στον εκπαιδευτικό τομέα, καθώς, αρκετοί από τους νεοεισερχόντες ήταν παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας. Για την περίοδο 2016 έως και 2017, το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων (ΥΠΠΕΘ) προετοίμασε και έθεσε σε λειτουργία σχέδιο σχετικά με την ένταξη των παιδιών ηλικίας έως 15 ετών στο εκπαιδευτικό σύστημα και τη δημιουργική απασχόληση αυτών και σε μικρότερες ηλικιακές ομάδες (νηπιακή και προνηπιακή ηλικία) μέσα στις δομές φιλοξενίας. Βάσει της κείμενης νομοθεσίας, κάθε παιδί έχει αδιαπραγμάτευτο δικαίωμα και υποχρέωση να πάει σχολείο . Έτσι, το ΥΠΠΕΘ έχει αγωνιστεί να εντάξει όλα τα παιδιά σε σχολικές- εκπαιδευτικές τάξεις.

Την Άνοιξη του 2016, σύμφωνα με απόφαση του ΥΠΠΕΘ δημιουργήθηκε μια επιστημονική επιτροπή με στόχο να διαχειριστεί το θέμα της εκπαιδευτικής πρακτικής των παιδιών των προσφύγων και άλλες δύο επιτροπές : μία επιστημονική και μία καλλιτεχνική. Η ειδική επιτροπή αποφάσισε να πραγματοποιήσει μια έρευνα σχετικά με τα δεδομένα, τις δυσκολίες και τις γνώμες για ένα σχέδιο δράσης που θα τέμνεται με την ένταξη των προσφύγων στο εκπαιδευτικό σύστημα κατά το σχολικό διάστημα 2016 έως 2017 . Εντός τριών μηνών , η επιστημονική ομάδα προετοίμασε και έκδωσε την έκθεση με τα στοιχεία και τις προτάσεις που είχε δημιουργήσει για το έτος 2016-2017 και τέθηκε σε λειτουργία ως σχέδιο δράσης. Να σημειωθεί πως το συγκεκριμένο σχέδιο δράσης έγινε αποδεκτό και από τον Ιούνιο του 2016, πραγματοποιούταν προοδευτικά ο συντονιστικός μηχανισμός στο Υπουργείο Παιδείας με την ανάπτυξη της Ομάδας Διαχείρισης, Συντονισμού και Παρακολούθησης της Εκπαίδευσης των Προσφύγων. Το σχέδιο δράσης τέθηκε σε εφαρμογή σε δυο φάσεις. Στην πρώτη φάση, συγκεκριμένα, το καλοκαίρι του 2016 πραγματοποιήθηκαν καλλιτεχνικές δράσεις στα κέντρα υποδοχής προσφύγων. Στην δεύτερη φάση, στα ελληνικά σχολεία, στη διάρκεια του σχολικού έτους 2016-2017 ξεκίνησαν να πραγματοποιούνται τις απογευματινές ώρες (σύνολο 4^{ων} ωρών) , μαθήματα στην Ελληνική και Αγγλική γλώσσα , μαθηματικά , καλλιτεχνικές δράσεις κ.α. με σκοπό την ενσωμάτωση των προσφύγων στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Το σχέδιο δράσης για την ενσωμάτωση των παιδιών των προσφύγων στην εκπαιδευτική διαδικασία δημιούργησε δύο σημαντικές αποφάσεις :

1. Την ίδρυση Δομών Υποδοχής Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΔΥΕΠ) και
2. Το ρόλο του Συντονιστή Εκπαίδευσης προσφύγων (ΣΕΠ) στα Κέντρα φιλοξενίας προσφύγων.

Οι Δομές Υποδοχής Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΔΥΕΠ) , ως δομές οι οποίες έχουν σχεδιαστεί από το ΥΠΠΕΘ έχουν ως σκοπό να εντάξουν στην εκπαιδευτική διαδικασία τα παιδιά των

προσφύγων λαμβάνοντας πάντα υπόψη τους τις ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες που μπορεί να επιφέρει μία προσφυγική κρίση αλλά και τις ανάγκες που έχουν αυτά τα παιδιά στον τομέα της εκπαίδευσης. Σύμφωνα με το ΦΕΚ3502/31.10.2016 και άρθρο 1, αναφέρονται τα εξής :

1. Δημιουργούνται εκπαιδευτικές δομές που απευθύνονται σε παιδιά πολιτών που προέρχονται από Τρίτες Χώρες , με σκοπό να μπορέσουν και αυτά να λάβουν την εκπαίδευση που τους αξίζει. Οι δομές αυτές ονομάζονται δομές υποδοχής για την εκπαίδευση των προσφύγων (Δ.Υ.Ε.Π) , που υπάγονται στην τυπική εκπαίδευση και θα λειτουργούν με εξαίρεση συγκεκριμένες περιπτώσεις που αναγράφονται στις παραγράφους 2 και 3 του παρόντος άρθρου. Βρίσκονται στο εσωτερικό των σχολικών πλαισίων , αυτών που συμπεριλαμβάνονται στην Περιφερειακή Διεύθυνση πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας, με περιορισμούς που ισχύουν στα κέντρα φιλοξενίας. Οι Δ.Υ.Ε.Π δημιουργούνται σε συγκεκριμένα σχολικά κέντρα πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης , μία (1) ανά σχολική μονάδα, και υπάγονται διοικητικά σε αυτές. Σε κάθε Δ.Υ.Ε.Π. μπορούν να ανήκουν περισσότερα τμήματα, αντίστοιχα και με τον αριθμό των μαθητών.
2. Όσο αφορά την εκπαίδευση που λαμβάνουν τα παιδιά ηλικίας από 4 έως 5 ετών και τους παραχωρείται φιλοξενία στις δομές φιλοξενίας, δημιουργούνται Δ.Υ.Ε.Π που ορίζονται ως τύπου παραρτήματα Νηπιαγωγείων και δραστηριοποιούνται μέσα σε αυτά τα κέντρα φιλοξενίας. Για να μπορέσουν να δραστηριοποιηθούν τα παραπάνω παραρτήματα , εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 6 που αναφέρονται στον εκπαιδευτικό που ορίζεται ως αρμόδιος λειτουργίας.
3. Ειδικά στις περιπτώσεις που δεν συνδράμουν τα κριτήρια της παρ. 1 του άρθρου 2 υφίσταται να δημιουργούνται Δ.Υ.Ε.Π. με σκοπό την εκπαίδευση παιδιών ηλικίας από 6 έως 12 ετών (Δημοτικό) και από 13 έως 15 ετών (Γυμνάσιο) σαν παραρτήματα σχολικών κέντρων τα οποία θα λειτουργούν μέσα στις δομές που παραχωρούν φιλοξενία.
4. Σύμφωνα με την παρούσα υπουργική απόφαση, υπάρχει συγκεκριμένη αναφορά για την εκπαίδευση του συνολικού αριθμού παιδιών, των πολιτών που προέρχονται από τρίτες χώρες οι οποίοι διαμένουν σε κέντρα ή σε δομές φιλοξενίας του ελληνικού κράτους ή ακόμη της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ. Για κάθε ξεχωριστή περίπτωση τα παιδιά πραγματοποιούν την εγγραφή τους είτε στα σχολικά κέντρα μέσα στα οποία θα δραστηριοποιούνται οι Δ.Υ.Ε.Π. είτε σε σχολικά κέντρα τα οποία υπάγονται τα παραρτήματα που αναγράφονται στις παραγράφους 2 και 3 του συγκεκριμένου άρθρου.

5. Το πιο μικρό τμήμα Δ.Υ.Ε.Π που είναι εφικτό να δημιουργηθεί είναι οι 10 μαθητές ενώ το μεγαλύτερο είναι εφικτό να περιλαμβάνει μέχρι και 20 μαθητές. Οποιαδήποτε απόκλιση στον αριθμό των μαθητών μέσα στα τμήματα γίνεται δεκτό έπειτα από έγκριση που προέρχεται από τον Περιφερειακό Διευθυντή Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης , μετά από εισήγηση του Συντονιστή Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΣΕΠ).
6. Η δημιουργία, η μέθοδος, η εφαρμογή, η συνεργασία και το πρόγραμμα εκπαίδευσης των Δ.Υ.Ε.Π. εποπτεύεται από συγκεκριμένη ομάδα διαχείρισης, συντονισμού και παρακολούθησης που λαμβάνουν την εκπαίδευσή τους οι πρόσφυγες. Είναι η ίδια, η οποία συντονίζει και την υλοποίηση των δράσεων που γίνονται μέσω του Ταμείου Ασύλου.

Όσο αφορά τις ώρες που λειτουργούν οι Δ.Υ.Ε.Π , σύμφωνα με το ΦΕΚ3502/31.10.2016 και άρθρο 3 , αναφέρονται τα εξής :

1. Σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 1 , οι Δ.Υ.Ε.Π που δημιουργούνται ως παραρτήματα δραστηριοποιούνται κατά τις πρωινές ώρες από τις 8.20 έως τη 13.00.
2. Σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 1 , οι Δ.Υ.Ε.Π που δημιουργούνται ως παραρτήματα Δημοτικών και Γυμνασίων σχολείων δραστηριοποιούνται κατά τις πρωινές ώρες από τις 8.30 έως τις 12.30.
3. Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 1 , οι Δ.Υ.Ε.Π που δημιουργούνται , δραστηριοποιούνται μέσα στις σχολικές μονάδες στη διάρκεια των μεσημεριανών ωρών από τις 14.00 έως τις 18.00. Με απαραίτητη έγκριση του οικείου Περιφερειακού Διευθυντή ΠΕ και ΔΕ, μετά από εισήγηση του Συντονιστή Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΣΕΠ), είναι εφικτό να διαφοροποιείται η ώρα έναρξης και λήξης του ωραρίου χωρίς να επηρεάζεται η χρονική διάρκεια του.

Εκτός από τις Δ.Υ.Ε.Π , υπάρχει και ένα άλλο εκπαιδευτικό πρόγραμμα που έχει δημιουργηθεί από την ΕΛΙΞ το οποίο απευθύνεται σε παιδιά, πρόσφυγες αλλά και μετανάστες και υπάγεται στον οδηγό καλών πρακτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στις πρακτικές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής , συμπεριλήφθηκε το πρόγραμμα με τίτλο : «Εκπαίδευση για την Ένταξη : ποιοτική μάθηση και μη τυπική εκπαίδευση για παιδιά, πρόσφυγες και μετανάστες, στην Ελλάδα» το οποίο ιδρύθηκε από την ΕΛΙΞ ως εξαιρετική πρακτική στο πεδίο της Εργασίας με Νέους στον τομέα της ένταξης προσφύγων και μεταναστών. Αξίζει να αναφερθεί πως για τη δημιουργία αυτού του Οδηγού χρειάστηκε η συνεργασία ομάδων ειδικών από όλη την Ευρώπη στο πεδίο

του Ευρωπαϊκού «πλάνου εργασίας για τους Νέους 2016-2018» και ο τίτλος του οποίου είναι ο εξής : «Η Συμβολή της Εργασίας με Νέους στο πλαίσιο των μεταναστευτικών και προσφυγικών θεμάτων - Μια πρακτική εργαλειοθήκη για την Εργασία με Νέους και συστάσεις για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής στα θέματα αυτά».

Το πρόγραμμα που δημιούργησε η ΕΛΙΞ και το ίδιο το οποίο συμπεριλήφθηκε στον Οδηγό καλών πρακτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης , πραγματοποιήθηκε από τον Οκτώβρη του 2017 έως το Φεβρουάριο του 2019 και παρουσίασε ιδιαίτερη βελτίωση σε συνολικά πάνω από 3.000 παιδιά και 500 γονείς. Η βελτίωση αυτή έγκειται στη στήριξη της UNICEF αλλά και στη χρηματοδότηση της **European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations (DG ECHO)**, στις ανοιχτές δομές φιλοξενίας του Ελαιώνα και του Σκαρμαγκακά, στο εκπαιδευτικό κέντρο της ΕΛΙΞ στην Πατησίων, αλλά και στις αίθουσες δημόσιων σχολείων στα πλαίσια του προγράμματος «Ανοιχτά Σχολεία» του Δήμου Αθηναίων.

4.3 Διαπολιτισμική εκπαίδευση και κοινωνική ένταξη παιδιών- προσφύγων

Για να καταστεί δυνατή η ενσωμάτωση των παιδιών προσφύγων στη χώρα υποδοχής χρειάζεται να γίνουν πολλές ενέργειες ώστε να μπορέσουν να ενσωματωθούν στο κοινωνικό σύνολο και μία πολύ καλή αρχή αποτελεί η ένταξη στο εκπαιδευτικό σύστημα. Σύμφωνα με τη **νομοθεσία του άρθρου 14** για το δικαίωμα στη εκπαίδευση, οποιοδήποτε άτομο δικαιούται να εκπαιδευτεί ώστε να καταρτιστεί σε κάποιο επάγγελμα και μάλιστα χωρίς κανένα χρηματικό κόστος. Επίσης είναι αναγκαίο να ιδρύονται εκπαιδευτικά ιδρύματα που σέβονται τις δημοκρατικές αρχές όπως και τα δικαιώματα που έχει κάθε οικογένεια για να προσφέρει μαθησιακές γνώσεις στα ανήλικα τέκνα της βάσει των παιδαγωγικών, θρησκευτικών και των φιλοσοφικών ιδεολογιών τους οι οποίες πρέπει να είναι σεβαστές. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση έχει ιδιαίτερη σημασία για μπορέσουν όλα τα παιδιά αλλά και οι ενήλικες πρόσφυγες να ενταχθούν στη χώρα υποδοχής.

Σύμβαση κατά των διακρίσεων στην εκπαίδευση (1960)

Η συνάντηση του Οργανισμού για τα Ηνωμένα Έθνη όσον αφορά τον Πολιτισμό, την επιστήμη και την εκπαίδευση πραγματοποιήθηκε στη πρωτεύουσα της Γαλλίας 14 Δεκεμβρίου το 1960 υιοθετώντας τη Σύμβαση κατά των διακρίσεων στην εκπαίδευση. Στο περιεχόμενο του πρώτου άρθρου έχει οριστεί ότι πρόκειται για διάκριση όταν διαφοροποιούνται άνθρωποι λόγω

θηρσκείας, χρώματος, κοινωνικής και εθνικής προέλευσης, φύλου, οικονομικής σταθερότητας ή αστάθειας και φυσικά το να μην υπάρχει ισότητα όσον αφορά τη προσβασιμότητα στην εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα περιγράφεται πως υπάρχει ανισότητα η οποία προσδίδει μεγάλο περιορισμό στους ανθρώπους και αυτό τους προσφέρει την ευκαιρία να συμμετάσχουν σε μία κατώτερη εκπαιδευτική βαθμίδα χωρίς να έχουν την δυνατότητα να φοιτήσουν σε μία ανώτερη βαθμίδα που θα τους προσέφερε επαγγελματική ανέλιξη και κατάρτιση.

Έχουν δημιουργηθεί πολλές δομές που συμβάλλουν στην ένταξη του προσφυγικού πληθυσμού στην νέα πραγματικότητα που θα πρέπει να δεχθούν και με την οποία χρειάζεται να συμβαδίσουν στην χώρα υποδοχής. Όταν χαράσσεται η πολιτική για την εκπαίδευση του προσφυγικού πληθυσμού είναι αναγκαίο να συμπεριληφθούν όλα όσα χαρακτηρίζουν μία προσφυγική ομάδα σχετικά με την κουλτούρα, τον πολιτισμό και κάθε ιδιαίτερο χαρακτηριστικό που φέρει έτσι ώστε το εκπαιδευτικό πλάνο που θα σχηματιστεί να προσεγγίζει όσους περισσότερους γίνεται για να το ακολουθήσουν και να συνεργαστούν. Για να γίνει αυτό χρειάζεται επίσης να λαμβάνεται σοβαρά υπόψιν το μέρος που παραμένουν για ένα προσωρινό διάστημα με τις συνθήκες διαβίωσης τους και θα ήταν πολύ χρήσιμη η εφαρμογή κάποιων εναλλακτικών λύσεων για την ενσωμάτωση στη σχολική πλαισίωση ανήλικων που διαμένουν στις πόλεις και ανήλικων που διαμένουν σε προσφυγικές δομές.

Σημαντικό αποτελεί το γεγονός ότι οι ανήλικοι δυσκολεύονται να ενταχθούν λόγω του ότι βιώνουν το αίσθημα του προσωρινού και αβέβαιου περιβάλλοντος σε καθημερινή βάση όπως κάθε πρόσφυγας που βιώνει την κατάσταση της αναγκαστικής φυγής από τη χώρα προέλευσης. Χρειάζεται να τονιστεί ότι η Ελλάδα δεν ήταν επιλογή παραμονής αλλά διέλευσης και το αποτέλεσμα αυτής ήταν ο εγκλωβισμός και όχι το να μεταβούν σε άλλο κράτος της Ευρώπης. Ένας πολύ σημαντικός λόγος που δεν δύνανται να ενταχθούν σε εκπαιδευτική πλαισίωση είναι το γεγονός ότι πιστεύουν πως η εγκατάσταση τους στην Ελλάδα είναι προσωρινή και οπότε επιλέγουν να μην επιθυμούν να συμμετάσχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία. Είναι πολύ συχνό οι πρόσφυγες να μην διαμένουν μόνιμα σε ένα κέντρο φιλοξενίας καθώς χρειάζεται να τους μετακινούν κα μάλιστα από την Ύπατη Αρμοστεία και από το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής οι προσφυγικοί πληθυσμοί μεταφέρονται σε ξενοδοχειακές μονάδες, ενοικιαζόμενα διαμερίσματα και ειδικούς ξενώνες εντός των πόλεων.

Μέσα από τη διαδικασία αυτή μειώνεται ο αριθμός των προσφύγων που παραμένουν στις Δομές φιλοξενίας και επιπλέον διαμορφώνονται συνθήκες σταθερότητας χωρίς έντονο το αίσθημα της αβεβαιότητας. Ένα ακόμα πολύ σημαντικό στοιχείο που είναι αναγκαίο να συμπεριληφθεί στην οργάνωση της εκπαίδευσης αποτελεί το νομικό καθεστώς που έχει

ενταχθεί κάθε πρόσφυγας καθώς παρατηρείται πως υπάρχουν ανήλικα τα οποία έχουν ενταχθεί στο καθεστώς των προσφύγων όμως βρίσκονται στην αναμονή ώστε να εγκατασταθούν σε κάποιο άλλο Ευρωπαϊκό Κράτος πραγματοποιώντας την επανένωση με την οικογένεια τους επίσης, υπάρχουν παιδιά τα οποία βρίσκονται σε αναμονή έως ότου τους χορηγηθεί άσυλο και την ίδια στιγμή υπάρχουν και ασυνόδευτοι ανήλικοι. Λόγω του ότι δεν είναι εφικτό να προσδιοριστεί ο χρόνος ρύθμισης του καθεστώτος που βρίσκονται οι πρόσφυγες σε συνδυασμό με το γεγονός πως η πλειοψηφία αποτελείται από παιδιά η χώρα υποδοχής είναι αναγκαίο να κατανοήσει κάθε ανάγκη που έχουν οι ανήλικοι.

Επιπλέον, καθίσταται αναγκαίο να γίνει αντιληπτό πως η πλειονότητα των ανηλίκων εξαιτίας των πολεμικών συρράξεων είτε δεν έχουν ενταχθεί σε σχολικό πλαίσιο είτε έχουν φοιτήσει σε σχολείο για μία πολύ μικρή περίοδο. Έχοντας ως βιώματα πολλά τραυματικά γεγονότα τόσο τρόμου όσο και θανάτου η ψυχολογική τους κατάσταση περιγράφεται αρκετά δύσκολη και περίπλοκη. Εκτενέστερα τα παιδιά αυτά έχουν ωριμάσει απότομα και πολύ νωρίτερα από την ηλικία που θα έπρεπε έχοντας χάσει ένα μεγάλο μέρος της παιδικότητας τους. Λόγω όλων των παραπάνω το εκπαιδευτικό σύστημα θα έπρεπε να υπάρξει σωστή οργάνωση και στρατηγικές παρέμβασης που θα ενσωματώσουν τους ανήλικους στην εκπαιδευτική διαδικασία δημιουργώντας ασφαλείς και μόνιμες συνθήκες για τη διαβίωση τους αλλά και για την παραμονή τους στην εκπαίδευση. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να παρέχεται η ευκαιρία για την απόκτηση γνώσεων που θα προσφέρουν μεγάλη βοήθεια για την ένταξη τους στο ελληνικό σύνολο ολοκληρώνοντας την προσωπικότητα τους σαν άνθρωποι. **(Επιστημονική Επιτροπή για τη Στήριξη των Παιδιών των προσφύγων, 2017).**

Βέβαια χρειάζεται να αναφερθεί ότι παρουσιάζονται αρκετά προβλήματα στις Δομές Υποδοχής Εκπαίδευσης Προσφύγων. Ένα από τα κύρια προβλήματα είναι ότι οι δομές λειτουργούν με ορισμένες δυσκολίες οι οποίες προκύπτουν από τους εκπαιδευτικούς, τα κριτήρια με τα οποία επιλέγονται για να διδάξουν και σε όλα αυτά προστίθεται η ελλιπής εκπαίδευση και κατάρτιση που διαθέτουν για να προσεγγίσουν και να βοηθήσουν σωστά παιδιά πρόσφυγες. Μεγάλη δυσκολία προκαλεί το γεγονός του διορισμού εκπαιδευτικών που δεν είναι μόνιμοι και έχουν μειωμένο ωράριο, ενώ ταυτόχρονα όταν διορίστηκαν αναπληρωτές που έχουν πλήρες ωράριο εργασίας πολλοί εκπαιδευτικοί από τις δομές μετακινήθηκαν στα πρωινά σχολεία, κάτι που προκαλούσε εμφανώς πολλές δυσκολίες στη διαδικασία της εκπαίδευσης. Συνάμα έπαψε να αναπτύσσεται σταθερότητα στην επαφή που έχει ένας μαθητής με το δάσκαλο του πράγμα ιδιαίτερος σημαντικό για το δεσμό και την εμπιστοσύνη που καθίσταται αναγκαίο για να υφίσταται σε μαθητευόμενους και διδάσκοντες.

Τέλος, η απειρία των όσων διδάσκουν είναι ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας που προκαλεί προβλήματα καθώς δεν γνωρίζουν τον τρόπο για να διαχειριστούν τα όσα συμβαίνουν μέσα σε μία αίθουσα διδασκαλίας με παιδιά πρόσφυγες που χρειάζονται ειδικό χειρισμό σε ορισμένες συμπεριφορές τους. Γενικότερα οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να είναι άτομα με κατάρτιση και εκπαίδευση πάνω στο ρόλο που έχουν αναλάβει να κάνουν. Χρειάζεται να ενημερώνονται να σέβονται και να αποδέχονται την διαφορετική κουλτούρα και το πολιτισμικό υπόβαθρο κάθε μαθητή ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες που έχουν προσεγγίζοντας με τον σωστό τρόπο τους διδασκόμενους.

4.4 Εθνική στρατηγική για την κοινωνική ένταξη των προσφύγων

Τα στελέχη του Υπουργείου της Μεταναστευτικής Πολιτικής οργάνωσαν μία επίσημη συζήτηση για την Εθνική Στρατηγική όσον αφορά την ενσωμάτωση των προσφυγικών ομάδων στο ελληνικό σύνολο. Η έναρξη της άρχισε τον Οκτώβριο του 2017 από την ομάδα Εργασίας που είχε επικεφαλή τον Γενικό Γραμματέα Μεταναστευτικής Πολιτικής ενώ ταυτόχρονα υπήρχε συνεισφορά της Διεύθυνσης Κοινωνικής Ένταξης από το Υπουργείο Μεταναστευτικής πολιτικής, στελεχών του αντιπροέδρου της Κυβέρνησης, στελεχών της Ε.Ε.Τ.Α.Α. αλλά και στελεχών τόσο του Υπουργού όσο και του Υφυπουργού Μεταναστευτικής Πολιτικής. Αφού ολοκληρώθηκε η Εθνική Στρατηγική για την ενσωμάτωση πραγματοποιήθηκε ακόμα μία συζήτηση το Φεβρουάριο του 2018 για την οποία τον Ιούλιο του 2018 δόθηκε έγκριση από το κυβερνητικό Συμβούλιο Κοινωνικής Πολιτικής (ΚΥ.Σ.ΚΟΙ.Π.).

Μέσα στο κείμενο που συντάχθηκε αποτυπώνεται η οργάνωση και το πλάνο του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής που αφορούν την οικονομική ύφεση του κράτους κατά την χρονολογία 2009- 2017, τα δικαιώματα που έχουν οι προσφυγικοί και οι μεταναστευτικοί πληθυσμοί συμπεριλαμβάνοντας τις μαζικές εισροές των ρευμάτων προσφυγικών και μεταναστευτικών ομάδων, όπως επίσης και όσων αιτούνται διεθνή προστασία. Κύριο σημείο του κειμένου αποτελεί η τοπική ενσωμάτωση η οποία θα βασίζεται στο ότι χρειάζεται να εμπλέκονται θεσμικοί και τοπικοί παράγοντες στα πλαίσια της κοινωνικής ένταξης. Τέτοιου είδους παράγοντες είναι οι Περιφέρειες και οι Δήμοι που καθιστούν την Τοπική Αυτοδιοίκηση από τους βασικούς υποστηρικτικούς φορείς που θα υλοποιήσουν κάθε καινοτομία που αφορά την ένταξη στην ελληνική κοινότητα. Ο τρόπος για να μπορέσει να γίνει αυτό είναι η εφαρμογή μία καινούργιας πολιτικής ιδέας όσον αφορά την ενσωμάτωση, που θα προωθήσει την

αλληλεπίδραση διαφορετικών πολιτισμών, δίνοντας πολλά οφέλη ώστε να αναπτυχθούν περαιτέρω οι παρεμβατικές ενέργειες ένταξης στην τοπική οικονομία αλλά και γενικότερα στην κοινωνία βάζοντας έτσι τα θεμέλια μίας κοινωνία που είναι ποικιλόμορφα δομημένη.

Βέβαια προϋποτίθεται ότι για να εφαρμοστεί η Εθνική Στρατηγική για την ενσωμάτωση θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι θα υπάρχει συνεκτικότητα στις πολιτικές της ένταξης ανάμεσα σε φορείς και υπουργεία που έχουν από κοινού την ευθύνη για την προσπάθεια που διαδραματίζεται. Επίσης χρειάζεται να είναι σε αρμονία συνολικά με όλη την πολιτική που ακολουθεί η κυβέρνηση για να δημιουργηθούν εθνικοί μηχανισμοί που θα ασκήσουν κοινωνική πολιτική. Βάσει όλων όσων αναφέρθηκαν η Εθνική Στρατηγική για την Ενσωμάτωση διατυπώνει με σύνοψη όλο το προσφυγικό φαινόμενο σε επίπεδο τοπικό αλλά και παγκόσμιο, δίνοντας και την περιγραφή όλων των υπάρχοντων μοντέλων παρέμβασης που θα χρησιμοποιηθούν για την ένταξη προσφύγων και μεταναστών καταλήγοντας στο μοντέλο που προτείνεται για το κράτος. Τέλος παραθέτει ανάλυση της εθνικής νομοθεσίας σχετικά με την μετανάστευση όταν συμβαίνει νομότυπα αλλά και ανάλυση του ασύλου και κάθε πολιτικής που αφορά την ενσωμάτωση η οποία έχει εφαρμοστεί μέχρι σήμερα, αναδεικνύοντας στόχους στρατηγικής και νέους πυλώνες πολιτικής προτείνοντας ενέργειες ώστε να μπορέσουν επιτευχθούν.

Με βάση την ελληνική πολιτική που ακολουθείται για την ένταξη από το **2019** χρειάζεται να δημιουργηθεί μία κοινωνία η οποία είναι ανοιχτή, αντιμετωπίζει με σεβασμό τη διαφορετικότητα και την αποδέχεται χωρίς να την κατακρίνει. Κατανοεί το πολιτισμικό υπόβαθρο και την κουλτούρα κάθε πρόσφυγα ενώ την ίδια στιγμή απομυθοποιεί στερεότυπα και προκαταλήψεις εις βάρος τους. Επίσης είναι αναγκαίο οι προσφυγικοί πληθυσμοί που παραμένουν στο κράτος υποδοχής είτε ως αναγνωρισμένοι πρόσφυγες είτε ως αιτούντες άσυλο να έχει διασφαλιστεί για αυτούς όσα δικαιούνται και όσα είναι υποχρεωμένοι να διατελούν με όρους και προϋποθέσεις που διέπονται από σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα με τα ίδια περιοριστικά μέτρα που λαμβάνουν και οι εγχώριοι πολίτες στο κράτος υποδοχής. Επιπλέον είναι πολύ σημαντικό να υπάρχει επικοινωνία, αλληλεπίδραση και συνεργατικότητα ανάμεσα στις ποικίλες και διαφορετικές κοινότητες γεγονός που θα προωθήσει τη συζήτηση αλλά και τις εποικοδομητικές κριτικές εθνικά και πολιτισμικά με βάση τις αξίες της δημοκρατίας και της ισότητας.

Επιπρόσθετα θα ενισχυθεί το αίσθημα της κατανόησης που χρειάζεται να έχουν οι διαφορετικές φυλές μεταξύ τους και ταυτόχρονα θα αποδέχονται ευκολότερα τη διαφορετικότητα που υπάρχει ανάμεσα τους προωθώντας με αυτό τον τρόπο την ύπαρξη κοινωνικής συνοχής.

Επιπρόσθετα με την προσπάθεια αυτή το κράτος υποδοχής αναπτύσσεται με ραγδαίους ρυθμούς σε κάθε επίπεδο της καθημερινότητας, καθώς διαμέσου της συμμετοχικότητας όλων των πολιτών γίνεται επιτέλους αντιληπτό πώς το κοινό καλό και η μελλοντική ανάπτυξη μίας κοινωνίας που υποδέχεται και αποδέχεται άτομα που αναγκάστηκαν να αφήσουν την χώρα προέλευσης τους αποτελεί προσωπική υπόθεση όλων σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο.

Παραθέτοντας κάποιους από τους **στρατηγικούς στόχους** της **Εθνικής Στρατηγικής** οι βασικότερες κατευθυντήριες γραμμές για την ενσωμάτωση των προσφυγικών ομάδων είναι τα παρακάτω:

- Η ενσωμάτωση όσων δικαιούνται Διεθνή Προστασία και όσων έχουν αιτηθεί για Άσυλο παραμένοντας για ένα προσωρινό διάστημα στο κράτος υποδοχής αφότου αναγνωριστούν σε καθεστώς προστασίας.
- Να διευκολύνεται η νομιμοποίηση προσφύγων και μεταναστών που εξαιτίας των συνεχών οικονομικών κρίσεων δεν δύνανται να απολαμβάνουν τη παραμονή τους νομότυπα.
- Να ενισχυθεί ο ρόλος της Αυτοδιοίκησης αφού πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της συνδιαμόρφωσης με άλλους αρμόδιους φορείς καινοτόμων πολιτικών ενσωμάτωσης.
- Να ευαισθητοποιείται τόσο η ελληνική κοινωνία για την υποδοχή των προσφυγικών ομάδων όσο και το ευρύτερο σύνολο για την ενσωμάτωση ατόμων που προέρχονται από τρίτες χώρες.
- Να δημιουργηθεί κοινό πλαίσιο συντονισμού, που θα διαπνέεται από τις ενέργειες όλων όσων εμπλέκονται στους ενταξιακούς κρατικούς φορείς που στοχεύουν τη συνεκτικότητα της πολιτικής ενσωμάτωσης όπως και την ενδυνάμωση ανάλογων ενταξιακών ενεργειών που επηρεάζουν την προσπάθεια της ένταξης.
- Ύπαρξη διασύνδεσης διεθνών, διακρατικών, ιδιωτικών φορέων και της Κοινωνίας των Πολιτών
- Να υπάρχει εκσυγχρονισμός ώστε η διαδικασία μέσα από την οποία χορηγούνται άδειες παραμονής και διεθνή προστασία να εκτελείται ψηφιακά και να είναι προσβάσιμη σε όλους όσους ανήκουν στους προσφυγικούς πληθυσμούς.

- Η ενημέρωση των προσφύγων όσον αφορά τα καινούργια δεδομένα για την πολιτική που ακολουθείται σε ενέργειες και προγράμματα όπως και σε υποχρεώσεις και δικαιώματα στα πλαίσια της ενσωμάτωσης καθίσταται να είναι ολοκληρωμένη και άμεση.

4.5 Κοινωνική ενσωμάτωση προσφύγων

Η ελληνική κοινωνία, έπειτα από την μεγάλη εισροή προσφυγικού πληθυσμού είναι αντιμέτωπη με μια από τις δυσκολότερες προκλήσεις, την κοινωνική ενσωμάτωση των προσφύγων. Πρωταρχικοί στόχοι για την κοινωνική ενσωμάτωση των νεοαφιχθέντων προσφύγων είναι:

- Η εκμάθηση της γλώσσας, για να έχουν τις απαραίτητες γλωσσικές ικανότητες, ώστε να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στις βιοτικές τους ανάγκες, (η φοίτηση των παιδιών στο σχολικό περιβάλλον, η εύρεση εργασίας, η αμοιβαία επίδραση μεταξύ των μελών της κοινότητας υποδοχής).
- Η δημιουργία μιας αμοιβαίας σχέσης μεταξύ κράτους και πολιτών με στόχο τα θεσμικά όργανα και νεοαφιχθέντες πρόσφυγες να αναπτύξουν ισχυρούς δεσμούς. Η ύπαρξη πρόσθετης ενίσχυσης-υποστήριξης των αιτούντων άσυλο, ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση στις δημοσιές υπηρεσίες, (στην υγειονομική περίθαλψη, στην σχολική εκπαίδευση και στην διαδικασία ένταξης).
- Η επικοινωνιακή σχέση με τα μέλη υποδοχής είναι καθοριστική για την επιτυχή έκβαση της κοινωνικής ένταξης των προσφύγων. Δεν είναι λίγες οι φορές που αντιμετωπίζονται με απρεπή συμπεριφορά και ασέβεια από την κοινωνία εξαιτίας των προκαταλήψεων. Επιπλέον, εμπόδιο στην κοινωνική ενσωμάτωση στέκεται μη αποδοχή της διαφορετικότητας, το πολιτιστικό χάσμα και η μη αναγνώριση των θρησκευτικών καταβολών τους.
- Μια ακόμη σημαντική παράμετρος για την κοινωνική ενσωμάτωση είναι η εύρεση εργασίας και η πρόσβαση σε δραστηριότητες. Εξαιτίας των νομικών φραγμών και της έλλειψης συγκεκριμένων προσόντων η επίτευξη της οικονομικής ανεξαρτησίας των προσφύγων είναι δύσκολη. Η ενσωμάτωση και η μείωση των ψυχοκοινωνικών

προβλημάτων μπορεί να διευκολυνθεί αρκετά με την πρόσβαση τους σε δραστηριότητες, όπως η εκμάθηση γλωσσών και ο αθλητισμός. Οι νεοαφιχθέντες πρόσφυγες παραμένουν για μεγάλο διάστημα αδρανείς, αγωνιώντας για το αίτημα ασύλου τους. Αυτή η αδράνεια τους κάνει να μην αισθάνονται μέρος της κοινότητας.

Η κοινωνική ενσωμάτωση των προσφύγων εξαρτάται από:

1. την ετοιμότητα
2. την πολιτισμική ευαισθησία
3. τη δεκτικότητα
4. την ανεκτικότητά μας ως κοινότητα υποδοχής ατόμων από άλλες χώρες.
5. τους κοινωνικούς δεσμούς

4.6 Ετήσια Έκθεση δικτύου καταγραφής περιστατικών ρατσιστικής βίας

Κατά την διάρκεια του 2020, τα περιστατικά ρατσιστικής βίας προς τον προσφυγικό πληθυσμό αυξήθηκαν αισθητά. Για το Δίκτυο περιστατικά ρατσιστικής βίας θεωρούνται όλες οι βίαιες συμπεριφορές και οι εγκληματικές πράξεις εις βάρος ατόμων λόγω της εθνικής τους καταγωγής, της θρησκευτικής πεποίθησης, του χρώματος των ατόμων, του σεξουαλικού προσανατολισμού, ακόμα και λόγω ύπαρξης κάποιας αναπηρίας. Επιπλέον, πολλά άτομα στοχοποιούνται λόγω της ιδιότητας τους να υπερασπίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα, με αποτέλεσμα να καταγράφονται εις βάρος τους πολλές εγκληματικές ενέργειες.

Η πεποίθηση ότι οι πρόσφυγες αποτελούν απειλή, η απουσία ανθρωποκεντρικής μεταναστευτικής πολιτικής για την υποδοχή και την ένταξη τους, η έλλειψη θεσμικού πλαισίου για την προστασία των φορέων της Κοινωνίας των πολιτών και η όξυνση της μισαλλοδοξίας του εγχώριου πληθυσμού έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην αύξηση της βίας σε βάρος τους. Το Δίκτυο κατά το 2020 τονίζει την ραγδαία αύξηση των μαρτυριών και περιστατικών για αναγκαστικές και άτυπες επιστροφές των προσφύγων που αναζητούν βοήθεια στα χερσαία και θαλασσινά σύνορα της χώρας, έχοντας ως αντίκτυπο την ασφάλεια τους.

Ταυτόχρονα, ο τρόπος αντίληψης της καθημερινότητας των κοινωνιών ανατράπηκε εξαιτίας της πανδημίας COVID-19, αποτελώντας μια παγκόσμια πρόκληση που έχει ως αποτέλεσμα

επιδείνωση των ανισοτήτων, την δυσκολία ίσης μεταχείρισης και πρόσβασης σε πλαίσια κοινωνικής προστασίας, την πρόφαση για την αύξηση των διακρίσεων και του ρατσισμού προς όλες τις στοχοποιημένες/μειονοτικές ομάδες.

Το 2020, τα μέλη του Δικτυού πήραν συνολικά 107 συνεντεύξεις για περιστατικά ρατσιστικής βίας. Αυτή η έξαρση των βίαιων ενεργειών οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην πανδημία του COVID – 19. Από τα 107 περιστατικά στα 74 στοχοποιούνται κυρίως:

1. οι πρόσφυγες
2. οι αιτούντες άσυλο
3. οι υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων
4. οι δομές φιλοξενίας ή άλλες υπηρεσίες που παρέχουν βοήθεια στις συγκεκριμένες ομάδες

Ο περιορισμός της κυκλοφορίας του προσφυγικού πληθυσμού σε δημόσιο χώρο (lockdown), σε συνδυασμό με την αισθητή μείωση προσφυγικών ροών είναι κάποιιο παράγοντες που συμβάλλουν στην μείωση καταγραφής τέτοιων περιστατικών εις βάρος τους.

Από το 2015 έως το 2019 οι επιθέσεις στα νησιά του Αιγαίου κυμαίνονται από το 8% έως το 20% . Οι κύριες προσφυγικές ροές εντοπίζονται σε νησιά όπως: Λέσβος Χίος, Σάμος, Κως, Λέρος και Ρόδος. Το 2020 ξεπέρασαν το 40% επί του συνόλου των καταγραφών.

Αξίζει να αναφερθεί ένα αληθινό περιστατικό ρατσιστικής βίας, σύμφωνα με το Δίκτυο που είναι το εξής: Δύο αιτούντες άσυλο σε νησί του Αιγαίου έχουν επισκεφτεί ένα εστιατόριο (τύπου fastfood) έχουν κάνει την παραγγελία τους και ταυτόχρονα έχουν πληρώσει. Έπειτα, κατευθύνονται προς τον εξωτερικό χώρο του καταστήματος για να καθίσουν σε ένα από τα τραπέζοκαθίσματα. Ο καταστηματάρχης τους αποτρέπει να καθίσουν εκεί και τους διώχνει. Ένας εργαζόμενος σε ανθρωπιστική οργάνωση που ήταν παρών στο συμβάν ζητά εξηγήσεις από τον καταστηματάρχη και του απαντά ότι εξαιτίας της πανδημίας COVID- 19 δεν επιτρέπει σε κανέναν να κάτσει στα τραπέζια. Είναι αναγκαίο να τονιστεί ότι πρόκειται για τη χρονική περίοδο όπου τα καταστήματα που υπάγονται στην εστίαση ήταν ανοιχτά και ήταν εφικτό να φιλοξενούν πελάτες στον εξωτερικό τους χώρο. Έπειτα από μια ώρα ο μάρτυρας επιστρέφει στο κατάστημα για να διαπιστώσει ότι Έλληνες πολίτες κάθονται κανονικά στα τραπέζοκαθίσματα, χωρίς να έχουν δεχθεί υποδειχθεί κανέναν αντίστοιχο περιορισμό, όπως είχε συμβεί νωρίτερα με τους αιτούντες άσυλο. Λόγω του ότι ζήτησε εξηγήσεις από τον

καταστημάτων σχετικά με το προηγούμενο συμβάν μετατρέπεται ο ίδιος σε θύμα λεκτικής βίας, επειδή υποστήριξε τους αιτούντες ασύλου.

4.7 Αντιρατσιστική πληρότητα

Αντιρατσιστική πληρότητα είναι μια ειδική ικανότητα που περιλαμβάνει τη γνώση για την κλιμάκωση και για την μείωση των μορφών ρατσισμού, καθώς και των μηχανισμών του. Επιπλέον, περιλαμβάνει όλες τις γνώσεις σχετικά με τις ατομικές προϋποθέσεις της αντιρατσιστικής ικανότητας, την αντίληψη για τις ατομικές ικανότητες και τις δεξιότητες. Αποτελεί, μια ειδική ικανότητα για να μπορεί να κατανοηθεί:

1. η αλληλεξάρτηση των γεγονότων
2. η ένταση των εξελίξεων
3. η ανάπτυξη αυτόνομων αναλύσεων και στρατηγικών για την αντιμετώπιση των ρατσιστικών φαινομένων.

Η δράση κατά του ρατσισμού θεωρείται βασικό κίνητρο για την ανάπτυξη της ισότητας, της εξάλειψης όλων των διακρίσεων, των προκαταλήψεων και των στερεοτύπων. Για την επίτευξη της αντιρατσιστικής πληρότητας προαπαιτούμενο είναι η ύπαρξη προσωπικών ικανοτήτων, δεξιότητες, στάσεις και προσωπικά βιώματα.

Οι σημαντικότερες ικανότητες - δεξιότητες είναι οι εξής:

1. ***Επικοινωνιακή ικανότητα***

Η Επικοινωνιακή ικανότητα ορίζεται ως η δυνατότητα να δημιουργούνται διαπροσωπικές σχέσεις ακόμη και με άτομα τα οποία έχουν διαφορετικούς τρόπους επικοινωνίας, έκφρασης των σκέψεων και των συναισθημάτων τους από εμάς. Όσο αφορά τη Διγλωσσία και την πολυγλωσσία αποτελούν δύο έννοιες οι οποίες υπάγονται στο επικοινωνιακό πλαίσιο.

2. ***Ενσυναίσθηση***

Όσο το κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον του ανθρώπου μετατρέπεται σε ένα περιβάλλον με αρκετές δυσκολίες, τόσο και η επαγγελματική δραστηριοποίηση του

ατόμου απαιτεί την ικανότητα να συμμετέχει το άτομο στις ψυχικές εμπειρίες ενός άλλου. Ο εκπαιδευτικός απαιτείται να βρίσκεται σε θέση κατά την οποία θα αντιλαμβάνεται τα συναισθήματα, τις εμπειρίες αλλά και τα βιώματα του άλλου.

3. *Ανοικτότητα*

Είναι αρκετά σημαντικό οι εκπαιδευτικοί να εκπαιδευτούν πάνω σε νέες πρακτικές σχετικά με όσα συμβαίνουν στην κοινωνία , σε υποδείγματα ερμηνείας αλλά και σε τρόπους δραστηριοποίησης. Η ανοικτότητα ορίζεται ως η δυνατότητα να μπορούμε όχι μόνο να γνωρίζουμε νέους ανθρώπους οι οποίοι έχουν προκαταλήψεις ή στερεότυπα , αλλά ταυτόχρονα να μπορούμε να τους καταλάβουμε περισσότερο και μέσω αυτών να μπορέσουμε να αντιληφθούμε το ποιόν αυτών των ανθρώπων. Αυτή η ικανότητα απαιτεί μία δική μας στάση , κατά την οποία υπάρχει ενδιαφέρον για τον συνάνθρωπο και ο σεβασμός είναι αμοιβαίος.

4. *Ευελιξία*

Ο εκπαιδευτικός πρέπει να τοποθετηθεί ευέλικτα πάνω στις κοινωνικές και πολιτισμικές αλλαγές, στο φαινόμενο του ρατσισμού, του πλουραλισμού των ιδεών και των διλημμάτων που αφορούν το ατομικό και το συλλογικό, το παιδικό και το γονικό.

5. *Ανεκτικότητα*

Αρκετές φορές , η συνεργασία μας με τους άλλους ανθρώπους μας οδηγεί σε δύσκολες και ίσως παράλογες καταστάσεις αλλά και σε διχογνωμίες . Η ανεκτικότητα είναι μία ικανότητα , που όταν κάποιος την έχει κατακτήσει σε ένα αρκετά μεγάλο βαθμό δεν είναι τόσο εύκολο να εναντιωθεί σε διαφορετικές απόψεις αλλά επιπλέον και να υπομένει να ανταλλάσσει απόψεις, σκέψεις, με μοναδικό σκοπό να οδηγηθεί με τους συνομιλητές του σε ένα συμπέρασμα.

6. *Αυτο-στοχασμός*

Στις σύγχρονες κοινωνίες το άτομο εναντιώνεται σε οτιδήποτε διαφορετικό. Πιο συγκεκριμένα, σε διαφορετικούς τρόπους συμπεριφοράς , σε κανόνες, σε διαφορετικές αξίες, στάσεις και πεποιθήσεις. Η διαφορετικότητα είναι πιθανό να οδηγήσει κυρίως τους «εγχώριους-ντόπιους» πολίτες προς την κατεύθυνση της άρνησης ή του ενδιαφέροντος για το «ξένο» (το διαφορετικό) . Η αξιολόγηση και η γενικότερη αναθεώρηση της συμπεριφοράς και στάσης μας είναι αναγκαίες για να μπορέσουμε να

αντιληφθούμε τη θέση , τη στάση και την αντίληψη που έχει ένας άλλος συμπολίτης μας. Το να έχει τη δυνατότητα το άτομο να αυτό-στοχάζεται δεν οδηγείται σε απόρριψη των δικών του αξιών ούτε της δικής του ταυτότητας. Αντιθέτως, το άτομο το οποίο περνά για λίγο από το δικό του αξιακό σύστημα σε ένα άλλο , επανέρχεται ξανά στο δικό του αλλά με κριτική στάση, διαφορετικές απόψεις και διαφορετικούς τρόπους συμπεριφοράς.

5.1 Ψυχική Υγεία – Ψυχοκοινωνική Υποστήριξη Προσφύγων

Οι μετανάστες και πιο συγκεκριμένα οι πρόσφυγες , οι οποίοι μεταβαίνουν από τη χώρα καταγωγής τους σε μια άλλη, είναι συχνό φαινόμενο να έχουν βιώσει τον πόλεμο, τη δίωξη και αρκετά δύσκολες συνθήκες διαβίωσης στις χώρες καταγωγής τους. Αρκετοί από αυτούς ήταν άτομα τα οποία διώχθηκαν από τις χώρες που βρέθηκαν και χρειάστηκε να ταξιδέψουν ξανά προς διαφορετικό προορισμό κάτω από επικίνδυνες συνθήκες. Η απουσία ενημέρωσης , οι ασάφειες που αφορούν το μεταναστευτικό καθεστώς , η πολιτική , η αντιπαλότητα με την οποία πολλές φορές αντιμετωπίζονται, η αναξιοπρεπής και συνάμα η εκτεταμένη κράτησή τους είναι μερικοί από τους λόγους που συμβάλλουν στην αύξηση του ήδη υπάρχοντος άγχους από το οποίο καταβάλλονται αυτοί οι άνθρωποι. Ο εξαναγκασμός αυτών των ανθρώπων να φύγουν από τη χώρα τους και ως πρόσφυγες να αναζητήσουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης σε άλλους τόπους ,εξασθενεί την προστασία που είναι ενεργή πριν από τη μετανάστευση – όπως ακριβώς αυτή που παρέχεται από τη διευρυμένη οικογένεια- και μπορεί να αποτελέσει κίνητρο για το πολιτιστικό και θρησκευτικό προφίλ αλλά και την ταυτότητα φύλου.

Τα άτομα που υποχρεώνονται να εγκαταλείψουν τη χώρα καταγωγής τους και να αναζητήσουν καλύτερες συνθήκες , βρίσκονται σε μια κατάσταση συνεχών προσαρμογών σε μικρά χρονικά διαστήματα. Εκτεθειμένα στην κακοποίηση αλλά και στην εγκατάλειψη υπόκεινται κυρίως τα παιδιά αλλά και οι ενήλικες, με τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα κοινωνικής και ψυχικής υγείας να αυξάνονται . Αξίζει να σημειωθεί πως ο τρόπος με τον οποίο μεταχειρίζονται και προστατεύονται τα άτομα από τη χώρα υποδοχής είναι πιθανόν να υπάρξουν δυσκολίες ή ακόμη να επιδεινώσουν τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα. Το έντονο συναίσθημα άμεσης μετακίνησης των προσφύγων , ενδεχομένως να μεγιστοποιεί το ρίσκο της σωματικής και ψυχοκοινωνικής υγείας τους.

Οι πρόσφυγες αλλά και οι μετανάστες είναι πολύ πιθανό να αισθάνονται ιδιαίτερα ταραγμένοι και αποδιοργανωμένοι. Με τις καταστάσεις που έχουν βιώσει είναι δεδομένο ότι έχουν ταλαιπωρηθεί πολύ ψυχικά, αισθάνονται φόβο, αγωνία, θυμό , στεναχώρια και είναι πολύ πιθανό να έχουν προβλήματα με τον ύπνο. Με την είσοδό τους στην Ευρώπη, κάποιοι από αυτούς είναι πιθανόν να αισθάνονται υπέρογκη χαρά, μα κάποιοι άλλοι βιώνουν δύσκολες

καταστάσεις απώλειας και θρήνου για τα άτομα, τον τόπο και τη ζωή που άφησαν πίσω. Είναι πιθανό τα άτομα αυτά να αισθάνονται φόβο ή ανησυχία ή ακόμη και απόσταση. Ορισμένες φορές είναι πιθανό οι αντιδράσεις και οι συμπεριφορές των ανθρώπων αυτών να επιδρούν στις λειτουργικές και νοητικές ικανότητές τους, με αποτέλεσμα να υποβιβάζουν τη δυνατότητά τους να παρέχουν την απαραίτητη φροντίδα στον εαυτό τους και στις οικογένειές τους ενώ ταυτόχρονα, να διαχειρίζονται επικίνδυνες καταστάσεις και τις προκλήσεις που παρουσιάζονται στο δρόμο τους. Αποτελεί αρκετά σημαντικό να γνωρίζουμε ότι πολλές φορές το άγχος είναι ένας φυσικός τρόπος όπου το σώμα και το μυαλό ενεργούν σε ψυχοπνευματικούς παράγοντες και οι συγκεκριμένα οι ενέργειες αυτές θα πρέπει να θεωρούνται φυσικές σε εξαιρετικά δύσκολες καταστάσεις.

Η αρνητική επίδραση που παρουσιάζει το άγχος στον ψυχισμό του ανθρώπου υπάρχει δυνατότητα να ελαττωθεί μέσω ορισμένων υπηρεσιών ασφάλειας και κοινωνικής υποστήριξης. Στους πρόσφυγες είναι πιο έντονα τα ποσοστά άγχους και στρες, από ότι στα άτομα τα οποία δεν έχουν εξαναγκαστεί με βίαιο τρόπο να μετακινηθούν σε άλλη χώρα. Η πιο συνηθισμένη διαταραχή που προκαλείται από υπερβολικό στρες αποτελεί η «διαταραχή στρες μετά από ψυχοτραυματική εμπειρία (ΔΣΜΨΕ)». Όμως, δεν είναι μόνο οι τραυματικές εμπειρίες που αποκομούν οι πρόσφυγες και οι μετανάστες από την συγκεκριμένη διαδικασία, είναι και η ψυχική οδύνη που διασυνδέεται με τους ήδη υπάρχοντες ψυχοπνευματικούς παράγοντες, την αγωνία και την αβεβαιότητα για το μέλλον. Επομένως, το καθεστώς του πρόσφυγα και του μετανάστη δεν αποτελεί από μόνο του μία κατάσταση κατά την οποία είναι δεδομένη η έκθεσή τους σε ψυχικές διαταραχές, αλλά τα ίδια τα άτομα είναι πιθανό να εκτεθούν σε διάφορους ψυχοπνευματικούς παράγοντες οι οποίοι πρόκειται να επηρεάσουν την ψυχική τους υγεία.

Δεν υπάρχουν συγκεκριμένες τεχνικές ή συγκεκριμένα μοντέλα που αφορούν την προστασία της ψυχικής υγείας και την παροχή ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, που απευθύνονται σε πρόσφυγες και μετανάστες οι οποίοι μετακινούνται στην Ελλάδα. Ωστόσο, οι φορείς οι οποίοι δραστηριοποιούνται στο πεδίο αυτό, έχουν δημιουργήσει μία σειρά βασικών αρχών οι οποίες έχουν ως σκοπό τον προσανατολισμό και την πρόληψη από την τυχαία πρόκληση βλάβης. Αυτές οι βασικές αρχές είναι οι εξής :

1. Αντιμετώπιση όλων των ανθρώπων με αξιοπρέπεια αλλά και σεβασμό και η παρότρυνσή τους ώστε να στηριχτούν στον εαυτό τους.

Σε αρκετά δύσκολες συνθήκες, αυτοί οι οποίοι παρέχουν βοήθεια στους πρόσφυγες και στους μετανάστες, ενδεχομένως να επικεντρώνονται περισσότερο σε αυτά που -κατά τη

δική τους κρίση- πρέπει να γίνουν, χωρίς απαραίτητα να εστιάζουν στον τρόπο με τον οποίο οι πρόσφυγες και οι μετανάστες να αντιλαμβάνονται τις πράξεις τους. Είναι άξιας σημασίας , οι υπηρεσίες οι οποίες παρέχονται σε αυτά τα άτομα να παρέχονται με αξιοπρέπεια, με σεβασμό για αυτονομία αλλά και με σεβασμό προς την ιδιωτικότητα του κάθε ανθρώπου. Όλα τα άτομα ανεξαιρέτως, κατέχουν το δικαίωμα της ισάξιας αντιμετώπισης χωρίς διακρίσεις. Όπου είναι εφικτό, η βοήθεια που παρέχεται σε αυτά τα άτομα θα πρέπει να είναι περισσότερο υποστηρικτική παρά καθοδηγητική , ώστε να έχουν τη δυνατότητα να επιλέγουν οι ίδιοι τον τρόπο με τον οποίο θα ήθελαν να πράξουν, έτσι ώστε να μπορέσει να διατηρηθεί ο προσωπικός έλεγχος . Αυτό συνεπάγεται , αφού πρώτα πραγματοποιηθεί συζήτηση με τους πρόσφυγες και τους μετανάστες σχετικά με τις ανάγκες τις οποίες έχουν. Ο λόγος για τον οποίο συμβαίνει αυτό είναι για να οικοδομηθεί καλύτερα η υποστήριξη που λαμβάνουν , βάσει των δικών τους ιδεών. Είναι κάτι το οποίο απαιτείται για μια καλή ψυχοκοινωνική υποστήριξη, όμως παρουσιάζει αρκετές δυσκολίες στην υλοποίηση του όταν τα άτομα είναι σε συνεχή μετακινήσεις.

2. Παροχή υποστήριξης σε όσα άτομα βιώνουν υπερβολικό στρες.

Όλα αυτά τα άτομα που απασχολούνται στο τομέα της στήριξης προσφύγων και μεταναστών, είναι απαραίτητο να γνωρίζουν τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να παρέχουν βοήθεια σε άτομα τα οποία βρίσκονται σε κατάσταση έντονης ψυχικής δυσφορίας και να μειώσουν το άγχος τους . Αξίζει να αναφερθεί πως υπάρχει ένα σύνολο τεχνικών από πρώτες βοήθειες ψυχικής υγείας (PFA), οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν από όλους τους ανθρώπους είτε είναι επαγγελματίες είτε δεν είναι , με σκοπό τη διαχείριση και αντιμετώπιση των ανθρώπων που βιώνουν καταστάσεις οξείας ψυχικής δυσφορίας. Για όσους συμμετέχουν, υπάρχουν ειδικά εκπαιδευτικά σεμινάρια για την παροχή πρώτων βοηθειών σε άτομα που βιώνουν υπερβολικό στρες , τα οποία έχουν χρονική διάρκεια από μισή μέρα εως δύο και αποτελούν έναν ιδιαίτερα αποδοτικό τρόπο ανάπτυξης ορισμένων διαπροσωπικών ικανοτήτων σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.

3. Σχετική ενημέρωση για υπηρεσίες , δομές υποστήριξης , νομικά δικαιώματα και υποχρεώσεις Το στρες τείνει να αυξάνεται στα άτομα όταν έχουν ελλιπή ενημέρωση. Όταν υπάρχει έγκυρη και ενημερωμένη πληροφορία για τον τόπο και τον τρόπο που μπορεί να ληφθεί υποστήριξη, είναι εφικτό, η ψυχική δυσφορία (σε μια κατάσταση η οποία μεταβάλλεται συνεχώς) να ελαττωθεί σε μεγάλο βαθμό. Η συγκεκριμένη ενημέρωση

μπορεί να γίνει γνωστή μέσω φυσικών σημείων πρόσβασης, φυλλαδίων, ραδιοφώνου, τηλεόρασης, τηλεφώνου αλλά και του διαδικτύου. Τα άτομα που προσφέρουν βοήθεια είναι απαραίτητο να γνωρίζουν, να είναι ικανά να παρέχουν επαρκή στοιχεία και να μπορούν να παραπέμψουν τα άτομα που αναζητούν πληροφορίες σε άλλες δομές. Οι πληροφορίες και τα στοιχεία που δίνονται στα άτομα, είναι απαραίτητο να αποτελούν πληροφορίες κατανοητές, ώστε να μπορούν να τις αντιλαμβάνονται όλες οι διαφορετικές ομάδες που μετακινούνται όπως είναι τα παιδιά, τα άτομα με αναπηρία, οι αναλφάβητοι ή ακόμα και τα πιο ηλικιωμένα άτομα.

4. Παροχή ψυχοεκπαίδευσης που αφορά την κατάστασή τους και χρήση κατάλληλης γλώσσας.

Πολλά από τα συναισθήματα που βιώνουν οι πρόσφυγες και οι μετανάστες είναι αποτέλεσμα πολλών ψυχοπιεστικών παραγόντων που καλούνται να αντιμετωπίσουν καθημερινά. Αυτό είναι σημαντικό να το αναγνωρίσουν και οι ίδιοι, πως τα συναισθήματα αυτά εκδηλώνονται άκρως φυσιολογικά δεδομένων των συνθηκών που βρίσκονται. Για παράδειγμα, τα άτομα είναι πολύ πιθανό να εμφανίζουν δυσκολίες στον ύπνο ή στη διατροφή ή να είναι ευαίσθητα ή ευέξαπτα. Ίσως είναι ωφέλιμο να ηρεμίσουμε αυτά τα άτομα με την εξήγηση ότι, αρκετές φορές στη ζωή του ανθρώπου τέτοιου είδους αντιδράσεις είναι φυσιολογικές και να τους παρέχουμε εύκολους τρόπους να διαχειριστούν την ψυχική δυσφορία και τα αρνητικά συναισθήματα που έχουν. Λόγω της αυξημένης κινητικότητας του συγκεκριμένου πληθυσμού, η παροχή συνοπτικών αλλά και πρακτικών πληροφοριών σε γλώσσες που μπορούν αυτά τα άτομα να κατανοήσουν, είναι βοηθητική. Όσο αφορά τις πληροφορίες που παρέχονται, είναι απαραίτητο να γίνεται χρήση απλής, καθημερινής γλώσσας και να μη χρησιμοποιείται κλινική ορολογία εκτός των κλινικών δομών. Τέλος, πολύ βασικό είναι να αποφεύγονται λέξεις όπως «ψυχικά τραυματισμένος» ή «ψυχικό τραύμα» ή «Διαταραχή Στρες Μετά από Ψυχοτραυματική Εμπειρία» για τον χαρακτηρισμό μιας πληθυσμιακής ομάδας στο σύνολό της.

5. Ψυχοκοινωνική υποστήριξη και προστασία σε παιδιά. Κυρίως σε παιδιά που έχουν χωριστεί από την οικογένειά τους όπως, τα ασυνόδευτα παιδιά και τα παιδιά με αναπηρία.

Ασυνόδευτα παιδιά, τα οποία έχουν αποχωριστεί την οικογένειά τους ή τα άτομα που τα πρόσεχαν κατά τη διάρκεια της μετακίνησης, παιδιά τα οποία ξεκίνησαν το ταξίδι τους

ασυνόδευτα αλλά πλέον ταξιδεύουν μαζί με άλλα άτομα και παιδιά με αναπηρία, είναι πολύ πιθανό να εκτεθούν στην κακοποίηση, τη βία και την εκμετάλλευση. Η διαδικασία ταυτοποίησης και καταγραφής των παιδιών, είναι μία διαδικασία η οποία μπορεί σε μεγάλο βαθμό να τα προστατεύσει. Είναι αρκετά σημαντικό, η βοήθεια η οποία τους παρέχεται να ταιριάζει στις ανάγκες τους. Πιο συγκεκριμένα, να τους παρέχεται βοήθεια ώστε να μπορέσουν να έρθουν σε επαφή με την οικογένειά τους ή με άλλα συγγενικά πρόσωπα, να τους παρέχονται οι κατάλληλες οδηγίες όσο αφορά τις επιλογές που θέλουν να κάνουν, να τους παρέχεται νομική καθοδήγηση, συμβουλές αλλά και κατάλληλη στέγη. Όλα αυτά είναι πολύ πιθανό να ενθαρρύνουν τα ασυνόδευτα παιδιά ή τα παιδιά που έχουν χωριστεί από την οικογένειά τους και να βοηθήσουν στη διαδικασία καταγραφής τους. Τέλος, τα κέντρα υποστήριξης παιδιών και οικογενειών προσφέρουν αυτή την υποστήριξη σε συνδυασμό με διατροφή, νερό, ζεστά ρούχα, ξεκούραση και ψυχαγωγία.

6. Βελτίωση της οικογενειακής υποστήριξης

Ενισχύουμε την οικογενειακή συνοχή, ακόμη και σε ιδιαίζουσες περιπτώσεις, όπου τα μέλη των οικογενειών έχουν διαιρεθεί. Αυτό επιτυγχάνεται με τη βοήθεια υπηρεσιών που σχετίζονται με την οικογενειακή επανένωση. Οι γονείς στη ζωή των παιδιών έχουν καθοριστικό ρόλο και η παρουσία τους σε αυτή είναι πολύ σημαντική. Η διαδικασία μετακίνησης από μία χώρα σε μία άλλη είναι δυνατόν να αποδυναμώσει τους δεσμούς υποστηρικτικότητας μεταξύ της οικογένειας και των μελών της κοινότητας. Αξίζει να αναφερθεί πως ο καλύτερος τρόπος προστασίας απέναντι στην ψυχική δυσφορία αποτελεί η οικογενειακή και κοινωνική υποστήριξη και ακόμη το συναισθηματικό «δέσιμο» με ένα άτομο το οποίο τα προσέχει, λειτουργεί ως προστατευτικός παράγοντας για τα παιδιά. Ωστόσο, υπάρχουν και περιπτώσεις όπου η επανένωση της οικογένειας είναι αδύνατη. Σε αυτές τις περιπτώσεις, υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις προστασίας αυτών των παιδιών με κύριο μέλημα το συμφέρον τους. Τέλος, δίνεται σε αυτά τα παιδιά η ευχέρεια να επιλέξουν α) την επιστροφή στην οικογένειά τους ή τη διευρυμένη οικογένεια.

7. Ταυτοποίηση και προστασία ατόμων με αναπηρία

Ακόμα και στις περιπτώσεις όπου ο χρόνος διαμονής στην χώρα μετακίνησης είναι λίγος, στα άτομα τα οποία βρίσκονται σε κίνδυνο πρέπει να πραγματοποιείται η διαδικασία ταυτοποίησης και να δίνεται η ευκαιρία παραπομπής σε προστατευτικές και κοινωνικές δομές. Στα άτομα που εμφανίζουν ιδιαίτερη ευαλωτότητα, υπάγονται παιδιά τα οποία ταξιδεύουν χωρίς συνοδό, ηλικιωμένα άτομα, άτομα με αναπηρία, γυναίκες έγκυες, θύματα

από βασανιστήρια , θύματα παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων (trafficking), θύματα σεξουαλικής και έμφυλης βίας (SGBV) και άτομα με αντίθετο γενετήσιο προσανατολισμό και ταυτότητα φύλου.

8. Εφαρμογή πολιτισμικών παρεμβάσεων και διασφάλιση επαρκούς διερμηνείας

Η παροχή φροντίδας και η ψυχική-κοινωνική υποστήριξη είναι αναγκαίο να ταιριάζει στις ανάγκες των ανθρώπων που απευθύνεται. Οι απασχολούμενοι στον τομέα της Ψυχικής Υγείας και της Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης , χρειάζεται να ευαισθητοποιηθούν σχετικά με το υπόβαθρο του πληθυσμού με τον οποίο απασχολούνται. Όπου καθίσταται εφικτό, οι παρεμβάσεις χρειάζεται να πραγματοποιούνται με οδηγό τα σχόλια και τις παρατηρήσεις των ανθρώπων που επηρεάζονται από την κατάσταση. Όσο αφορά την επιλογή των διερμηνέων, είναι καλύτερο να μη γίνεται επιλογή μελών από την κοινότητα ή μελών της οικογένειας αλλά να προτιμώνται εκπαιδευόμενοι, ιδανικά, από χώρες που προέρχονται πρόσφυγες και μετανάστες. Έπειτα από βασική εκπαίδευση και παρακολούθηση , κάποιιοι διερμηνείς έχουν τη δυνατότητα εξέλιξης ως πολιτισμικοί διαμεσολαβητές. Ο πολιτισμικός διαμεσολαβητής είναι ουσιαστικά ο μεσολαβητής μεταξύ του ενός ατόμου και του παρόχου υπηρεσιών , με τη χρήση γνώσεων, πεποιθήσεων και πρακτικών της πολιτισμικής του ομάδας και γνώσεις σχετικά με διαφορετικά συστήματα μέριμνας στον τομέα της φιλοξενίας. Αξίζει να σημειωθεί πως σε άλλες χώρες της Ευρώπης , οι πολιτισμικοί διαμεσολαβητές έχουν μεγάλη επίδραση στην προστασία των προσφύγων και των μεταναστών ενώ παράλληλα , η πρόσβαση σε αυτούς είναι εφικτή μέσω επαγγελματικών συλλόγων και δικτύων.

9. Εξασφάλιση παροχής φαρμακευτικής αγωγής σε άτομα με σοβαρές ψυχικές διαταραχές.

Φαρμακευτική αγωγή μπορούν να χορηγήσουν μόνο πιστοποιημένοι κλινικοί ιατροί και βάσει εθνικών κανονισμών . Όπου είναι εφικτό , τα άτομα τα οποία πάσχουν από οξείες ψυχικές διαταραχές παραπέμπονται σε ειδικές δευτεροβάθμιες υπηρεσίες. Στη συγκεκριμένη κατηγορία υπάγονται άτομα που οι ψυχικές τους διαταραχές προϋπήρχαν και βρίσκονται σε κατάσταση υποτροπής ή κρίσης, άτομα τα οποία εμφανίζουν ψυχωτικά συμπτώματα, άτομα τα οποία δεν μπορούν να ενεργήσουν ή που βάζουν σε κίνδυνο τον εαυτό τους ή τους άλλους και τέλος, χρήστες ουσιών που βρίσκονται σε αποχή εξαιτίας της κρίσης. Όταν δεν είναι εφικτή η παραπομπή και είναι αναγκαία η παροχή άμεσης θεραπείας, πραγματοποιείται εξέταση του ενδεχομένου για συνταγογράφηση φαρμάκων

που ενδεχομένως να είναι διαθέσιμα σε άλλες χώρες, όπως εκείνα που υπάρχουν στον κατάλογο βασικών φαρμάκων του Π.Ο.Υ. Είναι εξαιρετικά σημαντικό να υπάρχει η λίστα των βασικών φαρμάκων στα σημεία όπου παρέχονται υπηρεσίες υγείας σε περιοχές άφιξης και διέλευσης. Όλοι οι ασθενείς λαμβάνουν ένα γραπτό κείμενο σχετικά με την ιατρική συνταγή τους, το οποίο θα παρουσιάσουν στους συνοριακούς ελέγχους. Έχουν δημιουργηθεί απλές, εύχρηστες κάρτες υγείας για τους πρόσφυγες και τους μετανάστες πάνω στις οποίες αναγράφονται τα ιατρικά τους προβλήματα καθώς επίσης και η απαιτούμενη αγωγή.

10. Αποτροπή έναρξης αγωγής με ψυχοθεραπεία , η οποία χρειάζεται να συνεχιστεί αλλά ,η συνέχισή της δεν είναι εφικτή.

Στις περισσότερες ψυχοθεραπευτικές παρεμβάσεις για τα άτομα τα οποία μετακινούνται από μία χώρα σε μία άλλη , υπάρχει μία βασική δυσκολία , η οποία είναι ότι χρειάζονται πολλαπλές συνεδρίες. Με αποτέλεσμα, οι θεραπευτικές μέθοδοι να πρέπει να τροποποιούνται με βάση το ενδεχόμενο ότι μπορεί να είναι η πρώτη ή η τελευταία συνεδρία που πραγματοποιείται με κάποιον εξυπηρετούμενο. Στην αρχή της συνεδρίας, καταβάλλονται προσπάθειες με σκοπό την εγκαθίδρυση ενός κλίματος εμπιστοσύνης ώστε, το άτομο να ενθαρρυνθεί για να αναφερθεί στις δυσκολίες της ζωής του, ανεξάρτητα από το σταθερό, κλινικό περιβάλλον. Αποφεύγονται παρεμβάσεις μίας μόνο συνεδρίας εστιασμένης στο ψυχικό τραύμα που περιλαμβάνει και την ανάλυση του στρες μετά από κρίσιμο περιστατικό (criticalincidentstressdebriefing). Γενικότερα, είναι σημαντικό να αναφερθεί πως οι ψυχολογικές θεραπείες που περιλαμβάνουν πολλαπλές συνεδρίες, θα πρέπει να πραγματοποιούνται μόνο στην περίπτωση που ο εξυπηρετούμενος βρίσκεται σε μία σταθερή κατάσταση.

11. Επίβλεψη και διευθέτηση της ευεξίας του προσωπικού και των εθελοντών.

Οι εθελοντές και το προσωπικό που προσφέρει βοήθεια και υποστήριξη σε πρόσφυγες και μετανάστες οι οποίοι μετακινούνται από μία χώρα σε μία άλλη , είναι δεδομένο ότι θα βρίσκονται συνεχώς σε συνθήκες τραγωδίας και σε καταστάσεις που προκαλούν τρόμο. Υπάρχει το ενδεχόμενο να ζουν και να απασχολούνται κάτω από επίπονες και άσχημες εργασιακές συνθήκες , οι οποίες να χαρακτηρίζονται από αυξημένο φόρτο εργασίας , πολλές ώρες απασχόλησης, έλλειψη ιδιωτικότητας και προσωπικού χώρου. Τα άτομα τα

οποία προσφέρουν υποστήριξη ενδεχομένως να βιώνουν ηθικά διλήμματα που αφορούν τις επιλογές που πρόκειται να κάνουν. Οι συγκεκριμένοι ψυχοπαιστικοί παράγοντες είναι πιθανό να επιφέρουν αρνητικά αποτελέσματα όπως, συναισθήματα ψυχικής δυσφορίας, κατάθλιψη, ψυχοσωματικά συμπτώματα, υπερβολική εμπλοκή με τους ασθενείς, θρηωδία, αδιαφορία, αυτοκαταστροφική συμπεριφορά και διαπροσωπικές συγκρούσεις. Οι απασχολούμενοι στον τομέα που ασχολείται κατά κύριο λόγο με τον άνθρωπο, χρειάζεται να προσέχουν για αναγνωριστικά σημάδια στρες στον εαυτό τους αλλά και στους συναδέλφους τους. Οι υπεύθυνοι των ομάδων χρειάζεται να υποβάλλουν σε επιτήρηση το προσωπικό τους μέσω άτυπης παρατήρησης και επαναλαμβανόμενης προγραμματισμένης εξέτασης ή δημιουργώντας ανεπίσημες ή επίσημες συνεδρίες ομάδων για την αξιολόγηση των επιπέδων στρες. Είναι σημαντική η ύπαρξη ενός κλίματος στήριξης, ενσωμάτωσης και διαφάνειας στο εσωτερικό της οργάνωσης καθώς, προστατεύει το προσωπικό αλλά και τους εθελοντές.

12. Αποφυγή εργασίας σε απομόνωση : συνεννόηση και ομαδική εργασία .

Ένα μεγάλο κομμάτι ανθρώπων εργάζεται για την παροχή βοήθειας και υποστήριξης σε πρόσφυγες αλλά και μετανάστες, οι οποίοι μετακινούνται συνεχώς. Κάποιοι από αυτούς ανήκουν σε μεγάλες οργανώσεις και κάποιοι άλλοι απασχολούνται σε δική τους επιχείρηση ή σε πιο μικρά άτυπα δίκτυα. Είναι αρκετά σημαντικό, όσοι από αυτούς προσφέρουν βοήθεια να επικοινωνούν μεταξύ τους και να ενημερώνονται για τις εργασίες που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί από άλλους , για να αποφεύγεται η αλληλοεπικάλυψη. Οι επαγγελματίες στο πεδίο που αφορά την ψυχική υγεία , όπως είναι οι ψυχολόγοι , οι ψυχίατροι, οι συμβουλή που παρέχουν στήριξη σε πρόσφυγες και μετανάστες στην Ευρώπη χρειάζεται να συνεργάζονται με υφιστάμενους οργανισμούς και να μην παρέχουν επαγγελματικές υπηρεσίες ψυχικής υγείας και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης εκτός από υποστηρικτικά περιβάλλοντα οργανώσεων και κρατικά εγκεκριμένων πλαισίων.

5.2 Διαταραχή Μετατραυματικού Στρες σε παιδιά και ενήλικες

Οι πρόσφυγες είναι μία ομάδα ατόμων που έχουν βιώσει πολύ δύσκολες και αντίξοες περιστάσεις. Αναγκασμένοι να εγκαταλείψουν τη χώρα από την οποία κατάγονται σηματοδοτείται ότι στη πλειοψηφία των περιπτώσεων θα περάσουν μία δύσκολη περίοδο στη ζωή τους διότι το ταξίδι της μετανάστευσης έγκειται μεγάλο και περίπλοκο. Οι δυσκολίες ενός

πρόσφυγα ξεκινούν προτού φύγει από το κράτος προέλευσης, όταν οι αντιξοότητες δυσκολεύουν την καθημερινότητα του σε πολλούς τομείς της ζωής του. Οι δυσκολίες αυτές ενδεχομένως να αφορούν κάποια ξαφνική πολεμική σύρραξη, την αλλαγή του πολιτικού καθεστώτος της χώρας και πολλούς θρησκευτικούς κοινωνικούς ή άλλους παράγοντες.

Στη συνέχεια ένας πρόσφυγας χρειάζεται να πάρει τη μεγάλη απόφαση να απομακρυνθεί από το μέρος από όπου κατάγεται επιλέγοντας τον τρόπο με τον οποίο θα το κάνει, ο οποίος είναι είτε χερσαίος είτε θαλάσσιος με κίνδυνο της ζωής του και δαπανώντας ένα μεγάλο ποσό στους ανθρώπους που θα τον βοηθήσουν να πετύχει το στόχο του. Στη διάρκεια του ταξιδιού οι κίνδυνοι που ενέχουν είναι μεγάλοι, αναπόφευκτοι και πολλές φορές αποβαίνουν μοιραίοι αφού η πλειονότητα αυτών είτε καταλήγουν οι ίδιοι, είτε γίνονται μάρτυρες των συνεπιβατών που τους προκαλείται κάποιο ατύχημα. Τέλος αφού αποβιβαστούν στη χώρα υποδοχής οι δυσκολίες συνεχίζονται καθώς οι συνθήκες που διαβιούν στα Κέντρα Υποδοχής είναι πολύ δύσκολες. Όλα όσα προαναφέρθηκαν αποτελούν παράγοντες που πυροδοτούν αντιξοότητες στην ψυχική τους υγεία και συγκεκριμένα μία από τις συνηθέστερες διαταραχές που προκαλείται είναι η διαταραχή μετατραυματικού στρες.

Ένα ποσοστό από τα 2/3 του προσφυγικού πληθυσμού πάσχουν από άγχος σε μεγάλη ένταση και συναισθήματα κατάθλιψης που πυροδοτούνται σε μεγάλο βαθμό από τον εγκλεισμό που βιώνουν στα hotspots και τα Κέντρα Υποδοχής για μεγάλες περιόδους συνδυαστικά με όλους τους κινδύνους που παρατηρούνται στις δομές αυτές. Τα συναισθήματα που βιώνουν χαρακτηρίζονται από έντονη ανησυχία, ψυχική αναστάτωση και φοβίες αφού οι προσφυγικές ομάδες έχουν ποικίλες κοινωνικές αντιξοότητες να αντιμετωπίσουν με πολλές αναγκαιότητες που δεν καλύπτονται επαρκώς (Μαστρογιάννη, 2013). Μερικές από τις δυσκολίες του προσφυγικού πληθυσμού είναι η κοινωνική φοβία, οι κρίσεις πανικού, ο αυτοκτονικός ιδεασμός, η κατάθλιψη και η διαταραχή μετατραυματικού στρες που καταγράφονται ως κύριοι παράγοντες για την πρόκληση ψυχοπαθολογίας σε προσφυγικές ομάδες έχοντας άμεση σχέση με τραυματικές εμπειρίες της ζωής τους, για αυτό και διαχωρίζεται σε δύο φάσεις, την περίοδο πριν τη μετανάστευση και τη περίοδο μετά τη μετανάστευση.

Οι αντιξοότητες αρχίζουν από την ημέρα που καταφθάνουν στο κράτος υποδοχής που σηματοδοτεί ότι θα υπάρξουν κίνδυνοι με πολύ δύσκολες και περίπλοκες τις συνθήκες που θα αναγκαστούν να βιώσουν, όπως το ότι δεν υπάρχει πρόσβαση στην εκπαιδευτική πλαισίωση, το γεγονός ότι υπάρχει έντονα το αίσθημα της αβεβαιότητας για το τι θα επέλθει και φυσικά η αδυναμία για εύρεση εργασίας και ασταθής οικονομική κατάσταση που διαβιούν. Η ψυχολογική τους κατάσταση λαμβάνει έντονη επιδείνωση λόγω του κοινωνικού αποκλεισμού,

της εχθρικής στάσης που υπάρχει από την πλειονότητα του εγχώριου πληθυσμού προς το μέρος τους και του ότι δυσκολεύονται σε μεγάλο βαθμό να προσαρμοστούν και να ενσωματωθούν στα καινούργια δεδομένα όσον αφορά τη νέα κουλτούρα και τον πολιτισμό του κράτους υποδοχής.

Οι ανήλικοι που πάσχουν από διαταραχή μετατραυματικού στρές εκφράζουν έντονη αποδιοργάνωση στη συμπεριφορά τους ή έντονη διέγερση καθώς η τραυματική εμπειρία αναβιώνεται ξανά. Πιο συγκεκριμένα παρατηρούνται ενοχλητικά όνειρα σε επανάληψη, παρατηρείται ανάκληση του γεγονότος επανειλημμένως, τα παιδιά αναβιώνουν το γεγονός συναισθηματικά αρκετά συχνά και ενοχλούνται έντονα όταν συνδυάζουν κάποιες συζητήσεις με την τραυματική εμπειρία. Επιπρόσθετα έχουν την συνήθεια για την αποφυγή σκέψεων, συναισθημάτων και συζητήσεων που έχουν την οποιαδήποτε σχέση με το γεγονός, ενώ ταυτόχρονα οι αντιδράσεις τους χαρακτηρίζονται από υπερβολικό ξάφνιασμα και διάσπαση της προσοχής τους συνδυαστικά με πολύ θυμό. Επιπλέον είναι μεγάλο το ποσοστό των ανηλίκων που παύουν να ενδιαφέρονται για να συμμετάσχουν και να ενασχοληθούν με κάθε δραστηριότητα που θυμίζει το τραύμα. Έτσι το παιδί απομακρύνεται από τους άλλους και την ίδια στιγμή κλείνεται στον εαυτό του εσωτερικεύοντας όσα βιώνει με αποτέλεσμα να αποξενώνεται και να αποσύρεται από το κοινωνικό σύνολο (Κακούρος και Μανιαδάκη 2006). Η συχνή εμφάνιση από ψυχικές διαταραχές διακυμαίνεται σε αρκετά και σημαντικά στάδια. Ο ανήλικος αλλά και ο ενήλικος προσφυγικός πληθυσμός έχουν πολύ υψηλό ποσοστό εμφάνισης της διαταραχής μετατραυματικού στρές σε σύγκριση με τον υπόλοιπο πληθυσμό, ειδικότερα όταν στο ιστορικό της οικογένειας σημειώνονται ιδιαίτερα τραυματικά γεγονότα όπως κάποιο βασανιστήριο ενός μέλους στην οικογένεια, είτε στην περίπτωση που η μητέρα και ο πατέρας δεν βρίσκονται μαζί με το ανήλικό τέκνο τους. Έτσι λοιπόν στους ανηλικούς η εκδήλωση ψυχικής διαταραχής εκδηλώνεται με έναν συνδυασμό από συμπτώματα χωρίς να υπάρχει συγκεκριμένη διάγνωση σε όλες τις περιπτώσεις. Όταν διεκπεραιώθηκε η έρευνα ενός φαινομένου για 46 παιδιά πρόσφυγες από την Καμπότζη, η μελέτη έφτασε στο συμπέρασμα ότι 47% των ανηλίκων αυτών έπασχε από συννοσοσύμφοτητα. Εκτενέστερα αυτό σημαίνει ότι παραπάνω από μία διαταραχές συνυπήρχαν με τη διαταραχή μετατραυματικού στρές σε ένα ποσοστό που ανερχόταν σε 40 %, το συναίσθημα του άγχους στο 10% και η κατάθλιψη στο 21%. Όταν ακολούθησε το follow up στη διάρκεια τριών ετών το αποτέλεσμα ήταν ότι η μετατραυματική διαταραχή είχε ανέβει σε ποσοστό 48% ενώ η κατάθλιψη στο 41% υποδηλώνοντας ότι τα παιδιά καθώς περνούσε ο χρόνος είχαν εκτεθεί σε παραπάνω τραυματικά γεγονότα (World Health Organization, 2018) και (Fazel and Stein, 2002).

Η θεραπευτική διαδικασία που ακολουθείται ώστε να αντιμετωπιστεί η διαταραχή του μετατραυματικού στρές κάποιες φορές είναι αρκετά δύσκολη και έχει μεγάλη σημασία η χρονική περίοδος που ο ανήλικος εκδηλώνει τα συμπτώματα του. Για να βρεθεί η καταλληλότερη μέθοδος παρέμβασης εξαρτάται από το τι θα επιλέξει να εφαρμόσει ο ψυχοθεραπευτής με σκοπό να κατανοήσει αρχικά τις αιτίες και τους παράγοντες που έχουν προκαλέσει το πρόβλημα και ταυτόχρονα να αναγνωρίσει εάν υπάρχει η παρουσία από άλλες διαταραχές ψυχικής υγείας. Τα περισσότερα δεδομένα των ερευνών διαπιστώνουν ότι κάθε τεχνική που βασίζεται στη θεωρία των συμπεριφορών φέρουν σημαντικά αποτελέσματα στη διαταραχή μετατραυματικού στρές και γενικότερα στις αγχώδεις διαταραχές.

Με βάση τη θεωρία της συμπεριφοράς η σωστότερη λύση για την αντιμετώπιση μίας δυσκολίας είναι διαμέσου ποικίλων τεχνικών που μπορούν να οδηγήσουν σε ιεραρχία κάθε σκέψης και φόβου συστηματικά, με απώτερο σκοπό το άτομο που βιώνει τη διαταραχή να προετοιμαστεί για να διαχειριστεί όσα το δυσκολεύουν στην καθημερινότητα του είτε με τη συμβολή της βοήθειας του ψυχοθεραπευτή είτε με προσωπική δουλειά με τον εαυτό του. Έτσι λοιπόν τα παιδιά αποκτούν το θάρρος για να έρθουν αντιμέτωπα με κάθε κατάσταση και γεγονός που τα τρομοκρατεί και διαχειρίζονται κάθε κατάσταση που προσδίδει άγχος (Κάκουρος και Μανιαδάκη, 2006). Βέβαια όταν οι ανήλικοι εκτίθενται σε αγχογόνες καταστάσεις της καθημερινότητας τονώνεται η δυνατότητα που διαθέτουν για να τις διαχειριστούν, όμως δυσκολεύονται εξαιρετικά πολύ αφού αναβιώνουν τα τραυματικά γεγονότα τα λεγόμενα (flashbacks). Ειδικότερα τα παιδιά που έζησαν καταστάσεις πολέμου, βιάστηκαν είτε κακοποιήθηκαν με τον οποιονδήποτε τρόπο και είχαν φυσική παρουσία όταν κατέληξε κάποιο μέλος της οικογένειάς τους δυσκολεύονται εξαιρετικά πολύ για να ανταπεξέλθουν στη μετατραυματική διαταραχή.

Στα είδη των θεραπευτικών παρεμβάσεων για τη διαταραχή του μετατραυματικού στρές είναι η γνωσιακή- συμπεριφορική θεραπεία. Με βάση την (κα. Παπαδάτου και την κα. Μπελλάλη ,2008) αυτό το είδος ψυχοθεραπείας αρχίζει αναπτύσσοντας τη συμμαχία ανάμεσα στο θεραπευτή και τον θεραπευόμενο ασυνόδευτο ανήλικο βασιζόμενη σε αξίες όπως η αμοιβαία κατανόηση, η εμπιστοσύνη, ο σεβασμός και ειλικρίνεια. Η έναρξη της θεραπείας αρχίζει με το να προσδιοριστεί αρχικά το πρόβλημα, η συχνότητα που εμφανίζεται και φυσικά το είδος του. Τέλος την ίδια στιγμή είναι πολύ σημαντικό να δοθεί σημαντική βάση στο ψυχοκοινωνικό ιστορικό του ανήλικου και στους στόχους που επιθυμεί να πετύχει από τη θεραπευτική συνεδρία. Μπορεί οι δυσκολίες της διαταραχής μετατραυματικού στρές να είναι αρκετές όμως με την κατάλληλη παρέμβαση όλα μπορούν βελτιωθούν.

5.3 Ψυχική υγεία και πολιτισμικό περιβάλλον

Η ψυχική υγεία με βάση τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας και κάποιους επιστημονικούς οργανισμούς είναι όταν ένας άνθρωπος έχει παραγωγικότητα στον χώρο εργασίας του, ανταπεξέρχεται στην καθημερινή πίεση γνωρίζοντας τις δυνατότητες που διαθέτει και παρέχει βοήθεια όπου αυτή απαιτείται. Όλα τα παραπάνω βέβαια είναι σε άμεση εξάρτηση με διάφορους σημαντικούς παράγοντες, όπως ο κοινωνικός αποκλεισμός που ενδεχομένως να βιώνουν, το να καταπατώνται τα ανθρώπινα δικαιώματα τους, οι πιέσεις που δέχονται σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο, οι βίαιες συμπεριφορές, οι ακατάλληλες συνθήκες που εργάζονται, οι διακρίσεις που έχουν δεχθεί πολλαπλές φορές σε συνδυασμό με κάποιους βιολογικούς παράγοντες επιδρούν πολύ αρνητικά στην ψυχολογία τους. Άλλωστε ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας υποστηρίζει ότι κάθε ψυχική διαταραχή συνδυάζεται από παράλογες σκέψεις, συμπεριφορές συναισθήματα, δυσλειτουργική επικοινωνία και αδυναμία του ατόμου για να αντιλαμβάνεται την πραγματικότητα.

Με σκοπό να καθοριστούν και να διαγνωστούν τα ψυχικά νοσήματα υπάρχουν ποικίλα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη, ορισμένα από αυτά είναι τα παρακάτω:

- Τα στατιστικά Κριτήρια όπου οτιδήποτε κάνει την εμφάνιση του στο γενικότερο πληθυσμιακό σύνολο είναι φυσιολογικό να συμβαίνει, ότι όμως παρουσιάζει απόκλιση εμπεριέχει κάποιου είδους παθολογία.
- Τα κοινωνικά κριτήρια όπου σε παρελθοντικούς χρόνους αλλά μέχρι και σήμερα ορισμένες συμπεριφορές που τείνουν να δείχνουν διαφορετικές δεν λαμβάνουν αποδοχή ούτε από το κοινωνικό σύνολο ούτε από τους επιστήμονες και χαρακτηρίζονταν άκρως ψυχοπαθολογικές
- Τα πολιτισμικά κριτήρια που εμπεριέχουν κάποιες δοξασίες αλλά και συμπεριφορές όπου για το πολιτιστικό υπόβαθρο κάποιων λαών είναι αποδεκτές και αναμενόμενες να συμβαίνουν, ενώ στην περίπτωση που εκδηλώνονται σε λαούς με διαφορετικό πολιτισμικό πλαίσιο θεωρούνται να φέρουν κάποια ψυχοπαθολογία.
- Τα ηθικά κριτήρια όπου οι ανθρώπινες συμπεριφορές φέρουν ηθικές αξίες και κανόνες που βασίζονται στη θρησκεία ή στη φιλοσοφία και με αυτές γνώμονα καταλήγουν στο πότε υπάρχει μία ψυχοπαθολογική συμπεριφορά.

- Τα πολιτικά κριτήρια κατά τα οποία ορισμένες ηγεσίες ή κάποιο καθεστώς που χρησιμοποιούνται για να περιορίσουν τους αντιπάλους με τη βοήθεια της ψυχιατρικής τους παρουσίαζαν ως πάσχοντες κάποιου ψυχικού νοσήματος.
- Τα βιολογικά κριτήρια που επιδρούν καταλυτικά στην παρουσία ψυχικής διαταραχής με ουσίες νευροδιαβιβαστικές και ορμόνες.
- Τέλος, τα εξελικτικά κριτήρια όπου καθώς εξελίσσεται το ανθρώπινο είδος οι βίαιες συμπεριφορές που παλαιότερα θεωρούνταν αποδεκτές για ποικίλους λόγους όπως για αυτοσυντήρηση και επιβίωση σήμερα έχουν τη βάση τους στην ψυχοπαθολογία.

Σύμφωνα με τη διαπολιτισμική ψυχιατρική το ανθρώπινο είδος είχε τη συνήθεια να σχηματίζει ποικίλες κοινωνικές ομάδες από όταν πρωτοεμφανίστηκε στη Γη. Υπάρχουν ερευνητές που πιστεύουν ότι κλιματικές και γεωγραφικές αιτίες απομόνωσαν ορισμένες ανθρώπινες ομάδες και έτσι απέκτησαν τα χαρακτηριστικά που φέρουν μέσα από την ενσωμάτωση τους στο περιβάλλον που βρίσκονται. Οι ψυχικές διαταραχές στους ανθρώπους, ταξινομούνται με βάση τα συμπτώματα που εμφανίζουν, δηλαδή τους κανόνες, τις αντιλήψεις του κοινωνικού πλαισίου στο οποίο βρίσκονται και από το οποίο προέρχονται που επηρεάζει τα ψυχικά νοσήματα σε μεγάλο βαθμό. Πολιτισμικά το περιβάλλον το οποίο έχει μία κοινωνία ορίζει το τρόπο που θα ερμηνεύσει κάθε μέλος αυτής το ψυχικό νόσημα και τη συμπτωματολογία του, το αν τα μέλη της θα προβάλλουν υποστηρικτική στάση στην περίπτωση που υπάρξει εκτίμηση του ψυχικού νοσήματος.

Είναι εξαιρετικά σημαντικό να αναφερθεί πως οι άνθρωποι που αντιμετωπίζουν τεράστιες δυσκολίες και τραυματικά γεγονότα αντιδρούν με πολύ διαφορετικό τρόπο. Υπάρχουν βέβαια και άτομα που έχουν την ικανότητα να διαχειρίζονται και να ξεπερνούν τι αντιξοότητες χωρίς να επηρεάζεται η ψυχική τους ισορροπία με αποτέλεσμα να μην χάνουν τη λειτουργικότητα που χρειάζεται να έχουν. Με βάση τα λεγόμενα των ειδικών πρόκειται για ανθρώπους που μπορούν να συνεχίζουν τη ζωή τους καθώς χαρακτηρίζονται ως ψυχικά ανθεκτικοί με αποθέματα αντοχών στα ψυχοπνευστικά συμβάντα της καθημερινότητας έχοντας την ικανότητα της προσαρμογής σε καινούργια δεδομένα και της διατήρησης του τρόπου με τον οποίο λειτουργούν και δραστηριοποιούνται.

Παρόλα αυτά υπάρχουν άνθρωποι που δεν δύνανται να εναρμονιστούν στις αντίξοες συνθήκες παρουσιάζοντας πολλά προβλήματα στην ψυχολογία τους. Η συνηθέστερη διαταραχή που κάνει την εμφάνιση της αφότου εκτίθεται κάποιος σε ένα τραυματικό γεγονός αποκαλείται Διαταραχή μετατραυματικού στρές [Post -Traumatic Stress Disorder] που κατανέμεται στις

αγχώδεις διαταραχές. Ο τρόπος που παρουσιάζεται είναι με το τέλος ενός συμβάντος που δημιούργησε δυσάρεστα συναισθήματα στο άτομο που το βίωσε όπως εγκατάλειψη, φόβο, απελπισία και τρόμο. Οι προσφυγικές ομάδες έχουν πολύ συχνά επώδυνα βιώματα που εμπεριέχουν κακοποιητικές και βίαιες καταστάσεις και σε συνδυασμό με την ένταξη στο νέο πολιτισμικό περιβάλλον βιώνουν μία ιδιαίτερα στρεσογόνα κατάσταση. Στο νέο πολιτισμικό περιβάλλον έρχονται αντιμέτωποι με τα νέα αιτήματα της πραγματικότητας και έτσι περιγράφεται μία έντονη εσωτερική σύγκρουση.

Οι προσφυγικοί πληθυσμοί έχουν να αντιμετωπίσουν πολλά και διαφορετικά ζητήματα αφού εγκαταλείψουν τη χώρα προέλευσης τους. Αρχικά πρέπει να μάθουν να επιβιώνουν σε μία άγνωστη χώρα καλύπτοντας τις ανάγκες τους, έπειτα χρειάζεται να ενσωματωθούν σε μία κουλτούρα και ένα πολιτισμικό υπόβαθρο πολύ διαφορετικά από τα δικά τους πράγμα που είναι αδύνατο ορισμένες φορές. Τέλος την ίδια στιγμή που μάχονται για να πετύχουν όλα τα παραπάνω πρέπει να διαχειριστούν και τις διακυμάνσεις της ψυχικής τους υγείας που χαρακτηρίζεται από μεγάλη περιπλοκότητα. Όλα όσα προαναφέρθηκαν επιδρούν άμεσα και πολύ αρνητικά στην ψυχική τους ισορροπία και για αυτό χρειάζεται οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας να παρεμβαίνουν όταν αυτό είναι εφικτό παρέχοντας στήριξη σε κάθε τομέα της ζωής τους που υπάρχει ανάγκη.

5.4 Προκλήσεις για την ψυχική υγεία και την ψυχοκοινωνική ευεξία

Οι πρόσφυγες που καταφθάνουν στην Ευρώπη έχουν έρθει αντιμέτωποι με εξαιρετικά δύσκολες καταστάσεις στις χώρες προέλευσής τους, συγκεκριμένα με τον πόλεμο και την δίωξη. Έχουν βιώσει εξαναγκαστικό εκτοπισμό, αναγκασζόμενοι να πραγματοποιήσουν επικίνδυνα ταξίδια προς άγνωστες χώρες. Άγχος έρχεται να προσθέσει σε όλη αυτή την κατάσταση:

1. η έλλειψη ενημέρωσης
2. η αβεβαιότητα σχετικά με το μεταναστευτικό καθεστώς
3. η εχθρότητα με την οποία πολλές φορές μπορεί να αντιμετωπίζονται
4. οι πολιτικές που αλλάζουν συνεχώς
5. η αναξιοπρεπής και παρατεταμένη κράτηση τους.

Τα προστατευτικά στηρίγματα που είναι ενεργά προ της μετανάστευσης διαβρώνονται με την εξαναγκαστική μετανάστευση. Ιδιαίτερα εκείνα που παρέχονται από τη διευρυμένη οικογένεια και μπορεί να αποτελέσουν πρόκληση στην πολιτιστική, στη θρησκευτική ταυτότητα και στην ταυτότητα φύλου.

Μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα απαιτούνται διάφορες και πολλαπλές προσαρμογές λόγω της εξαναγκαστικής μετανάστευσης. Δεν είναι λίγες οι φορές επιδείνωσης προϋπαρχόντων προβλημάτων ψυχικής και κοινωνικής υγείας. Ιδιαίτερα, η υποδοχή του προσφυγικού πληθυσμού και ο τρόπος παροχής προστασίας μπορεί να προκαλέσουν προβλήματα στην ψυχική υγεία ή να χειροτερεύσουν ήδη υφιστάμενα προβλήματα. Άλλος ένα παράγοντας που έδρασε καταλυτικά στην ανάπτυξη ψυχικών νοσημάτων είναι ο ελάχιστος χρόνος παροχής υπηρεσιών λόγω των γρήγορων ρυθμών διελεύσεων τους μέσα από πολλές χώρες. Όλα αυτά σε συνδυασμό με τις ελλειπείς δομές κατατάσσουν τους πρόσφυγες σε ομάδα υψηλού κινδύνου. Όσο αυξάνεται ο χρόνος διαβίωσης σε καταυλισμούς τόσο πιο αυξανόμενος είναι ο κίνδυνος νοσηρότητας εξαιτίας των ακατάλληλων συνθηκών υγιεινής. Συνοψίζοντας, οι επιπτώσεις της έκθεσης σε τραυματικές καταστάσεις συγκρούσεις, αποχωρισμούς, απώλεια αγαπημένων προσώπων, καθώς και η έκθεση σε παρατεταμένο στρες λόγω της αβεβαιότητας για το μέλλον τους επηρεάζουν την ψυχική υγεία τους.

Οι πρόσφυγες συνήθως αισθάνονται συγκλονισμένοι ή βρίσκονται σε σύγχυση, νιώθουν ψυχική δυσφορία, μεγάλο φόβο, αγωνία, θυμό, θλίψη και έχουν προβλήματα σχετικά με τον ύπνο (εφιάλτες). Πολλοί θρηνούν τα οικεία τους πρόσωπα, τους τόπους, τη ζωή και την καθημερινότητα που άφησαν πίσω. Αισθάνονται, ανήσυχοι για το «άγνωστο», μουνδιασμένοι και απόμακροι. Δεν είναι σπάνιο να έχουν αντιδράσεις που επηρεάζουν τις λειτουργικές, καθώς και τι νοητικές δυνατότητές τους, υπονομεύοντας την ικανότητά τους να προσέχουν τους εαυτούς τους και τις οικογένειές τους και να καταφέρνουν να αντιμετωπίζουν τους κινδύνους που θα εμφανιστούν.

Οι επιπτώσεις του στρες μπορούν να αμβλυνθούν μέσω:

1. των βασικών υπηρεσιών
2. της ασφάλειας
3. της κοινωνικής στήριξης.

Οι πρόσφυγες σε σύγκριση με τα άτομα που δεν έχουν εκτοπισθεί βιαίως έχουν υψηλότερα διαταραχών που συνδέονται με το υπερβολικό στρες, όπως η διαταραχή στρες μετά από ψυχοτραυματική εμπειρία (ΔΣΜΨΕ). Ωστόσο, τα δυνητικά τραυματικά περιστατικά από το

παρελθόν δεν είναι η μόνη πηγή ψυχολογικής διαταραχής. Η ψυχική τους οδύνη κατά το μεγαλύτερο μέρος συνδέεται άμεσα με τρέχοντες ψυχοπιεστικούς παράγοντες και την αγωνία για το μέλλον τους. Οι πρόσφυγες συνεπώς μπορεί να εκτεθούν σε διάφορους ψυχοπιεστικούς παράγοντες που επηρεάζουν την ψυχική ευεξία τους.

5.5 Βασικές αρχές για την προαγωγή της ψυχικής υγείας και της ψυχικής ευεξίας

Δεν υπάρχει κανένα συγκεκριμένο μοντέλο ή ένας μοναδικός τρόπος για την παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης των προσφύγων. Παρόλα αυτά, έχει συμφωνηθεί από τους οργανισμούς που ασχολούνται με την προστασία της ψυχικής υγείας οι ακόλουθες αρχές καλής πρακτικής, έχοντας ως στόχο την καθοδήγηση της απόκρισης και την αποφυγή πρόκλησης κάποιας ακούσιας βλάβης:

1. Αντιμετωπίζουμε όλους τους ανθρώπους με σεβασμό και αξιοπρέπεια και τους ωθούμε να βασιστούν στις δικές τους δυνάμεις Οι υπηρεσίες είναι πολύ σημαντικό να παρέχονται με αξιοπρέπεια, σεβόμενοι την αυτονομία και την ιδιωτικότητα του κάθε ατόμου. Οι ομάδες μειονοτήτων έχουν το δικαίωμα ισότιμης αντιμετώπισης χωρίς διακρίσεις. Όπου είναι εφικτό, η στήριξη θα πρέπει να είναι τέτοια ώστε τα άτομα να έχουν την δυνατότητα να επιλέγουν πώς θα ήθελαν να ενεργήσουν, διατηρώντας έτσι την αίσθηση του προσωπικού ελέγχου. Πρωτίστως, αυτό περιλαμβάνει τη διαβούλευση με τους πρόσφυγες, ώστε οι ανάγκες και οι δυνατότητές τους να εντοπίζονται και η βοήθεια να οικοδομείται με βάση τις προτάσεις τους. Αυτό είναι ένα από τα προαπαιτούμενα για την καλή ψυχοκοινωνική στήριξη, όμως είναι δύσκολη η υλοποίηση όταν τα άτομα δεν παραμένουν για μεγάλο χρονικό διάστημα σε ένα μέρος.

2. Βοηθάμε και ενισχύουμε όσους βιώνουν έντονο, δυσφορικό στρες με ανθρώπινο και υποστηρικτικό τρόπο. Οι συμμετέχοντες στην υποστήριξη προσφύγων θα πρέπει να είναι σε θέση να ενισχύσουν και να βοηθήσουν άτομα που βρίσκονται σε κατάσταση οξείας ψυχικής δυσφορίας, ανακουφίζοντας τους από το έντονο άγχος, όπου αυτό είναι δυνατό. Οι πρώτες βοήθειες ψυχικής υγείας (PFA) είναι ένα σύνολο τεχνικών και απλών κανόνων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν είτε από επαγγελματίες, είτε από μη επαγγελματίες για την αντιμετώπιση ατόμων σε κατάσταση έντονης ψυχικής δυσφορίας. Ένας αποτελεσματικός τρόπος καλλιέργειας συγκεκριμένων διαπροσωπικών δεξιοτήτων είναι η παρακολούθηση

εκπαιδευτικών σεμιναρίων σχετικών με τις πρώτες βοήθειες ψυχικής υγείας, διάρκειας μισής ημέρας έως δύο ημερών.

3. *Ενημερώνουμε για τις δομές στήριξης, τις υπηρεσίες και νομικά δικαιώματα και υποχρεώσεις.* Η έλλειψη ενημέρωσης αποτελεί μια μεγάλη πηγή στρες για τα άτομα εν κινήσει. Σε μια συνεχώς μεταβαλλόμενη κατάσταση η παροχή έγκυρης ενημέρωσης για το που μπορεί να ληφθεί βοήθεια μπορούν να συνεισφέρουν αισθητά στην μείωση της ψυχικής δυσφορίας. Η ενημέρωση των προσφύγων μπορεί να επιτευχθεί μέσω των φυσικών σημείων πρόσβασης, των φυλλαδίων, του ραδιοφώνου, της τηλεόρασης και τέλος μέσω του τηλεφώνου και του διαδικτύου. Οι παρέχοντες βοήθεια πρέπει να είναι σε θέση να δίνουν επαρκή στοιχεία, να παραπέμπουν τα άτομα στα μέρη όπου μπορούν να πάρουν πληροφορίες.

4. *Παρέχουμε κατάλληλη ψυχοεκπαίδευση ανάλογα με τις ανάγκες του κάθε ατόμου σε γλώσσα ομιλίας που μπορούν να κατανοήσουν – μη χρήση όρων.* Οι πρόσφυγες μέσω της ψυχοεκπαίδευσης κατανοούν ότι τα συγκλονιστικά και καταπιεστικά συναισθήματα που τους καταβάλουν είναι απόρροια ψυχοπιεστικών καταστάσεων. Έτσι, κατανοούν τις αλλαγές που μπορεί να έρθουν αντιμέτωποι όπως: αλλαγές στην διατροφή, στον ύπνο, να γίνουν ευσυγκίνητοι ή και ευερέθιστοι. Επιπλέον, έχοντας ως δεδομένο την υψηλή κινητικότητα του προσφυγικού πληθυσμού, η παροχή σύντομων πρακτικών σε γλώσσες που μπορούν να κατανοήσουν είναι χρήσιμη. Θα πρέπει να αποφεύγεται η χρήση κλινικής ορολογίας εκτός των κλινικών πλαισίων και να προτιμάτε η χρήση καθημερινής γλώσσας

5. *Προστατεύουμε και δίνουμε προτεραιότητα στην ψυχοκοινωνική στήριξη των παιδιών, ιδιαίτερα σε εκείνα που έχουν χωριστεί από την οικογένειά τους, στα ασυνόδευτα και σε εκείνα με ειδικές ανάγκες.* Η ταυτοποίηση καθώς και η καταγραφή των παιδιών μπορεί να καταστήσει δυνατή την προστασία τους και να σώσει ζωές. Η παροχή βοήθειας προσαρμοσμένης στις συγκεκριμένες ανάγκες των παιδιών, όπως

- βοήθεια για να επικοινωνήσουν με την οικογένειά τους
- καθοδήγηση όσον αφορά τις επιλογές τους
- νομικές συμβουλές και κατάλληλη στέγη, θα ενθαρρύνει τα ασυνόδευτα παιδιά ή
- διατροφική στήριξη, ασφαλές νερό, ξεκούραση και παιχνίδι, ζεστά ρούχα

μπορούν να προσφέρουν ένα ασφαλές περιβάλλον και να τα ενθαρρύνει να καταγραφούν.

Άλλες αρχές καλής πρακτικής για την προαγωγή της ψυχικής υγείας και την αποφυγή πρόκλησης κάποιας ακούσιας βλάβης είναι :

Η ενίσχυση της οικογενειακής υποστήριξης, η ταυτοποίηση - προστασία ατόμων με ειδικές ανάγκες, η εφαρμογή πολιτισμικά συναφών παρεμβάσεων – η διασφάλιση διερμηνείας, η φροντίδα για παροχή φαρμακευτικής αγωγής σε άτομα με σοβαρές ψυχικές διαταραχές και τέλος η παρακολούθηση και διαχείριση της ευεξίας του προσωπικού και των εθελοντών.

6^οΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

6.1 Σκοπός και στόχοι έρευνας

Το προσφυγικό φαινόμενο που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια στον Ελλαδικό χώρο έχει προβληματίσει στο μέγιστο την Ελληνική κοινωνία και τους αρμόδιους επαγγελματίες που δραστηριοποιούνται για την αντιμετώπιση της προσφυγικής κρίσης. Ο βαθμός δυσκολίας από τις εισροές μετακινούμενων πληθυσμών αυξάνεται καθώς ανεβαίνουν τα κύματα των προσφύγων που εισέρχονται στα Ελληνικά σύνορα. Πρόκειται για μία εξαιρετικά δύσκολη κατάσταση, καθώς τα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης που δέχονται όσους προσέρχονται στη χώρα αντιμετωπίζουν καθημερινά αντιξοότητες καθώς καλούνται να προσφέρουν κάθε είδος πρώτης βοήθειας στα άτομα αυτά. Το Ελληνικό κράτος μέσα από κονδύλια που λαμβάνει από την Ευρωπαϊκή Ένωση συνεισφέρει στο να βοηθήσει τον καθημερινό αγώνα των δομών ,αφού παροχές όπως η στέγαση, η σίτιση, ο ρουχισμός, η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ψυχοκοινωνική στήριξη και αμέτρητες ακόμα ανάγκες μπορούν να καλυφθούν μέσα από τις πρέπουσες και απαραίτητες χρηματοδοτήσεις αλλά και από τη στελέχωση των δομών με όλες τις απαραίτητες ειδικότητες επαγγελματιών .

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι να συλλεχθούν πληροφορίες για τον τρόπο με τον οποίο οι δομές φιλοξενίας προσφυγικών πληθυσμών ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις και τις ανάγκες αυτής της ευπαθούς ομάδας. Επιπλέον, μέσα από την εμπειρία, τις εμπειριστατωμένες γνώσεις και τις προσωπικές αντιλήψεις των κοινωνικών λειτουργών που δέχθηκαν να συμμετάσχουν στην έρευνα θα διερευνηθούν εις βάθος οι τρόποι κοινωνικής ένταξης και το ψυχολογικό υπόβαθρο ατόμων που αναγκάστηκαν να αφήσουν τη χώρα προέλευσης τους για να εγκατασταθούν σε ένα άγνωστο περιβάλλον. Ο κάθε επαγγελματίας μέσα από την εμπειρία και

τις γνώσεις που έχει αποκτήσει διαθέτει την δική του προσωπική οπτική γωνία για το πώς λειτουργεί το σύστημα παρέμβασης που έχει υιοθετήσει η Ελλάδα σαν χώρα όσον αφορά τους μετακινούμενους πληθυσμούς.

Στόχος της μελέτης αυτής εκτός από όσα αναφέρθηκαν παραπάνω είναι να γίνει διεξοδική διερεύνηση στα σημεία που χρειάζεται οι αρμόδιοι επαγγελματίες να λαμβάνουν διαρκώς υπόψιν τους, όπως τα χαρακτηριστικά της ομάδας που εξυπηρετούν ώστε να ενσωματωθεί στην Ελληνική κοινωνία και να υποστηριχθεί ψυχοκοινωνικά. Επιπρόσθετα, παρουσιάζονται οι δυσκολίες και οι αντίξοές συνθήκες που καθυστερούν σε μεγάλο βαθμό την αποδοχή των προσφυγικών εισροών από τους Έλληνες πολίτες αλλά και την βελτίωση της ψυχικής τους υγείας. Ο κοινωνικός ρατσισμός και οι διάχυτες ψυχικές διαταραχές εμποδίζουν την επαναφορά τους στην κανονικότητα. Σκιαγραφώντας τις παραπάνω πληροφορίες ένας ακόμασημαντικός στόχος αποτελεί η περισυλλογή δεδομένων για όλα τα κρίσιμα ζητήματα που διαταράσσουν την ζωή των προσφυγικών ομάδων.

6.2 Ερευνητικά ερωτήματα

Στην παρούσα ποιοτική έρευνα, τα ερευνητικά ερωτήματα είναι χωρισμένα σε δύο θεματικές ενότητες. Η πρώτη αφορά την ενσωμάτωση των προσφύγων στις χώρες υποδοχής και η δεύτερη το ψυχολογικό υπόβαθρο των μετακινούμενων πληθυσμών. Επιπλέον, θα μπορούσαν να χωριστούν σε κατηγορίες που αφορούν την προσωπική άποψη των Κοινωνικών Λειτουργών σχετικά με την ενσωμάτωση του προσφυγικού πληθυσμού, τις αντιξοότητες που θα συναντήσουν, το ψυχικό αντίκτυπο των μετακινούμενων πληθυσμών και τέλος τα μοντέλα παρέμβασης που χρησιμοποιούν οι επαγγελματίες υγείας – διενέργεια ψυχοθεραπευτικών ομάδων στις δομές/οργανισμούς.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που αφορούν τις προσωπικές απόψεις των Κοινωνικών Λειτουργών για την ενσωμάτωση των προσφύγων στις χώρες υποδοχής:

- Ποια θεωρείτε ότι αποτελούν τα κύρια σημεία που κάθε επαγγελματία κοινωνικός λειτουργός πρέπει να εφιστήσει την προσοχή του όσο αφορά την κοινωνική προσαρμογή των μετακινούμενων πληθυσμών στις χώρες υποδοχής και ποιοι οι λόγοι που επιλέγετε τα σημεία αυτά;

- Ποιες κατά τη γνώμη σας είναι οι δυσκολίες/αντιξοότητες που αντιμετωπίζουν οι μετακινούμενοι πληθυσμοί κατά την άφιξή τους στις χώρες υποδοχής , οι οποίες τους δυσκολεύουν στην ενσωμάτωσή τους στις νέες συνθήκες διαβίωσης;

- Πιστεύετε ότι υπάρχει συνεργασία των εξυπηρετούμενων προσφυγικών ομάδων ως προς τις οδηγίες που τους δίνονται από τους αρμόδιους, με σκοπό να διευκολυνθεί η προσαρμογή τους στη χώρα υποδοχής;
- Ποιοι πιστεύετε ότι είναι οι λόγοι που η Ελληνική κοινωνία δυσκολεύεται να αποδεχτεί τους μετακινούμενους πληθυσμούς και με ποιους τρόπους θα μπορούσε αυτό να αντιμετωπιστεί;

Τα ερευνητικά ερωτήματα που αφορούν τις προσωπικές απόψεις των Κοινωνικών Λειτουργών για το ψυχολογικό υπόβαθρο των μετακινούμενων πληθυσμών:

- Ποιες κατά τη γνώμη σας είναι οι κυριότερες ψυχικές διαταραχές που εντοπίζονται στους μετακινούμενους πληθυσμούς;
- Πως πιστεύετε ότι επιδρούν οι δύσκολες εμπειρίες που έχουν βιώσει οι προσφυγικές ομάδες στην ψυχική τους υγεία;

Τέλος, παρατίθενται τα ερευνητικά ερωτήματα που αφορούν τις υπηρεσίες-παροχές που προσφέρει η δομή/οργανισμός στους μετακινούμενους πληθυσμούς. Συγκεκριμένα, τα μοντέλα παρεμβάσεις που χρησιμοποιούν και αν υφίστανται συνεδρίες για τον προσφυγικό πληθυσμό που το έχει ανάγκη ή ψυχοθεραπευτικές ομάδες:

- Ποια είναι τα μοντέλα παρέμβασης που χρησιμοποιούνται από τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας για την αντιμετώπιση των ψυχικών διαταραχών;
- Διενεργούνται συνεδρίες ή ψυχοθεραπευτικές ομάδες για να λάβουν βοήθεια οι εξυπηρετούμενοι που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην καθημερινότητά τους; Αν ναι, με ποια συχνότητα;

6.3 Περιορισμοί έρευνας

Όπως συμβαίνει στις περισσότερες ποιοτικές έρευνες έτσι και στην παρούσα οι περιορισμοί υφίστανται στην έλλειψη μεγάλου αριθμού συνεντευξιαζόμενων – δείγματος και στην δυσκολία γενίκευσης των αποτελεσμάτων. Εν μέσω πανδημίας ήταν σχεδόν ανέφικτη η

πραγματοποίηση των συνεντεύξεων και η επαφή όλων των ερευνητριών με τους συνεντευξιαζόμενους Κοινωνικούς Λειτουργούς των δομών. Έτσι, περιοριζόμασταν σε μεγάλο βαθμό και προσπαθήσαμε να βρούμε την κατάλληλη χρονική στιγμή για να πραγματοποιήσουμε τη τηλεδιάσκεψη. Ήταν μια πολύ χρονοβόρα διαδικασία, ως προς τη διεξαγωγή, τον σχεδιασμό και την ανάλυση των δεδομένων.

Υπήρξαν περιπτώσεις που χρειάστηκε να επικοινωνήσουμε πολλές φορές με τους Κοινωνικούς Λειτουργούς για να κατορθώσουμε να ανταποκριθούμε στο αίτημα μας επιτυχώς, συλλέγοντας τελικά όλες τις απαραίτητες πληροφορίες που απαιτούνται για την πραγματοποίηση της ποιοτικής έρευνας.

Παρόλα αυτά δεν ήταν λίγες φορές που ήρθαμε αντιμέτωποι με την απροθυμία των Κοινωνικών Λειτουργών να μας βοηθήσουν στην διεξαγωγή της έρευνας, διότι είχαν πολύ περιορισμένο χρόνο λόγω του μεγάλου φόρτου εργασίας, των συνεχόμενων νέων περιπτώσεων που καταφθάνουν στις δομές και των περιορισμένου αριθμού εργαζόμενων.

Ένας ακόμη αναχαιτιστικός παράγοντας είναι η έλλειψη αμοιβαίας εμπιστοσύνης κατά την διεξαγωγή της συνέντευξης. Αυτό μπορεί να οδηγήσει πολλές φορές στην υιοθέτηση τακτικών αποφυγής απαντήσεων εκ μέρους των συνεντευξιαζόμενων, πιθανώς εξαιτίας της αβεβαιότητας που νιώθουν αν κάποιες από τις ερωτήσεις εμβαθύνουν σε ευαίσθητα σημεία, προκαλώντας και αμηχανία.

Τέλος, ακόμα κι αν η μέθοδος της ποιοτικής έρευνας αντιμετωπίζει περιορισμούς δεν μπορεί κανείς να αμφισβητήσει την χρησιμότητά της, δίνοντας την δυνατότητα να μελετηθούν εις βάθος τα θέματα που μελετώνται.

6.4 Ηθικά /δεοντολογικά ζητήματα

Στην έρευνα που διεξήχθη σημαντικό ζήτημα αποτελεί τόσο η ηθική όσο και η δεοντολογία. Οι ερευνητές για να διεκπεραιώσουν το σκοπό τους χρειάζεται να πραγματοποιήσουν συναντήσεις και να αποκτήσουν προσωπική επαφή με όσους δέχθηκαν να συμμετάσχουν στην έρευνα. Αυτόματα λοιπόν τίθενται ζητήματα που αφορούν την εχεμύθεια και την εξασφάλιση πως όσα θα ειπωθούν χρειάζεται να παραμείνουν απόρρητα, για αυτό όταν ξεκίνησε η έρευνα είχε ως γνώμονα κάθε πρακτική που υπάγεται στην ποιοτική μέθοδο και προστατεύει την αξιοπρέπεια του ατόμου, τη δεοντολογία και την προσωπικότητα.

Χρειάζεται να αναφερθεί πως η ηθική και η δεοντολογία είναι αναγκαίο να συνοδεύουν την έρευνα από την έναρξη έως και το τέλος. Δηλαδή, από τη στιγμή που ο ερευνητής θα συλλάβει την ιδέα και θα δημοσιεύσει κάθε αποτέλεσμα είναι αναγκαίο να διακατέχεται από τα δύο αυτά χαρακτηριστικά. Έτσι λοιπόν είναι απαραίτητο να έχουν δώσει όλοι οι εμπλεκόμενοι την έγκρισή τους για συμμετοχή χωρίς να έχει μεσολαβήσει ο οποιοσδήποτε εξαναγκασμός. Ακόμα ο ερευνητής είναι πρόπον να έχει δεσμευτεί με το απόρρητο για τις πληροφορίες που θα λαμβάνει από τους συμμετέχοντες του και όσοι λάβουν μέρος θα πρέπει να είναι πλήρως ενημερωμένοι για τους στόχους της έρευνας. Χτίζοντας λοιπόν μία σχέση που εμπνέει εμπιστοσύνη όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι δέχθηκαν να μοιραστούν τις γνώσεις, τις αντιλήψεις και κάθε εμπειρία τους από τον τομέα δραστηριοποίησης τους με τις προσφυγικές ομάδες.

Στην διάρκεια της έρευνας καμία από τις ερευνήτριες δεν αντιμετώπισε κάποιο ζήτημα ηθικής και δεν σημειώθηκε η οποιαδήποτε παρέμβαση ή εξαναγκασμός όσων συμμετείχαν στην παρούσα μελέτη. Όσοι έλαβαν μέρος είχαν πλήρη ενημέρωση για τους σκοπούς και τους στόχους της έρευνας ενώ δεν πραγματοποιήθηκε η έκθεση σε επικίνδυνες σωματικές και ψυχικές διαδικασίες. Οι επαγγελματίες που δέχθηκαν να διαθέσουν χρόνο για τη συμμετοχή τους μεταχειρίστηκαν ισότιμα χωρίς καμία διάκριση και οι οδηγίες που δόθηκαν σε όλους σχετικά με το τι καλούνται να απαντήσουν ήταν ίδιες.

Συλλήβδην, όλοι όσοι πήραν μέρος παρουσίασαν προθυμία για να μοιραστούν κάθε γνώση και εμπειρία τους πάνω στο ζήτημα του προσφυγικού φαινομένου εξυπηρετώντας με αυτό τον τρόπο κάθε στόχο και σκοπό της έρευνας. Μέσα από όσα απάντησαν βοήθησαν στο να γίνουν εμφανείς οι αδυναμίες του συστήματος παρέμβασης στην ευπαθή ομάδα των προσφυγικών εισροών αλλά ταυτόχρονα γνωστοποίησαν και όσα έχουν πετύχει τα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης σχετικά με την ψυχοκοινωνική στήριξη των προσφύγων.

6.5 Ερευνητική μέθοδος

Η έρευνα αυτή βασίστηκε ολοκληρωτικά στις αρχές της ποιοτικής μεθόδου καθώς πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις σε επαγγελματίες κοινωνικούς λειτουργούς που δραστηριοποιούνται στον τομέα του προσφυγικού ζητήματος. Οι συνεντευζιαζόμενοι εργάζονται στο Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης / Κέντρο Φιλοξενίας Προσφύγων Ανδραβίδας – Κυλλήνης ,στον Εθνικό Οργανισμό Δημόσιας Υγείας -Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης (Κ.Υ.Τ.)Λέσβου, στα Διαμερίσματα Ημιαυτόνομης Διαβίωσης Αηηλίκων/ Άρσις, στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης και στην Άρσις. Αξιοσημείωτο αποτελεί το γεγονός ότι χάρη στην ποιοτική μέθοδο οι κοινωνικοί λειτουργοί είχαν την ευκαιρία να εξωτερικεύσουν τα δικά τους προσωπικά βιώματα, τους προβληματισμούς και τις ανησυχίες τους σχετικά με τις ανάγκες και τις ελλείψεις που παρουσιάζουν οι δομές αλλά και γενικότερα το σύστημα παρέμβασης που έχει υιοθετηθεί στον Ελλαδικό χώρο για τους μετακινούμενους πληθυσμούς. Ακόμα μέσα από τη συνέντευξη μοιράστηκαν τις απόψεις τους για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι προσφυγικοί πληθυσμοί σε σχέση με την αποδοχή τους από την Ελληνική κοινωνία.

Χρειάζεται να αναφερθεί ότι στο συγκεκριμένο είδος έρευνας είναι αναμενόμενο ότι δεν θα υπάρχει ολοκληρωτική ομοφωνία σχετικά με τις αντιλήψεις τον τρόπο σκέψης, και τις ιδεολογίες που έχει υιοθετήσει κάθε επαγγελματία. Η έρευνα ωστόσο συνέβαλε τόσο στην ερμηνεία όσο και στην κατανόηση των αρμοδιοτήτων των κοινωνικών λειτουργών στον τομέα του προσφυγικού φαινομένου.

Η αιτία για την διενέργεια ποιοτικής έρευνας αποτελεί η διερεύνηση ενός προβλήματος .Το αρχικό βήμα του ερευνητή, αφού θέσει αυτό ως βάση είναι ο σχεδιασμός της μεθοδολογίας που θα ακολουθήσει αναφορικά με το πρόβλημα και το ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί και στη συνέχεια να εξετάσει τα δεδομένα τα οποία θα έχει ως γνώμονα και θα αποσκοπούν στην εκπόνηση της έρευνας του. Η ποιοτική μέθοδος συμβάλλει στο να γίνεται εκτενής αναφορά όσον αφορά το είδος αλλά και τα χαρακτηριστικά κάποιου φαινομένου

(**Kvale, 1996**). Με αυτό τον τρόπο ο ερευνητής έχει τη δυνατότητα να εστιάσει στη σημασία που έχει για τους συνεντευζιαζόμενους να εκφράζουν τις απόψεις τους για τις εμπειρίες που έχουν βιώσει εμβαθύνοντας ακόμα περισσότερο στο ζήτημα το οποίο ερευνάται.

Οι ενέργειες που εφαρμόστηκαν για την ανάλυση και την παρουσίαση των ερευνητικών ευρημάτων είναι:

- Διαδικτυακές συναντήσεις
- Μαγνητοφώνηση των απαντήσεων των συνεντευξιαζόμενων
- Συλλογή δεδομένων και ανάγνωση αυτών για την πλήρη κατανόηση τους
- Απόσυρση του περιττού και μη χρήσιμου υλικού
- Συγκέντρωση του υλικού που τέθηκε σε χρήση
- Αποτελέσματα

6.5.1 Επιλογή ποιοτικής μεθόδου

Καθώς στην ποιοτική μέθοδο χρησιμοποιούνται οι ημιδομημένες συνεντεύξεις που απευθύνονται σε επαγγελματίες κοινωνικούς λειτουργούς επιτυγχάνονται τόσο οι στόχοι όσο και οι σκοποί της μελέτης για το προσφυγικό φαινόμενο και έτσι συγκεντρώνονται τα συναισθήματα, οι εμπειρίες τα βιώματα, οι αντιλήψεις και οι ιδεολογίες των συνεντευξιαζόμενων γενικότερα για την προσφυγική κρίση. Μέσα από τη μεθοδολογία που παρέχει η ποιοτική έρευνα οι ερευνητές έχουν την ευκαιρία να ερμηνεύσουν εις βάθος τις επιδράσεις που δέχονται οι συμμετέχοντες εμβαθύνοντας στο χαρακτήρα και την ιδιοσυγκρασία τους.

Χαρακτηριστικό στοιχείο της ποιοτικής μεθόδου αποτελεί το ότι οι συνεντεύξεις δεν είναι κατευθυνόμενες από τους ερευνητές προσδίδοντας με αυτό τον τρόπο αυθορμητισμό στη ροή μίας συζήτησης. Οι (**Lincoln** και **Guba**) κατά τη χρονολογία **1985** υποστήριξαν ότι κάθε ποιοτική μέθοδος είναι απόλυτα φυσική. Οι ερευνητές με βάση αυτό μπορούν να διεισδύσουν στις προσωπικότητες των συμμετεχόντων τους κατανοώντας κάθε επιρροή που ενδέχεται να τους έχει οδηγήσει να φέρουν οποιαδήποτε πεποίθηση ή ιδεολογία (**Παπαγεωργίου, 1998**). Επιπρόσθετα κάθε ερευνητής στην ποιοτική έρευνα παίρνοντας τις συνεντεύξεις έχει τη δυνατότητα της παρατήρησης, της ορθής ερμηνείας των φαινομένων και της συλλογής πληροφοριών.

Επιπλέον στο πεδίο μελέτης τους οι ερευνητές ποτέ δεν απενεργοποιούνται, διαθέτουν πάντα ενεργητικότητα καθώς στις ποιοτικές μεθόδους υπάρχει απαίτηση να χρησιμοποιούνται συνολικά όλα τα στοιχεία που συγκεντρώνονται. Πιο συγκεκριμένα, χρειάζεται να συλλέγονται οι σχολιασμοί που παρατηρούνται και σχετίζονται με το θέμα της έρευνας και πρέπει να καταγράφεται η γλώσσα του σώματος και η συμπεριφορά των συμμετεχόντων στη διάρκεια

της συνέντευξης (**Eisner, 1991**). Επιπλέον οφείλουν να καταγράφουν τα συμβάντα για τα οποία ενημερώνονται και να συνδυάζουν τις πληροφορίες και τα γεγονότα με βάση τη λογική καθώς θα πρέπει να καταλήξουν στο αποτέλεσμα όσων παρατηρούν.

Συμπερασματικά ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιείται αυτό προέρχεται από την αντιληπτική ικανότητα που διαθέτει ο κάθε ερευνητής για όσα συμβαίνουν γύρω του και πόσο σημαντικά ή ανούσια κρίνει ότι είναι τα δεδομένα που καταγράφει. Έπειτα από τη συλλογή των δεδομένων θα καταβάλλει προσπάθεια για την ερμηνεία και την ευρύτερη κατανόηση τους (**Eisner, 1991**) διαμέσου των βιβλιογραφικών αναφορών και από τη συνεργασία του με τους υπόλοιπους ερευνητές.

6.5.2 Μέθοδος συλλογής δεδομένων

Ένα από τα κυριότερα εργαλεία της ποιοτικής μεθόδου αποτελεί η συνέντευξη. Αφορά την αλληλεπίδραση και την επικοινωνία μεταξύ προσώπων .Καθοδηγείται από τον ερευνητή, έχοντας ως στόχο να αποσπάσει όσες περισσότερες πληροφορίες, που σχετίζονται με το αντικείμενο της έρευνας. (Cohen & Manion, 1992:307-308). Η ποιοτική μέθοδος (ημιδομημένη συνέντευξη) συνέδραμε στην προσπάθεια των ερευνητριών να αποδώσει εμπειρίες των υποκειμένων, να εμβαθύνει όσο το δυνατόν περισσότερο στα λεγόμενά τους και να αποκαλύψει το τι σήμαιναν οι εμπειρίες τους αυτές.

Για την εκπλήρωση του ερευνητικού στόχου της παρούσας ποιοτικής έρευνας επιλέχθηκαν οι ημιδομημένες συνεντεύξεις, οι οποίες χαρακτηρίζονται από μεγάλη ευελιξία και αποτελούν το καταλληλότερο εργαλείο μεθοδολογίας για την διερεύνηση:

- ο σκέψεων
- ο συναισθημάτων
- ο εμπειριών
- ο αντιλήψεων

των κοινωνικών λειτουργιών που εργάζονται στην Άρσις , στα Διαμερίσματα Ημιαυτόνομης Διαβίωσης Ασυνοδευτων Ανηλίκων / Άρσις και στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης .Τα είδη συνεντεύξεων της ποιοτικής έρευνας είναι η ημιδομημένη συνέντευξη και δομημένη συνέντευξη. Η ημιδομημένη συνέντευξη που επιλέχθηκε από τις ερευνήτριες αποτελείται από δύο θεματικούς άξονες (Α΄ άξονας: την ενσωμάτωση των προσφύγων στις χώρες υποδοχής και Β΄ άξονας: το ψυχολογικό υπόβαθρο των μετακινούμενων πληθυσμών) .

«Ημι-δομημένη συνέντευξη ονομάζεται εκείνη στην οποία ο ερευνητής δεν έχει μόνο έναν κατάλογο θεμάτων να καλύψει, αλλά και ερωτήσεων, που ενδεχομένως να διαφέρουν από συνέντευξη σε συνέντευξη» (Λαγουμιτζής, Βλαχόπουλος, & Κουτσογιάννης, 2015)

Περιλαμβάνει διάφορες κατηγορίες ερωτήσεων σε προκαθορισμένο και ευέλικτο πλαίσιο, χρησιμοποιώντας κυρίως ερωτήσεις ανοιχτού τύπου. Επιπλέον, εστιάζει στις προσωπικές απόψεις των συνεντευξιαζόμενων και βοηθάει στην διερεύνηση των ευαίσθητων ζητημάτων εις βάθος. Εφόσον συλλέξει τα δεδομένα ο ερευνητής προσπαθεί με κάθε τρόπο να τα ερμηνεύσει (Eisner, 2017).

Εκείνο λοιπόν που φέρει βαρύτητα στις ποιοτικές μεθόδους είναι η κρίση που πρέπει να έχει ο ερευνητής (Eisner, 2017). Στην παρούσα μελέτη για την ανάλυση των δεδομένων της έρευνας επιλέχθηκε η ανάλυση περιεχομένου, η οποία εστιάζει στην ελαχιστοποίηση των λέξεων – φράσεων των κειμένων και σχετίζονται με τα ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης. Η ελαχιστοποίηση των δεδομένων επιτυγχάνεται με την χρήση των κανόνων κωδικοποίησης.

6.6 Δείγμα Έρευνας

Στην παρούσα ποιοτική μελέτη το δείγμα αποτελούν οι εργαζόμενοι Κοινωνικοί Λειτουργοί στα Διαμερίσματα Ημιαυτόνομης Διαβίωσης Ανηλίκων/ Άρσις, στο Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης / Κέντρο Φιλοξενίας Προσφύγων Ανδραβίδας – Κυλλήνης, στον Εθνικό Οργανισμό Δημόσιας Υγείας - Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης (Κ.Υ.Τ.) Λέσβου και στην Άρσις. Η διεξαγωγή της έρευνας έγινε από πέντε επαγγελματίες κοινωνικούς λειτουργούς, οι οποίοι θωρήθηκαν ως κατάλληλοι και επαρκής στο να παρέχουν πληροφορίες για την έρευνα σχετικά με την ενσωμάτωση των προσφύγων στις χώρες υποδοχής και το ψυχολογικό υπόβαθρο των μετακινούμενων πληθυσμών.

Οι ερευνήτριες προσπάθησαν να αποκτήσουν μια γενική εικόνα του υπό μελέτη πληθυσμού, δηλαδή των κοινωνικών λειτουργών, εμβαθύνοντας στις προσωπικές σκέψεις, εμπειρίες και προτάσεις του κάθε συνεντευξιαζόμενου.

Η δειγματοληψία στην παρούσα εργασία είναι σκόπιμη (purposivesampling) και το δείγμα σκόπιμα και όχι τυχαία, έχει επιλεγεί, δηλαδή αφορά συγκεκριμένες ομάδες ή πληθυσμό που πληρούν κάποια προϋποθέσεις – χαρακτηριστικά (κοινωνικοί λειτουργοί) και με την θέληση τους έδωσαν σε βάθος και ολοκληρωμένες απαντήσεις για το θέμα της μελέτης (Μαντζούκας 2007, σελ93).

Καθοριστικό ρόλο στη διεξαγωγή αυτής της μελέτης έπαιξε επιλογή του δείγματος , που βασίστηκε στην καταλληλότητα και την επάρκεια ορισμένων κριτηρίων – χαρακτηριστικών καθώς και «ότι το φαινόμενο μελετάται μέσα από το φυσικό του πλαίσιο», επιδιώκοντας το δείγμα να είναι κατάλληλο για την ερμηνεία της μελέτης μας .

Ο αριθμός δείγματος, δηλαδή των κοινωνικών λειτουργών ήταν (5) , έχοντας ο καθένας τους εμπειρία στο τομέα του προσφυγικού, διαδραματίζοντας καθοριστικό ρόλο στην ενσωμάτωση των προσφύγων.

Τέλος, είναι ένα μικρός αριθμός δείγματος, γιατί στις ποιοτικές έρευνες ο αριθμός του δείγματος δεν είναι μεγάλος, αφού η ποιοτική έρευνα στοχεύει στην απόδοση της υποκειμενικής εμπειρίας των ατόμων και με βάση το αντιληπτικό σχετικιστικό περίγραμμα δε μπορεί να αποκτηθεί απόλυτα η ακριβής γνώση της αλήθειας και της ατομικής πραγματικότητας. (Μαντζούκας, 2007).

Πίνακας 1: Δείγμα έρευνας

ΠΛΑΙΣΙΟ	ΠΕΡΙΟΧΗ	ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ
Διαμερίσματα Ημιαυτόνομης Διαβίωσης Ανηλίκων/ Άρσις	Ήπειρος	1
Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης / Κέντρο Φιλοξενίας Προσφύγων	Ανδραβίδας – Κυλλήνης	2
Εθνικό Οργανισμό Δημόσιας Υγείας - Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης (Κ.Υ.Τ.	Λέσβος	1
Άρσις	Ήπειρος	1

6.7Χρονοδιάγραμμα έρευνας

Η παρούσα έρευνα είχε συνολικά διάρκεια έξι μηνών καθώς ξεκίνησε τον Αύγουστο του 2021 και τελείωσε τον Ιανουάριο του 2022. Το θεωρητικό μέρος είχε διάρκεια ένα μεγάλο διάστημα και έτσι για μία μικρή περίοδο οι ερευνήτριες έπρεπε να εργάζονται παράλληλα και στα δύο μέρη. Όσο αφορά την εύρεση των συμμετεχόντων, παρουσιάστηκαν κάποιες περιοριστικές

δυσκολίες λόγω πανδημίας αλλά ευτυχώς η έρευνα ολοκληρώθηκε με απόλυτη επιτυχία. Πραγματοποιήθηκαν πολλές επικοινωνίες με επαγγελματίες κοινωνικούς λειτουργούς και όσοι δέχθηκαν να λάβουν μέρος στη συνέντευξη της ποιοτικής έρευνας δραστηριοποιούνται σε Ήπειρο, Ανδραβίδα και Μυτιλήνη.

<u>Πίνακας 2: Χρονοδιάγραμμα έρευνας</u>						
<u>Δράσεις/ Μήνες</u>	<u>Φεβρουάριος</u> <u>2021</u>	<u>Μάρτιος-</u> <u>Μάιος</u> <u>2021</u>	<u>Ιούνιος –</u> <u>Αύγουστο</u> <u>ς 2021</u>	<u>Σεπτέμβριος-</u> <u>Νοέμβριος</u> <u>2021</u>	<u>Δεκέμβριος</u> <u>2021</u>	<u>Ιανουάριο</u> <u>2022</u>
Έρευνα βιβλιογραφίας						
Έναρξη συγγραφής θεωρητικού μέρους						
Οργάνωση έρευνας						
Διεξαγωγή συνεντεύξεων						
Κωδικοποίηση πληροφοριών						
Αποτελέσματα						
Υποβολή πτυχιακής εργασίας						

6.8 Εγκυρότητα και Αξιοπιστία Έρευνας

Στην ποιοτική έρευνα, οι έννοιες της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας επιτυγχάνονται από την ικανοποίηση συγκεκριμένων κριτηρίων και στρατηγικών, όπως με την επίτευξη της ενδελεχή περιγραφής της ερευνητικής διαδικασίας, της ερευνητικής συνέπειας, που ακολουθήθηκε από τον ερευνητή, καθώς και από το δείγμα της έρευνας.

Η εγκυρότητα (validity) δείχνει:

A. αν οι μετρήσεις του εργαλείου που χρησιμοποιήθηκε εξηγούν τα δεδομένα της έρευνας που συγκεντρώθηκαν

B. και εάν η ερμηνεία των αποτελεσμάτων ανταποκρίνεται επαρκώς στους ερευνητικούς σκοπούς .

Κατά κύριο λόγο οι ερευνήτριες, θέλοντας να διασφαλίσουν την εγκυρότητα της έρευνας στόχευαν στην εις βάθος ανάλυση περιεχομένου των ερευνητικών ερωτημάτων και στην ελαχιστοποίηση της μεροληψίας των ερευνητριών τόσο κατά την διάρκεια των συνεντεύξεων, όσο και κατά την διεξαγωγή των ερωτήσεων

Η αξιοπιστία (credibility) σε μια ποιοτική έρευνα δείχνει την ποιότητα των δεδομένων τα οποία συλλέχτηκαν κατά τη διάρκειά της , την ισχύ του μεθοδολογικού σχεδιασμού και στο πώς αυτός ο σχεδιασμός και τα δεδομένα από την διεξαγωγή της συνέντευξης οδηγούν σε αληθινά και άξια εμπιστοσύνης ευρύτατα (Levin& O' Donnel, 1999· Lincoln, 2001)). Η έννοια της αξιοπιστίας αφορά κατά πόσο τα ίδια εργαλεία συλλογής δεδομένων παράγουν τα ίδια αποτελέσματα.

Στην παρούσα έρευνα για την διασφάλιση της εγκυρότητας οι ερευνήτριες έκαναν χρήση μαγνητοφώνου, καταγράφοντας με ακρίβεια τα λεγόμενα τους και παρουσιάζοντας αναλυτικά τη γλωσσική έκφραση των συμμετεχόντων. Τέλος, θέλοντας να ενισχύσουμε την αξιοπιστία της παρούσας έρευνας κατά την διάρκεια την ερευνητικής διαδικασίας, τα δεδομένα που είχαμε συλλέξει από τις απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις και η ερμηνεία- αποτελέσματα των ευρύτατων της έρευνας τα οποία σχετίζονταν με τους Κοινωνικούς Λειτουργούς των δομών που συμμετείχαν στην έρευνα επιστράφηκαν σε αυτούς/ές με σκοπό την επαλήθευση της αξιοπιστίας τους.

7.1 Εισαγωγή

Η παρούσα ποιοτική έρευνα αποτελεί μια ημιδομημένη συνέντευξη και εστιάζει στο να μελετήσει την ενσωμάτωση των μετακινούμενων πληθυσμών στις χώρες υποδοχής. Η συνέντευξη λόγω πανδημίας διεξήχθη διαδουκτυκά και όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι έδειξαν αμέριστο ενδιαφέρον και διάθεση να πάρουν μέρος ώστε να απαντήσουν με απόλυτη ειλικρίνεια για το παρόν θέμα. Η ενσωμάτωση των προσφύγων στις χώρες υποδοχής αποτελεί μία περίπλοκη και δύσκολη διαδικασία κατά την οποία η προσπάθεια που χρειάζεται να κάνουν τόσο οι εξειδικευμένοι επαγγελματίες όσο και ο προσφυγικός πληθυσμός για να επιτευχθεί με επιτυχία είναι μεγάλη. Όλοι οι επαγγελματίες έδειξαν μεγάλη προθυμία για να μοιραστούν τις απόψεις, τις σκέψεις και τις γνώσεις τους όσον αφορά το προσφυγικό ζήτημα, καθώς διαθέτουν μεγάλη εμπειρία από τη εργασία τους στα Διαμερίσματα Ημιαυτόνομης Διαβίωσης Ανηλίκων/ Άρσις, στο Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης / Κέντρο Φιλοξενίας Προσφύγων Ανδραβίδα – Κυλλήνης, στον Εθνικό Οργανισμό Δημόσιας Υγείας -Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης (Κ.Υ.Τ.) Λέσβου και στην Άρσις. Η διεξαγωγή της έρευνας έγινε από πέντε επαγγελματίες κοινωνικούς λειτουργούς που δραστηριοποιούνται στη Μυτιλήνη, στην Ανδραβίδα και στην Ήπειρο.

Στην έρευνα αναλύονται ζητήματα που έχουν σχέση με τις αντιξοότητες κατά την κοινωνική ενσωμάτωση. Δίνεται μεγάλη βάση στα σημεία που χρειάζεται να εφιστήσει την προσοχή του ένας κοινωνικός λειτουργός, ώστε να ενσωματωθούν οι μετακινούμενοι πληθυσμοί. Περιγράφεται ο βαθμός συνεργασία εξυπηρετούμενων και επαγγελματιών και μελετώνται οι αιτίες που η Ελληνική Κοινωνία δυσκολεύεται να αποδεχθεί τους πρόσφυγες. Ακόμα διερευνώνται οι ψυχικές διαταραχές που παρουσιάζουν οι μετακινούμενοι πληθυσμοί, οι τρόποι με τους οποίους τα δύσκολα βιώματα επιδρούν στην ψυχική τους υγεία, εξετάζονται τα μοντέλα παρέμβασης που χρησιμοποιούνται από τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας για την αντιμετώπιση των δυσκολιών των προσφύγων και τέλος ερευνάται το αν διενεργούνται συνεδρίες για την ψυχική υγεία των μετακινούμενων πληθυσμών.

Οι θεματικοί άξονες της συνέντευξης είναι δύο :

Α' άξονας ο οποίος αφορά την ενσωμάτωση των προσφύγων στις χώρες υποδοχής

&

Β' άξονας ο οποίος αφορά **το ψυχολογικό υπόβαθρο των μετακινούμενων πληθυσμών**

7.2 Άξονες συνέντευξης

Α' ΑΞΟΝΑΣ ΑΦΟΡΑ : ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ. ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ.

Ε.1 Ποια θεωρείτε ότι αποτελούν τα κύρια σημεία που κάθε επαγγελματίας κοινωνικός λειτουργός πρέπει να επιστήσει την προσοχή του όσο αφορά την κοινωνική ενσωμάτωση των μετακινούμενων πληθυσμών στις χώρες υποδοχής και ποιοι οι λόγοι που επιλέγετε τα σημεία αυτά;

Ε. 2 Ποιες κατά τη γνώμη σας είναι οι δυσκολίες/αντιξοότητες που αντιμετωπίζουν οι μετακινούμενοι πληθυσμοί κατά την άφιξή τους στις χώρες υποδοχής , οι οποίες τους δυσκολεύουν στην ενσωμάτωσή τους στις νέες συνθήκες διαβίωσης;

Ε. 3 Πιστεύετε ότι υπάρχει συνεργασία των εξυπηρετούμενων προσφυγικών ομάδων ως προς τις οδηγίες που τους δίνονται από τους αρμόδιους, με σκοπό να διευκολυνθεί η ένταξη τους στη χώρα υποδοχής;

Ε. 4 Ποιοι πιστεύετε ότι είναι οι λόγοι που η Ελληνική κοινωνία δυσκολεύεται να αποδεχτεί τους μετακινούμενους πληθυσμούς και με ποιους τρόπους θα μπορούσε αυτό να αντιμετωπιστεί;

Β' ΑΞΟΝΑΣ ΑΦΟΡΑ: ΤΟ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΩΝ ΜΕΤΑΚΙΝΟΥΜΕΝΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ. ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ.

Ε.1 Ποιες κατά τη γνώμη σας είναι οι κυριότερες ψυχικές διαταραχές που εντοπίζονται στους μετακινούμενους πληθυσμούς;

Ε. 2 Πως πιστεύετε ότι επιδρούν οι δύσκολες εμπειρίες που έχουν βιώσει οι προσφυγικές ομάδες στην ψυχική τους υγεία;

E.3 Ποια είναι τα μοντέλα παρέμβασης που χρησιμοποιούνται από τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας για την αντιμετώπιση των ψυχικών διαταραχών;

E. 4 Διενεργούνται συνεδρίες ή ψυχοθεραπευτικές ομάδες για να λάβουν βοήθεια οι εξυπηρετούμενοι που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην καθημερινότητά τους; Αν ναι, με ποια συχνότητα;

7.3 Ποιοτική ανάλυση έρευνας

Α' ΑΞΟΝΑΣ : Η ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ

Στο συγκεκριμένο άξονα οι ερωτήσεις αφορούν οποιοδήποτε παράγοντα συμβάλλει με αρνητικό ή θετικό τρόπο στην ενσωμάτωση των μετακινούμενων πληθυσμών στις χώρες υποδοχής. Κύριο μέλημα των ερωτήσεων είναι να διερευνηθούν οι γνώσεις και οι απόψεις των συνεντευξιαζόμενων όσον αφορά τα σημεία που θα πρέπει ένας επαγγελματίας να έχει υπόψιν του, με στόχο να παρέχει στον εξυπηρετούμενο του την κατάλληλη βοήθεια που χρειάζεται. Τέλος, μέσα από την εμπειρία τους θα παραθέσουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ένας πρόσφυγας στη διάρκεια παραμονής του στη χώρα υποδοχής οι οποίες του δημιουργούν εμπόδια για την ομαλή ένταξη του στο νέο περιβάλλον.

- Στην **E.1** Ποια θεωρείτε ότι αποτελούν τα κύρια σημεία που κάθε επαγγελματίας κοινωνικός λειτουργός πρέπει να εφιστήσει την προσοχή του όσο αφορά την κοινωνική ενσωμάτωση των μετακινούμενων πληθυσμών στις χώρες υποδοχής και ποιοι οι λόγοι που επιλέγετε τα σημεία αυτά;

Κάθε επαγγελματίας κοινωνικός λειτουργός είναι αναγκαίο να εστιάσει την προσοχή του σε κάποια πολύ σημαντικά σημεία τα οποία θα τον καθοδηγήσουν να προσφέρει την κατάλληλη βοήθεια στην ενσωμάτωση των μετακινούμενων πληθυσμών. Η πλειοψηφία των συνεντευξιαζόμενων κοινωνικών λειτουργών που δραστηριοποιούνται στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης, στα Διαμερίσματα Ημιαυτόνομης Διαβίωσης Ανηλίκων και στην Άρσις,

απάντησαν στην Ε.1 με κοινό τρόπο σκέψης και οι απόψεις τους συμφωνούν. Κατά τα λεγόμενα τους, **η κοινωνική ενσωμάτωση, όπως η εκπαίδευση, η εύρεση εργασίας** είναι δύο σημεία που κάθε επαγγελματίας εστιάζει την προσοχή του καθώς συμβάλλουν θετικά στην ενσωμάτωση των προσφύγων στη διάρκεια παραμονής τους στη χώρα υποδοχής.

Ειδικότερα:

« Αρχικά θεωρώ πως θα πρέπει να γίνεται μια διερεύνηση για τις μελλοντικές βλέψεις του επωφελούμενου, στην συνέχεια ο επαγγελματίας κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να βρίσκεται σε συνεχή επικοινωνία με όλους τους φορείς που αποσκοπούν στην κοινωνική ένταξη των μεταναστών, ώστε να λαμβάνουν τις υπηρεσίες τους (π.χ. εκπαίδευση) » (Σ1)

«Τα βασικότερα σημεία τα οποία χρειάζεται να επικεντρωθεί κάποιος προκειμένου να επιτευχθεί σε έναν βαθμό η κοινωνική ενσωμάτωση των Μετακινούμενων Πληθυσμών στην χώρα υποδοχής θεωρώ πως είναι η δυνατότητα να μπορούν οι ωφελούμενοι να είναι - όσο γίνεται - αυτόνομοι στην καθημερινότητα τους, να μπορούν να επικοινωνούν, να ενταχθούν σε δραστηριότητες υψίστης σημασίας για την κοινωνική τους ενσωμάτωση (όπως π.χ. η εκπαίδευση, η εργασία)» (Σ2)

«Οι στόχοι της ενσωμάτωσης στη χώρα υποδοχής αφορούν την εύρεση εργασίας, την εκπαίδευση και την ευρύτερη κοινωνικοποίηση. Χρειάζεται σαν επαγγελματίες να ενδυναμώνουμε, να στηρίζουμε και να κατανοούμε τα χαρακτηριστικά της ομάδας που εξυπηρετούμε. Έχει ιδιαίτερη σημασία η γνώση αυτών καθώς ο κάθε άνθρωπος αντιμετωπίζει πολύ διαφορετικά τον τρόπο και τον χρόνο που θα επιλέξει να ενσωματωθεί σε ένα καινούργιο περιβάλλον αλλά και το βαθμό δυσκολίας που θα παρουσιάσει όσον αφορά την προσαρμογή του.» (Σ3)

«Ο κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να στοχεύσει στην ψυχολογία του εκάστοτε ανθρώπου, στο επικοινωνιακό και μορφωτικό του επίπεδο καθώς επίσης και στις δυνατότητες αυτού. Ακόμη, αποτελεί σημαντικό παράγοντα, ο επαγγελματίας, να εκμαιεύσει από το κάθε άτομο το αίσθημα του ανήκειν και της αποδοχής σε μια ομάδα.» (Σ4)

«Σημεία που θα πρέπει να επισημάνει την προσοχή του ο Κοινωνικός Λειτουργός είναι η ενημέρωση των μετακινούμενων πληθυσμών για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους (σε

συνεργασία με τη νομική υποστήριξη) καθώς και τη λειτουργία του συστήματος της χώρας υποδοχής, σύνδεση με τις δημόσιες υπηρεσίες, ψυχοκοινωνική υποστήριξη όσον αφορά τους μελλοντικούς στόχους και την ομαλή προσαρμογή του σε χώρες με διαφορετική κουλτούρα, με σκοπό να αποφευχθεί το αίσθημα του “ανεπιθύμητου”.» (Σ5)

Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι ως επί το πλείστον οι αντιλήψεις τους συμφωνούν σε κάποια πολύ σημαντικά σημεία όπως: **στην κοινωνική ενσωμάτωση των προσφύγων, στην εκπαίδευση, στην εύρεση εργασίας και στο ψυχολογικό προφίλ των μετακινούμενων ομάδων.** Όλοι οι επαγγελματίες διατύπωσαν σκέψεις με διαφορετικό τρόπο μεν αλλά με κοινό τρόπο δε, ότι για να μπορέσει να ενσωματωθεί ένα άτομο σε ένα καινούργιο περιβάλλον το οποίο του είναι παντελώς άγνωστο χρειάζεται, η απαραίτητη υποστήριξη από επαγγελματίες κοινωνικούς λειτουργούς, δομές αλλά και την ίδια την κοινωνία. Επιπλέον, είναι πολύ σημαντικό να μπορέσει και εφόσον το επιθυμεί να αποκτήσει εκπαιδευτική πλαισίωση και οικονομική ανεξαρτησία.

- Στην Ε. 2 Ποιες κατά τη γνώμη σας είναι οι δυσκολίες/αντιξοότητες που αντιμετωπίζουν οι μετακινούμενοι πληθυσμοί κατά την άφιξή τους στις χώρες υποδοχής, οι οποίες τους δυσκολεύουν στην ενσωμάτωσή τους στις νέες συνθήκες διαβίωσης;

Οι συνεντευξιαζόμενοι κλήθηκαν με βάση την εμπειρία που έχουν αποκτήσει να παραθέσουν τις απόψεις τους όσον αφορά τις αντιξοότητες με τις οποίες έρχονται αντιμέτωποι οι μετακινούμενοι πληθυσμοί. Συνολικά, οι απαντήσεις που λάβαμε στη διάρκεια της συνέντευξης ήταν στην πλειοψηφία κοινές. Κατά τα λεγόμενα τους, οι παράγοντες που δυσκολεύουν στην κοινωνική ενσωμάτωση αφορούν την δυσκολία στην επικοινωνία, αφού δεν γνωρίζουν τη γλώσσα της χώρας στην οποία προσήλθαν, την κουλτούρα, το πολιτισμικό υπόβαθρο, την νοοτροπία, τις άνισες ευκαιρίες, τις τραυματικές τους εμπειρίες, τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις, το νομικό πλαίσιο στην χώρα υποδοχής. Επιπλέον, έρχονται αντιμέτωποι με τις ανθυγιεινές συνθήκες διαβίωσης, την αδυναμία κάλυψη βασικών καθημερινών αναγκών τους και την δυσκολία εύρεσης εργασίας.

Ειδικότερα:

« Γλώσσα, κουλτούρα – νοοτροπία, θρησκευτικές πεποιθήσεις, τραύμα (σύννηθες για όσους προέρχονται από εμπόλεμες περιοχές) » (Σ1)

« Η γλώσσα, η διαμονή, η δυσκολία εύρεσης εργασίας (όχι μόνο λόγω της επικοινωνίας αλλά και επειδή ενώ πολλοί ωφελούμενοι έρχονται στη χώρα μας ακόμα και με εκπαίδευση πανεπιστημιακού επιπέδου, είναι τρομερά δύσκολο να αναγνωριστεί η εκπαίδευση αυτή) » (Σ2)

« Οι προσδοκίες των προσφύγων και οι αντιλήψεις τους για την κοινωνία υποδοχής, η απώλεια της κοινωνικής τους θέσης, αντιμετώπιση νέων αξιών και τρόπου ζωής, περιορισμένη πρόσβαση σε εκπαίδευση και εργασία (άνισες ευκαιρίες). Οι αντιλήψεις της κοινωνίας υποδοχής για άλλες πολιτισμικές ομάδες, τα ελλιπή δίκτυα υποστήριξης.» (Σ3)

«Δεν υπάρχει σαφής εικόνα και οδηγίες για το τι ισχύει για την νομική τους υπόθεση και την παραμονή τους στην κάθε χώρα υποδοχής. Η αβεβαιότητα - άγνοια αλλά και η μεγάλη αναμονή και καθυστέρηση προκαλεί μια σύγχυση η οποία διαχειρίζεται με δυσκολία.» (Σ4)

«Δυσκολίες που καλούνται να ξεπεράσουν οι μετακινούμενοι πληθυσμοί κατά την άφιξη τους στις χώρες υποδοχής αφορούν σε πρώτο στάδιο τη γλώσσα επικοινωνίας, όπου λόγω αυτής αδυνατούν ή καθυστερούν το αίτημα τους, πολλές φορές οι μητρικές τους γλώσσες στερούνται διερμηνείας (π.χ. λόγω διαλέκτων) και αυτό καθιστά πολύ πιο δύσκολη τη διαδικασία καταγραφής και αιτήματος. Σε επόμενο στάδιο, αντιξοότητες κατά την είσοδό τους στη χώρα όπως τα κέντρα κράτησης όπου συνήθως είναι η πρώτη φιλοξενία των μετακινούμενων πληθυσμών, σε άθλιες συνθήκες άνευ σεβασμού και κάλυψης βασικών αναγκών και έπειτα η μεγάλη δυσκολία της αναμονής.» (Σ5)

Η κοινωνική λειτουργός στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης στη Λέσβο αναφέρει στα λεγόμενα της μία αρκετά ενδιαφέρουσα άποψη που αξίζει να αναφερθεί και προκύπτει από την εμπειρία της στο πλαίσιο που δραστηριοποιείται. Αναφέρει ότι ένας παράγοντας που δυσκολεύει κατά πολύ την ενσωμάτωση των προσφύγων στις χώρες υποδοχής αποτελεί ο τρόπος που αντιμετωπίζονται από τον εγχώριο πληθυσμό αλλά και από τη μεταναστευτική πολιτική ή οποία δεν αποσκοπεί στην κοινωνική ένταξη αλλά έχει ενίοτε εκδικητικό χαρακτήρα.

« η αντιμετώπιση πολλές φορές των γηγενών και κυρίως, η μεταναστευτική πολιτική που επικρατεί κάθε φορά και η οποία, ειδικά τα τελευταία χρόνια, δεν έχει στόχο την ενσωμάτωση των ανθρώπων αυτών στην χώρα Υποδοχής αλλά περισσότερο θα έλεγα λειτουργεί σε μια βάση "ξεκαθαρίσματος" ενώ ενίοτε έχει και "εκδικητικό" χαρακτήρα.» (Σ2)

Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι οι συνεντευξιαζόμενοι από την εργασία και την εμπειρία τους στις δομές που δραστηριοποιούνται έχουν καταλήξει ότι παράγοντες όπως η γλώσσα, η κουλτούρα, το πολιτισμικό υπόβαθρο, η δυσκολία εύρεσης εργασίας, αντίξοες συνθήκες διαβίωσης και η έλλειψη σαφών οδηγιών για το τι ισχύει για το νομική τους υπόθεση και την παραμονή τους στην χώρα υποδοχής δυσκολεύουν κατά πολύ στην ενσωμάτωση των προσφυγικών ομάδων στην χώρα υποδοχής. Με βάση όσα δήλωσαν προκύπτει ότι η κοινωνικοποίηση είτε δεν επιτυγχάνεται στο βαθμό που πρέπει, είτε δεν επιτυγχάνεται συνολικά καθώς δεν πληρούνται πολλά από τα απαραίτητα κριτήρια.

- **Στην Ε.3 Πιστεύετε ότι υπάρχει συνεργασία των εξυπηρετούμενων προσφυγικών ομάδων ως προς τις οδηγίες που τους δίνονται από τους αρμόδιους, με σκοπό να διευκολυνθεί η ενσωμάτωσή τους στη χώρα υποδοχής;**

Οι συνεντευξιαζόμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν μία ερώτηση που έχει πολύ σημαντικό ρόλο για την ενσωμάτωση των μετακινούμενων πληθυσμών καθώς για να επέλθει μία ουσιαστική αλλαγή σε μία δυσκολία χρειάζεται συνεργασία ανάμεσα σε επαγγελματίες και εξυπηρετούμενο ως προς τις οδηγίες που δίνονται. Οι απαντήσεις που έδωσαν οι ερωτηθέντες βασίζονται στα προσωπικά βιώματα που έχουν σαν επαγγελματίες χωρίς να παρουσιάζουν ισχυρογνωμοσύνη για τις πεποιθήσεις και τις εμπειρίες τους. Ορισμένοι θεωρούν ότι παρατηρείται σε γενικές γραμμές συνεργασία με τους μετακινούμενους πληθυσμούς θέτοντας όμως κάποια σημεία που πρέπει να λάβει υπόψιν του κάθε αρμόδιος με γνώμονα το σκεπτικό ότι χρειάζεται να υπάρχει υπομονή για να επέλθει η ολοκληρωτική συνεργασία όταν λόγω κάποιων παραγόντων παρουσιάζονται δυσκολίες, ενώ άλλοι παραθέτουν απόψεις που περιγράφουν και τις δύο πλευρές καθώς η συνεργασία βασίζεται και στην προσωπικότητα και στα κίνητρα που έχει ο κάθε εξυπηρετούμενος.

Ειδικότερα:

« Όχι πάντα» (Σ1)

« Σε γενικές γραμμές πιστεύω πως οι άνθρωποι είναι και θέλουν να είναι συνεργάσιμοι. Δεν θα πρέπει όμως να ξεχνάμε και εμείς και οι αρμόδιοι γενικά, τα ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού αυτού αλλά και το τι έχουν ζήσει οι περισσότεροι πριν έρθουν στην χώρα, μα φυσικά, υπάρχουν και περιπτώσεις που δεν εντάσσονται ακριβώς στα παραπάνω, αλλά θα επικεντρωθώ στην πλειονότητα των περιπτώσεων.» (Σ2)

«Όχι πάντα. Εξαρτάται από την προσωπικότητα (βαθμός αναζήτησης αλλαγής) και από τα κίνητρα της μετανάστευσης.» (Σ3)

«Δεν θα έλεγα ότι υπάρχει άψογη συνεργασία από τους αρμόδιους αλλά θεωρώ επίσης πως οι εξυπηρετούμενες προσφυγικές ομάδες λόγω των δυσκολιών και των αντιξοοτήτων που συνέβησαν κατά την διάρκεια του ταξιδιού αλλά και εξαιτίας της γλώσσας, δυσκολεύονται να κατανοήσουν τις πληροφορίες που, τυχόν, λαμβάνουν. Ωστόσο σε καμία περίπτωση δεν νομίζω οι αρμόδιες υπηρεσίες είναι απόλυτα βοηθητικές και υποστηρικτικές στην δύσκολη αυτή μετάβαση των πληθυσμιακών ομάδων.»(Σ4)

«Το κίνητρο για συνεργασία ώστε να διευκολυνθεί η προσαρμογή τους στη χώρα υποδοχής εξαρτάται πάντα από την κατάσταση την οποία έχει αντιμετωπίσει ο άνθρωπος στη χώρα του αλλά και κατά το διάστημα του ταξιδιού του για να φτάσει στη χώρα υποδοχής. Αναφερόμαστε σε μία ευάλωτη πληθυσμιακή ομάδα όχι μόνο λόγω της εμπόλεμης χώρας από την οποία προέρχονται, αλλά και λόγω της διαδικασίας μετακίνησης, όπου η αβεβαιότητα και η αντιξοότητα είναι γεγονός. Για τη συνεργασία εργαζόμενων και εξυπηρετούμενων σημαντικό είναι το αίσθημα της ασφάλειας και της εμπιστοσύνης, το οποίο τις περισσότερες φορές έχει εξαλειφθεί πλήρως για τους παραπάνω λόγους. Ως εκ τούτου, συνδυαστικά με το γεγονός ότι οι τεράστιες προσφυγικές ροές έκαναν την έναρξη τους μερικά χρόνια πριν, σε χώρες υποδοχής όπως η Ελλάδα που δεν ήταν κατάλληλα προετοιμασμένη και οικονομικά ισορροπημένη και δεν είχε σχετικό ερευνητικό φάσμα, ώστε να υπάρχει ένας κύριος οδηγός ως προς τον τρόπο ένταξης και προσαρμογής...» (Σ5)

Διαπιστώνουμε ότι υπάρχουν διαφορετικές απαντήσεις καθώς ο εκάστοτε επαγγελματίας πέραν των διαφορετικών εμπειριών που έχει, παρουσιάζει και διαφορετική οπτική για τη

συμπεριφορά των εξυπηρετούμενων όσον αφορά τη συνεργασία. Από τη συνέντευξη το κοινό σημείο που προκύπτει από τους ερωτηθέντες είναι ότι αναγνωρίζουν πώς υπάρχουν δύο πλευρές καθώς πάντα θα υπάρχουν οι εξαιρέσεις και κανένας δεν εκφράζει απόλυτα την πεποίθηση ότι παρατηρείται επιθυμία ή απροθυμία για συνεργασία. Υπάρχουν δύο διαφορετικές κατηγορίες εξυπηρετούμενων και οι κοινωνικοί λειτουργοί που απάντησαν έχουν γνώση αυτών.

- Στην Ε. 4 **Ποιοι πιστεύετε ότι είναι οι λόγοι που η Ελληνική κοινωνία δυσκολεύεται να αποδεχτεί τους μετακινούμενους πληθυσμούς και με ποιους τρόπους θα μπορούσε αυτό να αντιμετωπιστεί;**

Η Ελληνική κοινωνία πέραν κάποιων εξαιρέσεων έχει δείξει ότι πολλές φορές δυσκολεύεται να αποδεχθεί τους μετακινούμενους πληθυσμούς λόγω πολλών αιτιολογιών. Οι συνεντευξιαζόμενοι απάντησαν με απόλυτη ειλικρίνεια μοιράζοντας τις απόψεις τους πάνω σε αυτό το ζήτημα. Στην πλειοψηφία τους οι κοινωνικοί λειτουργοί συμφωνούν στο ότι οι λόγοι που η ελληνική κοινωνία δεν αποδέχεται τους πρόσφυγες είναι ο φόβος του διαφορετικού λόγω χρώματος, θρησκευτικών πεποιθήσεων, λόγω υπεροχής μίας φυλής η οποία βασίζεται σε βιολογικές και πολιτισμικές διαφορές και ποικίλες αιτίες που έχουν σχέση με την παραβατική συμπεριφορά.

Ειδικότερα:

« Κατά τη γνώμη μου ο κυριότερος λόγος που η κοινωνία δυσκολεύεται να αποδεχτεί τους μετακινούμενους πληθυσμούς είναι ο φόβος για το διαφορετικό, η αίσθηση που δημιουργείται στον κόσμο ότι οι άνθρωποι αυτοί είναι "κατώτεροι", και η ανησυχία πως λόγω αυτών, κατά πάσα πιθανότητα θα κάνουν κακό στην ελληνική κοινωνία, θα έχουν παραβατική συμπεριφορά, θα δημιουργούν συμπλοκές.» (Σ2)

« Διαστρεβλωμένες αναπαραστάσεις (στερεότυπα), κοινωνική κατηγοριοποίηση, ρατσισμός (υπεροχή μίας φυλής με βάση βιολογικές ή πολιτισμικές διαφορές), άρνηση ομοιοτήτων και έμφαση στις διαφορές.» (Σ3)

«Αυτή τη χρονική στιγμή θεωρώ πως η δυσκολία να αποδεχτεί τους μετακινούμενους πληθυσμούς έγκειται στην ποσότητα των εισροών σε πρώτο επίπεδο και σε δεύτερο επίπεδο στη θρησκεία, τα ήθη και τα έθιμα των ομάδων αυτών.» (Σ5)

Η κοινωνική λειτουργός του κέντρου φιλοξενίας Ανδραβίδας- Κυλλήνης παραθέτει μία διαφορετική άποψη καθώς θεωρεί ότι οι λόγοι δυσκολίας αποδοχής των μετακινούμενων πληθυσμών από την Ελληνική κοινωνία είναι κυρίως οικονομικού και χωροταξικού χαρακτήρα:

« Κυρίως είναι οικονομικοί οι λόγοι που οι Ελληνική κοινωνία δυσκολεύεται να αποδεχτεί τους μετακινούμενους πληθυσμούς, όπως επίσης και χωροταξικοί, αφού τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα έχει δεχτεί μεγάλα κύματα μεταναστευτικών ροών.» (Σ1)

Η κοινωνική λειτουργός στα Διαμερίσματα Ημιαυτόνομης Διαβίωσης Ανηλίκων/ Άρσις, παραθέτει μια διαφορετική άποψη και τονίζει την σημασία ύπαρξης νομικού πλάνου στην χώρα υποδοχής και διαμονής των μετακινούμενων πληθυσμών.

«Η δυσκολία αυτή μπορεί να συμβαίνει καθώς δεν υπάρχουν οι κατάλληλες υποδοχές και βιώσιμες συνθήκες για τους ανθρώπους αυτούς. Ακόμη, πιστεύω, ότι δεν υπάρχει ξεκάθαρη εικόνα στο τι θα συμβεί με την νομική τους υπόσταση στην χώρα, τότε και αν θα λάβουν απάντηση από την ίδια την κοινωνία. Κατά την γνώμη μου, οι συνθήκες αυτές μπορεί να αλλάξουν ξεκινώντας από την ύπαρξη κατάλληλα διαμορφωμένων χώρων που θα είναι λειτουργικοί να φιλοξενήσουν ανθρώπους αλλά, ακόμη, και όχι τόσο μεγάλη καθυστέρηση αναφορικά με τον νομικό πλάνο αυτών στη χώρα» (Σ4).

Όσον αφορά το δεύτερο μέρος της Ε. 4 για τους τρόπους αντιμετώπισης της δυσκολίας που έχει η ελληνική κοινωνία να αποδεχθεί τα προσφυγικά κύματα οι απαντήσεις που έχουν ληφθεί αναφέρουν την επικοινωνία, τη συνεργασία και τη γενικότερη επαφή που πρέπει να αποκτήσει ο ελληνικός πληθυσμός με τους πρόσφυγες ενώ την ίδια στιγμή οι αρμόδιοι των δομών χρειάζεται να τους παρέχουν όσα χρειάζονται για να έχουν αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης.

« Μείωση προκατάληψης μέσω καταστάσεων διομαδικής επαφής όπου οι δύο πληθυσμοί συνεργάζονται » (Σ3)

« Αν αλλάξουμε τον τρόπο που αντιμετωπίζουμε και συμπεριφερόμαστε στους ωφελούμενους, αν πχ. τους παρέχουμε τα αναγκαία ώστε να ζουν όπως πρέπει, τους υποστηρίζουμε στο να δουλεύουν κλπ. » (Σ2)

«Κατά την γνώμη μου, οι συνθήκες αυτές μπορεί να αλλάξουν ξεκινώντας από την ύπαρξη κατάλληλα διαμορφωμένων χώρων που θα είναι λειτουργικοί να φιλοξενήσουν ανθρώπους αλλά, ακόμη, και όχι τόσο μεγάλη καθυστέρηση αναφορικά με τον νομικό πλάνο αυτών στη χώρα.»(Σ4)

Διαπιστώνουμε λοιπόν πώς στην πλειοψηφία υπάρχει ομοφωνία ότι οι αιτίες που δυσκολεύουν την Ελληνική κοινωνία να αποδεχθεί τους μετακινούμενους πληθυσμούς αφορά κυρίως την αμφιβολία και το φόβο προς τη διαφορετικότητα η οποία προκύπτει από ορισμένα δυσάρεστα γεγονότα που έχουν οδηγήσει στη δυσκολία αποδοχής και σε λανθασμένα στερεότυπα και προκαταλήψεις. Φυσικά όπως υποστήριξε και η (Σ1) οι λόγοι που παρατηρείται το φαινόμενο αυτό έχουν να κάνουν και με οικονομικούς αλλά και χωροταξικούς παράγοντες καθώς τα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης φιλοξενούν τεράστιο αριθμό προσφύγων και χρειάζονται άμεση αποσυμφόρηση καθώς προκαλούνται παρά πολλά προβλήματα από τη συνύπαρξη ενός τεράστιου αριθμού ατόμων. Τέλος είναι εμφανές ότι για να αντιμετωπιστεί η δυσκολία της αποδοχής είναι αναγκαία η ορθή πληροφόρηση όσον αφορά το προσφυγικό φαινόμενο και η απόκτηση επαφής μεταξύ ελληνικής κοινωνίας και προσφυγικών ομάδων

Αξίζει να τονιστεί η προσωπική άποψη της (Σ5) στην Άρσις Ηπείρου για την αποδοχή των μετακινούμενων πληθυσμών:

«Σε μία κοινωνικά χρονική στιγμή όπου η Ελληνική κοινωνία κάνει προσπάθειες εκσυγχρονισμού και εκμοντερνισμού προσπαθώντας να πλησιάσει περισσότερο τα κοινωνικά πρότυπα της Ευρώπης καλείται ταυτόχρονα να υποδεχθεί πληθυσμιακές ομάδες με κανόνες και ήθη που θυμίζουν παλαιότερες μη εξελισσόμενες κοινωνίες»

Β' ΑΞΟΝΑΣ ΑΦΟΡΑ : ΤΟ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΩΝ ΜΕΤΑΚΙΝΟΥΜΕΝΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ

Ο συγκεκριμένος άξονας κύριο μέλημα έχει να δείξει πώς οι ψυχικές διαταραχές που έχουν προκληθεί στους μετακινούμενους πληθυσμούς πυροδοτούμενες από τραυματικά γεγονότα και εμπειρίες έχουν συμβάλλει αρνητικά διαταράσσοντας την ψυχική τους υγεία. Επίσης διερευνώνται οι μέθοδοι παρέμβασης των επαγγελματιών ψυχικής υγείας και η συχνότητα με την οποία πραγματοποιούνται οι συνεδρίες προς όφελος τους. Στους προσφυγικούς πληθυσμούς είναι σύνηθες οι τραυματικές εμπειρίες να αποδιοργανώνουν τα άτομα που τις έχουν βιώσει προκαλώντας δυσκολίες στην καθημερινότητα τους.

- **Στην Ε. 1 Ποιες κατά τη γνώμη σας είναι οι κυριότερες ψυχικές διαταραχές που εντοπίζονται στους μετακινούμενους πληθυσμούς;**

Οι μετακινούμενοι πληθυσμοί παρουσιάζουν πολλές ψυχικές διαταραχές λόγω των τραυματικών εμπειριών που έχουν βιώσει. Όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι συμφώνησαν ότι οι πρόσφυγες παρουσιάζουν ποικίλες διαταραχές που οφείλονται στις δύσκολες εμπειρίες που έχουν βιώσει. Ο καθένας παρέθεσε τις διαταραχές που έχει δει να παρουσιάζουν οι εξυπηρετούμενοι του όπως είναι η μετατραυματική διαταραχή, αυτοκτονικός ιδεασμός, η διαταραχή διάθεσης, η κατάθλιψη, πολλές φοβίες λόγω τραύματος, αρκετές ψυχώσεις, άγχος για το αβέβαιο μέλλον, ενώ ανέφεραν ότι σε πολλούς παρατηρούνται και εξαρτήσεις που σημαίνει ότι γίνεται λόγος για συννοσηρότητα.

Ειδικότερα:

« Φοβίες λόγω τραύματος, έντονο άγχος λόγω αβεβαιότητας για το μέλλον » (Σ1)

« Από την εργασιακή μου εμπειρία τα τελευταία χρόνια στο προσφυγικό, οι κυριότερες ψυχικές διαταραχές που εντοπίζονται στους μετακινούμενους πληθυσμούς είναι οι διαταραχές της διάθεσης, η διαταραχή μετατραυματικού στρες αλλά και ορισμένες ψυχώσεις. Επίσης, είναι αρκετά συχνή, συνήθως συνδυαστικά, η χρήση ψυχοτρόπων ουσιών και οι εξαρτήσεις. » (Σ2)

«Κατάθλιψη, Αγχώδεις διαταραχές, Διαταραχή μετατραυματικού στρες, Κρίσεις πανικού, Αυτοκτονικός ιδεασμός» (Σ3)

«Στις σημαντικότερες ψυχικές διαταραχές συγκαταλέγονται το άγχος, ο φόβος, η δυσπιστία και η μαιοδοξία ενώ σε αρκετές περιπτώσεις, έκδηλες είναι η κατάθλιψη, οι κρίσεις πανικού αλλά και οι διαταραχές στο ύπνο που επηρεάζουν καθημερινά την λειτουργικότητα των ανθρώπων.» (Σ4)

«Συχνότερα εμφανίζονται οι αγχώδης διαταραχές, που είναι συνέπεια της αβεβαιότητας που βιώνουν, όχι μόνο για το «που» θα βρισκονται αλλά και για το «αν». Συγκεκριμένα η διαταραχή στρες μετά από ψυχοτραυματική εμπειρία (ΔΣΜΨΕ) είναι εξαιρετικά συχνή διαταραχή που σχετίζεται με αισθήματα όπως θυμό, θλίψη, φόβο, ανησυχία, απομόνωση, ακόμα και εφιάλτες, που βιώνουν άτομα που έχουν εκτοπισθεί βιαίως.» (Σ5)

Διαπιστώνουμε πως όλοι οι κοινωνικοί λειτουργοί στις δομές που δραστηριοποιούνται έχουν διαπιστώσει πως η πλειονότητα των μετακινούμενων πληθυσμών εμφανίζει διαταραχές και ψυχώσεις ενώ δεν λείπει και η συννοσηρότητα με τις εξαρτήσεις. Το τραύμα που βιώνουν οι πρόσφυγες από τα δύσκολα γεγονότα που αντιμετώπισαν είναι ιδιαίτερα σοβαρό και το αποτέλεσμα αυτού είναι να διαταραχθεί η ψυχική τους υγεία με κάθε δυνατό τρόπο. Αποδιοργανώνεται η συμπεριφορά τους και δυσκολεύονται στο να λειτουργούν σωστά στην καθημερινότητά τους.

- **Στην Ε.2 Πως πιστεύετε ότι επιδρούν οι δύσκολες εμπειρίες που έχουν βιώσει οι προσφυγικές ομάδες στην ψυχική τους υγεία;**

Η επίδραση των δύσκολων εμπειριών στην ψυχική υγεία των προσφύγων αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την υγιή συμπεριφορά των μετακινούμενων πληθυσμών. Όλοι οι συνεντευξιζόμενοι παρουσιάζουν συμφωνία στο γεγονός ότι τα τραυματικά βιώματα έχουν συμβάλει αρνητικά στην ψυχολογική κατάσταση των εξυπηρετούμενων καθώς τα γεγονότα που συνέβησαν σε πολλές περιπτώσεις ήταν πάρα πολύ ψυχοφθόρα με συνέπεια να διαταράξουν την ψυχική τους ισορροπία. Οι προσφυγικοί πληθυσμοί έχουν υπάρξει μάρτυρες

βίας, θανάτου και πολλών ακόμα τραυματικών εμπειριών που δύσκολα διαχειρίζεται κάποιος χωρίς την κατάλληλη στήριξη και παρέμβαση.

Ειδικότερα:

« Οι άσχημες και τραυματικές εμπειρίες που έχει βιώσει ένα μεγάλο μέρος του μετακινούμενου πληθυσμού, επιδρούν κατά μεγάλο βαθμό στην ψυχική – ψυχολογική κατάσταση των ωφελούμενων.» (Σ1)

«Στην πλειονότητα των περιπτώσεων οι ψυχικές διαταραχές που αντιμετωπίζουν οι ωφελούμενοι είναι απόρροια των δυσκολιών και των εμπειριών που έχει βιώσει κατ' επανάληψη ο συγκεκριμένος πληθυσμός στις χώρες καταγωγής ή και κατά το ταξίδι του προς την Ευρώπη.» (Σ2)

«Αίσθημα απώλειας ελέγχου ζωής και αβοηθησίας, ανάπτυξη μειονοτικής ταυτότητας παθητικότητα, ψυχολογική απόσυρση, υπερευαισθησία), στρες.» (Σ3)

«Οι δύσκολες συνθήκες αλλά και αντιξοότητες των ομάδων αυτών είναι αρκετά παρεμβατικές στην ψυχολογία τους και τους επηρεάζουν στις βασικές καθημερινές ανάγκες τους. Παρατηρείται, αρκετοί να αποπροσανατολίζονται από τους στόχους τους και σε μερικές περιπτώσεις να εγκαταλείπουν τις δυνάμεις τους για την διεκδίκηση όσων είναι σε θέση να λάβουν.» (Σ4)

«Επηρεάζουν τις λειτουργικές και νοητικές δυνατότητές τους και που επομένως μειώνουν την ικανότητά τους να φροντίζουν τους εαυτούς τους και τις οικογένειές τους και να αντιμετωπίζουν τους κινδύνους και τα ρίσκα που εμφανίζονται στο δρόμο τους.» (Σ5)

Διαπιστώνουμε ότι όλοι οι ερωτηθέντες παρουσιάζουν ομοφωνία πως οι εξυπηρετούμενοι τους αντιμετωπίζουν μεγάλες δυσκολίες στην ψυχική τους υγεία καθώς τα βιώματα τους είναι πολύ δύσκολα. Συνεπώς οι συνεντευξιζόμενοι κοινωνικοί λειτουργοί έχουν κοινές εμπειρίες και γνώσεις σε ότι αφορά τις επιδράσεις των τραυματικών γεγονότων στη ψυχική ισορροπία των προσφυγικών ομάδων. Το πρόβλημα είναι εμφανές καθώς διαπιστώνεται πώς πολλές φορές οι

ανεπιθύμητες συμπεριφορές των προσφυγικών ομάδων υποκινούνται από την δύσκολη ψυχολογική κατάσταση στην οποία βρίσκονται.

- Στην Ε.3 Ποια είναι τα μοντέλα παρέμβασης που χρησιμοποιούνται από τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας για την αντιμετώπιση των ψυχικών διαταραχών;

Είναι πολύ σημαντικό οι παρεμβάσεις που διενεργούνται στους προσφυγικούς πληθυσμούς να είναι αποτελεσματικές και υποστηρικτικές. Οι συνεντευξιαζόμενοι παρέθεσαν τις απόψεις τους με βάση τις παροχές που υπάρχουν στις δομές τις οποίες βρίσκονται και παρατηρούνται διαφορές αλλά και κάποιες ομοιότητες στο σύστημα παρέμβασης που υπάρχει σε κάθε πλαίσιο. Κάποιες δομές διαθέτουν συγκεκριμένα μοντέλα παρέμβασης αλλά υπάρχουν και ορισμένα πλαίσια όπου το σύστημα για τις παρεμβάσεις που διενεργούνται ελίσσεται ανάλογα με τις ανάγκες των εξυπηρετούμενων και το διάστημα που αναμένεται να διαμείνουν ή να μεταφερθούν από μία περιοχή σε μία άλλη.

Ειδικότερα:

Η Κοινωνική Λειτουργός στα Διαμερίσματα Ημιαυτόνομης Διαβίωσης Ασυνόδευτων ανηλίκων/Άρσις επισημαίνει δύο πολύ σημαντικά μοντέλα:

« Αυτά που χρησιμοποιούνται περισσότερο είναι το μοντέλο παρέμβασης σε καταστάσεις κρίσης της Golan και η επικεντρωμένη σε στόχους προσέγγιση. Και τα δύο μοντέλα παρέμβασης είναι αποτελεσματικά καθώς έχουν κοινό σκοπό να βρεθούν λύσεις στα θέματα που προκύπτουν μέσω σταδιακών διαδικασιών, φάσεων και βημάτων.» (Σ4)

Για την αντιμετώπιση ψυχικών διαταραχών οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας στην Άρσις Ηλείου εστιάζουν;

- Στην ανταπόκριση με ανθρώπινο και υποστηρικτικό τρόπο σε όσους βιώνουν έντονο στρες.

- Στην αντιμετώπιση όλων των ανθρώπων με σεβασμό και αξιοπρέπεια, ωθώντας τους να βασιστούν στις δικές τους δυνάμεις.
- Στην προστασία και στην ψυχοκοινωνική στήριξη ιδιαίτερα στους ανηλίκους που στερούνται υποστηρικτικού-οικογενειακού περιβάλλοντος.
- Στην φροντίδα, όσον αφορά ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ψυχοθεραπεία, ταυτοποίηση και προστασία ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Στο κέντρο φιλοξενίας Ανδραβίδας- Κυλλήνης τα μοντέλα παρέμβασης είναι πολύ συγκεκριμένα. Παρέχονται θεραπεία τραύματος, ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις, ψυχοθεραπευτικά μοντέλα όπως (συστημική θεραπεία, γνωσιακή και ψυχοεκπαίδευση σε βασικές δεξιότητες) :

«Θεραπεία τραύματος, ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις, ψυχοθεραπευτικά μοντέλα παρέμβασής (π.χ. συστημική θεραπεία, γνωσιακή, ψυχανάλυση, ψυχοεκπαίδευση σε βασικές δεξιότητες) » (Σ1)

Ο πρώτος κοινωνικός λειτουργός από το Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης της Λέσβου αναφέρει συγκεκριμένο σύστημα παρέμβασης καθώς τα μοντέλα που χρησιμοποιούνται είναι η συμβουλευτική στήριξη, οι στρατηγικές που στοχεύουν τη διαχείριση των συγκρούσεων, ή ενίσχυση της ψυχικής ανθεκτικότητας, οι ψυχολογικές πρώτες βοήθειες για να αξιολογηθεί το επίπεδο της επικινδυνότητας και τέλος η παρέμβαση σε γονείς που διατρέχουν υψηλό κίνδυνο ο οποίος αφορά την παιδική κακοποίηση- παραμέληση.

« Συμβουλευτική, στρατηγικές διαχείρισης συγκρούσεων, ενίσχυση ψυχικής ανθεκτικότητας, ψυχολογικές πρώτες βοήθειες (αξιολόγηση επιπέδου επικινδυνότητας), παρέμβαση σε γονείς υψηλού κινδύνου (παιδική κακοποίηση-παραμέληση)» (Σ3)

Στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης Λέσβου η δεύτερη κοινωνική λειτουργός αναφέρει ότι υπάρχει αισθητή διαφορά στα νησιά από την ενδοχώρα. Ο λόγος είναι ότι στις νησιωτικές τοποθεσίες οι συνθήκες που επικρατούν είναι περισσότερο προσωρινές και έτσι όλα διενεργούνται διαδικαστικά και διεκπεραιωτικά κάτι που επιθυμούν και οι ίδιοι οι

εξυπηρετούμενοι και διασφαλίζεται η οργάνωση του συστήματος. Από την άλλη στην ενδοχώρα που οι συνθήκες έχουν μεγαλύτερη μονιμότητα η ανάγκη για υποστήριξη είναι μακρόχρονη και ουσιαστική.

« Έχει μεγάλη σημασία σε ποιο πλαίσιο εργάζεται κανείς. Για παράδειγμα στα νησιά και στα κέντρα Υποδοχής επειδή επικρατεί μια πιο προσωρινή συνθήκη, τα πράγματα λειτουργούν αρκετά πιο διαδικαστικά και διεκπεραιωτικά, όχι μόνο γιατί είναι έτσι οργανωμένο το σύστημα αλλά και γιατί οι ίδιοι οι άνθρωποι φαίνεται να το επιθυμούν. Στην ενδοχώρα που πια η κατάσταση γίνεται περισσότερο μόνιμη, βλέπουμε ότι υπάρχει η ανάγκη και η επιθυμία και για υποστήριξη πέραν της φαρμακευτικής αγωγής, πιο μακρόχρονη και πιο ουσιαστική.» (Σ2)

Στην Ε.3 διαπιστώνουμε ότι η κάθε δομή έχει διαφορετικό τρόπο λειτουργίας στις παρεμβάσεις που παρέχει και αυτό εξαρτάται από πολλούς παράγοντες όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε. Οι λόγοι μπορεί να αφορούν τη μονιμότητα ή την παροδικότητα παρουσίας των προσφυγικών πληθυσμών σε μία τοποθεσία αλλά και τον τρόπο οργάνωσης των Κέντρων Υποδοχής και Ταυτοποίησης. Το κοινό σημείο των παραπάνω επαγγελματιών στο οποίο συμφωνούν, είναι ότι σε όλες τις δομές που δραστηριοποιούνται πραγματοποιείται προσπάθεια και παρατηρείται ενδιαφέρον για να υπάρχει οποιαδήποτε δυνατή παρέμβαση.

- Στην Ε.4 **Διενεργούνται συνεδρίες ή ψυχοθεραπευτικές ομάδες για να λάβουν βοήθεια οι εξυπηρετούμενοι που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην καθημερινότητά τους; Αν ναι, με ποια συχνότητα;**

Η ερώτηση αυτή έχει ιδιαίτερα σημαντικό χαρακτήρα καθώς η διενέργεια συνεδριών και η συχνότητα με την οποία πραγματοποιούνται βρίσκονται σε άμεση εξάρτηση με την πρόοδο και τη βελτίωση της ψυχικής υγείας των εξυπηρετούμενων. Ιδιαίτερα ενθαρρυντικό αποτελεί το γεγονός ότι σε όλες τις δομές παρέχεται ψυχολογική στήριξη που θα επιφέρει θετικά αποτελέσματα στην ψυχική υγεία των προσφύγων όπως δήλωσαν οι κοινωνικοί λειτουργοί . Όλοι συνεντευξιζόμενοι απάντησαν θετικά στο ότι παρέχονται συνεδρίες και

ψυχοθεραπευτικές ομάδες στους εξυπηρετούμενους στις δομές όπου δραστηριοποιούνται όσον αφορά το πρώτο σκέλος της Ε.4.

Ειδικότερα:

« Οι εξυπηρετούμενοι που χρήζουν λήψη υπηρεσιών ψυχολογικής υποστήριξης λαμβάνουν τέτοιους είδους υπηρεσίες σε εβδομαδιαία βάση. Οι ομαδικές συνεδρίες συνήθως αφορούν λιγότερο δύσκολα θέματα όπως π.χ. διαχείριση του στρες, ενώ οι ατομικές επικεντρώνονται σε πιο σοβαρές ψυχικές διαταραχές.» (Σ1)

« διενεργούνται από ποικίλους φορείς κυρίως ατομικές αλλά και ομαδικές συνεδρίες για την υποστήριξη των ωφελούμενων. Οι ομαδικές συνήθως αφορούν λιγότερο δύσκολα θέματα όπως π.χ. διαχείριση του στρες, ενώ οι ατομικές επικεντρώνονται σε πιο σοβαρές ψυχικές διαταραχές.» (Σ2)

« Ναι, δύο φορές το μήνα περίπου» (Σ3)

«Φυσικά και διενεργούνται συνεδρίες οι οποίες λαμβάνουν χώρα ανάλογα με την ψυχική κατάσταση του κάθε εξυπηρετούμενο/ ωφελούμενου.»(Σ4)

«Διενεργούνται συνεδρίες και ψυχοθεραπευτικές ομάδες όταν κρίνεται απαραίτητο ή όταν ζητηθεί από τον ίδιο τον εξυπηρετούμενο και πάντοτε με την συγκατάθεση του, έως και καθημερινά από κοινωνικούς λειτουργούς και ψυχολόγους.» (Σ5)

Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος της ερώτησης που αφορά τη συχνότητα που πραγματοποιούνται οι συνεδρίες οι συνεντευξιζόμενοι έδωσαν διαφορετικές απαντήσεις καθώς αυτό το ζητούμενο εξαρτάται από πολλούς παράγοντες όπως τις ανάγκες του εκάστοτε εξυπηρετούμενου, το πρόγραμμα που έχει οριστεί σε εβδομαδιαία βάση από τους

επαγγελματίες ψυχικής υγείας αλλά και το ωράριο που έχουν συμφωνήσει επαγγελματίες και εξυπηρετούμενοι.

Ειδικότερα:

« Λαμβάνουν τέτοιου είδους υπηρεσίες σε εβδομαδιαία βάση.» (Σ1)

« Η συχνότητα τους είναι συνήθως εβδομαδιαία ή κάθε δεύτερη εβδομάδα - αλλά αυτό θα εξαρτηθεί από το ζήτημα που θα αντιμετωπιστεί, την ανάγκη του ανθρώπου, τη συμφωνία που θα γίνει μεταξύ του επαγγελματία και του ωφελούμενου και φυσικά ενδέχεται να διαφοροποιηθεί εφόσον χρειάζεται.» (Σ2)

« Δύο φορές το μήνα περίπου.» (Σ3)

«Αν, για παράδειγμα, το ψυχικό τραύμα είναι μεγαλύτερο, υπάρχει περίπτωση να γίνονται και εβδομαδιαίες συνεδρίες (3-4 φορές την εβδομάδα), αν όχι, ανά 15νθήμερο. Αυτό που αξίζει να σημειωθεί είναι ότι το πρώτο διάστημα γνωριμίας αλλά και το διάστημα μέχρι το «χτίσιμο» της σχέσης εμπιστοσύνης, μεταξύ επαγγελματία και εξυπηρετούμενου, καθιστούν τις συναντήσεις – συνεδρίες να γίνονται, κάποιες φορές, και σε καθημερινή βάση.» (Σ4)

«Η συχνότητα εξαρτάται κυρίως από τη σοβαρότητα της κατάστασης.» (Σ5)

Διαπιστώνουμε ότι η Ε. 4 αποσκοπεί σε ένα ιδιαίτερα σοβαρό ζήτημα και όλοι οι συνεντευξιζόμενοι συμφωνούν ότι διενεργούνται συνεδρίες με την απαραίτητη συχνότητα που χρειάζεται σε κάθε περίπτωση για να επέλθει βελτίωση στους τρόπους με τους οποίους οι μετακινούμενοι πληθυσμοί αντιμετωπίζουν τις αγχογόνες καταστάσεις. Η απόκτηση τεχνικών διαχείρισης του άγχους και η ανακούφιση που επέρχεται μέσα από τη συζήτηση στις συνεδρίες μπορούν να προσφέρουν πολλά οφέλη στους πρόσφυγες.

Α' άξονας: « Ενσωμάτωση των προσφύγων στις χώρες υποδοχής»

Στην ερώτηση που αφορά τα σημεία που χρειάζεται να εφιστήσει την προσοχή του ένας επαγγελματίας κοινωνικός λειτουργός με απώτερο σκοπό την κοινωνική ενσωμάτωση των μετακινούμενων πληθυσμών παρατηρήθηκε ομοφωνία στους ερωτηθέντες καθώς όλοι συμφώνησαν πως χρειάζεται να εστιάσουν στο ζήτημα της εκπαίδευσης και της ανεύρεσης εργασίας. Είναι πολύ σημαντικό οι μετακινούμενοι πληθυσμοί να αποκτήσουν εκπαιδευτική πλαισίωση καθώς είναι αναγκαίο να έρθουν σε επαφή με τον πολιτισμό της χώρα στην οποία έχουν προσέλθει εάν φυσικά αισθάνονται την ανάγκη και έχουν την προθυμία να ενταχθούν στο καινούργιο περιβάλλον που έχουν προσέλθει. Επίσης η εύρεση εργασίας αποτελεί ένα ακόμα σημαντικό ζητούμενο που θα προσφέρει οικονομική ανεξαρτησία στους πρόσφυγες καθώς οι οικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν είναι πολύ σοβαρές και επιπλέον αποτελούν μέγιστο αγχογόνο παράγοντα για την ψυχολογική κατάσταση των μετακινούμενων πληθυσμών. Όλοι οι επαγγελματίες έχουν κοινό τρόπο σκέψης όσον αφορά τα δύο αυτά χαρακτηριστικά αφού έχουν πολύ θετική συμβολή στην ενσωμάτωση των εξυπηρετούμενων τους που θα προσφέρουν εκτός των άλλων και άμεση κοινωνικοποίηση.

Επιπλέον όταν οι κοινωνικοί λειτουργοί ερωτήθηκαν από τις ερευνήτριες για τις δυσκολίες και τις αντιξοότητες με τις οποίες έρχονται αντιμέτωποι οι προσφυγικοί πληθυσμοί κατά την άφιξη τους στη χώρα υποδοχής και λόγω αυτών δεν δύνανται να ενσωματωθούν στην Ελληνική κοινωνία η πλειοψηφία απάντησε ότι, οι μετακινούμενοι πληθυσμοί δεν γνωρίζουν την Ελληνική γλώσσα κάτι το οποίο προξενεί δυσκολίες στην επικοινωνία, στην εύρεση εργασίας και στην ευρύτερη κοινωνικοποίηση και την ένταξη τους. Κάποιες ακόμα αντιξοότητες αποτελούν οι δύσκολες και ανθυγιεινές συνθήκες διαβίωσης, οι οικονομικές αντιξοότητες η διαφορετική κουλτούρα, το νέο πολιτισμικό υπόβαθρο με το οποίο δεν δύνανται να συμβαδίσουν, οι νοοτροπίες και οι θρησκευτικές πεποιθήσεις που απέχουν σε μεγάλο βαθμό από αυτές της Ελλάδας και το γεγονός ότι πολλοί διαθέτουν Πανεπιστημιακή εκπαίδευση η οποία όμως δεν αναγνωρίζεται στον Ελλαδικό χώρο και τέλος η μη ξεκάθαρη εικόνα για την νομική τους υπόσταση στην χώρα υποδοχής. Έτσι λοιπόν, η κοινωνικοποίηση των προσφύγων δεν σημειώνει την αναγκαία πρόοδο αφού δεν πληρούνται τα απαραίτητα κριτήρια.

Συνεχίζοντας στους κοινωνικούς λειτουργούς τέθηκε η ερώτηση που αφορά το αν υπάρχει συνεργασία των προσφυγικών ομάδων με τους επαγγελματίες. Η συνεργατική διάθεση

αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κριτήρια για να επέλθει η κοινωνική ένταξη αφού χωρίς την προσωπική θέληση και την προσπάθεια του κάθε ατόμου δύσκολα έρχεται μία ουσιαστική αλλαγή ή βελτίωση. Οι ερωτηθέντες περιγράφουν δύο πλευρές καθώς υπάρχουν εξυπηρετούμενοι οι οποίοι επιθυμούν να συνεργαστούν ως προς τις οδηγίες που τους δίνονται ενώ κάποιοι άλλοι θεωρούν ότι κάτι τέτοιο δεν είναι αναγκαίο. Πρέπει να αναφερθεί ότι κάθε επαγγελματίας χρειάζεται να έχει υπόψιν του ορισμένα χαρακτηριστικά της ομάδας που εξυπηρετεί διότι είναι απαραίτητο να υπάρχει υπομονή στην περίπτωση της απροθυμίας ή της καθυστέρησης για συνεργασία. Διαπιστώνεται σε γενικές γραμμές ότι ο κάθε επαγγελματίας παρουσιάζει το ζήτημα της συνεργασίας από διαφορετική οπτική γωνία καθώς οι εμπειρίες για τον τρόπο συμπεριφοράς των εξυπηρετούμενων διαφέρει. Τέλος δεν γενικεύεται κάποια απόλυτη άποψη για το αν υπάρχει συνεργασία ή άρνηση αυτής καθώς πάντα υπάρχουν και οι δύο διαφορετικές κατηγορίες εξυπηρετούμενων και οι κοινωνικοί λειτουργοί μέσα από την εμπειρία τους γνωρίζουν πώς να διαχειριστούν τέτοιου είδους καταστάσεις.

Στην τελευταία ερώτηση αυτού του άξονα που αφορά τους λόγους που η Ελληνική κοινωνία δυσκολεύεται να αποδεχθεί τους πρόσφυγες η πλειοψηφία συμφώνησε ότι παρατηρείται έντονος φόβος προς τη διαφορετικότητα. Παρουσιάζεται έντονη ανησυχία προς τους μετακινούμενους πληθυσμούς λόγω ποικίλων αιτιολογιών όπως είναι η εθνικότητα, οι θρησκευτικές πεποιθήσεις, το χρώμα και οτιδήποτε φαίνεται αλλόκοτο ως προς τις συνήθειες του ελληνικού πληθυσμού, η παραβατικότητα αλλά και λόγοι οικονομικού και χωροταξικού χαρακτήρα. Οι περισσότερες αντιλήψεις προκύπτουν από λανθασμένα στερεότυπα και προκαταλήψεις που έχουν οι εγκαθιδρυθεί στον τρόπο σκέψης του ελληνικού πληθυσμού αλλά και από τη μεταναστευτική πολιτική που σε πολλές περιπτώσεις όπως ανέφεραν κάποιοι επαγγελματίες δεν έχει ως κύριο μέλημα να ενσωματώσει τους προσφυγικούς πληθυσμούς και ενισχύει με αυτό τον τρόπο τα λανθασμένα στερεότυπα. Βέβαια είναι αναγκαίο να αναφερθεί πώς οι αιτιολογίες που σχετίζονται με χωροταξικά ζητήματα δεν είναι παράλογες καθώς οι ελληνικές τοποθεσίες χρειάζονται άμεσα αποσυμφόρηση διότι σημειώνεται μεγάλος αριθμός συγκρούσεων και πολλών ειδών προβλήματα. Η καταπολέμηση όλων των παραπάνω ίσως να πραγματοποιηθεί όταν η Ελληνική κοινωνία αποκτήσει επικοινωνία και επαφές με τις προσφυγικές ομάδες διαπιστώνοντας έτσι πως μπορούν να συνυπάρξουν αφού εκτός από πολιτισμικές διαφορές σίγουρα υπάρχουν και ομοιότητες τις οποίες καμία πλευρά δεν γνώριζε. Τέλος είναι απαραίτητο οι ανάγκες των προσφύγων να καλύπτονται στο χρονικό διάστημα που πρέπει καθώς έτσι θα μειωθούν πολλές από τις δυσκολίες και τις ανεπιθύμητες συμπεριφορές που παρουσιάζουν.

Β' άξονας : « Το ψυχολογικό υπόβαθρο των μετακινούμενων πληθυσμών »

Στον άξονα αυτό στους συνεντευξιαζόμενους αρχικά η ερώτηση που τέθηκε για να απαντήσουν ήταν να παρουσιάσουν τις κυριότερες ψυχικές διαταραχές που εντοπίζονται στους μετακινούμενους πληθυσμούς. Στις προσφυγικές ομάδες εντοπίζονται πολλές και κάποιες φορές αρκετά δύσκολες ψυχικές διαταραχές εξαιτίας των τραυματικών γεγονότων που έζησαν. Οι κυριότερες διαταραχές που παρουσιάζουν σε καθημερινή βάση οι μετακινούμενοι πληθυσμοί , είναι διαταραχή διάθεσης, αγχώδεις διαταραχές, διαταραχή μετατραυματικού στρες, κατάθλιψη, αυτοκτονικός ιδεασμός, πολλών ειδών φοβίες που προκύπτουν από το τραύμα , έντονη ανησυχία και άγχος για το αβέβαιο μέλλον, αρκετές ψυχώσεις, ενώ αισθητή κάνουν την παρουσία τους και οι εξαρτήσεις επομένως υπάρχει και συννοσηρότητα σε αυτές τις περιπτώσεις. Τα ψυχικά τραύματα από τα οποία πάσχουν οι προσφυγικές ομάδες προέρχονται από τις νοσηρές και επικίνδυνες καταστάσεις που έζησαν και τους έχουν προξενήσει πολλές σοβαρές δυσκολίες στην καθημερινότητα αφού διαπιστώνεται αποδιοργάνωση στη συμπεριφορά και στο τρόπο λειτουργίας σε καθημερινή βάση ενώ δεν λείπει και η δυσκολία στον ύπνο.

Η αμέσως επόμενη ερώτηση που τέθηκε στους συνεντευξιαζόμενους αφορά το πώς οι δύσκολες εμπειρίες που έχουν βιώσει οι προσφυγικές ομάδες επιδρούν στην ψυχική τους υγεία. Η επίδραση των τραυματικών βιωμάτων στην ψυχολογία των προσφύγων αποτελεί ένα σοβαρό παράγοντα που βρίσκεται σε άμεση εξάρτηση με την υγιή συμπεριφορά της ομάδας αυτής. Υπάρχει ομοφωνία στους κοινωνικούς λειτουργούς πως οι δύσκολες εμπειρίες έχουν αρνητική συμβολή στην τρέχουσα ψυχολογική κατάσταση των εξυπηρετούμενων τους αφού καθετί που συνέβη ήταν ιδιαίτερα ψυχοφθόρο με αποτέλεσμα να διαταραχθούν οι ισορροπίες τους στο έπακρο. Το γεγονός ότι στην πλειονότητα οι μετακινούμενοι πληθυσμοί έχουν βιώσει τη βία, το θάνατο, τις εχθροπραξίες και τις εμπόλεμες συγκρούσεις αιτιολογεί την διαρκή αποδυνάμωση τους και για αυτό υπάρχει ανάγκη για άμεση παρέμβαση και ψυχοκοινωνική στήριξη. Συνεπώς οι επαγγελματίες παρατηρείται ότι έχουν κοινές εμπειρίες και γνώσεις σε ό,τι αφορά τα ψυχικά τραύματα των προσφύγων και μάλιστα διαπιστώνεται από τις περιγραφές τους ότι πολλές ανεπιθύμητες και από πολλούς κατακριτέες συμπεριφορές των μετακινούμενων πληθυσμών έχουν τη βάση τους στην κρίσιμη ψυχολογική κατάσταση την οποία βιώνουν καθημερινά.

Στην αμέσως επόμενη ερώτηση οι ερευνήτριες έθεσαν ένα εξίσου σημαντικό ερώτημα που αφορά τα μοντέλα παρέμβασης που χρησιμοποιούνται από τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας για την αντιμετώπιση των ψυχικών διαταραχών. Γενικότερα οι παρεμβάσεις που διενεργούνται από τους αρμόδιους χρειάζεται να στοχεύουν στην άμεση κοινωνική και ψυχολογική υποστήριξη. Σε γενικές γραμμές οι επαγγελματίες παρουσίασαν τις παρεμβάσεις που διενεργούνται βασιζόμενοι στο τι είδους βοήθεια παρέχει το πλαίσιο όπου δραστηριοποιούνται. Εδώ διαπιστώνεται ότι κάθε δομή δεν προσφέρει ένα συγκεκριμένο μοτίβο παρέμβασης αφού αυτό εξαρτάται από πολλούς και διαφορετικούς παράγοντες. Μερικά από τα καθορισμένα μοντέλα παρέμβασης είναι η γνωσιακή ψυχοθεραπεία, η συστημική ψυχοθεραπεία, η ψυχοεκπαίδευση σε βασικές δεξιότητες, η συμβουλευτική, οι στρατηγικές διαχείρισης συγκρούσεων, το μοντέλο παρέμβασης σε καταστάσεις κρίσης της Golan , η επικεντρωμένη σε στόχους προσέγγιση και η ενίσχυση της ψυχικής ανθεκτικότητας είναι κάποιες από τις θεραπευτικές παρεμβάσεις που διενεργούνται. Την ίδια στιγμή υπάρχουν και ορισμένα πλαίσια που παρέχουν ελυστόμενο σύστημα παρέμβασης και δεν τίθενται συγκεκριμένα ποια είναι τα μοντέλα που χρησιμοποιούνται καθώς το σύστημα οργάνωσης και λειτουργίας δεν είναι πάντα ίδιο και αυτό εξαρτάται από πολλούς παράγοντες που σχετίζονται με την παροδικότητα και τη μονιμότητα των προσφύγων σε κάποια περιοχή αλλά και τις ανάγκες κάθε εξυπηρετούμενου. Ευχάριστο αποτελεί το γεγονός ότι σε όλα τα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης πραγματοποιούνται παρεμβάσεις καθώς κρίνεται αναγκαίο.

Στην τελευταία ερώτηση του άξονα που αφορά το αν διενεργούνται συνεδρίες ή ψυχοθεραπευτικές ομάδες και με ποια συχνότητα οι συνεντευξιαζόμενοι επαγγελματίες απάντησαν ομόφωνα ότι πραγματοποιούνται συνεδρίες που παρέχουν ψυχοκοινωνική στήριξη, συμβουλευτική παρέμβαση και ενδυνάμωση των εξυπηρετούμενων που επιδρούν με πολύ θετικό τρόπο στην ψυχική υγεία τους. Το γεγονός αυτό είναι αξιοθαύμαστο και ευχάριστο αφού τέτοιου είδους παρεμβάσεις βρίσκονται σε άμεση εξάρτηση με τη βελτίωση της δύσκολης ψυχολογικής κατάστασης που αντιμετωπίζουν. Όσον αφορά τη συχνότητα των συνεδριών και των ψυχοθεραπευτικών ομάδων ο κάθε συνεντευξιαζόμενος απάντησε βασιζόμενος στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας της δομής που βρίσκεται. Έτσι λοιπόν η συχνότητα εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως το πρόγραμμα που έχει οριστεί σε εβδομαδιαία βάση από τους αρμόδιους και βάσει αυτού πραγματοποιούνται συνεδρίες, εξαρτάται επίσης από την αναγκαιότητα του κάθε περιστατικού αλλά και τη συμφωνία που έχει τεθεί μεταξύ επαγγελματία και εξυπηρετούμενου όσον αφορά τις ημέρες και τις ώρες που θα

πραγματοποιούνται συναντήσεις. Διαπιστώνεται από τις απαντήσεις ότι οι συνεδρίες και οι ομάδες ψυχοθεραπείας συμβάλλουν με πολύ θετικό τρόπο στην βελτίωση της ψυχικής υγείας των εξυπηρετούμενων καθώς αποκτούν τρόπους και τεχνικές αντιμετώπισης των αγχογόνων καταστάσεων. Διαχειρίζονται το άγχος ενδυναμωμένοι και ανακουφισμένοι από πολλά ζητήματα που τους δημιουργούν δυσφορία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

8.1 Συμπεράσματα

Το προσφυγικό φαινόμενο αποτελεί ένα φαινόμενο το οποίο τις τελευταίες δεκαετίες αυξάνεται συνεχώς και παρουσιάζει σημαντική ανοδικότητα στον αριθμό των προσφύγων. Τα άτομα τα οποία μετακινούνται διαχρονικά , με σκοπό να εξασφαλίσουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης τόσο για τον εαυτό τους όσο και για τις οικογένειες τους, έρχονται αντιμέτωποι με αρκετές δυσκολίες/αντιξοότητες και καλούνται να τις αντιμετωπίσουν για να μπορέσουν να ενσωματωθούν στην κοινωνία της χώρας υποδοχής.

Δυσκολίες που καλούνται να ξεπεράσουν οι μετακινούμενοι πληθυσμοί κατά την άφιξη τους στις χώρες υποδοχής αφορούν σε πρώτο στάδιο τη γλώσσα επικοινωνίας όπου, λόγω αυτής αδυνατούν ή καθυστερούν το αίτημα τους. Πολλές φορές οι μητρικές τους γλώσσες στερούνται διερμηνείας και αυτό καθιστά πολύ πιο δύσκολη τη διαδικασία καταγραφής και αιτήματος. Σε επόμενο στάδιο, οι αντιξοότητες κατά την είσοδό τους στη χώρα όπως τα κέντρα υποδοχής όπου συνήθως είναι η πρώτη φιλοξενία των μετακινούμενων πληθυσμών, και περιγράφονται από άθλιες συνθήκες άνευ σεβασμού και κάλυψης βασικών αναγκών και έπειτα η μεγάλη δυσκολία της αναμονής.

Εκτός αυτού, βρίσκονται σε μια «ξένη» ουσιαστικά για αυτούς χώρα, με διαφορετική κουλτούρα-νοοτροπία και θρησκευτικές πεποιθήσεις. Δυσκολεύονται στην εύρεση διαμονής, εργασίας, αλλά και στην κάλυψη των καθημερινών τους αναγκών. Υπάρχει έλλειψη δικτύων υποστήριξης αλλά και περιορισμένη πρόσβαση στον τομέα της εκπαίδευσης και της εργασίας. Όλα αυτά, μαζί με το γεγονός πως δεν υπάρχει ένα σαφές νομικό πλαίσιο για το τι ακριβώς

ισχύει για την νομική τους υπόθεση και την παραμονή τους στην κάθε χώρα υποδοχής, αυξάνει την αβεβαιότητα και την άγνοια.

Για την επιτυχή ενσωμάτωση των προσφύγων στις χώρες υποδοχής (όπου αυτό αποτελεί η κοινωνικοποίηση, η εκπαίδευση, η εύρεση εργασίας και διαμονής) δηλαδή, για την απόκτηση εκπαιδευτικής πλαισίωσης και οικονομικής ανεξαρτησίας χρειάζεται η συνεργασία των μετακινούμενων πληθυσμών με τους επαγγελματίες. Δυστυχώς, αυτή η συνεργασία αρκετές φορές δεν επιτυγχάνεται δεδομένου των δυσκολιών και των αντιξοοτήτων που οι ίδιοι έχουν υποβληθεί, δυσκολεύονται να κατανοήσουν και να ακολουθήσουν τις οδηγίες που λαμβάνουν. Υπάρχουν διαφορετικές προσωπικότητες και διαφορετικά μεταναστευτικά κίνητρα μέσα στους μετακινούμενους πληθυσμούς και χρειάζεται υπομονή για να επέλθει ολοκληρωτική συνεργασία. Επιπλέον, υπάρχει έντονη ανασφάλεια και έλλειψη εμπιστοσύνης από μέρους τους. Επομένως, χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή από τους επαγγελματίες να εκπέμπουν στους εξυπηρετούμενους τους ένα κλίμα εμπιστοσύνης και ασφάλειας.

Όσο αφορά την Ελληνική κοινωνία, η οποία δυσκολεύεται να αποδεχθεί τους μετακινούμενους πληθυσμούς αποδίδεται στο γεγονός ότι υπάρχει γενικότερος φόβος για το «διαφορετικό», τις διαφορετικές θρησκευτικές πεποιθήσεις και την υπεροχή μιας φυλής η οποία βασίζεται σε βιολογικές και πολιτισμικές διαφορές. Ακόμη, τα στερεότυπα, η κοινωνική κατηγοριοποίηση, η άρνηση ομοιοτήτων και η έμφαση στις διαφορές, η ανησυχία πως οι μετακινούμενοι πληθυσμοί είναι «προϊόν» παραβατικότητας και θα δημιουργήσουν συμπλοκές, είναι μερικές από τις αιτίες που δυσκολεύουν τη διαδικασία αποδοχής και ενσωμάτωσης. Τέλος, σημαντικοί είναι και οι οικονομικοί λόγοι όπως επίσης και οι χωροταξικοί, καθώς τα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης στην Ελλάδα φιλοξενούν τα τελευταία χρόνια τεράστιο αριθμό προσφύγων μετά από μεγάλα κύματα μεταναστευτικών ροών και χρειάζονται άμεση αποσυμφόρηση διότι, προκαλούνται πολλά προβλήματα στη συνύπαρξη.

Αξίζει να αναφερθεί πως η συγκεκριμένη μελέτη μας αποκάλυψε μαζί με όλα τα παραπάνω, πως οι ψυχικές διαταραχές που έχουν προκληθεί στον ψυχισμό των μετακινούμενων πληθυσμών προέρχονται από τραυματικά γεγονότα και εμπειρίες που έχουν βιώσει στη ζωή τους. Οι κυριότερες ψυχικές διαταραχές που εμφανίζουν είναι οι αγχώδεις διαταραχές, η διαταραχή μετατραυματικού στρες, η κατάθλιψη, οι κρίσεις πανικού, ο αυτοκτονικός ιδεασμός, ορισμένες ψυχώσεις οι οποίες πολλές φορές έχουν συννοσηρότητα με διάφορες εξαρτήσεις. Βιώνουν συναισθήματα όπως το φόβο, το θυμό, τη θλίψη, την ανησυχία, την απομόνωση, ακόμα και εφιάλτες, που βιώνουν άτομα που έχουν εκτοπισθεί βιαίως. Αισθήματα απώλειας ελέγχου ζωής και έλλειψη βοήθειας, παθητικότητα, ψυχολογική απόσυρση, στρές και

υπερευαίσθησία είναι μερικά ακόμα από αυτά που επηρεάζουν την ψυχική και ψυχολογική υγεία των μετακινούμενων πληθυσμών.

Για την αντιμετώπιση των ψυχικών διαταραχών των μετακινούμενων πληθυσμών διενεργούνται διάφορες παρεμβάσεις από τους επαγγελματίες. Τα μοντέλα παρεμβάσεων που χρησιμοποιούνται περισσότερο είναι το μοντέλο παρέμβασης σε καταστάσεις κρίσης της Golan και η επικεντρωμένη σε στόχους προσέγγιση. Συνεπώς, και τα δύο μοντέλα παρέμβασης είναι αποτελεσματικά καθώς έχουν ως κοινό σκοπό να βρεθούν λύσεις σε θέματα που προκύπτουν μέσω σταδιακών διαδικασιών, φάσεων και βημάτων. Επιπλέον, μέρος άλλων παρεμβάσεων υποστήριξης και βοήθειας είναι α) η αντιμετώπιση όλων των ανθρώπων με σεβασμό και αξιοπρέπεια, ωθώντας τους να βασιστούν στις δικές τους δυνάμεις, β) η προστασία και η ψυχοκοινωνική στήριξη ιδιαίτερα στους ανηλίκους που στερούνται υποστηρικτικού-οικογενειακού περιβάλλοντος, γ) η φροντίδα, όσον αφορά ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ψυχοθεραπεία, ταυτοποίηση και προστασία ατόμων με ειδικές ανάγκες. Επιπλέον διενεργούνται και θεραπείες όπως η συστημική θεραπεία, η γνωσιακή, η ψυχανάλυση, η ψυχοεκπαίδευση σε βασικές δεξιότητες με σκοπό την θεραπεία «τραύματος». Τέλος, είναι σημαντικό να αναφερθεί πως υπάρχουν και λειτουργούν σε δομές για τους μετακινούμενους πληθυσμούς, ατομικές και ομαδικές συνεδρίες υποστήριξης και συμβουλευτικής σε θέματα που αφορούν τη διαχείριση του στρες και τις ψυχικές διαταραχές.

8.2 Προτάσεις

Από την αξιολόγηση του υλικού που παρέχει η παρούσα έρευνα προκύπτει η ανάγκη για βελτίωση των ήδη υπάρχοντων χώρων φιλοξενίας αλλά ταυτόχρονα η ανάγκη ύπαρξης κατάλληλα διαμορφωμένων χώρων οι οποίοι θα είναι λειτουργικοί και θα μπορούν να φιλοξενήσουν ανθρώπους μετακινούμενων πληθυσμών. Ακόμη, να διορθωθεί η τόσο μεγάλη καθυστέρηση όσο αφορά τις διαδικασίες που αφορούν το νομικό πλαίσιο αυτών των πληθυσμών. Επιπλέον, είναι αναγκαίο να μειωθούν οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα μέσω διομαδικής επαφής, δηλαδή με τη συνεργασία και τη γεφύρωση των σχέσεων μεταξύ δύο πληθυσμών.

Η μείωση της προκατάληψης μέσω της διομαδικής επαφής αποτελεί μία από τις καλύτερες και πιο αποτελεσματικές μεθόδους για την βελτίωση των σχέσεων και την προώθηση του κοινωνικού μετασχηματισμού. Επίσης η μεταναστευτική πολιτική χρειάζεται αρχικά να εστιάσει περισσότερο στον τρόπο που παρουσιάζει τους πρόσφυγικούς πληθυσμούς στην

ελληνική κοινωνία και δεύτερον να επικεντρωθεί στην εύρεση λύσεων που θα αποσκοπούν στην καλύτερη ενσωμάτωση των προσφύγων. Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως, η αλλαγή του τρόπου συμπεριφοράς και αντιμετώπισης είναι δυο μέθοδοι οι οποίοι από μόνοι τους μπορούν να επιφέρουν πολλές αλλαγές σε οποιαδήποτε κοινωνία. Τέλος, ας μην ξεχνάμε πως σε μια κοινωνικά χρονική στιγμή όπου η Ελληνική κοινωνία προσπαθεί να εκσυγχρονισθεί και καταβάλλει προσπάθειες εκμοντερνισμού προσπαθώντας να πλησιάσει τα κοινωνικά πρότυπα της Ευρώπης καλείται ταυτόχρονα να υποδεχθεί πληθυσμιακές ομάδες με κανόνες και ήθη που θυμίζουν παλαιότερη μη εξελισσόμενη κοινωνία.

Διαδικτυακές Πηγές

- Ανδρέας, Τ. (4 Δεκεμβρίου 2015). *Προσφυγικό 2015: Χρονικό μιας προαναγγελθείσας κρίσης*.
Ανακτήθηκε από :
<https://gr.boell.org/el/2015/12/04/prosfigiko-2015-hroniko-mias-proanaggeltheisas-krisis> (Πρόσβαση στις 03/04/2021)
- Αναγνώστου Ν.&Νικόλοβα Μ. (2017). «*Η ενσωμάτωση των προσφύγων στο εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα : πολιτική και διαχείριση σε κινούμενη άμμο*». Αθήνα: *Ελληνικό ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)*.
Ανακτήθηκε από :
https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2017/10/84_2017_-WORKING-PAPER-%CE%9D%CF%84-%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CE%BD%CF%8E%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%85_-%CE%9C%CE%B1%CF%81-%CE%9D%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CE%BB%CE%BF%CE%B2%CE%B1.pdf
(Πρόσβαση στις 12/10/2021)
- Μπρουτζάκη, Α. Κόρινθος (2017). *Αντιμετώπιση των προσφυγικών ροών στα πέντε νησιά υποδοχής*.
Ανακτήθηκε από:
<https://amitos.library.uop.gr/xmlui/bitstream/handle>
(Πρόσβαση στις 09/05/2021)
- AlfavitaNewsroom (13/03/2020). *Πόσα χρήματα παίρνουν τελικά οι αιτούντες άσυλο*.
Ανακτήθηκε από:
<https://alfavita.gr/koinonia/315012>
(Πρόσβαση στις 09/04/2021)
- Αποστολή της ΥΠ.Υ.Τ., *Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου*.
Ανακτήθηκε από:
<https://migration.gov.gr/ris2/h-ypiresia-2/>
(Πρόσβαση στις 03/03/2021)
- Αποστολή της ΥΠ.Υ.Τ., *Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου*.
Ανακτήθηκε από:
<https://migration.gov.gr/ris/organogramma-y.pyt/>
(Πρόσβαση στις 03/09/ 2021)
- Γραφείο στην Κύπρο της Υ.Α. του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, (Δεκέμβριος 2017). *UNHCR the UN Refugee Agency Προστατεύοντας τους πρόσφυγες* .
Ανακτήθηκε από:
https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/05/UNHCR_Brochure_GR.pdf
(Πρόσβαση στις 16/10/2021)
- Διωπηρεσιακό Καθοδηγητικό Σημείωμα, (Δεκέμβριος 2015). «*Ψυχική Υγεία και ψυχοκοινωνική στήριξη για πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο και μετανάστες εν κινήσει στην Ευρώπη*».
Ανακτήθηκε από :
<https://eody.gov.gr/>

- (Πρόσβαση στις 25/11/2021)
- *Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας – Ετήσια Έκθεση 2020*. UNCHR. Ανακτήθηκε από: https://www.unhcr.org/gr/wp-content/uploads/sites/10/2021/05/GR_ETHSIA_EKTHESH.pdf (Πρόσβαση στις 07/06/2021)
  - Κόλλια. Ε. – Α. (2008). *Μεθοδολογία Ποιοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες και τις συνεντεύξεις*. Ανακτήθηκε από: <file:///C:/Users/Lenovo/AppData/Local/Temp/9726-18580-1-PB.pdf> (Πρόσβαση στις 12/1/2022)
  - ΕΛΙΞ ,(2019) . «*Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα της ΕΛΙΞ για παιδιά, πρόσφυγες και μετανάστες στο εγχειρίδιο καλών πρακτικών της Ε.Ε.*» Ανακτήθηκε από : <https://elix.org.gr/> (Πρόσβαση στις 25/10/2021)
  - Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε , (2005) , C53 , «*Το πρόγραμμα της Χάγης : Ενίσχυση της ελευθερίας , της Ασφάλειας και της Δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση*». Ανακτήθηκε από : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3A116002> (Πρόσβαση στις 19/09/2021)
  - Επικαιρότητα, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2020). «*Εξερευνώντας τα αίτια της μετανάστευσης : Γιατί μεταναστεύουν οι άνθρωποι;*» . Ανακτήθηκε από : <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/world/20200624STO81906/exereunontas-ta-aitia-tis-metanasteusis-giati-metanasteuoun-oi-anthropoi> (Πρόσβαση στις 23/09/2021)
  - Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε, (2010). C115, «*Το πρόγραμμα της Στοκχόλμης – μία ανοικτή και ασφαλής Ευρώπη που εξυπηρετεί και προστατεύει τους πολίτες*». Ανακτήθηκε από : <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:115:0001:0038:el:PDF> (Πρόσβαση στις 11/09/2021)
  - Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. *Δομές Φιλοξενίας/ Προσωρινής Υποδοχής*. Ανακτήθηκε από: <https://migration.gov.gr/ris/perifereiakes-monades/domes/> (Πρόσβαση στις 30/09/2021)
  - Ελληνική Δημοκρατία – Υπουργείο Εξωτερικών , (2020). «*Ελληνικές Προεδρίες του Συμβουλίου της Ε.Ε μέχρι σήμερα*». Ανακτήθηκε από : <https://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stin-ee/ellenikes-proedries-tou-symbouliou-tes-ee-mekhri-semera.html> (Πρόσβαση στις 24/09/2021)
  - Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο , (2018). «*EASO- Κατευθυντήριες γραμμές για τις συνθήκες υποδοχής ασυνόδευτων παιδιών : επιχειρησιακά πρότυπα και δείκτες*». Ανακτήθηκε από : <https://easo.europa.eu/sites/default/files/Guidance-reception-unaccompanied-children-standards-and-indicators-EL.pdf>

- (Πρόσβαση στις 15/08/2021)
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο , Επικαιρότητα, (2017). «*Η ενσωμάτωση των προσφύγων*». Ανακτήθηκε από : <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/priorities/metanasteusi/20170629S TO78628/i-ensomatosi-ton-prosfugon>
(Πρόσβαση στις 23/07/2021)
  - Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (30/09/2015). *Διαχείριση της προσφυγικής κρίσης: Δημοσιονομικά μέτρα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Θεματολογίου για τη Μετανάστευση*. Ανακτήθηκε από: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_15_5729
(Πρόσβαση στις 18/05/2021)
  - European Union Agency for Fundamental Rights,(14/12/2007). *Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Ανακτήθηκε από: <https://fra.europa.eu/el/eu-charter/article/14-dikaioma-ekpaideysis>
(Πρόσβαση στις 14/09/2021)
  - European Commission, Επίσημος ιστότοπος της Ε.Ε , « *European Regional Development Fund*». Ανακτήθηκε από : https://ec.europa.eu/regional_policy/el/funding/erdf/
(Πρόσβαση στις 14/05/2021)
  - Ευστάθιος Τομάζος, Χίος (Μάρτιος 2019) . *Διερεύνηση των στάσεων αντιλήψεων και των παραγόντων ικανοποίησης των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που διδάσκουν σε τάξεις υποδοχής*
Ανακτήθηκε από: <https://hellenicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/11610/20355/%ce%94%ce%99%ce%a0%ce%9b%ce%a9%ce%9c%ce%91%ce%a4%ce%99%ce%9a%ce%97%20%ce%a4%ce%9f%ce%9c%ce%91%ce%96%ce%9f%ce%a3.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
(Πρόσβαση στις 03/08/2021)
  - Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (3/7/2020). *Εξερευνώντας τα αίτια της μετανάστευσης: Γιατί μεταναστεύουν οι άνθρωποι;*
Ανακτήθηκε από: <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/world/20200624STO81906/exereunontas-ta-aitia-tis-metanasteusis-giati-metanasteuoun-oi-anthropoi>
(Πρόσβαση στις 05/04/2021)
  - Ενημερωτικό φυλλάδιο ECHO. (2018).*Στήριξη έκτακτης ανάγκης εντός της ΕΕ*. Ανακτήθηκε από: https://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/thematic/eu_emergency_support_el.pdf
(Πρόσβαση στις 11/07/2021)
  - Ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (21/10/2020) . *Η κατάσταση των μεταναστών και των προσφύγων στην Ευρώπη*. Ανακτήθηκε από: https://europa.eu/youth/get-involved/your-rights-and-inclusion/situation-migrants-and-refugees-europe_el
(Πρόσβαση στις 22/06/2021)
  - Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής , «ΔΥΕΠ : Δομές Υποδοχής και εκπαίδευσης Προσφύγων». Ανακτήθηκε από : <http://www.iep.edu.gr/el/crossingbordersedu-anakoinwseis/dyep-domes-ypodoxis-kai-ekpaidefsis-prosfygon>
(Πρόσβαση στις 23/07/2021)
  - Ιστορία της Υπατης Αρμοστείας . *UNHCR GREECE The Un Refugee Agency/Greece.*(2021, 2 Απριλίου).

- Ανακτήθηκε από την διαδικτυακή πηγή:
<https://www.unhcr.org/gr>
 (Πρόσβαση στις 20/06/2021)
- Κέντρο Ημέρας Βαβέλ/Συν-ειρμός ΑμΚΕ Κοινωνικής Αλληλεγγύης (2019). *Ψυχοκοινωνικές διαστάσεις της προσφυγικής συνθήκης*.
 Ανακτήθηκε από:
<https://babeldc.gr/wp-content/uploads/2019/09/Psychokoinonikes-diastrateis-prosfygikhs-syn8hkhs.pdf>
 (Πρόσβαση στις 15/11/2021)
  - Λοΐζος, Σ. (2010) *ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΣΤΗΝ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ: ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΜΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΧΟΛΕΙΟΥ-ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ*. Πανεπιστήμιο Κύπρου.
 Ανακτήθηκε από:
<https://docplayer.gr/35290372-Egkyrotita-kai-axiopistia-stin-poiotiki-ekpaideytiki-ereyna-paroysiassi-aitiologisi-kai-praxi.html>
 (Πρόσβαση στις 10/01/2022)
  - Μετανάστευση και Ασύλου Διαδικτυακός τόπος Διαβουλεύσεων. (2019) *Μεταναστευτική Πολιτική Εννοιολογικό πλαίσιο*.
 Ανακτήθηκε από την διαδικτυακή πηγή:
<http://www.opengov.gr/immigration/?p=797>
 (Πρόσβαση στις 20/02/2021)
  - Μπάγκαβος, Χ., Παπαδοπούλου, Δ. Μ. Συμεωνάκη (επιμ.), (2008), *Μετανάστευση και παροχή υπηρεσιών σε μετανάστες στην Ελλάδα*, Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, Μελέτες αρ. 29 (Πρόσβαση στις 10/08/2021)
  - Ντουχανιάρης, Α. Κόρινθος (Ιανουάριος 2020) . *Ψυχική υγεία και ασυνόδετοι ανήλικοι: Η διαταραχή Μετατραυματικού Στρες, μία ποιοτική μελέτη για την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών ψυχικής υγείας σε ασυνόδετα παιδιά*.
 Ανακτήθηκε από:
<https://amitos.library.uop.gr/xmlui/handle/123456789/5862>
 (Πρόσβαση στις 20/11/2021)
  - Χατζηθεοδώρου, Ξ. (2013). *ΒΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΕΠΕΙΓΟΝΤΩΝ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ: ΤΟ ΒΙΩΜΑ ΤΩΝ ΝΟΣΗΛΕΥΤΩΝ*. (Δημοσιευμένη πτυχιακή Διατριβή) Πανεπιστήμιο Θεσσαλία.
 Ανακτήθηκε από:
<https://core.ac.uk/download/pdf/132823169.pdf>
 (Πρόσβαση στις 03/11/2021)
  - Πανταζής, Β., (2015). *Αντιρατσιστική Εκπαίδευση και Εκπαιδευτικός*.
 Ανακτήθηκε από:
https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/1632/1/09_chapter_9.pdf (Πρόσβαση στις 1 /10/ 2021)
  - Παπαπάνου Παναγιώτα Αικατερίνη , (2017). *Το προσφυγικό ζήτημα Ελληνοτουρκικές σχέσεις και ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης*.
 Ανακτήθηκε από:
<https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/20086/4/PapapanouPanagiotaAikateriniMsc2017.pdf>
 (Πρόσβαση στις 03/07/2021)
  - Πρόσβαση στη Κοινωνική Πρόνοια, UNHCR.
 Ανακτήθηκε από:
<https://help.unhcr.org/greece/el/>

- (Πρόσβαση στις 09/04/2021)
- Γιώργος Κανάρης(2017,Απρίλιος 9). *Προσφυγική κρίση και ενσωμάτωση: τα επόμενα βήματα*. Ανακτήθηκε από:
https://www.solidaritynow.org/integration_article/
(Πρόσβαση 15/06/ 2021)
  - Σιαμά Θεοδώρα, Καλαμάτα (2011). *Νομοθετικό πλαίσιο για τους πρόσφυγες και ενσωμάτωση των παιδιών των προσφύγων*.
Ανακτήθηκε από:
http://nestor.teipel.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/13064/SDO_DMYP_01_049_Medium.pdf?sequence=1
(Πρόσβαση στις 05/10/2021)
  - Σχετικά με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα.*UNHCRGREECETheUnRefugeeAgency/Greece.*(2021, 20 Απριλίου)
Ανακτήθηκε από την διαδικτυακή πηγή:
<https://help.unhcr.org/greece/el/about-unhcr-in-greece/>
(Πρόσβαση στις 10/05/2021)
  - Τσακνή, Α. (2020). *Ο ρόλος και η δράση των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων*.
Ανακτήθηκε από:
http://www.legalnews24.gr/2020/04/blog-post_60.html
(Πρόσβαση στις 22 /09/ 2021)
  - Τάνια Γεωργιοπούλου, (20/01/2021). *Καθημερινή. Δύσκολες συνθήκες στα Κέντρα Υποδοχής λόγω του ψύχους*.
Ανακτήθηκε από:
<https://www.kathimerini.gr/society/561233383/dyskoles-synthikes-sta-kentra-ypodochis-logo-toy-psychoys/>
(Πρόσβαση στις 02/10/2021)
  - Τριανταφυλλίδου Χρυσούλα, Θεσσαλονίκη (2020) . *Ψυχική υγεία και ασθένεια σε σχέση με το πολιτισμικό περιβάλλον*
Ανακτήθηκε από:
<http://ikee.lib.auth.gr/record/324865/files/GRI-2020-29232.pdf>
(Πρόσβαση στις 01/11/2021)
  - Τεύχος 81 | (2010 Δεκ. -2011Ιαν.). *Ηθική και δεοντολογία στην επιστημονική έρευνα*
Ανακτήθηκε από:
<https://www.ekt.gr/el/magazines/features/19073>
(Πρόσβαση στις 11/1/2022)
  - Υπουργική Απόφαση αρ. 180647/ΓΔ4/27.10.2016 (ΦΕΚ3502 τΒ’/31-10-16), «*Ίδρυση, οργάνωση, λειτουργία, συντονισμός και πρόγραμμα εκπαίδευσης των Δομών Υποδοχής για την Εκπαίδευση των Προσφύγων (Δ.Υ.Ε.Π), κριτήρια και διαδικασία στελέχωσης των εν λόγω δομών*».
Ανακτήθηκε από :
<https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/koine-upourgike-apophase-180647-gd4-2016.html>
(Πρόσβαση στις 06/06/2021)
  - Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου (2019). *Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη*
Ανακτήθηκε από:
<http://www.opengov.gr/immigration/?p=801>
(Πρόσβαση στις 7/9/2021)
  - Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου.*Ελληνική Πολιτική Ένταξης*
Ανακτήθηκε από:

- <https://migration.gov.gr/migration-policy/integration/politiki-entaxis-se-ethniko-epipedo/>
(Πρόσβαση στις 10/9/2021)
- UNHCR , (2017) «Προστατεύοντας τους πρόσφυγες» .
Ανακτήθηκε από : https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/05/UNHCR_Brochure_GR.pdf
(Πρόσβαση στις 09/08/2021)
  - UNHCR (02/2018). *Πρόσφυγας ή Μετανάστης ;*
Ανακτήθηκε από:
https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/02/UNHCR_Refugee_or_Migrant_GR.pdf
(Πρόσβαση στις 20/05/2021)
  - Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου (2019). *Μετανάστευση Ορισμός και βασικές κατηγορίες , Νομοθετικό πλαίσιο .*
Ανακτήθηκε από:
<http://www.opengov.gr/immigration/?p=799>
(Πρόσβαση στις 08/08/2021)
  - *Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου , Δομές Φιλοξενίας/ Προσωρινής Υποδοχής*
Ανακτήθηκε από : <http://www.opengov.gr/immigration/>
(Πρόσβαση στις 04/09/2021)
  - UNHCR the UN refugee agency (2021). *Οικονομική ενίσχυση με μετρητά στην Ελλάδα.*
Ανακτήθηκε από:
<https://help.unhcr.org/greece/el/h-%CE%B6%CF%89%CE%AE-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1/%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CE%BD%CE%AF%CF%83%CF%87%CF%85%CF%83%CE%B7-%CE%BC%CE%B5-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CF%81%CE%B7%CF%84%CE%AC-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5/>
(Πρόσβαση στις 08/11/2021)
  - Φωτεινή Φυκάρη, Χίος, (Ιούλιος 2018) . *Διπλωματική Εργασία « Ποιος είναι ο ρόλος και η σημασία ύπαρξης συστήματος ποιότητας σε Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης Προσφύγων και Μεταναστών (ΚΥΤ) στο Νομό Χίου».*
Ανακτήθηκε από:
<file:///C:/Users/koinoniki3/Downloads/%CE%A6%CE%A5%CE%9A%CE%91%CE%A1%CE%97%20%CE%A6%CE%A9%CE%A4%CE%95%CE%99%CE%9D%CE%97%20%CE%94%CE%95%202018.pdf>
(Πρόσβαση στις 10/08/2021)
  - Χατζηχαράλαμπος Στρ. , Τσεκούρα Χ. (2016). *Παγκόσμια Ημέρα Ψυχικής Υγείας, «Αξιοπρέπεια στην Ψυχική Υγεία- Πρώτες βοήθειες – Ψυχολογική και Ψυχική υγεία για όλους»*
Ανακτήθηκε από : <https://edu.klimaka.gr/>
(Πρόσβαση στις 06/11/2021)
  - *Χρηματοδοτικά εργαλεία.*(2019, Φεβρουάριος 15).
Ανακτήθηκε από:
<http://www.opengov.gr/immigration/?p=742>
(Πρόσβαση στις 10/03/2021)

- *Χρηματοδοτήσεις της ΕΕ.* (2021, Μάιος 5).
Ανακτήθηκε από:
https://europa.eu/european-union/about-eu/funding-grants_el
(Πρόσβαση στις 10/10/2021)
- *Ψυχική υγεία και ψυχοκοινωνική στήριξη για πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο και μετανάστες εν κινήσει στην Ευρώπη.* (2015, Δεκέμβριος): Ανακτήθηκε από:
<https://eody.gov.gr/wp-content/uploads/2019/12/%>
(Πρόσβαση στις 30/11/2021)
- European Commission – Επίσημος ιστότοπος της Ε.Ε , «Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο»
Ανακτήθηκε από :
<https://ec.europa.eu/esf/home.jsp?langId=el>
(Πρόσβαση στις 11/07/2021)
- UNHCR, The UN Refugee Agency. *Cash assistance program in Greece INFORMATION.*
Ανακτήθηκε από:
<file:///C:/Users/Lenovo/AppData/Local/Temp/1487250579.pdf>
(Πρόσβαση στις 13/11/2021)
- Ραγγενα .(2020). *Θεματολογικά Δελτία για την Ε.Ε- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, « Η συνθήκη της Λισαβόνας» .*
Ανακτήθηκε από :
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/5/the-treaty-of-lisbon>
(Πρόσβαση στις 23/09/2021)